

УДРУЖЕЊЕ ДРАМСКИХ ПИСАЦА СРБИЈЕ

БЕОГРАД 2016.

ЕДИЦИЈА
ИЗАБРАНЕ ДРАМЕ

Издавач:

Удружење драмских писаца Србије
Београд, Господар Јевремова 19,
<http://www.drama.org.rs>
biljana.ostojic@mpus.org.rs

За издавача:

Миладин Шеварлић, председник Удружења

Главни и одговорни уредник
Миладин Шеварлић

Уредник
мр Снежана Кутирички

Коректор
Биљана Остојић

Припрема за штампу
Слободан Тасић

ISBN 978-86-85501-49-4

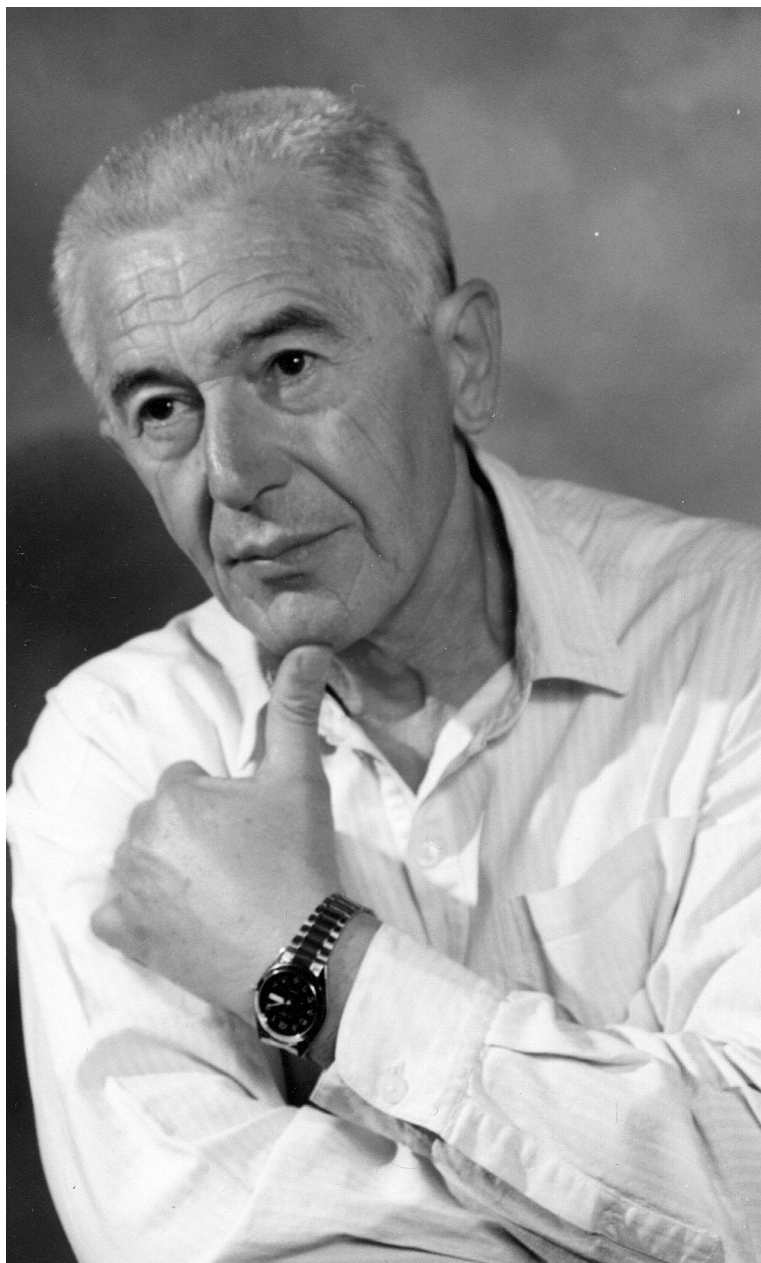
Штампа и повез
“ГРАФОРЕКЛАМ”, Параћин

Тираж: 300 примерака

Штампање завршено јуна 2016.

ДРАГАН ТОМИЋ

ИЗАБРАНЕ
ДРАМЕ

САДРЖАЈ

Бошко Сувајџић, <i>Раскрића савремене српске драме</i>	7
<i>Раскриће</i>	29
<i>Душан Ч. Јовановић, ДРАМА НАБУЈАЛИХ СТРАСТИ</i>	78
<i>Милосав Мирковић, ПОСЛЕДИЦЕ ПРЕПОЗНАВАЊА</i>	81
<i>Рукавице</i>	85
<i>Милутиин Чолић, ЦРНА ПЕПЕЉУГА</i>	140
<i>Радомир Пујић, БЕЗ ОСТАТКА</i>	143
<i>Псећа кућица</i>	145
<i>Александар Ђаја, ПОГОВОР ЗА ДРАМУ „ПСЕЋА КУЋИЦА“</i>	205
<i>Слава</i>	207
<i>Миладин Шеварлић, СЛАВА - (Из поговора)</i>	268
<i>Александар Милосављевић, НА ЛАЖНОЈ СЛАВИ КОД ПОРОДИЦЕ ДРЕН</i>	270
<i>Ауџор о себи</i>	275
<i>О Драјану Томићу</i>	277
ЛИТЕРАТУРА	279

Драган Томић и Миладин Шеварлић превозе издања УДПС
улицама Београда

Радно председништво Годишње скупштине Удружења драмских
писаца Србије 2011. Миодраг Ковачевић, Биљана Остојић,
Миладин Шеварлић и Драган Томић

Бошко СУВАЈЦИЋ

РАСКРШЋА САВРЕМЕНЕ СРПСКЕ ДРАМЕ

Драмски писац Драган Томић први је добитник награде „Бранислав Нушић“ Удружења драмских писаца Србије за драму *Раскршће* (1980). У драмску литературу ушао је силовито. Раскршће је имало изванредно успешан позоришни живот. Почетком осамдесетих година истовремено је играно у Љубљани (Местно гледалиште љубљанско), Београду (Југословенско драмско позориште), Крагујевцу, Шапцу, Мостару, Зајечару, Нишу и Приштини. И драма *Рукавице* са успехом је играна у више српских позоришта, као и у Паризу. За драму *Псећа кућица* добио је награду „Бранислав Нушић“ за 1990. годину. Написао је још двадесетак драма које су већим делом објављене и игране.

Четири драме које су сабране међу корицама ове књиге у оквиру едиције *Савремена српска драма* Удружења драмских писаца Србије тек делимично исправљају неправду која је једном од најбољих српских послератних драмских писаца у 20. веку начињена тиме што још увек немамо критичког издања његових Сабраних драма.

Све четири Томићеве драме тематизују неподношљиву устајалост живота у српском послератном друштву у 20. веку, инертност комунистичког друштвеног система и корумпираност власти. У драмским текстовима чије се појављивање поклапа са продором „стварносне прозе“ у српску књижевност 20. века, као и са појавом тзв. „црног таласа“ у српској кинематографији, у огољеном, реалистичком стилском проседеу смеђују се осећања друштвеног песимизма и наде, питања животне безизлазности и могућности изласка тзв. „малог човека“ из

вечног круга патње, страдања и понижења у савременој Србији.

У Томићевим драмама са тематиком из савременог живота провејавају незадовољство драмског јунака спољашњим светом на који је осуђен те беспоштедан отпор према отуђеној стварности и учмалости људског духа, које представљају метафизичку константу живота у Србији.

Представљање животне реалности у Томићевим драмама у непосредној је вези са натуралистичким елементима обликовања књижевност дела. Оно је сирово и жестоко, набијено до границе прскања, брутално. Друштво је описано у гротескној стилизацији, са грубим натуралистичким елементима, улично-крвавим исечцима стварности и раскомаданим фрагментима људскости. Драмски јунак је у жестоком сукобу са другим људима и са самим собом, унапред предодређен на губитак и пораз. Доживљај распада и расула пресликава се са социјалног окружења на породични миље. Подстицај за трагички расплет најчешће долази споља, али се истинске демонске и атавистичке снаге ослобађају изнутра, из најскривенијих простора људске душе.

Драган Томић је мајстор драмског дијалога. Из прецизних, живих и животних дијалога, психолошки продубљених, са колоквијалним речником јунака и експлозивним набожима емоција, проистиче неизбежан конфликт његових јунака са светом и друштвеним поретком.

Један од највећих квалитета Томићеве драме јесте језик његових јунака. Савремен, актуелан, жив језик и уверљиво сучељени ставови и аргументи, страсти и амбиције јунака. У целини, Томићево писање одликује јасноћа, згуснутост казивања, те изузетна експресивност у приказивању сукоба и порива за те сукобе.

У Томићевим драмама поред вербалног упечатљив је и невербални код. Невербално у обликовању Томићевих јунака упућује на на миље сеоских крчми и радничких предграђа, атмосферу сиротиње и беде. Одређени тип невербалног понашања, које легитимно укључује псов-

ку, увреду, физичко насиље и склоност ка малтретирању саговорника, пластично указује на социокултурни миље у коме се такво понашање легитимише као друштвено прихватљиво и пожељно.

У драмским текстовима Драгана Томића упадљиво се истиче бруталан и ниподаштавајући однос његових (анти)јунака према женама. Посебно ако се Жени, која поседује тајну рађања, и стварања новог живота, у породичном окружењу припише бездетност. Јаловост је казна коју жена трпи много теже од свих облика насиља и понижавања у породици.

У патријархалној култури, у традицијској слици света женино место је у кући. Она представља окосницу породичног живота. Али чак ни она не може у драмама Драгана Томића да заустави процес распадања у том дезоријентисаном свету који се вртоглаво урушава, осипа и растаче.

Страст у Томићевим драмама поседује готово физичку снагу и чулну опиљивост. Жеља за влашћу, новцем и моћи слепо влада над јунаком, она га контролише и претвара у слабо, опасно и покварено биће, спремно на све како би задовољило своје себичне нагоне и прохтеве.

Свет који Томић приказује, у складу са социокултурним контекстом, свет је губитника, маргиналаца. Истовремено, у том свету постоји неписана, јасна хијерархија, која се огледа у начину друштвеног опхођења и изнијансираним облицима понашања. Јунаци осликавају одређене друштвене конвенције. Појединци су условљени културолошком матрицом и прописаним обрасцима понашања у социјално маргинализованој заједници људи.

Томићева позорница је јавна, улична светковина вербалне жаргонске гозбе, са раскошним инвентаром невербалних радњи, гестова, физичких сукоба. Његов театар је стално попреште секса, насиља и жестоких испољавања емоција, у коме су садржани сви кључни елементи Србије, света у малом.

Посебно је у Томићевим драмама важна употреба тзв. деиктичких гестова, који имају драматуршку функ-

цију оживљавања радње. Јунаци се испољавају вербално кодираним порукама, дијалозима и монологима, али и одређеним положајем тела и фацијалном експресијом.

Значајна пажња је у драмама Драгана Томића посвећена друштвено-политичким и идеолошким околностима које обликују човекову судбину, опште условљености његовог карактера и специфичности његовог деловања. Пре свега се мисли на комунистички идеолошки код и социјалистички друштвени систем.

Томићеве драме говоре о сировом, исконском животу, о снажним страстима и мржњама, о злу и покори, о племенитим људима и аутентичним антијунацима. Људима са социјалне маргине, етички неизграђеним, равнодушним према судбинама других људи, а често и према сопственој судбини. Психолошки изузетно уредљиво изнијансирани, ови јунаци су најопаснији када ћуте.

Јунаци Томићевих драма, попут Миодрага Тадића, Вука Поповића, Милке Рогић и Ненада Дрена суштински афирмишу живот. Жилави и снажни, они се селе из рата у рат, из несреће у несрећу, из погибије у погибију, при чему им је мир много пута гори него рат. Они не могу да се обнове и васпоставе из себе самих, да се основе у вертикалу сопствене традиције, предака, културног модела, језика. Искорењени и раскорењени, они су ипак, сугерише драмски писац, неуништиви и вечни. Као што је вечна и Србија. Понизна и потуљена, снисходљива, малодушна, она је истовремено и драмски величанствена, и узвишено трагична, и величанствено слободоумна, и прометејски непокорна.

РАСКРШЋЕ

„Ужасно тврдоглаво обожавам слободну слободу.“ (А. Рембо. Из писма Жоржу Изамбару, Рембоовом гимназијском наставнику)

Раскршће је жестока, сурова прича о распаду патријархалне породице у српском селу после Другог светског рата. Политички подтекст, генерацијски сукоб између родитеља и деце, сељачке зађевице око земље и међе, културолошки јаз између села и града, све су то тематски рукавци ове изузетно динамичне, страсне и емоцијама натопљене натуралистичке драме Драгана Томића.

Раскршће представља једно од изузетно важних симбола у митолошко-магијском смислу. МитопоеТСки модел света референтан је за драмски текст, будући да представља „јакo место“ у сеоској патријархалној култури, простор у коме се одигравају све важне ствари за сеоску заједницу. Народна веровања о раскршћима као магијско-култним местима, проистекла из митског наслеђа и потиснутих слојева народне културне баштине, транспонована су у текст драме као симболична тачка „спајања и радвајања путева“, тачка растанка и удаљавања:

„Драма *Раскршће* већ својим симболичним насловом показује на могућности које сваком намернику пружа место одакле се гранају путеви у разним правцима. Драган Томић нам својом драмом доказује да се могућности одласка подразумевају, али да је далеко теже остати у месту, у породици која је изнутра разједена мржњом којој се не знају разлози, у савременој сеоској породици у којој је инат основни мотив покретач али и критеријум припадништва породици. (...) Мржња, инат и нека необична приврженост драмских јунака Тадића су константе Томићеве драме које одређују оквире, психолошке профиле ликова и домете саме драме.“ (Радомир Путник, *Поговор*, у: *Савремена српска драма*, књ. 29, Београд, 2007, 341–342).

Драма почиње сукобом бивших бораца око места на надгробним споменицима. Драган је пример комунистичког функционера који својим бившим саборцима не оставља право ни на успомену, ни на ратне заслуге, који

ведри и облачи под патронатом бриге за очување тековина револуције:

- ДРАГАН: Јованово име ће бити избрисано са споменика палим борцима. Биће записано на споменику жртвама фашистичког терора.
- ВЕРОЉУБ: Свака част теби и твојој споменици. Али не можеш тек тако да скинеш човека са споменика зато што његов син јебе твоју жену. Ниси се требао женити тако младом.
- ДРАГАН: Миодраже – бићеш ми сведок.
- МИОДРАГ: Ништа нисам чуо. И немој да нас вређаш.
- ДРАГАН: Кога то – вас?
- МИОДРАГ: Нас, борце са Сремског фронта. Ми смо отишли са осамнаест. Свака ти част и свему оном што си пропатио у Норвешкој, али не заборави да се од нас тек сваки други врагио са фронта. Јован и остала дванаесторица су се борили под Шапцем. А после им је наређено да се повуку према селу до даље команде. (152 – 153)

У селу у коме народне хероје после револуције скидају са споменика, а вредне домаћине гуле као кулаке каматама и непоштеним кредитима, све је изврнуто на наличје. Љубав се претвара у страст, страст у мржњу, мржња у освету, освета у убиство.

Раскршће је митско место. Сваки крак овог крстолског сеоског средишта представља једну (не)остварену могућност, (не)реализовани одлазак, (не)дочекани повратак.

Нема у овим заједницама, сугерише писац, покајања ни опроста. Све речено и учињено пресудно одређује и обавезује. Нема разумевања за погрешке, за заблуде. Отац ће, тако, отерати своју мезимицу ћерку, трудну, са кућног прага, због тога што се загледала у момка са чијим оцем је у завади:

- ЛЕЛА: Обоје желимо то дете.
- МИЛЕНА: Шта кажеш?
- ЛЕЛА: Обоје желимо то дете.

- МИЛЕНА: Наумила си да се удаш за њега?
 ЛЕЛА: Зато сам дошла кући. Морамо разговарати и са његовима.
- МИЛЕНА: Отац ће те убити.
 ЛЕЛА: Не желим да ризикујем здравље. Ако ви не пристанете, ми ћемо се венчати и без вашег знања.
- МИЛЕНА: Ја против момка немам ништа. Али ти знаш колико твој отац мрзи његовог оца. И ја га мрзим. То је скот. Ниси била ни рођена кад је он таманио свет како је хтео.
- ЛЕЛА: То ме не интересује.
 МИЛЕНА: Нашла си највећу сиротињу. С ким да се опријатељим? Предратни надничари.
- ЛЕЛА: Мама, то је давно прошло време. Ми живимо у једном новом свету.
- МИЛЕНА: Овде је свет увек исти. И добра и зла дуго се памте.
- ЛЕЛА: Шта ја ту могу. Ја ионако нећу живети овде.
 МИЛЕНА: Али ми живимо... (161–162)

Сукоби и неспоразуми у овој средини нису новост. Они су само наставак ко зна када и из којих разлога започетих гложења и неразумевања, мржњи и зависти, сплетки и опадања. Млади наслеђују старе спорове и започињу нове. Из тог зачараног круга нема излаза:

- ЛЕЛА: Па и мама је побегла за тебе.
 МИОДРАГ: То су била друга времена. Њен ме отац мрзео што сам скојевац. Дуго му је требало да схвати ко је ко. Трпао ме је у исту капу са Митром и осталима који су свакој власти лизали дупе. Ако по сваку цену желиш да се удаш за њега, једно од вас двоје мора да се одрекне свога оца.

Живот у коме је једини начин остварења личне и породичне среће то да се јунак одрекне својих предака представља неку врсту метафизичке казне:

- МИОДРАГ: Серем се ја на тај инфаркт. Да није било рођења и мој отац би живио деведесет година.

Наша фамилија је дуговечна. Од нас нико није умро од срца, никад се нико није шлогирао. Нико нам у фамилији није умро од јефтике. После рата је арала по нашем шору. У нашој фамилији се рано умире само од куршума. Где је она, што се не враћа? Зови је.

Једна од опсесивних тема у драмским текстовима Драгана Томића јесте питање (не)остварене мушкости. Јунаци се сексуално доказују како би прикрили немоћ да остваре истински квалитетан љубавни однос, да се реализују у браку или пак буду успешни родитељи:

ЦИЦА: Не желим да се удам за сељака.
МИЛИВОЈ: Ко да су они у граду бољи швалери од мене? Док сам имо „ладу“ ишо сам са неколико девојака из средње медицинске. Једва чекам да опет дођем до кола. За разлупану „ладу“ ћу добити четири и по милиона. За телесне повреде ћу добити најмање три. Купићу опет „ладу“.

Живот, прави, испуњени, сањани, аутентични живот, тражи се негде другде. Далеко од ситних душа и блатњавих путева, смрдљивих штала и вечитог рмбања и грбачења за стоком и сеоским пословима. Али га ни у граду нема. Нити га може бити:

РАДМИЛА: Ја нећу више да живим у овој кући.
РАДИВОЈ: Иди, ко ти брани.
РАДМИЛА: Три године ме вучеш за нос. Ја хоћу свој живот.
РАДИВОЈ: Зар да оставим оца на цедилу?
РАДМИЛА: Брига ме за твог оца. Нисам се удала за њега, већ за тебе.
РАДИВОЈ: А са чиме да кренемо у град?
РАДМИЛА: Како остали свет. Одели се од оца. Продај земљу. Продај коња.
РАДИВОЈ: Да продам коња! Родила си ми децу, па да имам кога да волим. Коњи су ми једина радост.
РАДМИЛА: Да си ми направио, родила бих.

РАДИВОЈ: Завежи!
РАДМИЛА: Видећемо ко је од нас двоје неспособан. И да-
богда Кораб у недељу ногу сломио.
РАДИВОЈ: Језик прегризла, мајку ти кучкину.
РАДМИЛА: Сви ме нападате у овој кући да сам јаловица.
Удала сам се за тебе здрава и невина. Шта ако
си ти јаловац.

Томић воли своје јунаке. Такве какви су, загуљени и бандоглави. Лирски је потресно исказано свакодневно одлажење на раскршће Миодрага Тадића да тамо сатима чека на долазак своје деце коју је претходно сам истерао из куће. Љубав коју ови поносити и племенити људи у бити поседују неће исказати вербално, већ у најдубљем, најтрагичнијем гесту античке дубине:

РАСКРШЋЕ.

ВЕРОЉУБ: Аутобус само што није стигао.
МИОДРАГ: Касниће ко и увек. Чекам Радивоја да се вра-
ти из Шапца.
ВЕРОЉУБ: Нема вести о Миливоју?
МИОДРАГ: Не интересује ме.
ВЕРОЉУБ: Ратни, не би рек'о. Гледам те, свако вече сто-
јиш на раскршћу. Сви се разиђу кућама, а ти
седиш и чекаш. У селу се о томе прича.
МИОДРАГ: Нека село гледа своја посла.

Ипак, јунаци Томићевих драма никада неће нико-
ме понудити опрост нити покајање. Реч је реч, и она
се држи до краја, ма како погубне последице изазвала.
Нема повратка, нема исправљања, човек је громада која
живи само као целина:

ВЕРОЉУБ: Не зајебавај, ратни. Зар од мене кријеш?
МИОДРАГ: Шта да кријем...?
ВЕРОЉУБ: Па, твоја Лела и Митров Горан су се венчали.
Јутрос је Митар добио телеграм. Само три
речи: „Венчали смо се.“
МИОДРАГ: Боље да је врат сломила.
ВЕРОЉУБ: Није ред да деца испаштају због нас маторих.

МИОДРАГ: Шта ја могу?
 ВЕРОЉУБ: Размисли. Дошло је време да се опрашта.
 МИОДРАГ: Ако си ми због тога пришо, онда лаку ноћ.

РУКАВИЦЕ

„Човек чији су ђонови ветар“
 (П. Верлен)

Инспирацију за своје драмско стваралаштво Драган Томић проналази у историји, литератури, филму, али пре свега у свакодневици. Томић је провокативан аутор. Он на различите начине проблематизује друштвене вредности, књижевне ауторитете, драмску традицију. У средишту интересовања драмског писца Драгана Томића је питање идентитета. Личног, националног, друштвеног. Ово се питање поставља независно од конкретног друштвеноисторијског, политичког, идеолошког контекста. Или из њега проистиче:

„Драган Томић је писац који има изразит смисао за савременост. Његов осећај да се определи за тему која се итекако тиче данашњег гледаоца можемо одредити као ретку способност коју најчешће називамо даром. Иако се многима може учинити да одбир теме спада у лакше послове приликом писања драме, драматуршка читалачка пракса неумољиво нас уверава да није баш тако. То је разлог више да ценимо овај Томићев, слободно бисмо рекли – дар. У обема драмама миграцијске проблеме проналазимо као средишне. Исконска човекова тескоба је та која га нагони да крене ‘трбухом за крухом’, да се сели из једне сиромашније, у другу богатију средину, из онога где је у оно где мисли да ће му бити боље. У Раскршћу пратимо кретање људи из села у град, у Рукавицама се сусрећемо са запитаношћу коју поставља пред нас сплет дилема економске емиграције.“ (Душан Ч. Јовановић, „У дослуху са савременошћу“, 157)

Несрећна животна искуства у беди и сиромаштву представљају мотивацију поступака свих јунака Томићеве драме *Рукавице*.

Проблеми неостварене љубави, жеља да се јунак измести са маргине и доспе у средиште друштвених токова умножавају се у низ вешто вођених драмских заплета. Сам простор у коме се одвија драмска радња симболично упућује на живот који представља сурогат живота. Нахерена кућица која се ослања на комшијско здање, па се фекалије симболично и дословно сливају на главе укућана.

„Догађа се у кући прилепљеној на кућерину, која је чеони, четврти зид. Види се високо цокло и прозорче клозета оковано гвозденим шипкама. Испод прозорчета је лавабо. Оскудан намештај, телефон.“

У драми *Рукавице* Томић користи елементе филмске технике, почев од резова и смењивања драмских приказа, преко „зумирања“ појединих ситуација, физичких сукоба, обрачуна, све до елемената класичног трилера који се полако откривају током развоја радње. Милкин и Ратков отац, убијен у њиховој младости, мајка која је певањем и продајом тела одржала породицу, деца која су у младости тукла мајку и сл. Драма обилује сценама сировог, огољеног насиља и жестоких, филмских сцена. Истовремено, Милкин одлазак у иностранство, прича о Грофици, о криминалу, мафији, суровости, исценираној смрти Бубета Крље, прича је о горкој судбини гастарбајтера у суровом западном свету, у коме јунаци губе било какве илузије и идеале, пропадају и тону у криминал, постајући лак плен за разне перверзњаке и манијаке.

Беле, упадљиве рукавице које Милка носи симболизују духовно и физичко утамничење, али и окајавање греха, потребу за духовним прочишћењем. Оне су истовремено страшни реквизит мафијашких потраживања, биолошко оружје, средство утеривања дугова, симбол ропства. Окови које човек носи могу се скинути само

ако здере и огули сопствену кожу, испод које се помаља безоблична крвава смеса, спржено месо и живци.

У тематско-мотивском смислу, неколико кључних догађаја могу се издвојити у композицији самог дела. Повратак заблуделе ћерке („разметнога сина“) Милке Рогих из иностранства, на прославу петогодишњице матуре, које у ствари представља покушај бекства из криминогене средине, сумњивих послова и опасних веза. Наравно, бекство није могуће. Јунакиња ће затећи исту онакву средину какву је оставила. Мајка Стана која је, на ивици промискуитета, као кафанска певаљка обезбеђивала средства за живот породице. Пријатељ Здравко, безнадежно заљубљен у Стану. Брат Ратко, студент медицине, неуспешни рок музичар и згубидан. Мирољуб Дикић Бубе, чувени бек Бубе Крља, Милкин муж и макро, који је после исцениране смрти прогони како би изравнали рачуне. И посебно, Грофица Лидија Ивановна, старица од сто шеснаест година, која је познавала Толстоја, у ствари перверзни манијак од 30 година, син чувеног милијардера, хермафродит, који влада својим царством тако што својим потчињенима ставља рукавице са специјалним лепком, биолошким, које могу да се скину једино ако се робље врати своме господару. То, са вирусима, и биолошким оружјем, такође је антиципација Драгана Томића пре свих прича о сиди и другим хемијским и биолошким агенсима. Грофица је мушкарац, тачније хермафродит, хомосексуалац, фашиста и манијак, обележен кукастим крстом као симболичким амблемом.

Београд у коме се радња збива није град светлости, већ предграђе блата и прљавштине, учерица света. Нема у односима међу људима у овом паклу ни трунке илузије, доброте, или пак наде. Нема никакве забране нити табуа:

МИЛКА: Где ми је мајка?!
 БУБЕ: Откуд ја знам где ти је мајка? Била је ту...
 МИЛКА: Нападо си је?
 БУБЕ: Дај ми ракију.
 МИЛКА: Нападо си је! Мислиш да ћеш и њу подводи-
 ти као што си и мене?

БУБЕ: Тебе ћу подводити и даље ако ме будеш зезала за новац. Већ се неки момци интересују. Шта ти фали што сам те подвео грофици? Имаш диван посао. За такву лову и ја би неком прао дупе. Мени није ни пола плаћала што сам је шевио, колико теби што јој одржаваш хигијену аристократског чмара. (Смеје се.) Како ти то изгледа са ове раздаљине, а?

Везана белим рукавицама, унакажена, Милка једино што жели јесте да скине окове, да се ослободи ланаца и да докаже себи и другима како су јој руке чисте. На крају јој, у потресној сцени, брат љушти ножем рукавице и дере кожу. Коначно је чиста. Да ли и слободна, на читаоцу је да наслути.

ПСЕЋА КУЋИЦА

*Твоје се тужбалице ко успаванке чују
На црне гласе на јавране је свико
И ђењао на крову*

*Јеси ли слейи соко која и вране кљују
Њишће издани коњи
Зар их не позна нико
Ни руку дамјанову*

(Рајко Петров Ного

„Твоје се тужбалице ко успаванке чују“)

Политички подтекст знатно је наглашенији у драмама *Псећа кућица* и *Слава*. *Псећа кућица* из 1989. године тематизује „године заплета“ у бившој Југославији, односно почетак сепаратистичког дивљања и насиља над Србима на Косову и Метохији, које је представљало увод у трагичне догађаје у наредној деценији. О историчности догађаја који су послужили као основица драме Драган Томић у дидаскалијама пише следеће: „Догодило се у једном селу недалеко од Приштине. Личности су измишљене, а судбине стварне.“

Сам идеолошко-политички подтекст драме представљен је поново кроз призму породичних односа и личних драма. Посебно је истакнут процес кидања комшијских односа, рођачких веза и кумовских спона међу припадницима различитих националних заједница, под притиском објективних спољашњих нужности и дагости. Најтрагичнија је судбина деце:

ВУК: Десило се нешто у школи?
 ИВАНА: Све је у реду.
 ВУК: С Тањом нешто није у реду?
 ИВАНА: С Петровом ћерком није у реду.
 ВУК: Којег Петра?
 ИВАНА: Као да у селу има сто Петрова?
 ВУК: Увек јој је школа ишла лоше.
 ИВАНА: Силована је.
 ВУК: Шта причаш?! Срео сам Петра кад сам се враћао кући. Ништа ми не каже.
 ИВАНА: Мени се исповедио. Силовали су је неки Шиптари. После школе чекала је аутобус у Приштини да се врати у село. Покупили су је, одвели у неки стан, силовали и избацили на улицу. Није смела да се врати кући. Отишла је код другарице и поверила јој се. Та мала је трезвено дете. Дошла је у село и одавестила Петра. Моли ме да одем и разговарам са његовом ћерком, да покушам да је наговорим да се врати кући.

Изузетно убедљив и непосредан драмски почетак упућује на страшну драму која ће задесити Србе на Косову и Метохији, и резултирати нечовечним тортурама и шиканирањем деце, стараца и одраслих. Основни разлог те тортуре је расна и национална припадност. Крв, коју је Вук, ветеринар, симболички унео у кућу на почетку драме покуљаће са свих страна до краја драме, шикљаће из убистава и самоубистава силованих девојчица, осрамоћених очева, два пута убијених мајки, понижених кумова, изневерених идеала, порушених снова. Власт је, као и обично, оличена у поквареним и корумпираним

политичарима, који само доприносе да страшна трагедија добије баналне, тривијалне оквире.

- ИВАНА: Изгледа да су деца трезвенија од нас. Ја ћу јој помоћи што се тиче мог предмета. Разговараћу са њом мада овде заиста више ништа нема смисла, а поготово за девојке као што су наше ћерке.
- ЈЕВРЕМ: Није баш тако. Изгураћемо. Има довољно политичке снаге.
- ИВАНА: Има много пене на површини, а испод је сам муљ.
- ЈЕВРЕМ: Ангажовани смо до краја. Београд дремуцка, али разбудиће се.
- ВУК: Оставите се политике. Кад ћеш доћи на једну добру ловачку вечеру?
- ЈЕВРЕМ: Радо, али стално сам на ногама. Знамо да Шиптари сепаратисти нешто спремају.
- ВУК: Уживао си као шумарски инжењер. Шта ће теби политика?
- ЈЕВРЕМ: Партијски задатак. Мора да се одржи паритет у власти са Шиптарима. Било би добро да се и ти мало ангажујеш јер те подједнако цене и Шиптари и наши. Прошло је време кабинетских политичара...

У Томићевој драми човек живи од сећања. Од сећања на бол. Од бола:

„*Псећа кућица* Драгана Томића јесте драма о болу. О његовој генези: рађању бола, детињству, раној младости, сазревању у старости. На жалост не о болу који умире, већ наставља да траје, ту негде живи у нама, као саставни део нашег бића, сећања и духа; као део сваке живе ћелије нашег организма...

Томићев свет који нестаје јесте свет српског народа на Косову и Метохији. Ова драма (а, заправо, жанровски најприближнија једној, такође нестајућој драмској форми – трагедији) доживљава судбину многих књижевних дела, или уметничких дела уопште, које антиципирају будућност. Написана пре дванаестак година, у време

када је мало ко од нас наслућивао тако брз и крвав распад бивше Југославије, а, поготово, када је мало ко од нас веровао (или, није желео да поверује) у такво трагично исходиште вишевековног присуства српског народа на Косову и Метохији – за своје доба, *Псећа кућица* дошла је прерано.“ (Александар Ђаја, *Савремена српска драма*, 2001, Поговор, 253)

Трагичну судбину драмског јунака Томићеве реалистичке визије живота посебно потресно тематизује судбина Вукове жене Иване, професорке математике. Два пута прогнана, избегла из Горанове Јаме, са Баније, из ужаса, да се досели у друге јаме, и друге ужасе. Два пута сироче. Један рат јој је одузео родитеље, други потомке. Без живота и без биографије. Онда када су је присилили да се убије, и обесили за крошњу дрвета, она је већ била мртва. Убијено је трупло, човек је нестало пре тога.

Ивана у ствари и не излази из псеће кућице где су је као малу сакрили како би јој сачували живот. Живот на Косову и Метохији, у псећој кућици, представља трагедију античких размера. Ово је једна од најбољих драма у нас написана о страшној судбини Срба на Косову, разапетих између светиње прадедовских огњишта и немогућности да очувају достојанство, имање, сигурност, породицу, па и голи, биолошки опстанак. Ово је драма која не штеди никога. Ни Албанце, нити српске политичаре који драму користе како би убирали одређене политичке поене, нити Београд који лагодно ћути.

У времену када је написана Томићева драма је антиципирала догађаје. Нико није могао наслутити да ће они бити тако сурови и да ће надмашити све могућности да се замисли ужас.

Као њен заштитник, у складу са патријархалном сликом света, муж ће Ивани саветовати да се одсели у Америку, како би избегла из ових балканских казамата. Али, она те казамате носи у себи и са собом, ма куда да пође. Отуда за њу нема спаса ни у „туђој Америци“, нити у „својој Србији“.

Убедљивост Томићеве драме, међутим, није у њеној идеолошко-политичкој позадини нити у идејној равни. Томић, као искусан драмски писац, згуснутим, сведеним изразом, лишеним патетике и моралног просуђивања, вешто сплиће нити драмске радње у једно драматуршко језгро. Уз повремене фактографске натрухе (демонстрације албанских студената и ученика у Приштини, удес Мартиновића, одлазак Срба у Београд и сл.), тек да се не изгуби аутентичност приповедања и историјска убедљивост дела, Томић изванредно психолошки карактеризује и аналитички огољује своје ликове. До сржи, до суштине, до корена бола.

Вук Поповић, широк, отворен, радан и племенит човек, домаћин, од закона и адета, који је вођен основном идејом да очува прадедовско огњиште, и да не изгуби породицу. До краја драме изгубиће и једно и друго. Али ће људскост сачувати, без обзира на сва искушења. Бериша, инспектор, Вуков пријатељ из младости, Шиптар који је „мешане крви“, од оца Албанца и мајке Српкиње, и који је стога принуђен да се доказује и једнима и другима, без успеха: увек ће бити издајник и једнима и другима. Прича о младости, о пријатељству које неће јер не може издржати проверу времена, о томе колико је човекова судбина на овоме свету препуна боли и искушења. Бериша неће одолети, али неће постати ни нечовек. Извршавајући неизвршиво, он ће ипак сачувати зрнце људскости у себи. Петар, једноставан и стамен, црн, као земља коју обделава. Нема ничега притајеног нити потуђеног у овом скромном, поштену и радином тежаку. Можда је зато његова судбина и најтежа. Јеврем, на крају. Лицемеран и префриган, ипак није до краја изведен као негативан лик:

- ЈЕВРЕМ: Јадна Ивана. Била је дивна жена. Ко би рек'о пре четврт века кад смо били у Студентском граду да ће нам се ово дешавати. Као да је јуче било. Сећаш ли се њихове свадбе у „Кафе солитеру“ на Новом Београду?
- БЕРИША: Био сам им кум.

ЈЕВРЕМ: Да, био си им кум...
 БЕРИША: Реци?
 ЈЕВРЕМ: Шта да кажем?
 БЕРИША: Није ти јасно откуд ми оволика дрскост да му вечерас дођем у кућу. Није ти јасно да ли саучествујем или ликујем. Сам је крив што сам га тукао. Долазио сам пре него што су кренули и рекао Тањи да не креће, да ћу бити принуђен да поступим нечовечно. То је била одлука врха косовске власти којој и ти припадаш. Од мене је захтевано да тако поступим. Вук је тога свестан. Дужност ми је и као полицајцу и као пријатељу да га обавестим о смрти жене без обзира на његову реакцију. Може да ме избаци, може да ме бије у својој кући, може да ми ради шта хоће, нећу му замерити. Ви сте наредили да се бије народ. Ја сам тукао само њега. Ви сте одговорни народу, а ја само Вуку. Нас двојица ћемо то расправити. А како ћете се ви расправити са народом?

Томићева драма је жестока, и поштена. Она не мрзи, и не осуђује. Ни Јеврема, ни Беришу. Она опомиње, и прориче. Можда је један од најубедљивијих ликова у драми лик пророчице Мусете, сумасишавше старице неодређених и неодредивих година, потомка колико кнегиње Милице, толико и Есад-аге турскога, која наговештава, у есхатолошком смислу, последње време. Време које већ увелико живимо:

ВУК: Стигла нам баба Мусета!
 МУСЕТА: (Спушта цегер)
 Памтим ја и Турке.
 ВУК: (Загледа се у цегер)
 Здрав је к'о дренм баба Мусета.
 МУСЕТА: Мој Радован, моје сунце које ме греје. Не знам шта би' да ми није радована. Фала, докторе. Само да ми Радован поживи. И оне је божје дете као што сам и ја. Узнемирио се. Мјауче. Гребе. Фркће. Погледам. Облак се наноси. Страшан облак. Све ће нас олуја смождити и град побити. Не памтим да је овако било

још од Есад аге Бог да му душу прости. Јесте да ми је био отац, али кад се он натмури, све прашти, сева, тутњи, тресе се. Народ у паници, бегу. А иначе је био умиљат, к'о мој Радован. Питам, Радоване, јеси ли ти мој покојни Есад ага, а он само ћути и преде. А јесте он, само се притајио у мачка. Велико се невреме спрема. Не знам куд сам оно пошла.

ВУК: Донела си Радована на преглед.

МУСЕТА: Три дана крстарим Косовом док те нисам нашла. Да л' сад да бежим испред облака?

ВУК: Ведро је. Не треба никуд да бежиш.

МУСЕТА: Само ти се чини. Ништа ти не видиш и не чујеш. Сетила сам се. Кренула сам и код моје друге Невенке.

ВУК: Невенка је умрла пре десет година.

МУСЕТА: Нека. Пожелела сам да се испричам са њом. А морам јој дати и мало новаца.

ВУК: (Даје јој новац)
Ово јој је од мене.

СЛАВА

Слава је можда најмрачнији Томићев комад, који задире дубоко и сече жестоко, не штедећи никога. Написан деведесетих година, у времену страшног грађанског рата у бившој Југославији, он храбро прича актуелну и познату причу о генералском сину, Команданту Српске гарде, Голубу Дрену, о његовом оцу, моћном и утицајном генералу Димитрију Дрену, који је на самрти, и синовцу Ненаду, који се налази до краја поред дединог узглавља. Генеалогичка породице Дрен прати причу о распаду социјалистичке Југославије и о страшним последицама које је овај распад донео.

Од наговештавања југословенске драме у визионарској Псећој кућици, до урањања у најстрашнији вртлог ратних збивања и злочина, али и херојства и жртвовања у макабрестичкој Слави, Драган Томић се храбро суочава са најтрауматичнијим догађајима нашег доба и најтежим питањима нашег националног опстанка. Но, и овде, не маше се тезама нити прокламацијама, не остаје

се на општој слици нити на било каквој огољеној идеолошкој замисли. Прати се, готово крлежијански, генеалогичка српске породице Дрен, откривају се тајне и трауме, исијавају страшни таласи негативне енергије и узајамних сукоба и оптужби. Радња драме одиграва се у току једне вечери, у којој се прати завршни чин умирања генерала Димитрија Дрена. Голуб Дрен, страшни командант Српске гарде, познати европски криминалац, долази да сахрани свога оца под изговором да се враћа кући да прослави славу. Слава, тако, постаје погреб, и бдење поред покојника, а литургијско подсећање на заслужне претке прилика да се јунаци са њима разрачунају. Ненад, Голубов синовац, истовремено је и његов антипод. Атмосфера је препознатљива: хајка западних медија, дилема: ратни хероји или зликовци, ратнохушкачки медији и атрактивне ТВ водитељке, људски живот који не вреди готово ништа, мржња и расуло. Докторка Весна, која се брине о генералу, истовремено је пример особе из мешовитог брака, која у њему не може да опстане под притиском спољашњих страшних збивања и раслојавања некада заједничке историје, државе, вредности.

- НЕНАД: (Зајрли је.) Фантастични сте! Упознаћу вас са мојим друштвом. Умемо да се проводимо лудо.
- ВЕСНА: Неће вам бити непријатно да ме покажете?
- НЕНАД: Зашто?
- ВЕСНА: Не могу се обући како бих хтела. Сва гардероба ми је остала у Загребу. (Насмеје се.) И тамо сам скочила са другог спрата кад је муж потегао нож.
- НЕНАД: Како неком падне па памет да убије жену која искључиво заслужује љубав?
- ВЕСНА: Ланац неодољиве мржње међу ближњима... Престанете ли да се уклапате у обећани сан, онда сте издајник.

Драмски писац Драган Томић има храбрости да се суочи са најнеуралгичнијим темама наше стварности. Он се не опредељује. Приказује живот какав памтимо.

Живот пун ратне реторике и страшних суноврата људскости, медијских злоупотреба, ратних и антиратних профитера, хероја и злочинаца, убица и жртава. Посебно се прецизно сецира улога медија у ових догађајима:

ГОЛУБ: Гледао сам те неколико пута. Питања су ти безвезна. Смешкај се гледаоцима а ја ћу причати.
МАЈА: Није ти телевизија ратиште.
ГОЛУБ: Не би реко. И телевизија је убица. Непрекидно хушка народе на народе. Још се нико није досетио да јој суди као ратном злочинцу.

Драган Томић у својим драмама сведочи о једном времену. Време је, с друге стране, сведок чудесној виталности његових драма, које су још увек актуелне и свеже, и после дугог низа година од када су написане и извођене на престижним сценама српског позоришта.

„Ко убија српску културу“ трибина у Удружењу књижевника Србије, Француска 7. С лева Драган Томић, Братислав Милановић, Миладин Шеварлић, Петар Жебељан и Миљурко Вукадиновић

Драган Томић полаже венац Удружења драмских писаца Србије на гроб Бранислава Нушића, на Богојављење 2014.

Раскриће

Београд, 1993.

ЛИЦА

МИОДРАГ ТАДИЋ

МИЛЕНА ТАДИЋ

РАДИВОЈ

МИЛИВОЈ

ЛЕЛА

РАДМИЛА

ДОБРИЛА

ВЕРОЉУБ ЛАКИЋ

ДРАГАН ЈЕФТИЋ

ЦИЦА

ПРВИ ЧИН

Раскриће села С у Мачви.

- ВЕРОЉУБ: Ратни, здраво.
- МИОДРАГ: Здраво, ратни.
- ВЕРОЉУБ: Оће ли се извући онај твој?
- МИОДРАГ: Шта знам.
- ВЕРОЉУБ: Шта кажу доктори?
- МИОДРАГ: Шта да кажу људи. Још је у несвести.
- ВЕРОЉУБ: Прича се да није он крив. Неки му је излетео из споредне улице и пресекао му пут.
- МИОДРАГ: Тако кажу.
- ВЕРОЉУБ: Чујем да је „Лада” уништена. Кажу пресекао је електрични студ. Располутио ауто.
- МИОДРАГ: Јебеш ауто.
- ВЕРОЉУБ: Вала, и ја сам ти се чудео кад си им куповао кола. Знао си и сам какви су. Млади, необуздани, воле и да попију.
- МИОДРАГ: Ауто није крив.
- ВЕРОЉУБ: Ратни, тео сам да ти нешто кажем. Спремају се да те завију у црно. Дугујеш ветеринарској станици 50 милиона.
- МИОДРАГ: Могу да ме ухвате. Прво нека они ураде шта треба. Мени поцрка стока због њи’.

Прилази им Драган Јефтић.

- ДРАГАН: Ди си ти, Тадићу?
- МИОДРАГ: Ту сам.
- ДРАГАН: Бежиш од мене.
- МИОДРАГ: Од тебе? Зашто?
- ДРАГАН: Шта си срао на састанку; иза моји леђа?
- МИОДРАГ: Гледај ти шта трабуњаш по селу.

- ДРАГАН: Јованово име ће бити избрисано са споменика палим борцима. Биће записано на споменику жртвама фашистичког терора.
- МИОДРАГ: Себи руке! Што си онда дозволио да се упише?
- ДРАГАН: Моја се слуша у Савезу бораца.
- ВЕРОЉУБ: Свака част теби и твојој споменици. Али не можеш тек тако да скинеш човека са споменика зато што његов син јебе твоју жену. Ниси се требао женити тако младом.
- ДРАГАН: Миодраже - бићеш ми сведок.
- МИОДРАГ: Ништа нисам чуо. И немој да нас вређаш.
- ДРАГАН: Кога то - вас?
- МИОДРАГ: Нас, борце са Сремског фронта. Ми смо отишли са осамнаест. Свака ти част и свему оном што си пропатио у Норвешкој, али не заборави да се од нас тек сваки други вратио са фронта. Јован и остала дванаесторица су се борили под Шапцем. А после им је наређено да се повуку према селу до даље команде.
- ВЕРОЉУБ: Боље истражи ко и' је потказао Немцима.
- ДРАГАН: Они се не могу третирати као борци.
- ВЕРОЉУБ: Ти терај своје, а ми ћемо своје.
- ДРАГАН: Видећемо.
- ВЕРОЉУБ: Теби је лепо. Добио си од бораца све што ти треба. Стан у Шапцу издајеш самцима, а рек'о си да немаш овде кућу.
- ДРАГАН: А шта Миодрагу фали? Посто је кулак. Возика се лимузином. У шталама стотине говеда и свиња.
- ВЕРОЉУБ: Човек ради. Ко је теби крив што не умеш да радиш. Ко је мени крив што не волим да радим. Ја волим да се зезам овде по раскршћу. Срам те било, не питаш човека како му је син, оћел' преживети.

ДРАГАН: Купио је сину лимузину да воза курве по Шапцу. Ето му сад.

ВЕРОЉУБ: Не би говорио тако да имаш децу.

ДРАГАН: А теби срце набрекло због његовог детета. Да си човек, не би ти се ћерка потуцала по Шапцу и вукла се са маторцима.

ВЕРОЉУБ: Ако још једном писнеш, убићу те ко цукелу. До подне мрзиш себе, а од подне цео свет. Хоћеш борачку организацију под своје, ниси се само ти борио и патио. Мени више не прилази.

ДРАГАН: Средићу ја вас.

ВЕРОЉУБ: Кога то вас?

ДРАГАН: Па вас борце са сремског фронта.

Драган одлази.

Велика соба у кући Миодрага Тадића.

МИОДРАГ: Чешљаш се, чешљаш...

Миодраг баца шеле на њог.

МИЛЕНА: Што си донео ову цркотину.

МИОДРАГ: Ујутру ћу им однети. Бацићу га господи пред ноге. Питаћу и' зашто су ме тужили. Серем им се на њихов зелени план. Одакле да им платим 50 милиона кад ми све поцрка.

МИЛЕНА: Адвокат ти је лепо рекао.

МИОДРАГ: Нека иде и он у материну. Сви они пишају у исту тикву. Кад су ме наговарали да потпишем уговор и преузем стоку, онда је било све мед и мелко. А кад је стока почела да цркава, њи' нигде. Од чега сад да им платим?!

МИЛЕНА: Ти знаш ко су ти душмани. Ти знаш ко те је удесио.

МИОДРАГ: Ко?

МИЛЕНА: Што нису послали тужбу Бати Миловановом? Скини те ципеле. Он им је добар иако дугује више него ти. Сметаш народу.

- МИОДРАГ: Ма није народ крив. Криви су наши луди синови. Док су радили, док се нису осилили, све је ишло како треба. Није нам цркла ни ко-кошка.
- МИЛЕНА: Да се не петљаш у политику било би све у реду. Закачио си се с људима. Нека су деца жива и здрава.
- МИОДРАГ: Тако ти увек, нека су деца жива и здрава. Боли тебе дупе што ја не могу више. Плућа ми се цепају. Ко да ми је куршум још унутра. Боли ме бела цигерица, боли, боли.
- МИЛЕНА: Не дери се. Боље иди погледај матер. Ја сам је данас окретала сто пута. Сва ти се распада.
- МИОДРАГ: Кад бог неће да јој узме душу.
- МИЛЕНА: Мораш је окупати и намазати машћу. Где ти је маст? Иди узми врелу воду човече. Прво однеси то теле у шталу.
- МИОДРАГ: Нека га. Нека се синови спотакну преко њега кад се ноћас пијани врате кући.
- МИЛЕНА: Како можеш. Миливој је тек изишо из болнице. Једва је дете извукло живу главу. Моли се богу што није остало сакато. Морали су мало изићи у народ.
- МИОДРАГ: Да сам ти ја снаја, гркљан би ти прегризо. Ђуте луде. А свет се с њима спрда.
- МИЛЕНА: Жене су, шта им фали. Њи' двојица морају да истерају своју младост.
- Улазе Миливој и Радивој. Миливој видно храмље.*
- МИЛИВОЈ: Шта је ово? Замало не сломи врат преко ове цркотине.
- РАДИВОЈ: Ђале је полудио?
- МИОДРАГ: Ди сте вас двојица до ово доба?
- МИЛИВОЈ: Тек се смрачило.
- МИОДРАГ: Ди сте да намирите марву? Због вас цркава. Не могу све сам.

- МИЛИВОЈ: Што је раниш? И онако ће сва да поцрка. Заражена је.
- ДОБРИЛА: Људи, тели се Цветуља.
- МИОДРАГ: Ма нек се тели!
- РАДИВОЈ: А кад све поцрка...
- МИЛИВОЈ: Запалићемо шталу.
- ДОБРИЛА: Људи, тели се Цветуља.
- МИОДРАГ: Оћете ли ви уместо мене на робију?
- РАДИВОЈ: Какву робију?
- МИОДРАГ: Лепу робију. Био сам данас код истражног судије. Терети ме за проневеру.
- РАДИВОЈ: Продај све док није поцркало.
- МИОДРАГ: Најрадије. Али не могу да добијем ни тридесет милиона а дужан сам педесет.
- РАДИВОЈ: Шта ја могу. Радио сам док је вредело. Нећу да ми пукне кичма узалуд.
- МИЛИВОЈ: Сам си се упетљао. Сад се вади.
- МИОДРАГ: Док је ишло, док сте куповали, лудовали, онда је тата био паметан. Каже да сам испоручио стоку Митровици, а да сам био дужан да измирим дуг ветеринарској станици. А ти, вели, лепо купујеш ауто синовима, па зидаш кућу, купујеш трактор, уводиш воду, купатило и плочице. Не вреди што му причам да сам био дужан да стоку испоручим и Сремској Митровици, јер сам и од њих узео кредит. Не вреди што му причам да све што сам добио од ветеринарске станице, не вреди ништа. Вели он, ево потписа си уговор да си примио стоку прве класе. Велим ја њему да је то тако изгледало, али је марва одма почела да цркава, да је њихова уговорна обавеза да одржавају здравље стоци. Вели он, пусти адвокате што те уче. Дугујеш или не дугујеш. Дугујем, велим ја. Па онда плати у року од месец дана или ти робија следује сигурно.

- РАДИВОЈ: Одакле?
- МИОДРАГ: Е питам и ја вас двојицу одакле? Уосталом биће мени лакше на робији него са вама.
- МИЛИВОЈ: Миодраже, не могу ти ништа. Колико њи друге, па чекају.
- МИОДРАГ: Е видиш, мене неће да чекају. Тако и треба. Док сам држо пар коња и пар волова, био сам најсрећнији. Али оћу ја да зидам ову касарну са стотину врата, да ми синови буду богати кад ја нисам био.
- РАДИВОЈ: Све си ти то због Леле учинио. Оћеш да ти ћерка буде докторка.
- МИЛИВОЈ: Твоја мезимица.
- МИОДРАГ: А што ви нисте учили, сунце вам жарено!
- РАДИВОЈ: Да ти кажем...
- МИЛИВОЈ: Ја сам пробо да свирам клавир па није ишло. Вуци ову стрвину. Усмрдиће ти ту твоју касарну.
- МИОДРАГ: Најурићу вас обојицу из куће.
- РАДИВОЈ: Мене не мораш. Ја се и тако спремам да одем. Има леба за мене и на калдрми.
- МИОДРАГ: Једва чекам да то урадиш. Иди! Поведи и децу! Да те видим како сопствену гузицу гризеш.
- МИЛЕНА: *(Радивоју)*
Шта си наумио?
- РАДИВОЈ: Идем из ове луде куће у шофере чим положим категорију.
- МИЛЕНА: Је ли те то жена напумпала?
- РАДИВОЈ: Остави моју жену.
- МИОДРАГ: Паметна жена. Досадило јој да ринта по шталама за лезилебовиће. Вас двојица ко два господина, а жене вам у шталама до поноћи. А шта ти ту стојиш. Вуци се у шталу!
- МИЛИВОЈ: Ја идем да спавам. Боли ме нога.

МИЛЕНА: Како си ти добар, црко мајци својој. Јуриш ми децу од куће.

ДОБРИЛА: Тели се Цветуља.

Миливој излази.

МИЛЕНА: Извико си се. Је ли ти сад срце на месту.

МИОДРАГ: Уста су ми се осушила.

МИЛЕНА: Иди среди матер.

МИОДРАГ: И оћу. Није ми гадно ништа око моје мајке.

МИЛЕНА: Ја не могу више... А и нећу. Тридесет година ми је јела душу... Не знам кад је била гора, док је била здрава или сад.

МИОДРАГ: *(Ђуши)*

МИЛЕНА: Кад год јој приђем, повраћа ми се. Моја мајка је лепо умрла, није мучила свет око себе.

МИОДРАГ: Шта ћеш кад није била грешна као моја.

МИЛЕНА: Доста јој је само да мене понесе на души... Боже, како сам само издржала са њом тридесет година. Нисам могла ни ручак да запржим, док она не забије нос. Мало је што се распада...

МИОДРАГ: *(Плане)*
Јебаћу ти мајку ако још једном чујем да је кунеш.

МИОДРАГ: Је си ли припремила воду?

МИЛЕНА: Изнеси прво теле. Потроваће нас.

МИОДРАГ: Нека га.

МИЛЕНА: Изнеси га кад ти кажем. Пустићу керове на њега. Могу да намиришу смрад твоје мајке.

МИОДРАГ: Кучко!

МИЛЕНА: Џукело матора!

МИОДРАГ: Де се деде твоја лепота?

МИЛЕНА: Попиле је њиве, црна земља.

Миливој и Добрила у кревету.

- МИЛИВОЈ: Где си до сад? Скоро ће поноћ.
- ДОБРИЛА: Шта ћу ти?
- МИЛИВОЈ: Јеси л' се окупала?
- ДОБРИЛА: Зашто да се окупам!
- МИЛИВОЈ: Да миришеш своје мужу.
- ДОБРИЛА: Иди код они курви што си и' возио и слупо се с њима.
- МИЛИВОЈ: Месец дана сам лежо у болници. Ништа ни-сам пипно.
- ДОБРИЛА: Нећеш ни мене.
- МИЛИВОЈ: И после се чудиш што јурим курве. Каква је то жена која не да свом човеку. То је само мене могло да задеси.
- ДОБРИЛА: И никад ти нећу дати, макар изгорела.
- МИЛИВОЈ: Мораћу онда да те силујем. Па јеси л' ти нормална? Годину дана ми не даш. Ко ме дајеш, кад не даш мени.
- ДОБРИЛА: Ником. Сви сте ви иста ђубрад.
- МИЛИВОЈ: *(Клечи поред кревета)*
Добро, да се договоримо. Шта је било, било је. Од сад нећу више никад с другом.
- ДОБРИЛА: Пево си ту песму и раније. Три пута сам ти опраштала.
- МИЛИВОЈ: У болници сам много размишљао...
- ДОБРИЛА: Причај ту причу неком другом, а мене пусти да спавам. Срце ми је заспало од умора.
- МИЛИВОЈ: Слушај, не знаш ти како је то кад се пробудиш из мртви...
- ДОБРИЛА: Рекла сам да то причаш курвама с којима си био у колима. Ако не можеш да и' пронађеш, даћу ти новине. Тамо су њихова имена и адресе.
- МИЛИВОЈ: Проклете стоперке.

- ДОБРИЛА: Немој да ме засмејаваш...
- МИЛИВОЈ: Часну реч ти дајем да су биле стоперке.
- ДОБРИЛА: Свеједно ми је.
- МИЛИВОЈ: Значи, не даш?!
- ДОБРИЛА: Не дам.
- МИЛИВОЈ: Ја морам нешто да туцам.
- ДОБРИЛА: Твој проблем.
- МИЛИВОЈ: Добро. Научићу ја тебе памети.

Радомила и Радивој у кревету.

- РАДМИЛА: Хоћемо ли легати?
- РАДИВОЈ: Лези ти...
- РАДМИЛА: Да ми је знати шта ти је!
- РАДИВОЈ: У недељу је Корабу прва тачка. Мора победити.
- РАДМИЛА: Да бар мало личиш на свог пастува. Више ти је стало до њега, него до мене.
- РАДИВОЈ: Пастуви трче само две, три године, а с тобом ћу протрчати цео живот.
- РАДМИЛА: Ако и даље будеш одлагао да се преселимо у град, нећеш имати прилике. Ево ти твог пастува, па уживај! Бар да и ти једном будеш главни цело село ће те славити.
- РАДИВОЈ: Победиће Кораб, сигурно ће победити. Корабови и мајка и отац су многе трке добили.
- РАДМИЛА: Ја нећу више да живим у овој кући.
- РАДИВОЈ: Иди, ко ти брани.
- РАДМИЛА: Три године ме вучеш за нос. Ја хоћу свој живот.
- РАДИВОЈ: Зар да оставим оца на цедилу?
- РАДМИЛА: Брига ме за твог оца. Нисам се удала за њега, већ за тебе.
- РАДИВОЈ: А са чиме да кренемо у град?

- РАДМИЛА: Како остали свет. Одели се од оца. Продај земљу. Продај коња.
- РАДИВОЈ: Да продам коња! Родила си ми децу, па да имам кога да волим. Коњи су ми једина радост.
- РАДМИЛА: Да си ми направио, родила бих.
- РАДИВОЈ: Завежи!
- РАДМИЛА: Видећемо ко је од нас двоје неспособан. И да-богда Кораб у недељу ногу сломио.
- РАДИВОЈ: Језик прегризла, мајку ти кучкину.
- РАДМИЛА: Сви ме нападате у овој кући да сам јаловица. Удала сам се за тебе здрава и невина. Шта ако си ти јаловац.
- РАДИВОЈ: Ја?
- РАДМИЛА: Да одемо заједно код лекара, па да видимо. Ја сам сигурна у себе.
- РАДИВОЈ: И ја сам сигуран у себе. Никад се нисам заразио. Не јурим курве ко мој брат.
- РАДМИЛА: Да бар мало личиш на Миливоја, опростила бих ти све курве света. Ти од коња ништа даље не видиш.
- РАДМИЛА: Куда ћеш сад?
- РАДИВОЈ: У шталу.
- РАДМИЛА: Да спаваш са Корабом.
- РАДИВОЈ: Морам да га видим.

Радивој излази.

Велика соба у кући Миограја Тадића.

- ЛЕЛА: Здраво снајке.
- ДОБРИЛА: Откуд ти по овом невремену?
- ЛЕЛА: Није страшно. Да сам ухватила претходни аутобус, не бих покисла. Где су остали?
- РАДМИЛА: Мати ти спава, а мушкарци су на њиви.
- ЛЕЛА: Искиснуће.

- ДОБРИЛА: Отишли су трактором. Ништа им неће фалити.
- ЛЕЛА: Како је баба?
- РАДМИЛА: Исто као и кад си последњи пут била. Умире.
- ЛЕЛА: То је таква врста рака. Мучиће се још дуго.
- РАДМИЛА: Кад ви доктори нисте у стању да лечите народ.
- ЛЕЛА: Нисам ја докторка. Тек завршавам четврту годину.
- ДОБРИЛА: То је као да си докторка.
- ЛЕЛА: Идем да видим бабу.
- Лела одлази у групу соба*
- ДОБРИЛА: Нешто чудно сјаје очи нашој заови. Као да је боже ме прости у другом стању.
- РАДМИЛА: За њи то није ништа.
- ДОБРИЛА: Скоро је била.
- РАДМИЛА: Сигурно ће опет да слини за новац. Боли њу дупе како ми овде рмбачимо.
- ДОБРИЛА: Вала, скинућемо и њу с врата. Нећу више овако. Ви у град, а ми се делимо од свекра. Оћу и ја да радим за своју децу. Кад радим, бар да знам за кога.
- РАДМИЛА: Јеси ли то рекла Миливоју?
- ДОБРИЛА: Њему? Њему је свеједно.. Пустити га само да јури келнерице. Не дам му ја, лепа моја, од како је имао трипер са оном црном што је била код Јанка у кафани. Нек се јебе матери. Мени и онако не треба. Поједе ме овај рад и деца. Кад легнем, заспим ко топ.
- РАДМИЛА: Наћи ће другу.
- ДОБРИЛА: А твој?
- РАДМИЛА: Мој не воли курве.
- ДОБРИЛА: Правиш се луда. Ништа није бољи од мога.
- РАДМИЛА: Нисам до сад чула.

- ДОБРИЛА: Исти су они обојица. Мајчини синови. Ко ме насочи у ову луду кућу.
- МИЛЕНА: Изиђите вас две. Ваљда и у штали има посла.
- РАДМИЛА: Треба поставити за ручак. Мушкарци само што нису стигли.
- МИЛЕНА: Ја ћу. Идите намирујте стоку.
- ДОБРИЛА: Рано је за марву.
- МИЛЕНА: Напоље кад вам кажем! У ком си месецу?
- ЛЕЛА: У трећем.
- МИЛЕНА: Па зар ти лекар то да дозволиш?
- ЛЕЛА: Обоје желимо то дете.
- МИЛЕНА: Шта кажеш?
- ЛЕЛА: Обоје желимо то дете.
- МИЛЕНА: Наумила си да се удаш за њега?
- ЛЕЛА: Зато сам дошла кући. Морамо разговарати и са његовима.
- МИЛЕНА: Отац ће те убити.
- ЛЕЛА: Не желим да ризикујем здравље. Ако ви не пристанете, ми ћемо се венчати и без вашег знања.
- МИЛЕНА: Ја против момка немам ништа. Али ти знаш колико твој отац мрзи његовог оца. И ја га мрзим. То је скот. Ниси била ни рођена кад је он таманио свет како је хтео.
- ЛЕЛА: То ме не интересује.
- МИЛЕНА: Нашла си највећу сиротињу. С ким да се опријатељим? Предратни надничари.
- ЛЕЛА: Мама, то је давно прошло време. Ми живимо у једном новом свету.
- МИЛЕНА: Овде је свет увек исти. И добра и зла дуго се памте.
- ЛЕЛА: Шта ја могу. Ја ионако нећу живети овде.
- МИЛЕНА: Али ми живимо.

- ЛЕЛА: Ваш проблем.
*Улазе Миодраг, Миливој и Радивој њрљави и њокисли до њоле
коже.*
- МИОДРАГ: Ђерко, откуд ти по овом времену?
ЛЕЛА: Ето, пожелела сам вас.
МИЛЕНА: Боље реци оцу одма.
МИОДРАГ: Шта је, шта ти се догодило?
ЛЕЛА: Удајем се.
МИОДРАГ: Удајеш се?! Како то мислиш?
ЛЕЛА: Удајем се за Горана.
МИОДРАГ: За Митровог сина...! Само преко мене мр-
твог. *(Милени)*
Жено, донеси ми чисту кошуљу.

Милена излази.

- РАДИВОЈ: Ниси нашла ништа боље од оног килавка?
МИЛИВОЈ: Па нек се уда шта фали.
РАДИВОЈ: Јес, па и за њега да црнчимо.
МИОДРАГ: Вас двојица завежите! Крваву вам мамицу и
деци, изједосте ми ову искидану белу циге-
рицу. Ђерко, можеш да путујеш одакле си и
дошла. Нека те школује свекар Митар. Мо-
жеш одма његовој кући.
- ЛЕЛА: Хвала, тата.
МИОДРАГ: Сазнам ли да ти је мајка нешто дала, убићу је
ко цукелу. Напоље из моје куће!
МИЛЕНА: Чекај матори, је си ли излудео?! Није ово само
твоја кућа. Ваљда сам и ја овде нешто при-
вредила. Може се с дететом и лепо причати.
Нисам ни ја за то, али бар је саслушај.
МИОДРАГ: Шта ту има да се прича. Моје дете се не може
удати за Митровог сина. Митар је мога оца
саранио.
МИЛЕНА: Лела, твој отац говори истину. Митар је по-
сле рата жарио и палио селом. Био је пред-

седник. А био је и проклети откуп. Ја сам се тек била удала за твог оца. Нарезе Митар да изнесеш сто метара кукуруза, педесет метара жита, сто кила масти, десет кила вуне и да не причам шта све још. Не гледа колико ко може, него колико кога мрзи. Људи почисте амбаре и чардаке, изнесу све до зрна. Кукају, моле, плачу, али не помаже. Или, стане Митар на праг општине, била је где је сад споменик и викне, еј, газда, станидер. Сељаци се враћају из дуга. Зауостављају кола, а он само покаже прстом, испрегни дер тог дешњака. После по троје увате другу страну јарма и вуку кола до авлије... Овај мој луди човек се доватио на раскршћу са њим. Пито га где је био кад су они крварили по Сремском фронту.

МИОДРАГ: По Хрватској и Словенији.

МИЛЕНА: Онај потеже пиштољ да га убије. Али твој отац је био јак и брз. Склепа га на земљу. Удавио би га да га нису отели. Дође јесен, а нама нарезали да изнесемо сто педесет метара кукуруза. Нисмо обрали те јесени ни осамдесет. Свекар покојни извуче све што је имао. Не прође неколико дана, кад Митар даде свекру реферат и посла га у Шабац. Кога је Митар посла са рефератом у Шабац, тај се више није враћо. Свекар је добио годину дана робије. Земљу нам конфисковаше. Твој деда умре у затвору од упале плућа после два месеца. Даде што нам после вратише земљу. Такав је Митар био. Не кажем да му је син лош, али тако је било.

ЛЕЛА: Мене не интересује какав је његов отац. Ја волим Горана. Чула сам ту причу.

МИОДРАГ: То није прича. То је истина.

ЛЕЛА: У реду, ја одлазим.

МИОДРАГ: Чуј, ћерко, и да се за другог удајеш, сад не би могло. Мене оће да уапсе због дуга. А ја имам само једну ћер за удају. Оћу да направим свадбу да се памти. Сад не могу. Стрпи се мало. Има још момака.

- ЛЕЛА: Па и мама је побегла за тебе.
- МИОДРАГ: То су била друга времена. Њен ме отац мрзео што сам скојевац.
- МИОДРАГ: Дуго му је требало да схвати ко је ко. Трпао ме је у исту капу са Митром и осталима који су свакој власти лизали дупе. Ако по сваку цену желиш да се удаш за њега, једно од вас двоје мора да се одрекне свога оца.
- ЛЕЛА: То је смешно.
- МИОДРАГ: Шта ја могу. Тако је то у животу.
- ЛЕЛА: Добро, идем ја.
- МИОДРАГ: Треба ли ти пара?
- ЛЕЛА: Од сад могу и сама.
- МИОДРАГ: Ђерко, три ти воље, широко ти поље. Ја сам са своје стране учинио што сам био дужан.
- МИЛЕНА: Чекај...
- МИОДРАГ: Пусту је да иде. Вратиће се она. Доћи ће да моли. Жива била, па видела. Нико од њи троје није способан да живи без мене.
- РАДИВОЈ: Ђале ти си блесав. Зар не видиш да је у другом стању?
- МИЛИВОЈ: Боли њи што се ти и Митар мрзите. Они гледају своја посла. Лепо им је. Тебе је, Миодраже, време сасвим прегазило. Нас зајебаваш ко стоку. Ето ти сад твоје најпаветније ћеркице.
- РАДИВОЈ: Од раскршћа доведе видело је пола шора, а кад се врати до раскршћа већ ће је звати копилача.
- МИОДРАГ: Дај ми цигару.
- МИЛИВОЈ: Зареко си се да не пушиш.
- МИОДРАГ: Не зајебавај, дај цигару.
- Миливој му даје и њрипљује цигарету*
- МИОДРАГ: Овако је само мирисала испред Товарника. Пушили смо нас десет једну цигару. Таман је

пушио Милан Ерић. Пружио је руку према мени да ми дода. У том га метак погоди по сред чела. Узо сам цигару. Гледао ме још како повлачим дим, насмехио се и онда издахнуо.

МИЛИВОЈ: Ћале, није ти добро.

МИОДРАГ: Добро ми је. Добро ми је. А ја сам онда пружио цигару следећем. Звиждало нам је поред ушију. Псовали смо што не вичу на јуриш. Другачије је било умрети у трку. Баш је Милан увек говорио да само не би волео да умре лежећи. Ја сам имао среће. Куршум ми је пробуразио белу цигерицу у сред јуриша. Таман сам био унишанио једног говнавог Швабу, кад ме нешто жвицну сред прсију. Мислио сам трн од глога. Само нисам био сигуран да ли сам устрелио тог мамлаза. Нека ме помрчина одузела. Саплео сам се о нешто. Поубијали смо их много. Шта ја знам ко је кога убио.

МИЛИВОЈ: Боли ли те опет?

МИОДРАГ: Не, само као да ме опет глогов трн закачио.

МИЛИВОЈ: Да није инфаркт.

Миодраг скаче.

МИОДРАГ: Серем се ја на тај инфаркт. Да није било робије и мој отац би живио деведесет година. Наша фамилија је дуговечна. Од нас нико није умро од срца, никад се нико није шлогирао. Нико нам у фамилији није умро од јефтике. После рата је арала по нашем шору. У нашој фамилији се рано умире само од куршума. Где је она, што се не враћа? Зови је.

МИЛИВОЈ: Уђите вас троје. Што киснете.

Улазе Милена, Лела и Рагивој.

Лела сама уђе.

МИОДРАГ: Није ме брига што ћеш бити копилача, само се немој удавати за Митровог сина. Даћу новаца колико треба и за тебе и за дете. У стању сам да радим за тебе целог живота.

- ЛЕЛА: Тата, теби није добро.
- МИОДРАГ: Ко каже да ми није добро?
- ЛЕЛА: Толико сам научила. Требало би сместа да идеш код лекара.
- МИОДРАГ: Не брини се, дете моје. Што бринеш за оца. Ова два зликовца једва чекају да ме се ослободе.
- МИЛИВОЈ: Ко каже. Нека си нам ти жив и здрав.
- МИОДРАГ: Оца треба терати ко и коња, догод може. Тако сам и ја свог.
- МИЛЕНА: Неко лупа у тарабу.
- МИОДРАГ: Лупа ко милиција. Можда је онај истражни џукац ипак наредио да ме притворе.

Миливој излази.

- РАДИВОЈ: Кад би продали нешто земље.
- МИОДРАГ: Шта би добили од посране земље. Ектар је три милиона. Ако продаш пет ектара, на чему ћеш остати. Нека они дођу, па нека лупају у добош. Нек се народ свида.
- РАДИВОЈ: По свим селима има таквих као што смо ми. Чуо сам да је комитет расправљао о томе. Неко ће и заглавити због заједавања сељака.
- МИОДРАГ: Не липши магаре до зелене траве.
- РАДИВОЈ: Да сам на твом месту, ја би право у комитет. Њима ваљда није стало да сељак пропадне. Слушо си шта Тиле каже. Само не може ни он човек да исправља све криве Дрине. Много се Лезиледовића осолито на наш рачун. Стари ће све то да рашчисти. Не да он на честит и вредан народ.
- МИОДРАГ: Док стигне од њега до нас...
- РАДИВОЈ: Мора да стигне.
- МИЛЕНА: Као да Миливој са Митром разговара.
- РАДИВОЈ: Заиста Митар.

- МИЛЕНА: Шта ће он? Шта ћемо сад?
- МИОДРАГ: Отераћемо то ђубре са капије.
- МИЛЕНА: Па ни њему није лако.
- ЛЕЛА: Немојте га пустити у кућу. Горан и ја ћемо то сами средити.
- МИОДРАГ: Горан и ти? Како то мислиш? Од чега ћете живети? Ни војску није одслужио.
- ЛЕЛА: Снаћи ћемо се.
- РАДИВОЈ: Ђале, прими човека у кућу.
- МИОДРАГ: Па да ми се отац у гробу преврне.
- РАДИВОЈ: Прошло је више од двадесет пет година.
- МИОДРАГ: Може да прође и сто.
- РАДИВОЈ: Преча ти је ћерка од мртвог оца.
- МИОДРАГ: Ђерка може да живи и без мене. А ко ће* мога оца да памти ако нећу ја. Срећан јој пут. Нека свадбује. Нека лумпују на тој свадби. Само ја нећу ништа да видим ни да чујем. Кад буде свадба, отићи ћу недељу дана у лут.
- ЛЕЛА: Никакве свадбе неће бити.
- МИЛЕНА: Ако ћеш право, ћерко, и не заслужујеш је. Како би Тадићи погледали народу у очи.
- МИОДРАГ: Подај јој милион динара па нека иде.
- МИЛЕНА: То су нам последње паре.
- МИОДРАГ: Шта ће ми оне, кад немам колико ми треба.
- ЛЕЛА: Не треба ми новац.
- МИОДРАГ: Узми, ћерко, узми. Брзо ће ти затребати. Од мене ти је то последње. Довела си ми оног цукца на врата.
- ЛЕЛА: Тата, опрости.
- МИОДРАГ: Нека ти је просто. Много сам уморан. Идем да легнем.
- МИЛЕНА: Шта уради, црна ти?
- ЛЕЛА: Мама, не кукај. Бићу срећна с њим.

- МИЛЕНА: Ивер не пада далеко од кладе.
ЛЕЛА: У тим временима људи су ваљда морали да буду свакакви.
МИЛЕНА: И твој отац је могао да буде свакакав, али није.

Улази Миливој.

- МИЛИВОЈ: Митар чека пред вратима.
МИЛЕНА: Изиди, сине, и реци му да чабе не чека.
МИЛИВОЈ: Бесан је. И он оће Горана да избаци из куће. Каже да га ова наша упропастила.
МИЛЕНА: Нека прича шта оће. Узајми негде „фићу” па одбаци сестру до Шапца.

- ЛЕЛА: Није потребно.

Лела њољуди мајку.

- ЛЕЛА: Довиђења, мама.
МИЛЕНА: Срећан пут, дете.

Лела излази. Ноћ.

Из собе доирире Каџаринин џлас.

Милена се њрекрси.

- МИЛЕНА: Боже, смилуј јој се да цркне што пре!
Исиа соба. Ноћ.

Миливој улази са конобарицом Цицом.

- ЦИЦА: Где си ме довео?
МИЛИВОЈ: Својој кући.
ЦИЦА: А где су твоји?
МИЛИВОЈ: Спавају около по собама. Из ове собе улази се у четири друге.
ЦИЦА: Да се не пробуде?
МИЛИВОЈ: Спавају ко топови. (џаци сџолицу) Јесам ли ти рекао. Ајде скидај се.
ЦИЦА: Не могу. Може да наиђе твоја жена?

- МИЛИВОЈ: Шта она има с тим? Ово је моја кућа. У својој кући радим шта оћу.
- ЦИЦА: Боље да смо напољу.
- МИЛИВОЈ: Свиђаш ми се па оћу на тенане да уживам.
- ЦИЦА: Не могу. Никад се нисам у туђој кући.
- МИЛИВОЈ: Мени причаш? Бата и Момир су те водили кући. Онда се ниси стидела.
- ЦИЦА: Друго су они. Они нису ожењени.
- МИЛИВОЈ: Ако треба, отераћу жену због тебе. Оженићу се тобом још ове ноћи.
- ЦИЦА: Не желим да се удам за сељака.
- МИЛИВОЈ: Ко да су они у граду бољи швалери од мене? Док сам имо „ладу” ишо сам са неколико девојака из средње медицинске. Једва чекам да опет дођем до кола. За разлупану „ладу” ћу добити четири и по милиона. За телесне повреде ћу добити најмање три. Купићу опет „ладу”.
- ЦИЦА: Благо теби.
- МИЛИВОЈ: Ајде, лудо, скидај се.
- ЦИЦА: Не могу. Заиста не могу. Страшно се плашим. Могли смо то негде уз пут. Ноћ је топла, лепа. Ако легнем заспаћу.
- МИЛИВОЈ: Хтела би значи само да ме отаљаш. Па није то исто као кад ме послужиш ракијом.
- ЦИЦА: Не волим да се туцам. Само се мучим.
- МИЛИВОЈ: А лову волиш!
- ЦИЦА: Једино тако могу да завршим гимназију. Остало ми је још два разреда. Онда ћу да упишем факултет.
- МИЛИВОЈ: Завршићеш ти гимназију кад на врби роди грожђе.
- ЦИЦА: Вараш се. Била сам одлична ученица. Све до прошле године. Онда ми је умрла мајка.

- МИЛИВОЈ: А онда је очух покушо да те силује.
- ЦИЦА: Откуд знаш?
- МИЛИВОЈ: Знам.
- ЦИЦА: Рођени отац неће ни да чује за мене. Има децу са другом женом.
- МИЛИВОЈ: Све певате исту песму. Све ћете завршити факултет и бићете докторке. Стриц ти је сигурно нека буца.
- ЦИЦА: Јесте.
- МИЛИВОЈ: Била је прошле године једна мала која се хвалила да јој је стриц министар.
- ЦИЦА: Шта хоћеш ти од мене?
- МИЛИВОЈ: Да те туцам, докторко!
- ЦИЦА: Нећу?
- МИЛИВОЈ: Како то мислиш?
- ЦИЦА: Нећу. Не могу. Уморна сам. Спава ми се. Ето, само што није свануло, а ја сам још од јуче ујутро на ногама.
- ЦИЦА: Што си онда пристала?
- МИЛИВОЈ: Откуд ја знам? Мрзим ону штенару где ми је газда дао да спавам.
- МИЛИВОЈ: Добро, да пожуримо, па иди.
- ЦИЦА: Идем ја одмах.
- Миливој је хватила за руку.*
- МИЛИВОЈ: Мене си нашао?!
- ЦИЦА: Пусти ме, викаћу.
- МИЛИВОЈ: Само ти вичи.
- ЦИЦА: Мајке ми, викаћу.
- Улази Добрила.*
- ДОБРИЛА: Пусти девојку.
- МИЛИВОЈ: Марш у собу!

ДОБРИЛА: Срам те било! Није те стид деце и оне старе жене што умире.

МИЛИВОЈ: У собу, кад ти људски кажем!

ДОБРИЛА: Пусти је.

МИЛИВОЈ: Ти мене!

Миливој одјурне Цицу и њриџрчи Добрили. Удари јој шамар.

ДОБРИЛА: Крвнику један! Пробај само још једном да ме удариш!

МИЛИВОЈ: А ти пробај још нешто да ланеш!

ДОБРИЛА: Серем се у ову луду кућу!

Добрила њроџрчи њоред Миливоја и сџаје на кућни њрај.

ДОБРИЛА: Моја нога никад више неће крочити преко овог прага!

Улази Миодрај.

МИОДРАГ: Чекај снајка!

ДОБРИЛА: Јебо те твој луди син! Ето ти га.

Добрила одлази.

МИОДРАГ: Је ли ти, мамицу ти краву!

Миодрај њрилази Миливоју.

МИЛИВОЈ: Себи руке!

МИОДРАГ: Сад ћу да те убијем!

Цица се њровлачи њоред њих и излази.

МИЛИВОЈ: Себи руке кад ти кажем!

МИОДРАГ: Носио сам гују у недрима!

Миодрај узима сџолицу и удара Миливоја њо ѓлави

МИЛИВОЈ: Јој, убићеш ме!

Улазе Милена и Радивој.

МИЛЕНА: Убићеш дете проклет био!

Радивој скаче њрема оцу и оџима му сџолицу.

МИОДРАГ: Да га убијем, него шта је заслужио! Напоље

из моје куће!

МИЛИВОЈ: И оћу. И више се не враћам.

МИОДРАГ: Напоље и не говори више.

МИЛЕНА: Чекај, јеси ли полудио. Једно дете си већ отеро од куће.

МИОДРАГ: Све ћу вас побити!

Крај првој чина

ДРУГИ ЧИН

Раскршће.

- ВЕРОЉУБ: Аутобус само што није стигао.
- МИОДРАГ: Касниће ко и увек. Чекам Радивоја да се врати из Шапца.
- ВЕРОЉУБ: Нема вести о Миливоју?
- МИОДРАГ: Не интересује ме.
- ВЕРОЉУБ: Ратни, не би' реко. Гледам те, свако вече стојиш на раскршћу. Сви се разиђу кућама, а ти седиш и чекаш. У селу се о томе прича.
- МИОДРАГ: Нека село гледа своја посла.
- ВЕРОЉУБ: Ратни, ратни, није требало да га најуриш због курве.
- МИОДРАГ: А шта сам мого? Моро је баш у кућу да је доведе.
- ВЕРОЉУБ: Сети се шта си ти радио. Не пада ивер далеко од класе. Најурио си Лелу, па се удаде мимо твоје воље...
- МИОДРАГ: Ко се удаде?
- ВЕРОЉУБ: Не заједавај, ратни. Зар од мене кријеш?
- МИОДРАГ: Шта да кријем...?
- ВЕРОЉУБ: Па, твоја Лела и Митров Горан су се венчали. Јутрос је Митар добио телеграм. Само три речи: „Венчали смо се.”
- МИОДРАГ: Боље да је врат сломила.
- ВЕРОЉУБ: Није ред да деца испаштају због нас матори'.
- МИОДРАГ: Шта ја могу?
- ВЕРОЉУБ: Размисли. Дошло је време да се прашта.
- МИОДРАГ: Ако си ми због тога пришо, онда лаку ноћ. (*устаје*).
- ВЕРОЉУБ: Чекај, чекај, нисам довршио. Ти знаш да с Митром нисам говорио двадесет година

иако ми је брат од рођене тетке. Он је ђубре и за мене довека остаје ђубре. Али, деца су му честита мораш да признаш. Метнули су се на ујчевину.

МИОДРАГ: Немам ништа против деце. Али, Митра ми више не спомињи. Кад ли ће ова киша престати? Човек не може ни у њиву. Деца раде како хоће. Боли њи дупе за очеве. Ни године више нису ко што су биле. До Петровдана зима, од Петровдана све изгори. -

ВЕРОЉУБ: Митар је на раскршћу. Оћеш ли да разговараш с њим?

МИОДРАГ: Нећу!

ВЕРОЉУБ: Ни мени за љубав?

МИОДРАГ: Ни теби за љубав. Јесте да си ме носио три километра кроз кишу куршума и живот ми спасо, али не могу ни теби за љубав. Тражи од мене друго шта оћеш.

ВЕРОЉУБ: Твоје дете је у питању.

МИОДРАГ: Она више није моје дете.

ВЕРОЉУБ: Теби је брата сврака попила мозак.

МИОДРАГ: Можда и јесте. Заговнало се на све стране. Још ова киша, бог је јебо. Напунила сваку дољу.

ВЕРОЉУБ: Заратили сте са Мијатовићима због насипа.

МИОДРАГ: Радован прети да ће да пробије насип. Оће да пусти воду и на нашу страну. А усеви нам понели.

ВЕРОЉУБ: Тврди да сте дужни да пропустите воду.

МИОДРАГ: Куда да је пропустимо? Од памтивека тамо стоји насип и увек је плавило само њиову страну. Неће изићи на добро. Ја се не мешам, али моји Тадићи чувају насип. Што да пропадне и наше кад је његово већ пропало. Кажем Радовану да пређе у моју башту, па да бере шта му воља. Има и за мене и за њега. Он само запенио, прети...

- ВЕРОЉУБ: Знаш да је прек човек. Катил. Још ће неко да изгуби главу због пишљивих патлиџана.
- ВЕРОЉУБ: Стиже аутобус. Да погледамо ко је допутовао.
- МИОДРАГ: Не интересује ме.
- РАДИВОЈ: Тата, ајмо кући.
- МИОДРАГ: Ја ћу овде још мало.
- РАДИВОЈ: Ово је последњи аутобус. Ко што видиш, ни вечерас није стигло.
- МИОДРАГ: Не чекам ја њега.
- РАДИВОЈ: Постајеш смешан. Ајде, док те Драган није опет салетао. Распрдео се у аутобусу како ће те удесити.
- МИОДРАГ: Реко сам ти да се са њим не качиш.
- РАДИВОЈ: Ако га нико није испребијо, ја ћу.
- МИОДРАГ: Реко сам ти да се не качиш. Иди кући.

Прилази Драјан.

Радивој оглази.

- ДРАГАН: Тадићу, шта кажеш, а? Чија се слуша?
- МИОДРАГ: Алал ти вера. Је ли ти сад срце на месту?
- Драјан њоказује Јованово име на сјоменику.*
- ДРАГАН: У недељу доводим каменоресца да га брише.
- МИОДРАГ: Само уз дозволу борачке организације. То што си лажно сведочио у инвалидском одсеку и што су због тога Вукосави Јовановој одузели инвалиду, то нека ти служи на част. О томе ћемо расправити у Београду.
- ВЕРОЉУБ: За лажно сведочење се иде у затвор.
- ДРАГАН: Ко је лажно сведочио?
- ВЕРОЉУБ: Ти и твој другар Радомир. Ниједан нисте били у селу кад су их Немци поватали.
- МИОДРАГ: Драгане, не може то тако. Кад си већ против Јована морио си да сведочиш против сви'

тринаестице. Па онда бриши све. Били су заједно. Сви су поватани у једном дану и потказани у једном дану. Сви су и стрељани у једном дану.

ДРАГАН: Онда бришемо и твог стрица.

МИОДРАГ: Бриши га. Ако смеш да кажеш да није заслужио да се нађе међу палим борцима, бриши га. Нас Тадића има и тако сувише на споменику. Погледај, у Првом светском рату петнаест, у Другом тринаест.

ДРАГАН: Стрина ће ти изгубити инвалиду.

МИОДРАГ: Кад је изгубила Вукосава, нека изгуби и моја стрина

ВЕРОЉУБ: (*ирилази Драјану*)
Срам те било. Што си се окомио на Миодрага.

ДРАГАН: Не подносим кулаке. Борио сам се против таквих и борићу се. Пре рата су кулаци владали овим селом. Па зар опет то да дочекам?

ВЕРОЉУБ: Човек ради.

ДРАГАН: Видећемо како је радио. Тадић, па Тадић. Диго нос до неба.

ВЕРОЉУБ: Ја сам мислио да се светиш само онима који ти туцају жену.

ДРАГАН: Лакићу, јебеш ми матер, убићу те, ако само још једном споменеш моју жену.

ВЕРОЉУБ: Ја те, будало, волим. Оћу да је се отарасиш. Иде шором и свима редом нуди. И мени се нудила. Ево, питај људе.

ДРАГАН: Јебаћу вам ја нану нанину.

Драјан оглази.

МИОДРАГ: Ратни, нема смисла.

ВЕРОЉУБ: Ко му јебе матер. Ја ником нисам остао дужан. Зна он зашто му ја то све говорим. Први је од моје покојне жене тражио пичке. Нудио јој у

оно време пет иљада. Нек се моли богу што га онда нисам средио.

Велика соба у кући Миодраја Тадића.

- МИЛЕНА: Оће л' јој се већ једном смиловати?
- РАДИВОЈ: Каква је ово вечера. Ко да нема соли у кући.
- МИЛЕНА: Плашила сам се да не пресолим.
- ДОБРИЛА: Ја морам сутра у Шабац да водим Дејана код доктора.
- МИЛЕНА: Поведи и Ивану. И она кркља. Шта је с овом децом? Мало, мало, па болесна.
- РАДИВОЈ: Ја ћу да водим децу код доктора. Имам посла у вароши.
- МИЛЕНА: Шта ти знаш око деце?
- РАДИВОЈ: Деца мене највише воле.
- МИЛЕНА: Воле те због твог коња.
- МИЛЕНА: Што ли се матори задржао?
- РАДИВОЈ: Чека Миливоја на раскршћу. Постаје смешан. Спрдају се на његов рачун.
- МИЛЕНА: Питала би те ја како би се осећао да имаш своју децу.
- РАДИВОЈ: Ваљда ћу имати.
- МИЛЕНА: Кад јој бог није дао до сад да роди...
- РАДМИЛА: Што мени није дао!
- МИЛЕНА: Па, јаловица си, снајо моја!
- РАДМИЛА: Јел?
- РАДИВОЈ: Радмила, доста!
- РАДМИЛА: Досадило ми да ме назива јаловицом.
- МИЛЕНА: Није ваљда мој син јалов?!
ДОБРИЛА: Можда и јесте.
- МИЛЕНА: Чуј, кују...!
- РАДИВОЈ: Мати, доста!

- МИЛЕНА: Шта доста?! Напоље ђубре из моје куће!
РАДИВОЈ: То је наша ствар.
МИЛЕНА: Допустио си жени да лаје. Да си прави човек млатнуо би је да се више не подигне. Снајо, ако онако наставиш, нема ти леба још дуго у овој кући.

Улази Миодраг.

- МИОДРАГ: Шта сте загаламили?
МИЛЕНА: Она за мог сина каже да је јаловац.
МИОДРАГ: Боље да је јаловац, него да има децу ко што су наша. Онај побего од куће, она се удала...
МИЛЕНА: Ко се удо?
МИОДРАГ: Идем селом ко глува кучка. Дођем кући, опет ко глува кучка...
МИЛЕНА: О чему причаш?
МИОДРАГ: Жено, ако те залепим песницом у то шугаво лице, престаћеш за увек да се правиш луда.
МИЛЕНА: Очију ми, нисам чула. Од кога да чујем кад не излазим из авлије?
РАДИВОЈ: Ајде, матори, не узбуђујте се. Па рекла је да ће се удати. Нисте ваљда мислили да ће родити копице. Цура зна шта ради.
МИЛЕНА: Могла је бар три речи да напише. Зар без свадбе?
РАДИВОЈ: Модерно венчање. Само кумови.
МИЛЕНА: Морамо јој направити свадбу.
МИОДРАГ: Свекар Митар је дужан да направи свадбу. Такав је ред.
МИЛЕНА: Значи, свадбе неће бити. Цело село ће да ми се смеје. Док сам жива из авлије изићи нећу. Шта сам, јадна дочекала.
МИОДРАГ: Жено, иди расприми кревет.
РАДИВОЈ: Ђале, ајде вечерај.

- МИОДРАГ: Нисам гладан.
- РАДИВОЈ: Који дан већ не једеш.
- МИОДРАГ: Једем.
- РАДИВОЈ: Једеш дудиње...
- МИОДРАГ: Једем говна!
- РАДИВОЈ: Доћи ће ти главе твоји љубимци.
- МИОДРАГ: Ниси ни ти ништа бољи. Сви троје сте исти.
- РАДИВОЈ: Био сам код адвоката...
- МИОДРАГ: Реко сам ти да се не мешаш у то.
- РАДИВОЈ: Како да се не мешам...?
- МИЛЕНА: Снаје, изиђите да људи разговарају.
- МИОДРАГ: Ти завежи! Шта ти оне вечито сметају? Седи-те ту. И шта каже адвокат?
- РАДИВОЈ: Чуди се што те нема.
- МИОДРАГ: Шта ћу му. И без њега знам да морам платити што сам дужан.
- РАДИВОЈ: Разговарао сам и са истражним судијом. Судија зна да смо за последње три године обрнули око четристотине милиона.
- МИОДРАГ: Па шта?! Јесам ли ја им'о нешто од тога? Још идем поцепан. Ни нов шешир нисам купио. Јесу ли израчунали колико је одонда поскупела сточна храна. А рад! Ко ће да плати наш уложени кржави рад? Појео сам велико говно... кад сам потписао уговор. Ови' дана долазе прекупци. Продаћу им сву стоку, па кол'ко добијем, добијем.
- РАДИВОЈ: Опет, прекупцима! ?
- МИОДРАГ: А коме другом? Сад нико не откупљује. А и да откупи, питање је ка' ће исплатити.
- РАДИВОЈ: И кад продамо стоку, опет ће нам фалити бар двадесет милиона.
- МИОДРАГ: Неће... Продаћу дукате моје мајке.

- МИЛЕНА: Дукати су намењени Лели...
- МИОДРАГ: Лела се удала против моје воље. Добрила, иди види бабу!
- МИЛЕНА: Продај Радивојевог тркачког коња.
- РАДИВОЈ: Ма немој. Да прода мог Кораба, а тек треба да трчи прву трку.
- МИЛЕНА: Поједе више него десеторо говеда.
- МИОДРАГ: Продаћемо и коња ако буде потребно.
- РАДИВОЈ: Само преко мене мртвог. Он је све што имам.
Радивоје се тласно насмеје. Оде у собу.
- ДОБРИЛА: Каже да оставиш онај дукат којим је даривао твој отац на венчању. Њега положи у сандук са њом.
- МИЛЕНА: Како имаш срце да продаш ћеркине дукате?
- МИОДРАГ: Ти својој ћерки подај оне које си ти донела.
- МИЛЕНА: Срам те било, Мој отац није имао да ми да.
- МИОДРАГ: Онда завежи и донеси дукате да пребројимо.
- ДОБРИЛА: И каже да оставиш Ивани и мени по један дукат за успомену на њу.
- МИОДРАГ: Заборавила је Радмилу.
- РАДМИЛА: Мени не треба.
Радмила излази.
- ДОБРИЛА: Ни ја нисам заслужила. Свему сам ја крива.
- МИОДРАГ: Откуд ти можеш бити крива? Једино се тобом поносим у овој кући.
- ДОБРИЛА: Да сам Миливоју била права жена, не би отишо од куће.
- МИОДРАГ: Па каква је права жена ако ти ниси?
- МИЛЕНА: Пола села зна да му није жена.
- МИОДРАГ: Матора, ти завежи. Кас си ти ушла у шталу? Ниси улазила ни кад смо имали пар коња и пар волова, а камо ли сад кад у штали има по

- стотину говеда. Кад си загазила до колена у балегу ко наше снаје?
- МИЛЕНА: Испада да си ти мене негово.
- МИОДРАГ: И јесам. Је л' било чистије, мирисније и лепше жене у селу.
- МИЛЕНА: Ја сам пазила на себе. Нисам се запуштала ко оне.
- РАДИВОЈ: Зашто деду ниси спасо овим дукатима?!
- МИОДРАГ: У доба нареза нису вредели ништа.
- РАДИВОЈ: Злато је увек злато...
- МИОДРАГ: Није имало од кога да се купи куруз и измири нарез. (Подиже дукате) Ово је мираз моје мајке. Деда и' је био спремио за трговца у Шапцу; а мајка је здимила са њима моме оцу.
- РАДИВОЈ: Била је храбра.
- МИОДРАГ: (*Ира се дукаћима*) А како бедно одлази...
- РАДМИЛА: Као и ови њени дукати.
- МИОДРАГ: Но шта је, ту је. Већа би брука била да сам продо очевину. (*Узима дукаће*) Важно је да вас нећу оставити у дуговима.
- МИЛЕНА: То су Лелини дукати. Били су њој намењени пошто ниси имао сестру.
- МИОДРАГ: Чула си да је баба није споменула.
- МИЛЕНА: Распала се да бог да.
- РАДИВОЈ: Зар би сте јој заиста дали оволике дукате? Више вреде него сва наша земља.
- МИОДРАГ: Па ти не даш коња. Неко мора да плати наше заједанције.
- РАДИВОЈ: Толике године сте и' крили.
- МИОДРАГ: До сад ни њи' не би било да и' нисмо крили.
- РАДИВОЈ: Победио сам!
- Улази Радивој са ловоровим венцем.*

- МИОДРАГ: Не дери се. Чули смо већ.
- РАДИВОЈ: Никад у животу нисам био срећнији. Најзад имам правог коња.
- МИОДРАГ: Не знам само чиме ћеш га ранити...
- РАДИВОЈ: Ја не морам јести, али за њега мора бити.
- МИОДРАГ: Жена ти се баш не радује.
- РАДИВОЈ: Шта ме брига.
- МИЛЕНА: Она већ данима дима. Само што не пукне.
- МИОДРАГ: Требало би да мало поведеш рачун. Не може коњ испред жене.
- РАДИВОЈ: Моја жена је мој проблем.
- МИОДРАГ: Говорио си јој да ћеш у шофере.
- РАДИВОЈ: Па шта. Можда желиш да ме се отарасиш?
- МИОДРАГ: Не, сине. Ја би' био најсрећнији човек кад би ти осто на земљи. Али, кад не можеш имати деце...
- РАДИВОЈ: Ко каже да не могу да имам деце! Отераћу Радмилу и оженићу се другом. Имаћу их петоро.
- МИЛЕНА: Шта је, матори? Нећеш ваљда рећи да нам је син јаловац?
- МИОДРАГ: Ништа ја не кажем. Није срамота немати деце. Једно ме само боли. Све иде на то да се у овој кући угаси огњиште.
- РАДИВОЈ: Доказаћу да сам способан. Отераћу Радмилу и довести прву дрољу да јој направим дете.
- РАДМИЛА: Кога ћеш ти отерати?
- РАДИВОЈ: Тебе.
- РАДМИЛА: Сама ћу изићи из ове куће кад ја будем хтела.
- МИЛЕНА: Снајо, много си пустила ту језичину.
- РАДИВОЈ: Мати, сто пута сам ти реко да се не мешаш.
- РАДМИЛА: Зашто? Треба и она да чује. Треба сви да чујете. Три године сте ме израђљивали у овој

кући. Доста ми је свега. Сви сте ми одвратни. Гледам те само како си улетео срећан у кућу. Победник... Ја сам победник. Ја сам Кораба одгајила и неговала. Ја сам му шећер из руке давала. Ти си га само јахао. Можда га ја више волим него ти. Три пута те ујео. Не можеш да га умириш док га не ишидаш до крви. А је ли икад и зарзо кад ја уђем? Само фркће кад ме види. Кораб и ја смо љубавници...

- МИЛЕНА: Сачувај боже... Анатема те било, снајо.
- РАДИВОЈ: Мати... Шта сам рекао!
- РАДМИЛА: Отићи ћу из куће, али ћу повести Кораба за мој проливени зној!
- РАДИВОЈ: Паметна си, нема шта. Сад да ти дам коња кад је на гласу кад тек треба да побеђује.
- РАДМИЛА: Па шта мислиш, да одем из куће са једним кофером?!
- МИЛЕНА: Тако си и дошла.
- РАДИВОЈ: Мајко завежи.
- РАДМИЛА: Дошла сам у двадесет година, јер ми је твој син обећавао куле и градове. Обећао ми је да ћемо за месец дана прећи у град да живимо. Слагао ме је да има завршену велику матуру.
- МИЛЕНА: Момачко је да лажу.
- РАДМИЛА: Али, не мене. Ако није способан да ми направи децу, онда оћу да бар живим ко човек.
- РАДИВОЈ: Ко није способан да направи децу?!
- РАДМИЛА: Ти! Не само да ниси способан да направиш децу, него ниси способан ни честито да ме...
- МИОДРАГ: Престани да је бијеш!
- МИОДРАГ: Оћу ли икад моћи да у својој кући одспавам ко човек? Не цмиздри ту, него изађи за њом ако је волиш.
- РАДИВОЈ: Ко каже да је волим.
- МИОДРАГ: Тресеш се ту ко прут.

- МИЛЕНА: Криво му је што га љага.
- МИОДРАГ: Докле ћеш уместо њега да говориш. Па престани већ једном.
- МИОДРАГ: Добрила, иди погледај бабу. Нешто се умирила.
- ДОБРИЛА: Баба спава. Врућина јој. Била се открила.
- МИОДРАГ: Како то? До сад је нису могла да угреју ни три ћебета.
- МИЛЕНА: Врућина је. Ко да је свети Илија, а не Видовдан.
- МИОДРАГ: Знало је за Видовдан да буде још топлије.
- МИЛЕНА: Не памтим да је икад овако било. После онолики' киша, сунце све спржи. Ништа нам неће родити. Никад гора година није била.
- ДОБРИЛА: Јуче сам је опрала. Само што јој кости не по испадају из коже.
- МИОДРАГ: Реко сам ти Добрила да је ти не купаш. Шта ја знам каква је то болест.
- ДОБРИЛА: Тако ми се смешила. Ко да су јој све муке престале. Једино су јој плаве очи још живе.
- МИОДРАГ: Моја мати је била много лепа жена. Деда ми је причо да је имала стотине просаца. Али, побегла је за мога оца. Годинама се деда није мога да помири. Тео је да је уда за трговца у Шабац. Тај је у оно време долазио лимузином да је проси.
- ДОБРИЛА: Много лепе очи има. Моја Ивана има очи на њу.
- МИЛЕНА: Нема на њу, него на оца, Миливоја.
- МИОДРАГ: Никад не могу да заборавим кад сам је са женама видио на фронту.
- МИЛЕНА: Са' ћеш опет о рату.
- МИЛЕНА: И ја сам долазила на фронт за братом Богданом.
- МИОДРАГ: И ти си била лепа.

- МИЛЕНА: А ти си био шугав. Ни погледала те нисам.
МИОДРАГ: И то знам.
МИЛЕНА: Мом брату Богдану ни гроб се не зна.
МИОДРАГ: Морам у шталу. Прекупци стижу у зору.
МИЛЕНА: Зар ћеш заиста сву стоку продати?
МИОДРАГ: Свеједно. Поједе нам силну рану. Исто ти се вата.
МИЈТЕНА: Продај. Имаћеш више времена да се бавиш политиком. Далеко ћеш догурати. Бори се за мртве, кад ниси у стању за живе.
МИОДРАГ: Нек' се живи боре сами за себе.
МИЛЕНА: Од мртви се не живи. Помири се са Драганом. Он те упоава. Он те може и спасти.
МИОДРАГ: Жено, никад нисам ником ставио образ под опанак.

Радмила с њраја баџи крваве виле.

- МИОДРАГ: Ћери, зашто уби Кораба. Коњ је невин к'о дете.
РАДМИЛА: Питај свога сина.
РАДИВОЈ: Убићу те, мајку ти курвину!
РАДМИЛА: Збогом, Тадићи!

Радмила излази.

- МИОДРАГ: Одгајићемо другог коња.
МИЛЕНА: Ко би се томе надо.
МИОДРАГ: Неко од вас троје је мору да страда. Љубав не иде у троје.
МИЛЕНА: У очима јој се видело зло.
ДОБРИЛА: Како је имала срца. Она је Кораба волела. Не могу да схватим.
МИОДРАГ: Сутра ћемо га закопати. О овом у селу не сме да се сазна. Црко је и ништа више. Идем да видим матер.

ДОБРИЛА: Да сте данас само видели како је грабио кад је изишао из последње кривине према циљу. Сви остали коњи као да су одједном стали.

(Пауза)

МИОДРАГ: (*Из групе собе*) Дајте свећу! Мати је умрла!

МИЛЕНА: Ваљда ће несреће сад престати...

Соба. Ноћ.

Ковчеј на сџољу. Поред ковчеја Миодраг и Добрила.

МИОДРАГ: Снајка, што не идеш на спавање? Ако ја морам да седим, ти не мораш. Знаш колко ће сутра бити посла око саране. Сјатиће се цело село.

МИОДРАГ: Ваљда ће Миливој доћи кад чује да му је баба умрла.

ДОБРИЛА: Свеједно ми је. И онако сам решила да се вратим својима.

МИОДРАГ: Не чини лудост. Миливој ће се уразумити. Ја ћу га уразумити.

ДОБРИЛА: Овог пута сам чврсто одлучила. Надам се да ми нећеш правити неприлике око деце. Не могу да их оставим.

МИОДРАГ: Деца су твоја. Али ако и' одведеш, остаће ми пушта кућа. Видим да Радивој неће имати деце, па сам мислио да ви останете са мном.

ДОБРИЛА: Свака част теби, свекре. Али не вреди... Где сам ја? Шта сам ја? Чија сам?

МИОДРАГ: Наша.

ДОБРИЛА: Ваша. Ваша јесам, ал' његова нисам. Било ми је тешко да преболим. Ти си ме једини разумео. Вероватно због деце. Кад одрасту нек бирају с ким ће.

МИОДРАГ: Уф, Миливоје, Миливоје, мамицу ти крваву. Зар ти кућу да ми затаманиш? У тебе сам

- полагао све наде... Снајка, молим те стрпи се још мало, бар док се не врати.
- ДОБРИЛА: Понижаво ме, понижаво, понижаво... Све сам мислила да сам ја крива. Али, неку ноћ лежим и мислим, тражим ту своју кривицу, тражим, тражим... Не могу, не могу...
- ЛЕЛА: Јадна баба. Ја знам колико се мучила.
- МИЛИВОЈ: Било јој је време да умре.
- Улази Радивој.*
- РАДИВОЈ: Откуд ви?
- ЛЕЛА: Телеграм је касно стигао.
- РАДИВОЈ: Откуд заједно?
- ЛЕЛА: Тата, требало би мало да легнеш?
- МИОДРАГ: Ја поштујем своју мајку. А кад ја умрем, закопајте ме одма' у ђубре. А шта ти тражиш у овој кући?
- ЛЕЛА: Добила сам телеграм да је баба умрла.
- МИОДРАГ: Ко је Лели посло телеграм?
- МИЛЕНА: Ја.
- МИОДРАГ: Јесам ли ти реко да не смеш да је обавестиш?
- РАДИВОЈ: Тата, немој да компликујеш ствари.
- МИЛЕНА: Чуј ти, матори, кућа је и моја колико и твоја. Ако ти се не свиђа, можеш да изиђеш. У децу више не дирај. Па шта ако се удала. И ја сам се за теде удала против воље свога оца. И ова ту што лежи побегла је за твог оца. Довољно си је казнио. Продо си њене дукате да би спрао срам са куће за који она није крива.
- ЛЕЛА: Мама, немој.
- МИЛЕНА: Доста ми је њега, доста, доста... Све је његово, па његово. Полудио...
- МИЛИВОЈ: Видиш што ти је мати. Мене ни да погледа.
- МИОДРАГ: А где си се смуцо тол'ке дане?

- МИЛИВОЈ: Шта те брига.
- МИОДРАГ: Да ниси и ти посто студент?
- МИЛИВОЈ: Шта знаш. Можда ћу и постати.
- МИОДРАГ: Нешто су ти руке црне.
- МИЛИВОЈ: Радим.
- МИОДРАГ: Где радиш?
- МИЛИВОЈ: У ливници у Београду.
- МИОДРАГ: То и јесте за тебе. Најзад ћеш осетити шта значи рад. Пролетер...
- МИЛИВОЈ: Шта фали пролетерима. Бар су своји људи.
- МИОДРАГ: Лако ти је бити свој човек кад си мени оставио на грбачи жену и децу.
- МИЛИВОЈ: Не брини ти за моју жену и децу.
- МИОДРАГ: Ма нећу ја више бринути ниокоме. Стоку сам распродо, дугове одужио. Имам још десет ектара земље. После саране ћемо то поделити, па видите како ћете.
- МИЛИВОЈ: Шта да поделимо, голу земљу. Ектар земље не вреди ни колико два говечета. Нек он нама подели паре што су му остале.
- МИОДРАГ: Какве паре?
- МИЛИВОЈ: Кол'ко си добио за стоку и дукате?
- МИОДРАГ: Шта те брига?
- МИЛИВОЈ: Не може баш тако. Остављаш нам голу земљу. А што сам страћио целу своју младост у овој кући? Значи, опет из почетка.
- МИОДРАГ: Све што си зарадио бадио си на курве и свираче.
- МИЛИВОЈ: А Добрила? За кога је она радила? Земља ме не интересује али оћу новац. Ето теби и Радивоју земље, а ја би да купим какав станчић. Онда смо квит.
- РАДИВОЈ: Чекај Миливоје...

- МИОДРАГ: Ти би мени душу узо...
- МИЛИВОЈ: Ођу чисте рачуне да не буде гована. Сав новац на сунце, па ћемо се онда делити.
- РАДИВОЈ: Чекај, Миливоје ни мени не треба земља.
- МИЛИВОЈ: Ма одјеби. Увуко си му се у дупе. Знаш ти шта радиш.
- РАДИВОЈ: Ниси у праву.
- МИЛИВОЈ: Нек он тебе фолира. Од чега ја да живим са женом и децом? Да грицкам калдрму?
- МИОДРАГ: Сам си тео у град.
- МИЛИВОЈ: Да сам био паметнији одавно би отишо. Не би допустио да ме ти једеш у мозак. Ођу чисте рачуне.

Лела се враћа.

ЛЕЛА: Иди одмори се. Ја ћу остати код бабе... И онако не могу да спавам.

МИОДРАГ: *(ћући)*.

ЛЕЛА: Знам да ме мрзиш. Можда ме никад ниси ни волео... Сељаци не воле женску децу. Женско дете је туђа кућа... Свеједно, ја тебе волим... Знам шта си све учинио за мене. Била бих сад ко и наше снаје. Имала бих мужа који ме дије. Била бих прљава, смрдела бих на стоку.

МИОДРАГ: Тела си нешто?

ЛЕЛА *(ћући)*

МИОДРАГ: Немаш новаца?

ЛЕЛА *(ћући)*.

МИОДРАГ: Нећеш моћи да завршиш студије?

ЛЕЛА *(зайлаче)*.

МИОДРАГ: Мрзим то дете у теби, али знам своју дужност. Уредно ћеш добијати новац за стан и рану. Али, не желим да те више видим у овој кући.

ЛЕЛА: Хвала. Новац ми треба, али га се гадим.

- МИОДРАГ: Ја ти нисам крив.
ЛЕЛА: Ујутру ћу отпутовати.
МИОДРАГ: Остани на сарани, кад си већ дошла.
ЛЕЛА: На сахрани ће бити и мој муж.
МИОДРАГ: Онда путуј чим сване.

Милена излази.

- ЛЕЛА: Тата, ово морам да ти кажем: родила бих ово дете било ко да му је отац. Не знам хоћу ли цео век провести са Гораном, али дете ће увек бити моје.
МИОДРАГ: Само ти се чини. И ја сам имао девојчицу са златном косом...
ЛЕЛА: Тата, смем ли да те пољубим?
МИОДРАГ: Не.

Лела излази.

Миливој и Добрила у кревету.

- МИЛИВОЈ: Што се не скидаш?
ДОБРИЛА: Нећу спавати.
МИЛИВОЈ: Скидај се.
ДОБРИЛА: Рекла сам да нећу спавати.
МИЛИВОЈ: Жено не заједавај још и ти. Скидај се и лези.
ДОБРИЛА: Ми више нисмо муж и жена.
МИЛИВОЈ: Откад?
ДОБРИЛА: Чим се сарана заврши, враћам се својима.
МИЛИВОЈ: Зашто?
МИЛИВОЈ: Имо сам доста времена да размишљам о томе. Кад сам се садро, од тебе нема боље жене на свету. Ти и наша деца сте ми највеће богатство. Водим вас са собом.
ДОБРИЛА: Куда?
МИЛИВОЈ: У Београд.

- ДОБРИЛА: Овде деца и ја имамо бар шта да једемо.
- МИЛИВОЈ: Не мислиш ваљда да сам ја баш тако блесав. Склонио је брат у страну близу тридесет милиона. Нек се јебу матери. Нек причају да сам бацио на курве и свираче. Знао сам ја да ће кад тад пући тиква. Кад год сам продавао стоку, мазно сам по који милион. Радивој је улагао у коње, а ја у банку.
- ДОБРИЛА: То није поштено.
- МИЛИВОЈ: Ко ти тврди да и он није зајебо свог оца.
- ДОБРИЛА: Проклет је тај новац Миливоје.
- МИЛИВОЈ: Није, јер смо га и ти и ја зарадили. То је наша плата. Још он има да ми плати. Тек ћемо да рашчишћавамо рачуне. Дођи лези.
- ДОБРИЛА: Не могу.
- МИЛИВОЈ: Тако си здрава и лепа. Од кад нисам нешто поштено појебо.
- ДОБРИЛА: Не могу, не могу.
- МИЛИВОЈ: Зар не видиш да сам други човек?
- ДОБРИЛА: Шта вреди кад те се гадим?
- МИЛИВОЈ: Имаш другог?
- ДОБРИЛА: Све вас мрзим.
- Велика соба у кући Миодрага Тадића после сахране.*
- МИОДРАГ: Знам да сте уморни. И ја сам. Груди ми се цепају од болова. Опет осећам проклети куршум у белој цигерици. Понекад сумњам да су ме прешли, да га нису извадили... Имам вас двојицу... Ђерку сам већ изгубио... Оћу да вам кажем да нећу допустити да се огњиште ове куће гаси. Један од вас двојице мора остати на земљи. Мој чукундеда се овде доселио пре сто и више година. Дошо је однекуд са љутог крша. Отимо земљу од шума и бара. Гинули су Тадићи за ову земљу. У оном рату Швабе су нам биле преорали огњиште. Мој деда се

- вратио са Солунског фронта, покупио децу и жену по врбацама и опет запалио ватру...
- МИЛИВОЈ: Тата, пређи на ствар.
- МИОДРАГ: Миливоје, ти ћеш чисте рачуне, је ли? Мени не треба оловка и папир. Имам све у глави. Ти и ја имамо чисте рачуне.
- МИЛИВОЈ: Како то мислиш?
- МИОДРАГ: Ја нисам крао новац од свога оца. Нисам имао шта да крадем.
- МИЛИВОЈ: Зар сам ја крао? Одвајао сам на страну онолико колико сам мислио да вреди мој рад.
- МИОДРАГ: Преценио си свој рад.
- МИЛИВОЈ: Радивоју смо куповали коње. Лелу смо школовали...
- МИОДРАГ: Доста о томе. Не замерам ти, али од мене не тражи новац. Је ли у реду, сине Миливоје?
- МИЛИВОЈ: У реду је.
- МИОДРАГ: А сад да пређемо на деобу земље. Имам десет ектара...
- МИЛЕНА: Шта је теби, човече?
- МИОДРАГ: Жено, ти се не мешај. Лели не припада ништа.
- МИЛЕНА: Зашто њој да не припадне? И она је наше дете.
- МИОДРАГ: Она више није моје дете. Удала се за Митровог сина. Нећу више да је видим у мојој кући.
- МИЛЕНА: Нећеш затворити врата ове куће ниједном детету. Целог века сам ти повлађивала. Радио си како си тео. Јеси л' био бољи од било ког нашег детета?! Не дајте му децо, да вас растера. Боље умлатите цукелу...
- ЛЕЛА: Мама, доста.
- МИЛЕНА: Шта доста? Да му ја кажем шта је радио. Питајте га да ли је бежао од куће.

- МИОДРАГ: Био сам на радној акцији и на изградњи хидроцентрале у Зворнику...
- МИЛЕНА: А ниси доводио ону курву кући?
- МИОДРАГ: Била ми је другарица са акције.
- МИЛЕНА: Другарица, а цело село се спрдало са мном. Што не кажеш деци какви сте ви Тадићи људи?!
- ЛЕЛА: Мама, молим те...
- МИЛЕНА: Нема деобе, па бог. Кад помремо нека и' суд подели.
- ЛЕЛА: Мама, зашто се узбуђујеш? Мени не треба земља. Али, нико ми не може забранити да долазим у кућу у којој сам рођена.
- МИОДРАГ: Ја ти забрањујем.
- ЛЕЛА: Тата, не могу да те разумем. Зар си заиста мислио да ћу тебе питати за кога ћу се удати?
- МИОДРАГ: То ми је фала за све што сам учинио за тебе.
- ЛЕЛА: И ја ћу то учинити за своју децу. И твој отац је за тебе.
- МИОДРАГ: Доста!
- ЛЕЛА: Зашто?
- МИОДРАГ: Зато што ја кажем.
- ЛЕЛА: Опрости, заборавила сам. Ти си бог отац.
- МИОДРАГ: Напоље!
- МИЛЕНА: И према стеаној крави се не би тако понашао.
- РАДИВОЈ: Идем и ја.
- МИОДРАГ: Чекај.
- РАДИВОЈ: Шта да чекам? Мене земља више не интересује. Споразумите се ти и Миливој. Ја одлазим.
- МИОДРАГ: Куда одлазиш?
- РАДИВОЈ: У град да се запослим.

- МИОДРАГ: Добро... Ја сам ти то предлагао због жене. Она је отишла. Шта је сад? Ожени се здравом девојком. Можда ћеш имати децу.
- РАДИВОЈ: Можда! Свеједно ми је. Мораћу прво мало да учим.
- МИОДРАГ: Ниси тео да учиш кад сам те теро, кад је требало.
- РАДИВОЈ: Онда нисам знао.
- МИОДРАГ: А сад знаш. Изгубио си се од кад је она отишла...
- МИЛИВОЈ: Тата пређи на ствар!
- МИОДРАГ: Све ћемо поделити на три дела. Вашој мајци и мени не треба много.
- РАДИВОЈ: Ма не долази у обзир. Зар да дочекам педесету такав као ти?
- МИЛИВОЈ: Продај земљу, па подели новац.
- МИОДРАГ: Очевино да продам?!
- МИЛИВОЈ: Шта имаш од ње?
- МИОДРАГ: Имаћете ви. Ти. Ти ћеш остати код куће.
- МИЛИВОЈ: Већ ујутро водим жену и децу.
- МИОДРАГ: Мислиш да је фабрика твој отац, луди Миодраг, да ће ти гледати кроз прсте?
- МИЛИВОЈ: Не секирај се. Није ми тешко да радим кад знам зашто радим.
- МИОДРАГ: Добрила?
- ДОБРИЛА: Ми смо се ноћас договорили...
- МИЛЕНА: Чекала си и дочекала.
- ДОБРИЛА: Морам за својим мужем.
- МИЛИВОЈ: Тата, зајеби земљу. Ко још од ње има користи.
- МИОДРАГ: Ко год је поштено ради.
- МИЛИВОЈ: Па онда, ето ти је. Ради. Нареди се. А нас пусти...

- МИЛИВОЈ: Добрила?
- ДОБРИЛА: Шта ја могу? Деца ће нам брзо порастати. Треба их школовати. Мени је свеједно. Ја ћу ионако црнчити где год да сам.
- МИОДРАГ: Неко мора остати у овој кући!
- МИЛИВОЈ: Остајеш ти. Земља је твоја.
- МИОДРАГ: Значи, тако. Па, синови моји, знам и ја шта ћу. Продаваћу део по део и бацити на свираче. Неће суд имати посла да вам је дели после моје смрти.
- МИЛИВОЈ: Ред је да и ти осетиш шта је живот.
- МИОДРАГ: Још ме зајебаваш, мамицу ти крваву! Још ме зајебаваш... *(Пође њрема Миливоју)*
- МИЛИВОЈ: Тата, немој више никад да дигнеш руку на мене. Врагићу ти. Добрила, ајде.

(Миливој и Добрила излазе).

- МИОДРАГ: Радивоје, онда мораш ти остати.
- РАДИВОЈ: Тата, ја сам реко...
- МИОДРАГ: Онда се губи и ти!

Радивоје излази.

- МИЛЕНА: Јеси ли сад задовољан.
- Велика соба у кући Миодрага Тадића њосле некој времена.*
- МИОДРАГ: Бар знам на чему сам.
- МИОДРАГ: Ал' дува, дете му јебем.
- МИЛЕНА: Рано се зазимило. Шта си до сад радио на раскршћу?
- МИОДРАГ: Ложиш ли ватру?
- МИЛЕНА: Зар не видиш да се шпорет усијао?
- МИОДРАГ: Зима... Имали смо састанак бораца.
- МИЛЕНА: Још се свађате око споменика?
- МИОДРАГ: Ма, Драган је лего на руду. Сасвим други

- човек од како га је жена напустила. Још ме предлаже у комисију за комасацију земље.
- МИЛЕНА: Само ти то фали. Ако оћеш да се завадиш са народом, прихвати се.
- МИОДРАГ: Неко мора и то да ради. Заборави' ти рећи. Сутра идем у Београд.
- МИЛЕНА: Код деце?
- МИОДРАГ: Ма, какве деце. Знаш да је Верољуб у болници. Оперисан је. Отворили га и затворили.
- МИЛЕНА: Идеш сам?
- МИОДРАГ: Идемо сви ратни другови.
- МИЛЕНА: И Драган?
- МИОДРАГ: И он.
- МИЛЕНА: Јадни Верољуб.
- МИОДРАГ: Био је људина. Да не беше њега, трулио би' већ тридесет година... Дувало је горе нег' вечерас. Мислио сам да је крај, кад ме усрани Шваба погоди. Паднем... Вичем. Ко да ме чује од силне паљбе. Кад одједном, ко да из земље изникну: Верољуб... Подиже ме и баца преко рамена... Трчо је кроз кишу куршума, ко да носи врећу жита. И све пита: „Ратни, јеси л' жив?”
- МИЛЕНА: Опет ме гњавиш ратом...
- МИОДРАГ: Па, коме другом да причам?

КРАЈ

Душан Ч. ЈОВАНОВИЋ

ДРАМА НАБУЈАЛИХ СТРАСТИ

Појава Драгана Томића у српској савременој драматургији је онолико изненадна, колико је силовита. Тешко је пронаћи у домаћој драматуршкој пракси пример тако релативно касног јављања једног драматичара, а са тако снажним печатом који на нас оставља Томићева драмска проза. Реч је очигледно о зрелом, аутентичном и жестоком драмском аутору, да се хроничар збивања у нашој драматургији с правом запита: где се и зашто тај дар досад крио? Како је у тајне ове загонетке тешко и узалудно продирати, покушаћемо се овде позабавити главним одликама драматургије Драгана Томића. Сваки, па и најлетимичнији, поглед на Томићево „Раскршће“ запазиће снажан, готово исконски, уплив савремености, који је толико упечатљив да досеже до граница документарности. Иако смо давно раскрстили са естетским теоријама по којима су лепе уметности одрази или слике наше стварности, не можемо, а да се не сложимо са констатацијом да су драмски призори „Раскршћа“ више него препознатљиви. Томић је, као ретко који његов колега, не либећи се нимало, проговорио о нашој данашњици, овога пута о њеној руралној варијанти, на начин свима приступачан и таквом дозом аутентичности, да се свесно изложио оној критици, која ће љубећи метафизику, у „Раскршћу“ пронаћи пуку баналност. Али, ништа за то. Писац као да нам поручује да за такве замерке много и не мари.

Колико се само дилема савременог села преплићу у Томићевом првенцу, односно првом његовом делу које ће угледати светлости сцене. Деобе поседа, сукоби интереса, распада патријархалних породица, нерашчишћени

рачуни, неспоразуми заједничког живљења, различитост генерацијских схватања, несугласје старог и новог, све су то теме које заокупљају нашег аутора, а које као да су јутрос сишле са новинских стубаца не сачекавши ни да се боја на њима сасуши.

И управо та шареноликост драмских токова који се преплићу у „Раскрићу“, некима ће се учинити као одсуство вештије сачињене драмске композиције, а другима, а они ће, надам се бити у већини, као врлина комада који претендира да буде савремен и вишеструко релевантан. Зато та обичност која има у себи подоста елемената свакодневног, прераста у врлину Томићеве драматургије. Његови Тадићи су са толико аутентичности саткани, да нам постају врло блиски, па и ако ни једног тренутка нисмо припадали њиховом свету.

Драма о Тадићима, је у ствари драма о агонији једне сеоске породице. Тадићи су највећи квалитет те драме. Седам јасно издиференцираних ликова, седам јаких индивидуалности, седам набујалих страсти — то су Тадићи, а њихов заједнички именитељ је неусаглашеност хтења и интереса. Зато није претерано рећи да су они протагонисти радње, да међу њима нема главних и споредних функција. Свака од њих је улога од крви и меса, онаква какве се њени протагонисти радо прихватају и са радошћу их тумаче. Не негирајући у овој скупној игри извесну предност глава породице, не треба занемарити ни три епизоде које не припадају породици, али по животности, извајаности и функционалности не заостају за Тадићима, чинећи скупа компактну и заокружену целину. Тако да није нимало опортуно тврдити да у „Раскрићу“ готово да нема улоге која не пружа максимум прилика за креацију.

Мачва је посредством Драгана Томића још једном поприште радње једног литерарног дела, овога пута драмског, као што је у прошлости то често био случај. Шта то са сигурношћу значи! Пре свега леп, биран и чист језик, врло близак књижевној варијанти. Драган Томић Мачву и њен језик носи у себи, а то је квалитет који се тешко

стиче. Језик „Раскршћа“ не нуди само локално одређење места радње, већ је то особен драмски језик. Томићев дијалог је језгровит, шкрт и сочан у исти мах, што све гради тврдњу да је реч о дијалогу који је један од важнијих драмских средстава. Врцав, сажет и снажан дијалог у „Раскршћу“ је квалитет без кога ова драма не би била оно што јесте.

Ако је сукоб услов сваке драме, онда „Раскршће“ у потпуности одговара овом захтеву. Тадићи су перманентно у сукобу са свим и свачим. Њихова сукобљавања се међусобно прожимају, творећ свет препун набујалих страсти. Међутим, њихове противуречности се не задржавају само на интерном плану, они су у перманентном сукобу и са околином, селом, влашћу. Одлучни, својеглави и силовити, Тадићи само на изглед нису у сукобу са њима самим. Неусаглашеност хтења и могућности главно су извориште ових неспоразума у које доспевају наши јунаци, а из којих излаза нема.

Отићи или остати. Битно је питање за све. Одлазе и они који немају куда. Важно је отићи, побећи од незадовољства, које се данима, годинама гомила у њима. Као да свет изван њиховог обећава издављење, решење свих загонетки, свих неприлагођења. Илузија обећане земље, даје наду која храни. Резултат свих тих тежњи за напуштањем земље је остављање оца породице безнадежно самог. Сви одлазе, а за њега је исувише касно за све.

*

Драма „Раскршће“ је награђена првом наградом Удружења драмских писаца Србије за 1980. годину.

Изведена је у Местном гледалишчу Љубљанском, Југословенском драмском позоришту у Београду, Театру „Јоаким Вујић“ Крагујевац, Народном позоришту „Љубиша Јовановић“ Шабац, Народном позоришту Зајечар, Народном позоришту Ниш, Народном позоришту Мостар, Покрајинском народном позоришту Приштина, и у многим аматерским позориштима.

Југословенско драмско позориште је са „Раскршћем“ учествовало 1982. године на Стеријиним позорју, а исте године са великим успехом гостовало у Москви.

Милосав МИРКОВИЋ

ПОСЛЕДИЦЕ ПРЕПОЗНАВАЊА

Раскошни у овом театарском динамиту „Карамазови,, Јовановића и Ристића, добили су, бар што се тиче публицитета, неочекивану конкуренцију у „Раскршћу“ Драгана Томића, релативно младог позоришног аутора, у ствари откривеног на конкурс Удружења драмских писаца Србије. Поређењу на част и „Раскршће“ је брзином „Карамазових“ захватило више глумачких ансамбала, па је драмски првенац Драгана Томића, Београђанина мачванског порекла, заиграо на сценама Крагујевца, Љубљане, Београда и недавно у Шапцу који се условно прозива садржајем и темом ове драме. У Југословенском драмском позоришту „Раскршће“ је постало популарнија домаћа драма од свих досадашњих, уколико се изузме легендарни Нушић. „Пожар страсти“ Јосипа Косора, игран још пре петнаест година у осмишљеној, режији Мирослава Беловића, зазрачио је социјалном и руралном лепотом уздрмане сеоске средине, али је „Раскршће“ у вештој и духовитој режији Стеве Жигона бацило варницу у савремено, данашње мачванско село.

Али, не лези враже, није ни Томићево „Раскршће“ тиква без корена, митологија без фолклорних фигура! Помислио је млади драмски писац да се успешно одвојио, „оземљио“ од средине у којој је упознао своје јунаке и делије, сељачке породице и биртије, флору и фауну. Уз то је и сироти рекламни трик шабачког позоришта налио уље на ватру: дођите, погледајте „Раскршће“ јер је управо ова драма из живота једног мачванског села преписала од главе до пете „тога“ као негативца, „тога“ као позитивца, браћу као „такву“, снаје као „некакве“.

Незапамћена је посета премијери „Раскршћа“ у режији Славенка Салетовића, честог и честитог госта редитеља позоришта „Љубиша Јовановић“ у Шапцу. Из села Шеварице, за које је најављено да личи као јаје јајету у новонаписаној Томићевој драми, похрлиле су десетине евентуалних препознатеља, својих рођака, сељана и себе самих. Било је уздаха, жамора, усклика и за време представе, али је шабачким новинарима и дописницима посланица сервирана одмах по завеси, и по неуједначеном аплаузу.

Сва лица драме су се њрејознала!

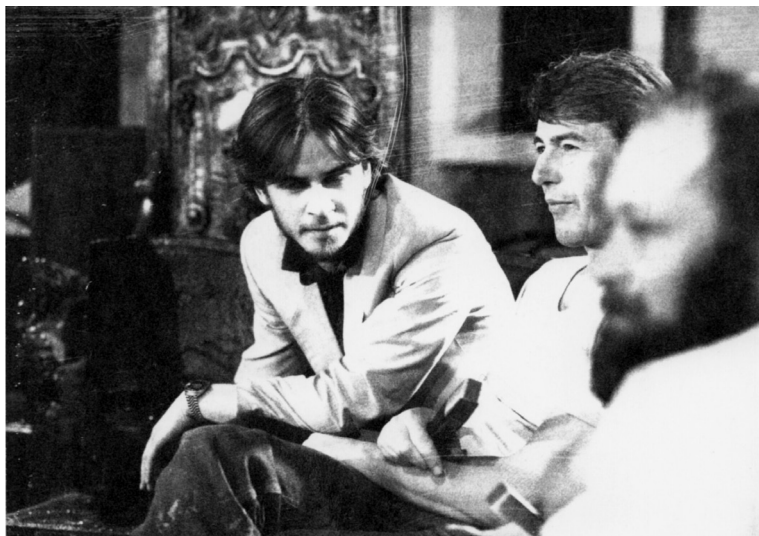
Занимљиво: ова лица драме су се препознала и поделила у оцени представе. Тадићи задовољни вратили се у село, а првоборац Драгољуб Павић упутио је одмах тужбу званичном суду. Неколико дана касније тужбу – против аутора драме Општинском суду је упутио и земљорадник Сретен Станимировић.

Станимировић је пре себе у „Раскршћу“ препознао свог коња, чији су трофеји и власништво на тркама пре две деценије, у драмском делу приписани другој драмској литерарној личности. Тачно је, углавном и иначе, каже Станимировић, да сам био лола, женскарош, да сам се развео, итд., све што је речено у „приказу драме“, али да је његова жена косом умлатила коња Триглава, тужно је страдање које га је, у једној драмској линији, тешко „увредило“.

Узаврела је позоришна клима у Шапцу, и увећала се реклама за представу, порасла је позоришна радозналост и у градовима где се већ играју или тек припремају извођење „Раскршћа“. Драган Томић није имао срећу списатељице Милице Новаковић чија се драмска скаска о сељачкој муци и беди одвија у далеком, планинском селу богу иза леђа, па њено дело „Камен за под главу“ није прозвало горштаке да се препознају, да гледају себе искоса или са стране као „увређене грађане“.

Сада је очигледно на реду комична верзија драме са трагичном потком. Неће бити лагодно судији који ће одлучити суђење или одустајање од тужби против Дра-

гана Томића. Доћи ће можда до неодољивог масовног препознавања али у духу Сремчеве „Зоне Замфирове“ која је такође написана према живим лицима и живом догађају. Или до лукаве алузије како је Владан Десница, у својој драми „Љестве Јаковљеве“ управо главну личност написао на тему Крлежиног става према групи скојеваца у окупираном Загребу.

Жарко Лаушевић, Драган Томић,
Окруили смо, Стеријино позорје 1982.

Мирко Буловић у улози Миодрага и Злата Петковић у улози Леле,
Раскриће, представа ЈДП-а у режији Стеве Жигона, Стеријно
позорје 1982.

Рукавице

ЛИЦА:

МИЛКА РОГИЋ (24)

СТАНА (45), њена мајка

РАТКО (27), њен брат

БУБЕ — МИРОЉУБ ДИКИЋ (35), њен муж

ЗДРАВКО БЕЛИЋ (50), Станин пријатељ

Дојаћа се у кући иррилејљеној на кућерину, која је чеони, чеи-врџи зиг. Види се високо цокло и ирозорче клозеиша оковано ивозденим шийкама. Исиод ирозорчеиша је лавадо. Оскудан намеишјај, ишелефон.

НОЋ.

Сџана седи за сџолом. Ради иодлен. Здравко седи у кревету. До иола је ио.

ЗДРАВКО: Матора, оћеш ли већ једном доћи у кревет?

СТАНА: Обуци се. Ратко само што се није вратио.

ЗДРАВКО: Он се никад не враћа овако рано.

СТАНА: Већ, је једанаест сати.

ЗДРАВКО: Избегаваш ме већ недељу дана. Нашла си швалера?

СТАНА: Смешан си. Не могу ни тебе да издржим. Не-што ме кости боле.

ЗДРАВКО: Знам ја како то иде.

СТАНА: Ајде, ајде, облачи се. И утишај тај радио.

(Улази Милка. Баца ишашну на сџо. Доиради ишелефон. Оде-вена је модерно. Беле рукавице јој дљешише на рукама. Сџана осџавља иодлен. Изненађена је.)

СТАНА: Милка, чедо моје... Откуд ти у ово доба?

МИЛКА: Ћути!
(Окреће дројеве.)
Грофице, срећно сам допутовала. Сад можете мирно да спавате. Пазићу се. Лаку ноћ.
(Осџавља ишелефон. Окреће се ирема мајци.)
Шта је ово?! Шта све ово значи?!

СТАНА: Мила моја, зашто ниси јавила да долазиш?

МИЛКА: Питам шта све ово значи?!
(Показује рукама ио соби)

СТАНА: Јеси л' се уморила? Како си допутовала?

- МИЛКА: Својим »мерцедесом« триста педесет. Питам шта је ово?
- ЗДРАВКО: Мерцедесом?
- МИЛКА: Ко ти је па сад овај крелац?
- СТАНА: Пријатељ Здравко.
- МИЛКА: Нови швалер. Колико си их само променила. Јадни тата, сигурно му се кости преврћу. Јеси ли му подигла споменик?
- СТАНА: Нисам.
- МИЛКА: Послала сам ти новац. Зашто ниси? Дванаест година трули без споменика.
- СТАНА: Никако да нађем мајстора.
- МИЛКА: Себи си нашла мајстора. (*Здравку*) Чуј ти, напоље из мога кревета!
- ЗДРАВКО: Ја сам твој поочим.
- МИЛКА: Какав поочим, мајку ти мангупску? Напоље! Шта си зажагрио очима у мене?!
- ЗДРАВКО: Стано...
- СТАНА: Обуци се и иди.
- МИЛКА: Да си се покупио у року од два минута. (*Нагноси се.*) Или волиш да ти мало испретурам кости, да ти сломим кључну кост или које ребро?
- ЗДРАВКО: Добро, добро... Причала ми је Стана о твојим вештинама и снази. Само не би тек тако са мајстором...
- МИЛКА: Да пробам!
- ЗДРАВКО: Добро, добро. (*Устјаје и облачи се.*)
- МИЛКА: (*Сћани*) Згодан ти је даса. Добро, реци ми сад шта је све ово? Послала сам ти пре годину дана десет хиљада долара да средиш ову проклету шупу... Последњи пут кад сам те звала, рекла си да је нешто урађено. А сад је горе него пре пет година кад сам отишла.

- СТАНА: Није могло... власти не дају. Буди срећна да нам нису порушили кућу и отерали нас одавде. Знаш да је дивља градња. Сети се само колико су нас пута ови одозго тужили.
- МИЛКА: Ма ко им јебе матер буржујску. Они су добили од друштва све што су хтели. Мој отац је ово код њих криво зарадио. Зашто си ме слагала?
- СТАНА: Мислила сам...
- МИЛКА: Шта си мислила?
- СТАНА: Да ћемо нешто урадити.
- МИЛКА: Зашто си ме слагала да сте урадили?
- СТАНА: Вероватно би урадили... Годинама ниси долазила.
- МИЛКА: Па си помислила да нећу никад ни доћи. Значи, отписала си ћерку.
- СТАНА: Шта ја знам... Молила сам те да дођеш, молила, молила...
- МИЛКА: Ево, дошла сам... Дошла сам да са својим школским другарицама и друговима прославим пет година матуре. Прочитала сам оглас у »Политици«.
- СТАНА: И мене су зивкали. Питали су ме за адресу, телефон. Било ме је срамота што не знам...
- МИЛКА: Тебе срамота... Јавим ти се кад треба.
- СТАНА: Како ме не би било срамота.
- МИЛКА: А новац? Шта је с новцем?
- СТАНА: Ту је негде...
- МИЛКА: Како, мама, ту је негде? Има ли га или га нема?
- СТАНА: Кажем да је ту негде...
- МИЛКА: Колико ти је здипио овај дрипац?
- ЗДРАВКО: Не вређај. Ја имам своју аутомеханичарску радионицу »Солидност«. Ја сам цењен мајстор.

- МИЛКА: Ајде, ајде...
- (У њрозорчењу се јаси свейло. Чује се вода из клозейској канзанчейа. Милка се нервозно шейа. Трља се рукама њо јузици)*
- СТАНА: Проклети били. По целу ноћ пишају и серу. Стрпи се, дете. Са' ће Здравко да изађе.
- МИЛКА: Брже, човече, брже!
- СТАНА: Иди у пољски клозет.
- МИЛКА: Радовала сам се да ћу у својој кући бар пишати ко човек.
- СТАНА: Здравко, пожуре.
- ЗДРАВКО: Видиш да журим. Мала, како иде мерца?
- МИЛКА: Мајстор би морао да зна како иде спортска мечка.
- ЗДРАВКО: Нисам имо прилике да га провозам. Ја имам дизелаша.
- МИЛКА: Тако... Моја мамица има господина са »мерцедесом«. О, па...
- ЗДРАВКО: Па, може и овде по нешто да се заради. Пробо сам и ја тамо једну годину. Али, нигде Југе...
- СТАНА: Здравко, пожуре, упишаће ми се дете.
- ЗДРАВКО: Па нек' иде у клозет. Шта јој ја сметам?
- СТАНА: Готов си. Иди сад.
- ЗДРАВКО: Доћи ћу сутра.
- СТАНА: Немој да долазиш док ми дете не оде.
- ЗДРАВКО: Морам те видети.
- СТАНА: Јавићу ти.
- ЗДРАВКО: Лаку ноћ. *(Излази)*
- МИЛКА: Брже, мама, брже...
- СТАНА: Са' ће мама.
(Износи нокишир исјод креветја и сѡавља ја на сред соде.)
Сачувала га мама.

(Милка задиже сукњу и смиче таће. Сега, на нокишир.)

МИЛКА: Ух, лакнуло ми је, мама. Мислила сам да ћу се упишати. Пишки ми се још од Загреба.

СТАНА: Што ниси стала негде уз пут.

МИЛКА: Мрак, а мени се журило.

(Зазвони телефон. Стана диже слушалицу.)

СТАНА: Изволите.

МИЛКА: Сигурно је за мене.

СТАНА: Неки плач, кркљање.

МИЛКА: То је она. Дај.

(Узима слушалицу.)

Да, ја сам, грофице... Била је моја мајка. Ја сам изванредно. Смирите се. Узмите нешто за спавање. Имајте поверења у њу. Јемчим својим животом за њу. Тако, тако. Подигните мало јастук. Је ли сад у реду. Спавајте, мила моја, спавајте. Лаку ноћ.

СТАНА: Ко је то?

МИЛКА: Грофица Лидија Ивановна моја пријатељица. Дивна жена.

СТАНА: Мислила сам да је мушко. Где тај живи?

МИЛКА: У Брезесштатшајну.

СТАНА: У Русији.

МИЛКА: На Западу. Зар бих ти из Русије могла слати доларе?

СТАНА: Шта ја знам.

МИЛКА: Пореклом је Рускиња.

СТАНА: Откуд зна српски? Лепо је реко' »Не могу без тебе, мила моја«.

МИЛКА: Зна српски добро. Боравила је с родитељима у Београду од хиљаду осамсто седамдесет шесте, до осамдесете. Отац јој је био дипломата.

СТАНА: Пре сто година?!

- МИЛКА: Она има сто једанаест.
- СТАНА: Свашта.
- МИЛКА: Дивна жена. Познавала је Толстоја. Била је на руском царском двору. После је била љубавница једног кајзера који јој је оставио баснословно богатство.
- СТАНА: Код њега радиш?
- МИЛКА: Код ње.
- СТАНА: Свеједно... Неће ти младост и лепота вечито трајати.
- МИЛКА: Не брини.
- СТАНА: Гледај да се обезбедиш.
- (Милка устаје са нокира. Стана узима нокир, отвара врати и садржај њљусне најоље. Одлази до лавабоа да ојере нокир. Милка сјаје њоред ње и чека да ојере руке. Улази Рајко.)*
- РАТКО: Мама, замало ме ниси полила. О, драга сестрице! Чим сам видео мечку, знао сам да си допутовала.
(Љуби је.)
- МИЛКА: Како то изгледаш?
- РАТКО: Ти си ми као цветић, као ружа румена, селе моје.
- МИЛКА: Стварно, Ратко, како то изгледаш?
- РАТКО: *(Скида њеруку.)*
Могу да ти се похвалим да сам основао групу »Висидаба«.
- МИЛКА: Сад ми је јасно где сте спрцали новац за татин споменик и кућу. Па ви сте комплетни идиоти!
- РАТКО: Селе, да видиш само какве сам инструменте и технику набацио.
- МИЛКА: Боли тебе дупе за мог оца. Пре би требало да му ти подигнеш споменик, него ја. Узео те је кад си имао годину дана и више те волео него мене. Срам те било.

- СТАНА: Немојте сад.
- МИЛКА: Шта немој!
- РАТКО: Селе, олади мало.
- МИЛКА: Мислиш све са мојих леђа?! Твоје колеге стоматолози за час отворе клинике, имају куће, базене...
- РАТКО: Тамо...
- МИЛКА: Зашто не дођеш? Знаш колико има твојих колега Југовића.
(*Пере руке. При њом не скида рукавице.*)
- СТАНА: Ђерко, заборавила си да скинеш рукавице.
- МИЛКА: Нисам заборавила. Гледај своја посла.
- РАТКО: (*Подсмешљиво.*)
Кево, можда су неке специјалне рукавице.
- МИЛКА: Постоји ли шанса да у Југи икад добијеш запослење?
- РАТКО: У Београду се тешко добија. Ваљда ће нешто искрснути.
- МИЛКА: Боље да си тих десет хиљада долара дао неком да те запосли, него што се замлаћујеш музиком. Какав успех можеш са групом да постигнеш у тим годинама. На Западу се почиње са петнаест.
- РАТКО: Клинци су млади и талентовани. Ја компоујем и пишем текстове. Лупам будњење.
- МИЛКА: Прославио си се и у »Шодеру«.
- РАТКО: Жива била, па видеда. Вратићу ти лову.
- МИЛКА: Знам. Док је вас таквих, ја ћу вечито у рођеној кући пишати у нокшир. Више од мене не очекујте ни новчић.
- РАТКО: И не треба нам.
- МИЛКА: Видећемо.
- СТАНА: Доста вас двоје. Целог века се цапате.

- МИЛКА: Мама, не могу да схватим вашу непословност и неозбиљност.
- РАТКО: Чуј, селе, уморан сам. Нисам расположен да слушавам твоје придике. Сутра ћемо кад одспавамо.
- МИЛКА: А ја нисам уморна. Возила сам ко манијак ноћ и дан.
- РАТКО: Ужасно ми се спава...
- МИЛКА: Мамице, намести свом слатком синчићу, доктору кревет... Е, нема! Ја ноћас спавам у његовом кревету. Уосталом, у том кревету је био онај смрдљиви тип.
- РАТКО: А где ја да спавам?
- МИЛКА: Шта ме брига.
- СТАНА: Немојте сад око тога...
- МИЛКА: Дала сам вам новац. Зашто нисте преуредили стан? Гади ми се... Увек имам осећај да ће се на нас излити говна из ове велике кућерине. Целог живота нам серу над главом. Бар да сте озидали зид између њих и нас.
- РАТКО: У праву си. Средићу то са својим другарима.
- МИЛКА: Целу кућу ћемо изнова озидати. Наћи купца за инструменте.
- РАТКО: Ти ниси нормална. Немаш појма шта за дечаке значи »Висидаба«.
- МИЛКА: Могао би да мало мислиш о себи, а не целог века да живиш са туђе грбаче.
- (Стана расирема Рајков кревети.)*
- РАТКО: Селе, ако хоћеш у мој кревет, онда ми дај кључеве од мечке. Цура ми станује на Карабурми. Знаш колико је то далеко одавде.
- МИЛКА: Баш си паметан.
- РАТКО: Немаш поверења?
- МИЛКА: Ниуког на овом свету.

- РАТКО: И каква си. Ја бих за тебе све учинио.
(*Свејло се ојейи љали у малом љрозорчеџу.*)
- МИЛКА: Ови ће опет да серу.
- СТАНА: Одвикла си се.
- МИЛКА: (*Скоро хистџерично.*)
Целог века нам серу на главу. Зарадићу милијарду и купићу ту проклету кућу.
- СТАНА: Децо, ја ћу спавати на поду.
- РАТКО: У праву си, кево.
- МИЛКА: Кретенчино! Турио би мајку на патос. Мама, лези у свој кревет. Ја ћу у хотел. И овако не бих могла овде поднети...
- СТАНА: Немој да се излажеш трошку.
- МИЛКА: Ма какав трошак. Лаку ноћ.
(*Излази.*)
- СТАНА: Чедо моје... Много је нервозна. Не може да се скраси.
(*Зазвони џелефон. Рајко диже слушалицу.*)
- РАТКО: Да, ово је стан Рогоћа... Београд, Београд... Не, она је овог тренутка отишла у хотел... Да, драги господине, наша вила јесте огромна, али наша послуга није на нивоу виле...
- СТАНА: Женско је. Грофица...
- РАТКО: Једноставно су заборавили да спреме њен соду... Наравно да се изнервирала... Не брижите. Она је ноћас у добром хотелу... Да, да, ја сам њен брат... Име ми је Ратко, а презиме, јебо би те слатко Рогоћ... Ништа, ништа... Нема на чему.
(*Сјушћа слушалицу.*)
- СТАНА: (*Смеје се.*)
Луд си. Та жена има сто једанаест година.
- РАТКО: Опциговаћу јој деведесет... Чуј, вила...
(*Смеје се.*)
Ко би реко да ће оно моје мутаво селе тако да пали народ по белом свету. А ја се овде

дрндам са бедним шизичарима по целу ноћ.
(Баца се на кревет)
 Кево, гаси светло.

(Сћана ћаси светићо. Из клозећа се чује вода. Гаси се светићо и у клозећу.)

ДАН

(Рајко сћава. Сћана сћавља кафу на сћо.)

СТАНА: Сине, готова кафа.

РАТКО: Мама, пусти ме још мало.

СТАНА: Десет је сати. Милка само што није стигла.
 Телефон је зврндо већ десет пута.

(Рајко се ћрошјеже. Усћаје. Сега за сћо.)

РАТКО: Шворц сам. Кево, дај ми нешто лове.

СТАНА: Од чега? Све си списко.

РАТКО: Кога ја на свету највише волим?

СТАНА: Ваљда мене.

РАТКО: А ко ће се о теби бринути целог живота?

СТАНА: Ваљда ти.

РАТКО: Ко има најбољег сина, доктора, швалерчину,
 снагатора?

СТАНА: Ја.

РАТКО: Е, онда ме пусти да се около брукам без лове.

СТАНА: Знам, али Милка.

РАТКО: Ма шта она.
(Улази Здравко.)

ЗДРАВКО: Добро јутро. Жива ми мајка.

РАТКО: Здраво, чика Здравко.

СТАНА: Откуд ти?

ЗДРАВКО: Затворио сам на час радњу, па велим да мало
 скокнем.

СТАНА: Рекла сам ти да не долазиш док ти се не јавим.

РАТКО: Дај, кево, не гњави. Буди срећна што имаш оваквог дасу. Од како си с њим, престала си да шизиш по кући. Оваквог сексуалца би пожелеле рибе и од двадесет пет година.

(Здравку.)

Чика Здравко, мама је шворц.

ЗДРАВКО: Што не кажете? Колико вам је потребно?

РАТКО: Кево, послужи нас ракијом.

ЗДРАВКО: Је ли доста сто хиљада?

РАТКО: Како да не... Једва чекам да вас двоје приже-ним.

(Сћана доноси ракију и чашу.)

РАТКО: А мени?

СТАНА: Ти не пијеш.

РАТКО: Овог пута ћу да наздравим у здравље чика Здравка.

(Сћана сћавља и друју чашу. Рајко сћа ракију. Куца се са Здравком.)

РАТКО: У твоје здравље?

ЗДРАВКО: У здравље сви!

(Вади новчаник и даје Сћани сћо хиљада.)

РАТКО: Хвала, чика Здравко. Ово ти нећу заборави-ти. Вратићу ти.

(Улази Мирољуб — Бубе Дикић.)

БУБЕ: Добар дан. Ја сам Бубе, Милкин муж.

СТАНА: Муж?! Она није удата.

БУБЕ: Јесте, јесте, госпођо.

СТАНА: Значи, ви сте тај који се месецима распитује за Милку.

БУБЕ: Да, ја сам тај.

СТАНА: Зашто нисте до сад хтели да се представите?

- БУБЕ: А што би' се представљао, кад твоја ћерка није нашла за сходно да ти јави да је за мене удата.
- РАТКО: И ти си му рекла да је Милка допутовала...
- СТАНА: Да, зашто?
- РАТКО: Човеку који није хтео да се представи.
- БУБЕ: Какве то везе има.
- РАТКО: Е, па лепе. Изађи из моје куће, па кад те моја сестра представи, онда добро дошао.
- ЗДРАВКО: Ви сте Крља, Бубе Крља...
- БУБЕ: Јесте, ја сам тај.
- ЗДРАВКО: Ратко, зар га се не сећаш? Чувени бек.
- РАТКО: Бубе Дупе... Ајде, момак, изађи.
- БУБЕ: Сачекаћу своју жену.
- РАТКО: Ниси ми симпатичан. Изађи.
- БУБЕ: Немој тако. Ми смо род. Ти ми дођеш као шурак.
- РАТКО: Бићемо род кад те она уведе у ову кућу, а догле напоље. Капираш, за мене си непознат фрајер.
- БУБЕ: Ала ти је кућа.
- РАТКО: Каква је таква је, моја је. Завршили смо.
- БУБЕ: Мали, много брбљаш.
- РАТКО: Треба ли неког да табам?
- СТАНА: Ратко, пусти човека.
- РАТКО: Мама, не мешај се.
- (Улази Милка.)
- МИЛКА: Бубе!
- БУБЕ: Као што видиш...
- МИЛКА: Бубе... Зар је могуће?! Мама, додај ми воде.
- (Стана јој додаје воду.)

- МИЛКА: Не могу да поверујем... Скоро сам те прежала...
- БУБЕ: Шта ћеш, није ми суђено...
- МИЛКА: Бубе, зар је могуће... Да је ноћ, помислила бих да ми се привиђа.
- БУБЕ: Ето...
(*Сега.*)
Има ли у овој кући шта да се попије?
- РАТКО: Спортисти не пију.
- БУБЕ: Мали, не кењај.
(*Сџана догаје чашу. Бубе сџа сам себи.*)
- БУБЕ: Па, живели!
- (*Милка љрилази лавадоу и љере руке у рукавицама. Онда је ухваџи најад љовраћања.*)
- СТАНА: Милка, шта ти је?
- БУБЕ: Пусти је.
- СТАНА: Шта јој је?
- МИЛКА: (*Исџира усџа.*)
Скоро годину дана живим у уверењу да си мртав.
- БУБЕ: Чуј, ја мртав...
- МИЛКА: Тако су ми рекли у болници. Све новине су писале.
- БУБЕ: Глупаци.
- МИЛКА: То ми је рекла и полиција кад су ме испитивали. Била сам неколико дана у несвести.
- БУБЕ: Немој мени... Збрисала си из кола главом без обзира. Ја сам био у несвести. И кад сам се пробудио, видим само мрвог Хасана преко себе. Била су ми уста пуна његове крви.
- МИЛКА: Хасан је погинуо?
- БУБЕ: Ко би други. Убила си човека. Заиста си направила спектакуларну саобраћајку. Мислио

- сам да си у ћузи. Али кад год се јавим твојој мајци, она ми каже да си звала телефоном.
- МИЛКА: Зашто бих ја била у затвору?
- БУБЕ: Возила си.
- МИЛКА: Како можеш... Никад нисам села за волан твојих кола. Никад ником ниси допуштао да их вози.
- БУБЕ: Видиш... нисам ја будала. Кад сам укопчо да си збрисала, за сваки случај сам подметнуо Хасану своја документа и оставио га самог у колима. После прочитам да сам ја возио. Њега и не спомињу. Шта ми је остало него да дриснем. Док би ја доказао, одлежо би три четири године. Кад узмем још у обзир и грофицу... Је ли богати, је л' јој било жао што сам погинуо?
- МИЛКА: Наравно.
- БУБЕ: Дobar ти је штос то са болницом. Морала си да глумиш несвест. Уосталом, то ти није тешко.
- МИЛКА: Никако нисам могла да схватим зашто се Хасану изгубио сваки траг.
- БУБЕ: Ваљда си сад схватила. Убила си човека.
- МИЛКА: Није истина. Нисам ја возила.
- БУБЕ: Ја те разумем. Ниси блесава да признаш. Није то пријатна ствар. А чак и да си возила, грофица би средила ствари. Аристократске везе. Да сам јој и ја био у милости као ти...
- МИЛКА: Дали су ми твоју смртвоницу.
- БУБЕ: Мора да је грофица пресрећна што си ме се ослободила.
- МИЛКА: Обрадоваће се кад јој кажем да си жив.
- БУБЕ: Ко ме да кажеш да сам жив. О томе да ниси ни писнула тамо ником. Ја сам једва дочекао да их се ослободим. Видим да си дотерала страшна кола. Моја су била још боља. Буди љубазна, дај ми кључеве и саобраћајну дозволу.

- МИЛКА: Зашто?
- БУБЕ: За сваки случај. Ваљда имам на то право. Разбила си моја кола.
- МИЛКА: Како можеш...?
- БУБЕ: Нећу допустити да ми брисниш док не средимо рачуне.
- МИЛКА: Наплати их од осигуравајућег друштва.
- БУБЕ: Како, да одем тамо и кажем ја сам покојни Бубе чија су кола тотално уништена. Изволите, исплатите ми моја кола. Ја мислим да си ти то већ учинила као моја жена.
- МИЛКА: Није ми ни на памет пало.
- БУБЕ: Имала си сва моја овлашћења. Колико се сећам, био сам осигуран на сто хиљада, а код тебе је полиса. Осигуро сам се у твоју корист.
- МИЛКА: Ја немам појма где је та полиса.
- БУБЕ: Много смо наивни.
- МИЛКА: Ја ту полису никад нисам видела.
- БУБЕ: Потпуно те разумем. После потреса мозга... Него, да не гњавимо ове људе. Дај ми кључеве, па да се нађемо у подне код »Москве«. Имаш сат времена да се средиш и присетиш.
- МИЛКА: Ми више немамо никаквих заједничких рачуна.
- БУБЕ: Мацо, ја сам за тебе тамо мртав, али овде сам као што видиш жив. Можеш и да ме опипаш.
- МИЛКА: Ја сам слободна жена. Удала сам се.
- БУБЕ: Је ли? Баш лепо. Пружи руке.
- МИЛКА: Зашто?
- БУБЕ: Да ти Бубе Крља ишчачка та аристократска говна испод ноктију.
(Налива ракију и испија.)
Добра ова ракија. Дај кључеве.
- МИЛКА: Немаш право.

- БУБЕ: Могу људи заиста помислити. Ја схватам да ти је непријатно пред фамилијом, али што је сигурно, сигурно је.
- МИЛКА: Не долази у обзир.
- БУБЕ: Оћеш ли да ти запалим ауто?
- МИЛКА: Немаш на то право.
- БУБЕ: А ти имаш право да мазнеш лову и да се правиш луда. Па, мацо, мислиш да сам баш наивчина. Мој другар адвокат је све проверио. Свугде је наплаћено до последње паре. Дао сам адвокату антидатирано пуномоћје и њему није било тешко да се промува. Свугде су му рекли да жале, јер је госпођа већ извршила наплату са уредним пуномоћјем. Човек је имао мало компликација са тамошњом полицијом, али исплатиће нам се.
- МИЛКА: Фолираш. Ништа нисам наплатила
- БУБЕ: Ти или грофичини људи. Мени је свеједно.
- МИЛКА: Мене то не интересује.
- БУБЕ: Могла би да одговараш овде за бигамију. Мој адвокат ће и то да среди. Смртовница ти неће ништа вредети. Поступак ће да потраје. Твоја грофица ће да шизне.
- МИЛКА: *(Даје му кључеве и дозволу.)*
Држи.
- БУБЕ: Немој да чекам.
(Излази.)
- МИЛКА: Нисам ја возила. Ништа нисам наплатила.
- ЗДРАВКО: Са њим би требало друкчије.
- МИЛКА: Не може ми ништа. Слагала сам да сам се удала.
- РАТКО: Селе, не брини. Ја ћу га научити памети. Немој да му идеш.
- МИЛКА: Ти не смеш да се мешаш.
- РАТКО: Имам само једну сестру.

- МИЛКА: Нико ми ништа не може. Ја сам слободна жена.
(Подигне руке.)
- РАТКО: Слободна жена...
(Излази.)
- ЗДРАВКО: Стано, зашто све ово не напустиш и не пређеш у моју кућу у Сремчицу? Онаква кућерина зврји празна. Пусту децу нека живе. Да се ми венчамо, па да се смириш.
- СТАНА: А ти си још ту! Шта чекаш?!
- ЗДРАВКО: Ајде са мном.
- СТАНА: Рекла сам ти да не долазиш док те не позовем.
- МИЛКА: Мама, могла би да будеш љубазнија са човеком. Нуди ти брак.
- ЗДРАВКО: Одавно је молим да се венчамо и да напусти ову страћару.
- СТАНА: Молим те иди и немој да се појављујеш док те не позовем.
- ЗДРАВКО: Ка' ће то бити?
- СТАНА: Не знам.
- ЗДРАВКО: А шта ћу ја? Шта ако се не јавиш?
- СТАНА: Ништа.
- ЗДРАВКО: Не може то тако. Ја те волим.
- МИЛКА: Мама, човек те воли. Ниси ни свесна шта то значи.
- СТАНА: Оставите ме на миру. Напоље из моје куће!
- МИЛКА: Мама је шизнула. Чика Здравко, оставите је сад. Средиће се.
(Здравко излази бесно.)
- СТАНА: Изађи и ти.
- МИЛКА: Као да си заборавила неке ствари. Немој да те табам, па ћеш се уразумити.
- СТАНА: Нећеш ме ти више никад ударити.

- МИЛКА: Мислиш! Курветино једна, никад ништа боље ниси ни заслуживала од батина. Страћила си мој новац са својим синчићем, а ниси ми оцу споменик подигла.
(Пође да је удари, али Сћана узима кухињски нож.)
- СТАНА: Рекла сам ти.
- МИЛКА: Нећу отићи одавде док те не пребијем. Мом оцу ниси подигла споменик. Мрзела си га и сад му се светиш. Нико не мрзи као ви сиротиња.
- СТАНА: Срам те било, зар те није стид...?
- МИЛКА: Чуј, стид... Зар тебе није стид? Наместила си ми оца да га убије твој швалер и то на моје очи. Никад те нисам довољно тукла. Дрољо!
- СТАНА: На суду сам доказала да никад нисам видела тог човека. Немам ја шта о томе с тобом да причам. Само да знаш да никад нисам преварила твог оца. Добро знаш зашто га је убио онај кретен.
- МИЛКА: Баш зато што знам...
- СТАНА: Наставила си да опонашаш оца. Пуштала сам те да ме бијеш кад си имала тринест година. Онда ме није болело. Мислила сам да ти то нечем помаже... Али, више ти то не може помоћи.

ПРЕДВЕЧЕРЈЕ

Сћана је сама. Улази Бубе.

- БУБЕ: Кево, где ти је ћерка?
- СТАНА: Изашла је. Мислила сам да је с тобом.
- БУБЕ: Мисли да ће ми умаћи... Зашто није дошла?
- СТАНА: Не знам. То су ваше ствари.
- БУБЕ: Добро, добро... Причала ми је да има згод-

- ну кеву. Нисам верово да си баш тако добра женска.
- СТАНА: Била некад.
- БУБЕ: Нешто си ми позната од раније. Ниси много старија од мене. Долазила си у »Лолу« на игранку?
- СТАНА: Ишла сам свуда. Давно је то било.
- БУБЕ: Сећам те се као клинац. Милка ми је много причала о теби. Волиш дасоване, а?
- СТАНА: Прошло ме је.
- БУБЕ: Не би реко. Имаш бољу гузу нег' ћерка. Она и није нешто нарочито.
- СТАНА: Остави ти мене на миру.
- БУБЕ: Зашто? Ја с твојом ћерком немам више ништа. Шта ако сам с њом био у браку.
- СТАНА: Нашао си баш мене.
- БУБЕ: Доста ми је балавица.
(Прилази јој с леђа и задигне сукњу.)
- СТАНА: Остави ме!
(Покушава да му измакне.)
- БУБЕ: (Снажно је љривлачи)
Смири се, знаш и сама да ми не можеш умаћи. Поблесавим кад видим такву рибу. Може од ње неко да ме одвоји само ако ме удари маљем у главу.
- СТАНА: Решио си да ме силујеш...
- БУБЕ: Немој да се фолирамо. Осећам те...
- СТАНА: (Грубо ја одјурне.)
Ко мислиш да сам ја?!
- БУБЕ: (Удари јој шамар.)
А ко мислиш да сам ја?! Појебали су те сви шофери по кафанама, а мени бежиш.
- СТАНА: То је моја ствар.
- БУБЕ: Мени да неда чувена Стана са Сењака.

(Грубо је дохватио и баца на кревети.)

И немој да ме деконцентришеш.

СТАНА: Нема смисла. Ти си ми зет.

БУБЕ: Ма какав зет. Видела си да сам мртав за њу. Има моју смртовницу. Пусти ме да ти лепо приђем.

ВЕЧЕ

Бубе сјава на кревету. Улази Милка.

МИЛКА: *(Дрмача.)*
Хеј, шта радиш овде ?

БУБЕ: Стигла си.

МИЛКА: Где ми је мајка?

БУБЕ: Ту је негде.

МИЛКА: Шта си јој радио?

БУБЕ: Ништа.

МИЛКА: Где је чашица?

БУБЕ: Каква чашица?

МИЛКА: Шта си радио кад ниси пио?

БУБЕ: Ништа.

МИЛКА: Једноставно си дошао, легао и заспао.

БУБЕ: Управо тако. Задремо сам још док сам чеко код »Москве«.

МИЛКА: Где ми је мајка?!

БУБЕ: Откуд ја знам где ти је мајка? Била је ту.

МИЛКА: Нападо си је?

БУБЕ: Дај ми ракију.

МИЛКА: Нападо си је! Мислиш да ћеш и њу подводити као што си мене?

БУБЕ: Тебе ћу подводити и даље ако ме будеш зезала

за новац, Већ се неки момци интересују. Шта ти фали што сам те подвео грофици? Имаш диван посао. За такву лову и ја би неком прао дупе. Мени није ни пола плаћала што сам је шевио, колико теби што јој одржаваш хигијену аристократског чмара.

(Смеје се.)

Како ти то изгледа са ове раздаљине, а?

МИЛКА: (Ћути.)

БУБЕ: (Смејући се.)

Видим да си ушла у његову лигу. Мазнуо ти је свој аристократски грб са кукастим крстом на руку...

МИЛКА: Моје руке су чисте.

БУБЕ: Мене фолираш. Честитам. Он само прима у своју лигу оне до који' му је изузетно стало.

МИЛКА: Моје руке су чисте!

БУБЕ: Провалићу те код полиције. Видећемо како ћеш им објаснити.

МИЛКА: Моје руке су чисте!

БУБЕ: Реко сам ти дођеш да не правимо срање. Да си дошла не би' ти шевио мајку. Мајка ти се изванредно шеви.

МИЛКА: Диж се из мог кревета!

БУБЕ: Лову!

МИЛКА: Немам.

БУБЕ: Тражим само лову коју си за мене добила. Морам половину да пошаљем у Турску Хасановој породици. Знаш да Хасан има седморо деце.

МИЛКА: Немам новац.

БУБЕ: Јави грофици да ти хитно пошаље. Ако му је стало до тебе, он ће то урадити. У противном, нећеш се вратити. Телефонирај му.

МИЛКА: Ништа ти не дугујем.

БУБЕ: Да му ја телефонирам? Он ме је обожавао.

- Називо ме је дивним пунокрвним балканским ждрепцем.
- МИЛКА: Телефонирај му. Пријави ме полицији. Ради шта хоћеш, само изађи из моје куће.
- БУБЕ: Хасанова породица није имала ни за сахрану. То је много смешна ствар. Подигао сам Хасанов леш и са његовим документима га отуда изнео као свој. Лично сам га комбијем однео у Истамбул. Хасан има дивну породицу. Дао сам им сву своју уштеђевину. Од тада сам шворц.
- МИЛКА: Кењаш...
- БУБЕ: Мајке ми. Ти знаш шта ми значи кад се закунем покојном мајком.
- МИЛКА: Верујем ти. Платићеш што си ми дирао мајку.
- БУБЕ: Зар ми ниси причала да је курва? А она је уствари дивна жена. Још је осећам. Кад би ти имала и делић њене ватре у себи...
- МИЛКА: То ниси смео да урадиш ни по коју цену. Платићеш за то.
- БУБЕ: Да ме нећеш ти средити?
- МИЛКА: Има ко ће.
- БУБЕ: Без везе... Матора је уживала.
- МИЛКА: Држи десет хиљада и носи се.
(Вади новчаник.)
- БУБЕ: Долара?
- МИЛКА: Пази да не добијеш доларе.
(Даје му марке.)
- БУБЕ: Шта с тим да радим? Знаш да Хасанова породица живи у шупи. Желим да им купим стан у Истамбулу.
- МИЛКА: И моја породица живи у шупи. И ја својој породици желим да купим стан.
- БУБЕ: Твој брат је доктор. Њему ће држава дати.
- МИЛКА: Сад напоље!

- БУБЕ: Мислиш да си овим решила све?
- МИЛКА: Нисам ни то морала да ти дам.
- БУБЕ: Дођеш ми још деведесет хиљада.
- МИЛКА: Ти си луд.
- БУБЕ: Твоја грофица ће све да учини за тебе, само јој се јави. Мени је новац хитно потребан. Најесен одлазим у Африку да тренирам једну екипу. Лова ми је и због тога потребна.
- МИЛКА: Ти да будеш тренер... Никад ниси имао појма о фудбалу. Откуд сам дошла на ту проклету утакмицу...
- БУБЕ: Ништа ти не брине. Какви су све безвезња-ци тренери... Дајем ти три дана форе. Ако не створиш лову, запалићу ти ауто и подводићу те. Добра си женска. Извући ћу бар половину.
- МИЛКА: Никад ме више нећеш подводити.
- БУБЕ: Мала... Има и овде дасована с ловом. Знаш како се то ради. А могло би' да пробам и с твојом мајком.
- МИЛКА: Ако ми још једном дирнеш мајку, убићу те!
- БУБЕ: Далеко је грофица. Њени људи не могу овде. Једном су ме лешили, али осветићу се ја и грофици кад тад.
- МИЛКА: Јебо те грофица!
- БУБЕ: Да те чује...
- (Улази Рајко.)
- РАТКО: Само сам на час свратио.
- МИЛКА: Знаш ли где је мама?
- РАТКО: Немам појма.
- МИЛКА: Овај дрипац нам је силовао мајку.
- РАТКО: Дај, селе...
- МИЛКА: Часна реч.
- РАТКО: Немој да ме зезаш. Другари ме чекају у ком-

- дију. Вечерас имамо концерт у Плочарима.
Већ каснимо.
- МИЛКА: Толико да знаш.
- РАТКО: Па шта сад? Треба ли да га убијем?
- МИЛКА: Не, ја ћу то урадити.
- РАТКО: Заиста немам времена. Заборавио сам да понесем наочаре.
(Узима џамне, шарене наочаре.)
Без овога не вредим ништа. Ајд здраво.
(Излази)
- БУБЕ: Диван ти је брат.
(Смеје се.)
- МИЛКА: Излази!
- БУБЕ: Баш лепо ћаскамо.
- МИЛКА: (Узима нож.)
Удићу те!
- БУБЕ: Де, де, де..
- МИЛКА: Напоље, животињо!
- БУБЕ: Остави то.
- МИЛКА: Удићу те!
- БУБЕ: Шта ти је одједампут?
- МИЛКА: Да сам била паметна, одавно бих то урадила.
- БУБЕ: Па кад си могла Хасана, зашто не би и мене.
Грофичина школа.
- МИЛКА: Марш напоље!
- БУБЕ: Видећемо се још.
(Излази.)

НОЋ, ПРАСКОЗОРЈЕ

Милка маже рукавице. Загледа их.

Улази Рајко.

- РАТКО: Зар ти не спаваш?
- МИЛКА: Не.
- РАТКО: Свиће.
- МИЛКА: Нема маме.
- РАТКО: Не секирај се. Знаш да увек збрише код сестре у село кад јој загусти. И тако је говорила да ће ићи. Тетка је тешко болесна.
- МИЛКА: Од чега?
- РАТКО: Немам појма.
- МИЛКА: Морам хитно да отпутујем. Питала сам, авион имам тек у уторак.
- РАТКО: Онај тип те изгледа гадно гњави. Размишљао сам. Узећу му кола. Убићу бога у њему. Запамтиће ме. Онакве волим да табам.
- МИЛКА: Не би требало да се мешаш.
- РАТКО: Је ли стварно силово кеву?
- МИЛКА: Откуд знам. Он је велики лажов. Питаћу је.
- РАТКО: Не верујем. Уосталом, и ако је нешто било, не верујем да је на силу.
- МИЛКА: Не знаш ти ко је он.
- РАТКО: Али знам ко нам је мајка. Кад би хтела да се уда за оног Здравка...
- МИЛКА: Неправедан си према њој. Много сам ноћас размишљала...
- РАТКО: Ја јој никад нисам замерао.
- МИЛКА: И не треба. Како је концерт прошао?
- РАТКО: Бедно. Сељаци не схватају нашу музику. Али клинци нису одесхрабрани. Треба нам само једна права ствар. Ваљда ћу нешто смислити.
- МИЛКА: Боље смисли како да се запослиш и радиш свој посао.
- РАТКО: То је засад утопија. Неки чекају по пет, шест година. Шта да тражим ја, кад сам недавно дипломирао.

- МИЛКА: Могла бих да ти купим ординацију.
- РАТКО: Знаш да није дозвољена приватна лекарска пракса. А и да јесте, где бих сместио ординацију.
- МИЛКА: Причало се пре него што сам пошла...
- РАТКО: Неки раде илегално.
- МИЛКА: А не би ишао напоље?
- РАТКО: Скини те рукавице.
- МИЛКА: (Насмеје, се.) Не могу.
- РАТКО: Знаш, ја се као доктор понешто разумем у рукавице. Дрогираш се?
- МИЛКА: Не. Досадни су ми типови који се дрогирају.
- РАТКО: Болесне су ти руке?
- МИЛКА: Не.
- РАТКО: Зашто их онда не скинеш?
- МИЛКА: Не могу. Залепљене су специјалним лепком.
- РАТКО: Сама си то урадила?
- МИЛКА: Не.
- РАТКО: Урадили су ти?
- МИЛКА: Да.
- РАТКО: Даље ме не интересује. Твоја ствар. Сад ти је јасно што не желим из Југе.
- МИЛКА: Можда си у праву. Али ја сам решила, кад сам већ почела да једем говна, да зарадим милијарду и купим ову проклету кућерину из које нас целог века запишавају и серу нам на главу.
- РАТКО: То је сигурно желео и онај твој тип Бубе Дупе.
- МИЛКА: Буде је био диван дечко... Две године је трчао око игралишта као луд. Тоне зноја, а увек клупа за резерве. Увели су га у игру само једно друго полувреме кад су већ губили са пет нула... Чудно како сам задрхтала. Почела сам

да вичем као луда, напред Југовићу! Догорабио је лопту и истрчо сам пред голмана... Прешао је и голмана и промашио... Стручни штаб и сва штампа су га окривили за висок пораз. Отишао је коначно и са клупе за резерве. Покушавао је да се прода неком треће-лигашу, али био је већ престар. Нисам знала, да пије. Мислила сам да треба да му помогнем... После је ишло... Без везе... Гђавим те. Лези ти. Сунце само што није изашло. Данас је пет година од како сам магурирала. Радујем се што ћу се срести са другарицама и друговима. Одавно нисам уживала у изласку сунца.
(Излази.)

ЗАБЕСА

ДАН

На јомили је њедесетјак цијала. Здравко зида.

Рајко уноси кофу са малијером.

РАТКО: Јесам ли добар помоћник?

ЗДРАВКО: Нећу те мењати.

РАТКО: Учинило ми се да ми то можемо за два сата. Више нам неће срати над главом.

ЗДРАВКО: Ако вас не туже.

РАТКО: Ко ми шта може. Радим изнутра.

ЗДРАВКО: Имам искуства. Кад оће, могу ти све.

РАТКО: Видећемо.

ЗДРАВКО: Зидање сам научио педесет осме на акцији у Брежицама. Пријавим се ја... То је било много смешно. Али, заволео сам да зидам. Сам сам озидео своју кућу у Сремчици.

РАТКО: Види се да си мајстор.

ЗДРАВКО: И шта кажеш, кад ли ће се матора вратити?

РАТКО: Ко зна... Вратиће се.

ЗДРАВКО: Обрадоваће се.

РАТКО: Вала и ја ћу се пити први пут у животу.

ЗДРАВКО: Боље да не пробаш. Тако сам ја... Дуго сам пио. Воштио сам се. Жена ме због тога напустила. Одведе и децу. Не остаде ми ништа од живота. Би касно кад сам се отрезнио. Сад попијем по коју... Милка ме подсећа на моју ћерку. Само је Милка лепша... И моја ћерка није тако дивља као Милка.

(Улази Бубе.)

БУБЕ: Здраво, мајстори. Срећан рад.

ЗДРАВКО: Хвала.

БУБЕ: Ја навратио... Мали, где је моја жена?

- РАТКО: Не знам.
- БУБЕ: Значи, није ту.
- РАТКО: Као што видиш.
- БУБЕ: Мали, има ли штогод да се попије у овом твом замку?
- РАТКО: Имаш добар нос. Пронађи сам. Ја немам времена.

(Рајко излази носећи канџу. Бубе ошвара виџрину и узима флашу са ракијом.)

- БУБЕ: Мајсторе, оћеш ли?
- ЗДРАВКО: Не пијем док радим.
- БУБЕ: А ја ожеднио. Напољу је запара, несносна врућина.
(Налије чашу и искаји.)
Кажеш да ме се сећаш са зеленог тепиха.
- ЗДРАВКО: Не пропуштам утакмице.
- БУБЕ: За кога навијаш?
- ЗДРАВКО: За »Звезду«.
- БУБЕ: И она ме је некад тражила. Био сам фудбалерчина. Ни данас не могу да схватим зашто ме савезни капитен никад није позво у презентацију... Чуј, мајсторе, ти си изгледа у добрим односима са овом породицом.
- ЗДРАВКО: Наравно.
- БУБЕ: Не свиђа ми се овај мали, дркација.
- ЗДРАВКО: Добар је дечко.
- БУБЕ: Не зна он ко је Бубе Крља. Све и' треба научити памети. Треба, треба, док није касно...
- ЗДРАВКО: Изгледа да си од јутрос добро потего.
- БУБЕ: Какве то везе има.
- ЗДРАВКО: Мислим, да не покушаш да правиш срање. Имаћеш и са мном посла.
- БУБЕ: С тобом... гејачино...

- ЗДРАВКО: Тек да знаш. И да оставиш Милку на миру.
- БУБЕ: Молим...? Знаш ли ти да је она моја законита жена?
- ЗДРАВКО: Слушај, имам ћерку, али може да буде сто пута у браку, никад јој нико не сме учинити нажао.
- БУБЕ: О, па..., мајсторе. Велиш, ти би мене табо. А како то мислиш?
- ЗДРАВКО: Ја ти кажем.
- (Рајко се враћа.)*
- БУБЕ: Је ли, мали, што ти мене мрзиш?
- РАТКО: Ја, боже сачувај.
- БУБЕ: Мрзиш, мрзиш, видим ја. Сви сте ви Рогићи исти... Знаш шта ми се догодило... Нешто страшно ми се се догодило. Цркла ми је куја. Изненада, без боловања, легла и цркла. Па каже, да човек не пије. Она твоја сестра је баш баксуз.
- РАТКО: Чуј, дасо, знаш ли ону песму »Зидање Скадра на Бојани«?
- БУБЕ: Ту песму... Ко ту песму не зна.
- РАТКО: Ако се овде увоштиш, зазидаћу те као што су ону јетрвицу.
- БУБЕ: Фантастично. Бар ћу вечито бити усправан. Остави само рупу мом ћоки да твоја мила сестрица може да сиса. Она не може без тога.
- РАТКО: Оставићу ти рупу на носу, да ти слине могу цурити.
- (Рајко нагло њрилази Будејш и удара ја писаницом у лице.)*
- РАТКО: Изађи у двориште да те удесим.
- БУБЕ: *(Смеје се.)*
Нисам луд.
- ЗДРАВКО: Ратко, остави га, видиш да је бедник.
- РАТКО: Изађи да не правим срање у кући.

- БУБЕ: Овде можеш да ме бијеш да миле воље. Бићу миран. Налазим се у твом замку. Можеш и да ме убијеш. Твоја сестрица и тако има моју смртовницу.
- РАТКО: Устај!
- БУБЕ: Мали, олади...
- РАТКО: Узми канту и довлачи малтер. Нећу да ми пијеш ракију цабе.
- БУБЕ: Тако већ може. Знао сам да си златан младић. (Устаје.)
Дај канту.

(Рајко догаје канту. Бубе ја у њом њренујку удара њесницом у сјомак. Рајко чучне. Преврја се од бола.)

- БУБЕ: Сад смо квит. Можемо да радимо. Ја волим да зидам. (Узима њелефон и дира.) О, матора, то си ти... Не познајеш ми глас? Немогуће... Присети се, присети се... Па, наравно... Говорим управо из пакла... Из пакла, мајке ми. Ти знаш шта ми значи кад се закунем у мртву мајку. Ето, пијуцкам са чика светим Петром. Нешто ми паде на памет. Велим чика Пери, сигурно ме матора пожелела... Откуд Пера у паклу? Навратио човек до мене... Хоћеш да га чујеш? Зашто не... Ма како да ти није време. Да знаш само како је овде лепо. Прави, правцати пакао... А нема тога, нема, нема... Овде смо сви исти... Ма потпуно исти, веруј ми на реч... Ма ко те је то слаго... Ма лажу да има разлике између раја и пакла. Ево, питај чика Перу. Зар би он иначе свратио код мене. Ма њих двојица су најбољи другови. Попови фолирају... Дођи, па се увери. Нема никакве разлике, мајке ми... Сви говоримо истим језиком. Сви смо голи. Курчеви само ландарају... Ма нема везе ко од кога потиче... Коначно ћеш се ослободити грофовске титуле. Бићеш ко и остали свет у паклу... Ма заједи рај. Немој да те неко насанка. То је поповска измишљотина. Тамо не дају да се пије. Зато чика Пера и свраћа код мене... Знам, знам, волиш да пијуцнеш више него грофовску титу-

лу и сва тамоземаљска блага... Биће ти лепо, гарантујем ти... А тек секс... Друго ништа и не радимо. Пијуцкамо и туцамо се... Нема разлике између мушког и женског. То је тамоземаљска ујдурма... Па стварно, замисли да и у паклу има размножавања, где би стали сви тамоземаљски... Право да ти кажем, у почетку ми није било јасно како се ово јадно небо не провали од силног љуљања... Кад севне, значи да је неко жестоко свршио... То је то... Наравно да смо сви на небу. У земљи је земља.. На небу су пакао и делић раја... Је ли болело кад сам погинуо? Је ли ми било жао?... Само за тренутак, таман толико док не отпутујеш на небо и не укопчаш које су тамо лепоте... Радуј се, лудо, радуј. Без везе си страћила толике године на земљи... Да ли сам заборавио Милку? Наравно. Да је ниси споменула, никад не бих ни помислио на њу... Чуј, чика Пера је нестрпљив да попијемо још по једну. Чека га много посла... Чекам да те први набијем... Имам да те носим натакнуту... Нема овде времена. Све је вечно. Ништа се не мери... Радуј се, радуј... Чекам те, сигурно те чекам са спремним... Средићу то са чика Пером, само ти пожури.

(Сјушћа слушалицу. Смеје се.)

Хемафродит. Има тридесет година. Отац му је чувени милијардер Пурк. Уобразио да је руска грофица. Говори тридесет девет језика. Глупак.

(Излази носећи кантиу.)

ЗДРАВКО: Је л' он то стварно неком телефонирао?

РАТКО: Изгледа да јесте.

ЗДРАВКО: Је л' он луд?

РАТКО: Није.

(Буде се враћа. Баца кантиу.)

БУБЕ: Да ти ја носим малтер...

РАТКО: Иди и не враћај се више никад у ову кућу.

БУБЕ: Мали, знаш оно за кеву,... био сам пијан...

пече ме савест. Многе глупости сам урадио у животу. Дошо сам да ти се извинем. Ти си изгледа заиста добар момак.

- ЗДРАВКО: Шта за кеву?
- БУБЕ: Мајсторе, ил' сам ја пијан, ил' ти се зид криви...
- РАТКО: Значи, ниси лагао.
- БУБЕ: Нисам, мајке ми... Извини.
- РАТКО: Буђе Дупе, сад ћу те уштројити.
- БУБЕ: Кењаш, мали.
- РАТКО: Штројио сам пастуве у селу код тече. Ниједан није црко. Држи га, Здравко!
- ЗДРАВКО: Чекај...
- РАТКО: Силује ми швецу, па и кеву...
- БУБЕ: Чуј, мали...
- ЗДРАВКО: Је ли, мамицу ти!
(Удара ја цијлом у љаву.)
- БУБЕ: (Клекне.)
Није ми ништа, није ми ништа. Није ме намерно ударио... Сам сам налетео на копачку. Хтео сам да скинем лопту... Нећу замену...
- ЗДРАВКО: Шта је урадио Стани?
- РАТКО: Ништа. Силује је да му да лову.
- ЗДРАВКО: Ја помислио, не дај боже... Сам би' га дотуко.
- РАТКО: Ма откуд он може...
- (Буђе се диже. Рајко ја даца на њод са још два шри одмерена ударца.)
- РАТКО: Ако се још једном појавиш, стварно ћу те уштројити. Дај кључеве и дозволу.
- БУБЕ: Судија, часна реч, нисам га ни пипно... Не може то бити пенал...
- РАТКО: Дај кључеве.

(Претјреса ја и узима кључеве и дозволу.)

ЗДРАВКО: Да га избацимо?

РАТКО: Него шта. Неће му више пасти на памет.

(Здравко ја подиже. Рајко ја ударцем ноге у задњицу избацује кроз врата.)

РАТКО: Доста је рада.

ЗДРАВКО: Тек смо почели.

РАТКО: Наставићемо сутра, прексутра. Брине ме што нема кева. Морам да је потражим. Сад имам мечку.

ЗДРАВКО: Да пођем и ја?

РАТКО: Нема потребе. Ти мало то поспреми.

ЗДРАВКО: Да чекам ноћас овде?

РАТКО: Ко зна кад ћу се вратити. Можда није код тетке. Ваљда знаш да је повремено певала по кафанама.

ЗДРАВКО: Тако сам је и упозно. Ја сам јој и забранио да то више ради. Реко сам јој да ћу јој дати новаца кол' ко год јој је потребно.

РАТКО: Знаш. Мораћеш се ожени са њом ако мислиш да више не дрља.

ЗДРАВКО: Наравно. Од кад је ја молим. Да ипак пођем. Ниси ти вичан да возиш мечку.

РАТКО: Не брини. Возио сам ја и авион.
(Излази.)

(Здравко скупиља алаји. Улази Бубе.)

ЗДРАВКО: Зар ти ниси отишо?

РАТКО: Оде онај лудак... Он мене да уштроји...

ЗДРАВКО: Што и' се не оканеш, човече?

БУБЕ: Дугују ми лову... пола милијарде. Милка лежи на лови. Мислиш она је ко та твоја ћерка... Нећу је пустити.

ЗДРАВКО: Ја морам да идем. Не можеш да останеш овде.

- БУБЕ: Нисам ни имао намеру. Кол'ко се сећам, ти си ме, мајсторе, оmano циглом у главу без икаквог разлога.
- ЗДРАВКО: Није баш без разлога.
- БУБЕ: Онда ми дођеш двеста сома да те не тужим.
- ЗДРАВКО: Ма ајде, човече...
- БУБЕ: Мајсторе, биће петоструко скупље. Добићу лекарско уверење ко врата. Повисујем за вечеру и пиће.
- ЗДРАВКО: Човече...
- БУБЕ: (*Узима циљу.*) Да ти вратим? Нећеш имати сведока, а није ти глава истренирана ко моја. Мене су сто пута гађали у главу. И опет ћу да те тужим. Онај кењац ће морати да сведочи.
- ЗДРАВКО: (*Вади новчаник и даје му двестиа хиљада.*) Ево ти.
- БУБЕ: Још за пиће и вечеру.
- ЗДРАВКО: (*Даје му још њедесет хиљада.*) Сад се носи.
- БУБЕ: Еј, немој да се љутиш. Вратићу ти кад ми дају лову. А онда ћу ти разбити главу, само без сведока.
- ЗДРАВКО: Носи се, говнару, док нисам попиздио!
- БУБЕ: Фала, мајсторе.
(*Излази*)

НОЋ

Улази Сјана, а за њом Рајко.

Рајко шућине шио му се нађе исјред ноће.

РАТКО: Докле ћеш да ћутиш?

СТАНА: Шта да причам?

РАТКО: Знаш да, ми никад ниси умакла.

- СТАНА: И шта сад?
- РАТКО: Како шта. Рекао сам ти да не смеш више у кафану. Докле ћеш да ме брукаш?
- СТАНА: Шта хоћете ви од мене? Своји сте људи. Пустите ме да живим како могу.
- РАТКО: Бар да си нашла кафану. Последњи ћумез.
- СТАНА: Радила сам где су ме примили. Морам нешто да радим.
- РАТКО: Стало ти до новца...
- СТАНА: Никад нисам живела с туђи' леђа.
- РАТКО: Шофери... Певаљка... Моја мајка певаљка...
- СТАНА: Сад ти одједном смета. А тако сам вас одхранила.
- РАТКО: Схвати да нема више потребе. И ти си омоторила. Нећу да се спрдају с тобом.
- СТАНА: Хоћеш ли ти за мене зарадити? Да молим Милку? Да чекам да ми Здравко да?
- РАТКО: Зарадићу.
- СТАНА: Ваљда ћу дочекати и то.
- РАТКО: Мама, да, се договоримо...
- СТАНА: Она ми маше оним одвратним рукавицама испред носа. Ти ме вучеш за косу...
- РАТКО: Мама, извини. Знам зашто си побегла, шта се догодило... Не сме те више нико дирнути. Убио сам бога у њему.
- СТАНА: О коме причаш?
- РАТКО: О Бубету.
- СТАНА: Знаш... Покушо је да ме напаствује. Није успео. Немоћан је... Све ми се смучило... Нисам због тога побегла. Не могу више да гледам Милку онакву. Не могу да поверујем да је то оно моје дете. Зашто си долазио по мене?
- РАТКО: Зашто одбијаш да се удаш за Здравка? Чини, ми се да је честит човек.

- СТАНА: Не познајеш ту врсту људи. Нећу да будем ничија робиња. Сваки његов динар би ми изашо на нос. Сад је мед и млеко. Видећеш ко је он.
- РАТКО: Мораш се већ једном средити.
- СТАНА: Не по ту цену. Погледај своју сестру.
- РАТКО: Можда си у праву... Дивно је изгледала кад је кренула на прославу.
- СТАНА: Једино је лепоту од мене наследила. Откуд ове цигле у кући?
- РАТКО: Зидам зид.
- СТАНА: Смешни сте. Тај зид нас неће ни од чега оградити. Обећај.
- РАТКО: Шта?
- СТАНА: Да ми више нећеш сметати да радим.
- РАТКО: Свиће. Милке нема. Ни прошлу ноћ није спавала...

ДАН

Стана се чешља.

Рајко спава у свом кревету.

Улази Милка. Обучена је у фармерке.

- МИЛКА: О, вратила си се.
- СТАНА: (Буји.)
- МИЛКА: Откуд мој ауто пред кућом?
- СТАНА: Не знам. Питај брата.
- МИЛКА: Је ли ме неко тражио?
- СТАНА: Грофица је звала десет пута од јутрос. Није ми дала да спавам. Да, мало пре те је тражио и неки друг.
- МИЛКА: Који?

СТАНА: Нисам запамтила.

МИЛКА: Симке?

СТАНА: Тако некако.

(Милка узима лавор, њуни ја водом и њошјаа руке.)

СТАНА: Убледела си.

МИЛКА: Руке ми изгореше. Овако је више неподношљиво.

РАТКО: *(Буди се.)*
Селе, како је било?

МИЛКА: Божанствено.

(Зазвони телефон.)

МИЛКА: *(Узима слушалицу.)*
Симке, шта се десило?... Одакле се јављаш?... Још ниси отишао кући?... Није ваљда да немаш петљу... Једноставно објасни жени да се једној твојој другарици допале фармерке и да ти их је скинула... Знам да је лудо... Узми од Бобана неке панталоне... Какве везе има што је дупло већи од тебе... Чуј, немој сад да ме гњавиш. Страшно ми се спава... Па, кретену, страшно сам се заљубила у тебе... Не интересује ме ни твоја жена, ни твоја деца. Нисам ти ја крива што си се млад оженио... Сад тек не могу ништа да схватим. Ноћас ми се учинило да си мушкарчина... Лажеш... Лажеш... Зар би иначе правио проблем око тричавих фармерки... Какви сте ви мушкарци... Добро, јави ми се предвече...
(Сјушја слушалицу.)
Кретен.

РАТКО: *(Смеје се.)*
Селе, теби неко набије рукавице, неко панталоне...

МИЛКА: Гледај своја посла.

РАТКО: Је ли то онај мали Симке, онај живи кретен од човека?

- МИЛКА: Тај кретен је неки дан дипломирао на медицини са десетком. Остављају га за асистента.
- РАТКО: Увек се спанђаш са неким леваком. Бубета сам средио. Узео сам му кола.
- МИЛКА: Видела сам.
- РАТКО: Грофица је узнемирена због њега.
- МИЛКА: Не разумем.
- РАТКО: Бубе је јуче звао. Фолирао је да зове из пакла.
- МИЛКА: Будала. К'о да је грофица наиван.
- РАТКО: Ваљда наивна?
- МИЛКА: Рекла сам наиван.
- РАТКО: Ипак мушко.
- МИЛКА: Не? он је само грофица.
- СТАНА: Сачувај боже...
- МИЛКА: Шта је, кево!
- СТАНА: Само те гледам...
- МИЛКА: Па шта онда?
- СТАНА: К'о да те нисам ја родила.
- МИЛКА: Где си била?
- РАТКО: Код тетке.
- МИЛКА: Њу питам.
- СТАНА: Шта те брига.
- МИЛКА: Како си имала образа да се вратиш?
- СТАНА: (Буџи.)
- РАТКО: Ја сам је вратио.
- МИЛКА: Могао си сачекати бар да одем... ако икад одем.
- РАТКО: Шта је ту страшно ако ју је твој луди муж покушао да силује?
- МИЛКА: Ти си смешан. Њу неко да силује...

- СТАНА: Између мене и Бубета није било ништа.
- МИЛКА: Погледај је само. Па да јој човек не расцопа главу!
- СТАНА: Покушо је... Није успео...
- МИЛКА: Нема те код које је покушао да није успео.
- СТАНА: Не знам... Ништа се није догодило...
- МИЛКА: Хоћеш да кажеш да је Бубе импотентан! Додуше, ко зна... Уосталом, што се ја узбуђујем. Кад је могло да те потуца пола краја.
- РАТКО: Милка, прекини!
- МИЛКА: Дроља. За њу не постоји светиња.
- РАТКО: Сад имаш ауто. Најбоље би било да отпутујеш.
- МИЛКА: Терате ме из куће?!
- РАТКО: Не...
- МИЛКА: Ову кућу је мој отац својим рукама саградио. Остаћу у њој док ми је воља. Устани да легнем.
- РАТКО: Све је то у реду, али мајку више не дирај.
- МИЛКА: Златни сте ми ви обоје... Ох, проклете рукавице. Кад бих могла да их скинем бар на два минута. Крв ми је стала. Више не осећам своје руке.
(Избезумљено.)
Како мислиш да возим?!
- РАТКО: Опрости, нисам, знао.
- МИЛКА: Скупљају се. Кости ми пуцају. Ноћас нисам могла да помилујем оног кретена. А толико сам то желела.
- РАТКО: Мораш их скинути.
- МИЛКА: Рекла сам ти...
- РАТКО: Да пробамо.
- МИЛКА: Немогуће их је скинути. Гледала сам кад их другим скидају... Грофица има специјалног

човека за то... Многи су покушавали да му побегну. Хтели су и они да их скину. Лудели су. Сви су морали да се врате.

- РАТКО: Одвешћу те на клинику. Имам пријатеље.
- МИЛКА: Враћали су се са покиданим месом.
(Показује рукавице.)
Само могу да се отопе у специјалном раствору.
- СТАНА: Зашто си дозволила да ти и' ставе кад си знала?
- МИЛКА: Била сам вас пожелела. Морала сам да вас видим... Бубе, проклет био кад си ме одвео у тај замак. И теби су следовале, али си се извукао.
- РАТКО: Лези, смири се.
- МИЛКА: Дошло ми је да заурлам.
- СТАНА: Урлај.
(Из клозета се чује вода.)
- МИЛКА: Говнари, мајку вам јебем! Само серете! Серете нам на главу!
- СТАНА: Не вичи на људе.
- МИЛКА: Чини ти се. Пробаћемо? Важи?
- РАТКО: Свакако. Како руке?
- МИЛКА: Руке... Где су моје руке? Више их не осећам. Треба их одсећи. Можеш ли да средиш да ми одсеку руке?
- РАТКО: Не говори глупости.
- МИЛКА: Озбиљно ти кажем.
- РАТКО: Најбоље је да се одмах вратиш и да ти их тамо скину.
- МИЛКА: Ни по цену живота. Чуо си да сам се заљубила. Колико је сати?
- РАТКО: Пола пет.
- МИЛКА: Мама, укључи телефон. Требало би да се Симке јави.

- СТАНА: Стварно мислиш да идеш са тим човеком?
- МИЛКА: Зашто да не?
- СТАНА: Јеси ли помислила на његову децу и жену?
- МИЛКА: Ни према мени нема нико милости. Да ли је онај зликовац помислио на мене кад ми је убио оца на моје очи?
- СТАНА: Окани се тог човека. Послушај ме бар једном у животу.
- МИЛКА: Мислила сам да ћу се пробудити са другим осећајем, да је то само сан... Укључи тај телефон.
- СТАНА: Нећеш отићи на тај састанак, макар те везала.
- МИЛКА: Чујеш ли је?! Она се потпуно откачила. Ти мене да вежеш!?
- РАТКО: Мама...
- СТАНА: Ти се не мешај.
- МИЛКА: Ти мене да вежеш!
- СТАНА: Кад је мого тај педер, та грофица тамо у белом свету, зашто не би' и ја к'о твоја мајка.
- МИЛКА: У име чега?
- СТАНА: Родила сам те и одгајила здраву. А у име чега те је везо тај белосветски педер? У име новца, а?!
- РАТКО: Мама, смири се.
- СТАНА: Дошло ми је да јој одсечем руке. Излази из моје куће!
- МИЛКА: Мама, шта је теби?
- СТАНА: Излази, да не направим чудо са својим рођеним дететом.
- РАТКО: Зар не видиш да је неспособна?
- СТАНА: Нисам је ја онеспособила. Нашла је што је тражила.

- РАТКО: Ти не разумеш...
- СТАНА: Мама глупава, а...
- МИЛКА: Што се расправљаш с њом. Видиш да је шизнула.
- СТАНА: Ја шизнула?!
- РАТКО: Мама, смири се. Немој и ја да побесним.
- СТАНА: Мислиш да ћете да ме бијете као некад кад нисам имала да вам дам новаца?
- РАТКО: Били смо деца. Стидим се због тога.
- МИЛКА: Она заиста тражи батине.
- РАТКО: Чекај, Милка...
- МИЛКА: Каква ми је то мајка која је могла да спава са мојим мужем.
- СТАНА: Није истина!
- МИЛКА: Фолираш да је импотентан. Суочићу вас.
- РАТКО: Обе сте полуделе.
- МИЛКА: Нека бар не фолира. Сви знамо каква је. Курветина...
- РАТКО: Немаш право да тако говориш о нашој мајци.
- МИЛКА: Каква жена може да буде која ванбрачно роди у седамнаестој.
- РАТКО: Мене је родила.
- МИЛКА: Сасвим је свеједно кога је родила. Могла је и мене.
- (Стана пође да изађе.)*
- РАТКО: Куда ћеш?
- СТАНА: То је моја ствар.
- РАТКО: Никуд нећеш. Може само она да оде.
- МИЛКА: Мамин доктор!
(Скочи из креветџа и почне да вриши од болова. Гази своје руке.)

(Сћана се враћа. Дуо је њега. Зајеца.)

СТАНА: Води је код доктора.

РАТКО: Шта вреди...

МИЛКА: Укључите тај проклети телефон!

СТАНА: Јадно моје дете...

(Рајко укључује телефон.)

МИЛКА: *(Прилази Сћани и поштура јој руке исцрпљеном лицем.)*
Можда ће их твоје сузе отопити... Зашто кретен не зове?! Зашто не зове?!

РАТКО: Тек сам укључио.

МИЛКА: Узми гитару. Свирај. Хоћу да певам.

РАТКО: Селе...

МИЛКА: Узми гитару!

(Рајко узима гитару и поочиње лајано да свира. Милка пева нејовезане стихове који јој шој цренушка њадну на њамеи. Постејено њада у њранс. Кад заврши њесму, исцрпљено њада њреко кревети.)

МИЛКА: Јесам ли била добра?

РАТКО: Изванредна.

МИЛКА: Примаш ме у твоју групу?

РАТКО: Обавезно.

МИЛКА: Имам најбољег брата на свету.

СТАНА: Могу ли сад да идем?

РАТКО: Куда?

СТАНА: Да вас ослободим. Да се удам за Здравка.

РАТКО: Рекла си да не желиш да се удаш за њега. Ићи ћеш са нама на турнеју. Сви ћемо на море. Певаћемо да се море ори.

(Сћана узима телефон.)

РАТКО: Кога зовеш?

- СТАНА: Здравка.
РАТКО: Зашто?
СТАНА: Да не држим човека више у заблуди.
(Окреће дројеве.)
Дођи.
(Сиушија слушалицу.)
МИЛКА: Позовите и Бубета.
РАТКО: Зашто?
МИЛКА: Да и ја њему кажем... Блок са телефоном је у ташни. А сад мало ћутите.

ВЕЧЕ

(Милка седи у кревету умотана у чаршав. Сјана сјоји и леда неодређено. Здравко за сјолом ње кафе. Улази Рајко.)

- МИЛКА: Јеси ли га нашао?
РАТКО: Бобан каже да је предвече отишао од њега. Звао је његову жену. Није отишао кући.
МИЛКА: Он је ненормалан. Зашто ми се не јави. Зар због једних фармерки. Вратићу му његове усране фармерке да оде својој слаткој женици.
РАТКО: Можда ће се јавити.
МИЛКА: Кретен, глупак! Да му је стало до мене, јавио би се.
РАТКО: Ја сам мушкарац. Знам шта значи на брзака, потуцати добру женску...
МИЛКА: Шта си тиме хтео?
РАТКО: Ко ме је стало до таквих.
МИЛКА: Одвратан си. Свеједно, морам да га видим. Још сутра морам да га видим.
РАТКО: Чика Здравко, како је?
ЗДРАВКО: Остаде нам овај зид неозидан.

- РАТКО: Нема везе. И било је глупо што смо започињали. Што рекла моја мајка, од гована не можеш у животу да се оградиш никаквим зидом.
- ЗДРАВКО: Некад вреди покушати... Твоја мајка ми је рекла...
- РАТКО: Је л' ти рекла?
- ЗДРАВКО: Чеко сам тебе.
- РАТКО: Ја ти не могу помоћи.
- ЗДРАВКО: Мислио сам као гаранцију да јој препишем ону кућу у Сремчици. Вреди пола милијарде. Милка и ти бисте је наследили.
- РАТКО: Имаш своју децу. То њима припада.
- ЗДРАВКО: Моја деца су далеко од мене.
- РАТКО: Али не би била од нас. Мрзела би нас с правом.
- ЗДРАВКО: Волим твоју мајку. Не могу да се помирим...
- РАТКО: Добро би било да и она тебе воли. Али, кад већ није тако...
- ЗДРАВКО: Ко још данас живи од љубави? Људи живе из интереса. Стана би била права газдарица.
- РАТКО: Није она навикла да буде газдарица.
- ЗДРАВКО: Да, да, тешко је кад човек целог века живи цигански.
- СТАНА: *(Рајку.)*
Шта сам ти рекла. Ми смо за њега Цигани. Па и јесмо. Шта нам фали? Шта фали Циганима?
- ЗДРАВКО: Нисам мислио...
- СТАНА: Можеш да идеш.
- РАТКО: Пустите човека да попије кафу.
- МИЛКА: Кево, штета. Никад више нећеш имати таквог дасу. Матора си.
- ЗДРАВКО: Силне сам паре бацио на вас. Надо сам се...

- РАТКО: Колико?
- ЗДРАВКО: Да сам рачуно, ја вам не би ни даво.
- РАТКО: Реци колико? Вратићемо ти са каматом.
- ЗДРАВКО: Паре нису важне. Не знам шта ми би и да и' споменем.
- МИЛКА: *(Смеје се.)*
Ратко, узми из моје ташне пет хиљада марака и нек' се матори носи.
- СТАНА: Ја знам колико је дао. Ја ћу му вратити. Имам уштеђено.
- ЗДРАВКО: Не долази у обзир. Нисам због тога спомену новца, Ја и тако не знам где да га утрошим. Ви ме вређате. Да вас не волим, не би' на вас ни трошио.
- СТАНА: Знам у динар...
(Улази Бубе.)
- БУБЕ: О, сви сте на окупу!
- РАТКО: Као што видиш.
- БУБЕ: Шта значи да сте ме позвали?
- МИЛКА: Пожелела сам да те видим.
(Усћане из креветџа. Умоћана је у чаршав.)
- БУБЕ: Радује ме, женице моја. Има ли да се попије?
- МИЛКА: Мама, дај му.
(Сћана доноси ракију. Бубе сийа сам себи и искайи.)
- БУБЕ: *(Поново налива чашицу и шек сад наздравља.)*
Па живели, драги моји!
- МИЛКА: Обрукао си се код моје мајке.
- БУБЕ: Како то мислиш?
- МИЛКА: Постао си и импотентан.
- РАТКО: Дај, селе.
- БУБЕ: Матора, како можеш тако масно да лажеш?

Зар те нисам поцепо у сласт, кад већ морам да причам...

СТАНА: Ја то нисам осетила.

БУБЕ: Кварне ли женске.

ЗДРАВКО: Који сте ви људи...
(Пође.)

БУБЕ: Мајсторе, тренутак.

ЗДРАВКО: Шта оћеш?

БУБЕ: (Узима циџлу.)
Да ти вратим.
(Угара ја циџлом у главу.)

Здравко се сруши.

МИЛКА: Ти ниси нормалан.

БУБЕ: Само сам му вратио. Питај брата да ли ме је ударио циглом у главу.

РАТКО: Истина је.

БУБЕ: Сад може још једна ракица. У животу ником нисам осто дужан.
(Налива чашицу и исџија.)

МИЛКА: Али су теби многи остали дужни.

БУБЕ: Зависи.

МИЛКА: Па рецимо, мајка ти није жива да је силује мој брат.

БУБЕ: Нисам ни ја твоју мајку силовао. Нека ис-
прича поштено.

РАТКО: Доста о томе.

БУБЕ: Мали, и теби ћу вратити батине.

РАТКО: Труба си. Немаш шансе. Заиста ћу те уштро-
жити ако не будеш добар.

БУБЕ: Ниси ваљда блесав?

РАТКО: Мртвог ми оца.

БУБЕ: Па, добро, што сте ме позвали?

- МИЛКА: Да те исплатим.
- БУБЕ: Зезаш ме. Људи, она мене зеза.
- МИЛКА: Мајке ми. Знаш кад се закунем у мајку.
- БУБЕ: Напрасно ми је умрла куја коју сам обожавао.
- МИЛКА: Шта је за тебе једна куја.
- БУБЕ: Много ми је значила.
- МИЛКА: *(Даје му дозволу и кључеве од кола.)*
Држи.
- БУБЕ: Чекај...
- МИЛКА: Кола за кола. Тврдиш да сам ја твоја разбила.
- БУБЕ: Твоја кола ми овде ништа не значе. Не могу да и' возим, продам.
- МИЛКА: Возићеш их тамо.
- БУБЕ: Мислиш тамо?
- МИЛКА: Тамо, тамо.
- БУБЕ: Шта ћу ја тамо? Немам намеру да се враћам. Ја сам тамо мртав. Најесен путујем у Африку.
- МИЛКА: Ниси ни тамо мртав, ниси. Грофица није глуп. Мислио си њега да фолираш.
- БУБЕ: Зезнуо сам се. Био сам пијан. Уосталом, више немам никакве везе са њим.
- МИЛКА: Али има он с тобом.
- БУБЕ: Ни случајно.
- МИЛКА: Колико ти дугујем?
- БУБЕ: Најмање сто хиљада марака.
- МИЛКА: Неће ти бити мало?
- БУБЕ: То је добра лова.
- МИЛКА: *(Вади чековну књижицу из џашне.)*
Имаћеш ту лову.
- БУБЕ: Срце си.

- МИЛКА: *(Једва исцисује чек.)*
И више никад да ми не излазиш пред очи.
- БУБЕ: Ти ми то дугујеш.
- МИЛКА: Рекла сам ти. Никад више. Ако ме случајно сретнеш, далеко ме заобиђи.
- БУБЕ: Нема разлога да се нас двоје свађамо.
- МИЛКА: Знаш, Бубе, много сам те волела...
(Даје му чек.)
Мораћеш га тамо уновчити. Ти већ знаш како то иде. Седнеш у кола, одеш, свратиш у банку, подигнеш новац...
- БУБЕ: Заједно ћемо ићи.
- МИЛКА: Ја се не враћам. Идем на турнеју по мору са мајком и братом.
- БУБЕ: *(Иронично.)*
Мислиш тако у рукавицама?
- МИЛКА: Ништа ти не брини.
(Здравко се њодиге.)
- ЗДРАВКО: Дупе, платићеш ми за ово. Убићу те.
- БУБЕ: Одјебди, мајсторе. Видиш да имам важан бизнис.
(Милки)
Ти знаш да су сви морали да се врате изузев мене. Сви су се покајали пред грофицом.
- МИЛКА: И изузев мене.
- БУБЕ: Једино ако заиста одсечеш руке.
- МИЛКА: Одсећи ћу их.
- РАТКО: Моја сестра није при чистој свести.
- БУБЕ: Потпуно је изгубила разум.
- РАТКО: Значи, слажеш се са мном.
- БУБЕ: Шта друго човек да мисли о њој.
- РАТКО: Онда ми дај тај чек.
- БУБЕ: Молим?

- РАТКО: Чек, чек.
- БУБЕ: Какве ти везе имаш с тим?
- РАТКО: Сложио си се са мном да није у нормалном стању.
- МИЛКА: Пусти бедника.
- БУБЕ: Ала си мангуп...
- РАТКО: У сваком случају већи од тебе. Неће бити потребно да стигнеш до грофице. Наплатићу ти и за сестру и за мајку. Не подносим примитивне мангупе. Дај чек!
- БУБЕ: И тако могу да обришем дупе са њим.
(Даје Рајку чек)
- РАТКО: (Цеја чек.)
Тако. Селе, имаш ли још нешто с њим?
- МИЛКА: Мора још да види како скидам рукавице. Хоћу да види да су ми руке чисте, да на њима немам тај усрани крст.
- БУБЕ: Знаш кад ћеш да их скинеш...
- МИЛКА: Знаш ли како се љушти млад кромпир. Тако ће моја мајка ољуштити рукавице са мојих руку, а ти ћеш их однети грофици, јер ћу ти ипак дати чек. Мама, увек си била велика мама. Узми оштар нож.
- РАТКО: Селе...
- МИЛКА: Не могу више да издржим. Срце хоће да ми искочи из груди. Гушим се. Мама, можеш ли?
- СТАНА: Могу.
- МИЛКА: Онда пожури.
- РАТКО: Селе, водићу те код лекара. То мора хируршким путем.
- МИЛКА: Хоћу да ми то моја мајка уради. Ако не успе, запалићу их.
- БУБЕ: Она је полудела. Зовите лудницу.
- ЗДРАВКО: Ти си луд.

- МИЛКА: Тако је, чика Здравко. Мама, учини ми услугу. Удај се за овог доброг човека. Погледај колико мрзи Бубета. Није лагао да нас воли. Чика Здравко, волиш ли заиста моју мајку?
- ЗДРАВКО: Наравно.
- МИЛКА: Мама, видиш да те воли. И ја те волим. Сви те волимо.
- СТАНА: *(Прилази са ножем у руци.)*
Удаћу се.
- МИЛКА: Тако је добро. Треба се удати за оног ко те воли. То је много важније него да ти волиш њега. Ја сам блесава, па се увек заљубим. А онај кретен и не мисли да се јави. Шта чекаш? *(Пружа руке.)*
Љушти их као млад кромпир.
- БУБЕ: Унаказиће те.
- СТАНА: Већ је унакажена.
- МИЛКА: Носићу дуге, fine рукавице, али моћи ћу да додирнем, милујем...
- РАТКО: Мама, ја ћу.
(Узима од Стане нож.)
Додај ми ракију.
- СТАНА: Ти ћеш боље. Доктор си.
(Догаје му ракију.)
- РАТКО: *(Пере нож ракијом.)*
Болеће.
- МИЛКА: *(Зајледа руке.)*
Неће. Не осећам их.
- БУБЕ: *(Пође.)*
Који сте ви људи.
- РАТКО: Не сери. Држи је. Мама, додај столицу.
(Стана доноси столицу. Милка седа.)
- БУБЕ: Не могу то да гледам.

- ЗДРАВКО: Морамо да помогнемо.
- РАТКО: Држите је. Мама главу, вас двојица рамена.
(Милки.)
О каквом је крсту реч?
- МИЛКА: Набедио ме је да ми је онај педерчина ути-
снуо на руке свој грб са кукастим крстом.
Моје руке су чисте. Кунем ти се. Видећеш.
(Рајко њочиње да ради. Често се саиње и њо
које њарче њијкине зудима. Пљује около.)
- РАТКО: Иде, иде... Нема тог лепка за човекову кожу...
(Милка њовремено њродорно врисне.)
- ЗДРАВКО: Онесвестиће се.
- РАТКО: Нека се онесвести. Лева је готова.
(Сѡавља јој руку у крило. Ради на десној.)
И ова ће бити брзо готова.
- БУБЕ: Цепаш кожу. Онесвестићу се.
- РАТКО: А кад ти неког гулиш. Готово је.
- МИЛКА: Пустите ме!
(Пушћиају је и одмичу се. Она дућо ѡледа своје руке. Лајано
се диже и здацује чаршав са себе. Остѡјаје наѡа. Подиже руке.
Окреће се у крућ.)
- ЗДРАВКО: Срушиће се.
- СТАНА: Ђути. Нека је.
- МИЛКА: Рекла сам вам да су ми руке чисте! Рекла сам,
рекла сам! Чисте руке, чисте руке...!
(Занесе се да ѡадне. Рајко је дочека у наручје и носи у креветѡ)

КРАЈ

Милутин ЧОЛИЋ

ЦРНА ПЕПЕЉУГА

ПРАПРЕМИЈЕРА У ТИТОВОУЖИЧКОМ ПОЗОРИШТУ

Од двадесетак комада који се ових дана играју у Паризу, две трећине су француски. У Њујорку, та сразмера у корист националне драме је још већа. Како је код нас? — Од текстова које смо у прошлој сезони видели на југословенским сценама, само је шестина (око 17 одсто) домаћих! Драмска продукција је у нас мања, али се тиме диспропорција не смањује, јер је мање и позоришта. Једном речи, положај наше националне драме у сопственом театру није повољан, заправо је ненормалан. Последице су знане.

Позориште у Т. Ужицу је обрнути пример: домаћи писац је његов писац, углавном. После многих, постао је и Драган Томић, чија је праизведба „Рукавица“ приказана протекле недеље. „Раскршће“, његова прва драма, била је препорука, па ипак, одлучујуће је пишчево осећање и разумевање савремености. Не буквалне или конјунктурне, већ осећање за њену бит, те су „Рукавице“ драма која себе првенствено тиме, актуелношћу, преферира.

Социјална је, па јој се корени шире, без обзира што је лоцирана на ужи простор породице и личне судбине њених чланова. Није сеоска која би понављала Томићеву помисао да би се, сред урбаних лудости, ти прагови могли да затру, него је баш нонсенс свеколиких миграција, сеоба модерног доба, изазваних најпре економским узроцима. О „гастарбајтерима“ је реч, тим проклетницима што су распршили све романтичарске слогане да „само војник из земље може отићи“, или да — „од своје мајке, ко ће наћи бољу...“

Овај писац чини, дакле, оно што ретко ради и само позориште, не само литература или филм. Доводећи их на сцену, он неће да пусти на миру нашу савест, силом нсвоља, махом обузету тиме колико девиза ти људи улажу у наше банке. Не ламентира, нити пак доцира — напротив, узнемирује трагиком тих што, ишчупани и бајком о брзој срећи заведени, попут сломљених грана, леже по буњиштима туђинства. Феномен арбајтерства, али не његова социоекономска раван, но вертикала случаја: немир и сукоби у њему и с другима, лично и међусобно разобличавање, замор свести и зло душе. Ђорсокак једне илузије и бруталне последице тога, које стаје Томић не образлаже него га фиксира и варира. Процес моралног и психолошког распада искорењеног човека ...

Причом о младој жени што се после једног саобраћајног удеса у коме је, како је писано, погинуо њен муж, враћа у земљу — писац настоји да повеже судбине лица и њихових односа. У Томића, кажемо, сентименталности нема те је повратак дому нови шок: муж јој је жив и, претећи, тражи новац који је од осигурања добила; уместо да доларима које јој је послала реновира кућу, мајка, пошто је претходно отерала у смрт мужа (Милкиног оца) плаћа љубавнике; брат, незапослени стоматолог, продаје зјала. Беле рукавице с којима је из раја стигла и с руку их не скида, нису израз тога, или екстраваганција „ноблеса“ но симболични реквизит њеног гастарбајтерског фатума који не може да скине. Дуге, беле „хандшуге“ црни су знак предаје, пристанка на све у том дијаболичном свету анђеоских сања.

Метафора чистих и прљавих руку, мали „Нојев ковчег“ који тоне под теретом неповерења, рђаве воље, ограничености и мржње. Јер, „данас се не живи од љубави, већ од интереса — реплицира аутор, склон литерарним дигресијама и кокетерији иронијом. Што горе — то за његову мисао о паклу као људској предестинацији („Рај не постоји; измислили су га разни попови“) боље. Жестоку, грубу слику смењују натурализам речи и узвитланост страсти до мере Женеа, Буњуела или Ж.

Павловића. Тај пароксизам виоленције и золинска гама тежи сценској сензацији, али иако шаржиран, на тренутке сиров, па и циничан, контрапункт је спасењу које је, можда, могућно. Сва окна нису затворена, светлост се промаља, али да бисмо с руку свукли беле прљаве рукавице, потребан је крик воље и жртве, што, на крају, наша црна Пепељуга и чини. Томићева привидна равнодушност задобија пандан сућути и жеље за свет који „никад није видео свитања и модрину мора“.

То је првотни мотив и режије, без обзира што нас Јањетовићева очишћењу тих криваца без кривице води још ригорозније, кошмарно, тако рећи. Нека крхка жена, а тако „мушки“ јака у дочаравању магије и зла отуђења човека Но, она није редитељ коме је писац „бели миш“, који подређујући самољубљу све, терорише театар (каких је у нас немало), већ је његов интерпрет. Учини јој се понекад да текст и глумци нису у стању да искажу њене идеје, па представу исхитрује и ломи, ионако већ Томићевом фрагментарном драматургијом изломљену. Тај задихани и осцилатни ритам доноси, на другој страни, призоре статике (сви, без речи, десетак минута стоје док се Милка обрачунава с мужем, и сл).

Али, то су маргине представе коју она гради сигурно иако самоуверено, искусно иако кратке театарске емпирије, знањем креатора, не амбицијом аниматора. Томићев даровити, иако понегде „прављен“ текст, тумачи врло професионално, обезбеђујући нам чаролију, без које позоришта нема. Уме да користи функцију звука (избор музике Ј. Бошњак), оптику декора (В. Србљановић), а игру глумаца (Св. Поповићева, Е. Тотова, З. Карајић, Љ. Марковић и Ј. Томић), до чије аутономности држи — доводи до, рекли бисмо, перфекције.

„Рукавице“ — још један доказ насушне потребе театра за сопственом драмом.

Радомир ПУТНИК

БЕЗ ОСТАТКА

Драма Драгана Томића „Рукавице“ жанровски би се понај-пре могла означити као гастарбајтерски трилер са примесамa социјално-психолошке мелодраме. Овако обимна формулација индиректно показује сву сложеност Томићеве драме, као и сложеност њеног постављања, а потом и тежину гледаоцевог задатка да разлучи шта је шта у Томићевом тексту, чему дати примат а шта привремено одложити у други план. Једно је несумњиво: Томић је драму написао настојећи да пружи што више података о личностима, да проникне у њихове неубичајене односе и да у свему томе понуди зрно оптимистичког гледања на судбине морално посрнутих људи. Код Томића је тешко и напорно препознавање озбиљан драматуршки проблем који морају да решавају, пре свих других, редитељи његових комада.

У драми „Рукавице“ упоредо тече бар пет-шест прича, почев од породичне, у којој се мајка и син међусобно оптужују и мире у сутерену београдске ружне вишеспратнице, преко невеселе историје у којој се открива мајчина проблематична прошлост, синовљев покушај да у музици нађе излаз из незапослености, кћеркино везивање за немачког хермафродита који јој обележава руке, зетовљево васкрсавање из мртвих после саобраћајне несреће, до брачне понуде ауто-механичара Здравка који бива увучен у породична збивања. Код Томића је захваћен пресан живот, најчешће одвећ натуралистички обојен, све време сликан у пуној жестини, без ублажавања и без одмора. Томићевци јунаци одмах су спремни да формулишу сопствена страховања, емоције и односе и у стању су да се без остатка залажу за испуњење тренутних циљева.

Драма „Рукавице“ ипак има дејства на гледаоце који и у

пренаглашеним, до краја заоштреним страстима, препознају-део свакидашњице — углавном оне црне у којој су главни јунаци наши људи у страноме подземљу. Та елементарна патетика о страдавању Милке Рогић у Немачкој и спасавању Милкине душе чине Томићеву драму пријемчивом, мада је извесно да би овај драмски текст ваљало донекле преуредити и повремено „одузети гас“ захукталој фабули.

Редитељ Нађа Јањетовић поставила је Томићеву драму као што ју је писац начинио: жестоко и острашћено. Јањетовићева је прихватила, као најбоље могућно решење за сценски израз драме, стилизовани натурализам у коме је рачунала на свесрдну сарадњу глумаца. У оквирима Томићеве приче о патњи малих људи и њиховим неоствареним сновима, Јањетовићева је налазила чврста упоришта за стварање динамичних сцена у којима се експонирају страсти, узвитлава горчина неостварености, али покаткад и немоћ прикрива иронијом или хуморним акцентом.

У глумачком ансамблу најтежи задатак имала је Светлана Поповић која је тумачила лик Милке Рогић, штићенице и заточенице немачког монструма; Милка се преображава у зрело биће после пада који доживљава на моралном плану, увиђајући да се вредности живота не налазе искључиво у материјалним добрима. Поповићева је издржала сва оптерећења улоге. Сложен лик њенога мужа, са правим осећајем за меру у коришћењу натуралистичких глумачких средстава, приказао је Љубивоје Марковић. Сразмеран удео представи дали су још и Ева Тот, Зоран Карајић и Јездимир Томић, хомогеном игром.

Декор за представу приредио је Велизар Србљановић, а костиме Снежана Ковачевић.

Представа је приказана на сцени Београдског драмског позоришта.

Псећа кућица

ЛИЦА

ВУК ПОПОВИЋ, ветеринар

ИВАНА, Вукова жена, професорка математике

ТАЊА, њихова кћерка

БЕРИША, полицијски инспектор

ПЕТАР, сељак

ЈЕВРЕМ, политичар

МУСЕТА, видовита баба

Дојодило се у једном селу недалеко од Приштинине. Личности су измишљене, а судбине стварне.

Кућа Појовића. Вук њере руке у лавору. Долази Ивана.

ИВАНА: Сто пута сам ти рекла да се не враћаш кући крвавих руку.

ВУК: Не перем их у купатилу, него у лавору да се ћерка и ти не би гадиле.

(Просија воду кроз ошворена вратица у двориштице)

ИВАНА: Никада се нећеш одрећи сељачких навика.

ВУК: *(Пољуби је)*
Крв земљи...

ИВАНА: *(Одјурне ја)*
Окупај се. Смрдиш на стоку.

ВУК: Данас сам ождребио кобилу. Првождрепка. Сломила ме али ме је радосно поздравила њиштањем кад сам је потапшао по сапима и пољубио.

(Тајше Ивану њо задњици)

ИВАНА: Нисам ждребица.

ВУК: Јеси. Ти си моја ждребица, Шта ти је данас?

ИВАНА: Ништа.

ВУК: Десило се нешто у школи?

ИВАНА: Све је у реду.

ВУК: С Тањом нешто није у реду?

ИВАНА: С Петровом ћерком није у реду.

ВУК: Којег Петра?

ИВАНА: Као да у селу има сто Петрова?

ВУК: Увек јој је школа ишла лоше.

ИВАНА: Силована је.

ВУК: Шта причаш?! Срео сам Петра кад сам се враћао кући. Ништа ми не каже.

ИВАНА: Мени се исповедио. Силовали су је неки идиоти. После школе чекала је аутобус у При-

- штине да се врати у село. Покупили су је, одвели у неки стан, силовали и избацили на улицу. Није смела да се врати кући. Отишла је код другарице и поверила јој се. Та мала је трезвено дете. Дошла је у село и обавестила Петра. Моли ме да одем и разговарам са његовом ћерком, да покушам да је наговорим да се врати кући.
- ВУК: Она је такорећи дете. Зашто ми Петар није рекао?
- ИВАНА: Срамота га пред народом.
- ВУК: Кад су је силовали?
- ИВАНА: Јуче.
- ВУК: Разговараћу с њим. То се мора пријавити полицији.
- ИВАНА: Смешан си.
- ВУК: Имамо кума Беришу у полицији. Може то и без подизања прашине.
- ИВАНА: Нисам сигурна.
- ВУК: Бериша ће то завршити нама за љубав да се злочинци казне, а да се не окаља девојачка част.
- ИВАНА: Не верујем више ником. Ти као да си слеп. Морамо да размислимо шта ћемо са нашом кћерком.
- ВУК: За њу нема зиме. Са свима је добро. Обожавају је и Шиптари и наши. Уосталом, она је наша кћерка, а то у Приштини и околини нешто значи.
- ИВАНА: *(Насмеје се)*
Мислиш?
- ВУК: Не примећујем никакву промену.
- ИВАНА: Воле стоку, а осим тебе немају другог ветеринара.
- ВУК: У последње време си на крај срца. Јесам ли ја узрок?

- ИВАНА: Могоа би да постанеш... Неко нам долази.
- ВУК: *(Поіледа кроз врати)*
Наш пријатељ Јеврем. Сто година га нисам видео.
- ИВАНА: Само нам он фали.
Долазе Тања и Јеврем.
- ЈЕВРЕМ: *(Док се здрави са Иваном и Вуком)*
Покупио сам је на аутобуској станици у Приштини. Време је да се преселите тамо да се дете не повлачи по аутобусима.
- ТАЊА: *(Оглазећи у своју собу)*
Хвала, чика Јевреме.
- ВУК: Како би другачије свратио. Откако си постао власт, не даш се видети.
- ЈЕВРЕМ: Јадна сам ја власт. Како сте вас двоје?
- ИВАНА: Као и увек. Шта ћеш да попијеш?
- ЈЕВРЕМ: Ништа. Журим. Само сам вам успут довезао ћерку.
- ВУК: Да тргнемо по једну мученицу?
- ЈЕВРЕМ: *(Гледа на сави)*
Већ касним на састанак.
(Ивани)
Како она моја мала код тебе?
- ИВАНА: Могла би да се потруди. Попустила је. На писменом је добила једва тројку, а хоће у Београд да студира архитектуру.
- ЈЕВРЕМ: Наћи ћу неког да је спрема из математике. Почела је да филозофира да више ништа нема смисла, да је све хаос.
- ИВАНА: Изгледа да су деца трезвенија од нас. Ја ћу јој помоћи што се тиче мог предмета. Разговараћу са њом мада овде заиста више ништа нема смисла, а поготово за девојке као што су наше ћерке.
- ЈЕВРЕМ: Није баш тако. Изгураћемо. Има довољно политичке снаге.

- ИВАНА: Има много пене на површини, а испод је сам муљ.
- ЈЕВРЕМ: Ангажовани смо до краја. Београд дремуцка, али разбудиће се.
- ВУК: Оставите се политике. Кад ћеш доћи на једну добру ловачку вечеру?
- ЈЕВРЕМ: Радо, али стално сам на ногама. Знамо да Шиптари сепаратисти нешто спремају.
- ВУК: Уживао си као шумарски инжењер. Шта ће теби политика?
- ЈЕВРЕМ: Партијски задатак. Мора да се одржи паритет у власти са Шиптарима. Било би добро да се и ти мало ангажујеш јер те подједнако цене и Шиптари и наши. Прошло је време кабинетских политичара. Касним.

(Поздравља се са Иваном и долази)

ВУК: Испратићу те.

Вук и Јеврем одлазе.

Тања долази из своје собе.

- ТАЊА: Не да човек смрди. Угушила сам се у колима. Удавио ме је питањима о својој Милици. Каква је моја Милица? Има ли момка? Хоће ли јој твоја мама дати петицу из математике? Мислим да је вребао да ме покупи на станици само да би могао да се распита о својој Милици и да ти каже да очекује да јој даш петицу. Тањице, моја Милица није ништа лошија од тебе, а ти имаш све петице.
- ИВАНА: Доста! И ти ћеш се усмрдети ако се не будеш туширала и пресвлачила после школе.
- ТАЊА: Јеси ли се и ти туширала и пресвлачила сваки дан по сиротиштима, интернатима и студентским домовима?
- ИВАНА: Баш зато што нисам, што сам се гадила сама себе јер нисам имала где да се окупам и шта да обучем, што су ме шишали до главе и мазали ме гасом да не запатим вашке. Смрдела сам на петролеј до дванаесте године.

Вук улази са сѿарицом Мусејом.

ВУК: Стигла нам баба Мусета!

МУСЕТА: *(Сјушија цејер)*
Памтим ја и Турке.

ВУК: *(Зајлега се у цејер)*
Здрав је к' дрен, баба Мусета.

МУСЕТА: Мој Радован, моје сунце које ме греје. Не знам шта би' да ми није Радована. Фала, докторе. Само да ми Радован поживи. И он је дојје дете као што сам и ја. Узнемирио се. Мјауче. Гребе. Фркће. Погледам. Облак се наноси. Страшан облак. Све ће нас олуја смождити и град побити. Не памтим да је овако било још од Есад аге Бог да му душу прости. Јесте да ми је био отац, али кад се он натмури, све прашти, сева, тутњи, тресе се. Народ у паници, бегу. А иначе је био умиљат, к'о мој Радован. Питам, Радоване, јеси ли ти мој покојни Есад ага, а он само ћути и преде. А јесте он, само се притајио у мачка. Велико се невреме спрема. Не знам куд сам оно пошла.

ВУК: Донела си Радована на преглед.

МУСЕТА: Три дана крстарим Косовом док те нисам нашла. Да л' сад да бежим испред облака?

ВУК: Ведро је. Не треба никуд да бежиш.

МУСЕТА: Само ти се чини. Ништа ти не видиш и не чујеш. Сетила сам се. Кренула сам и код моје друге Невенке.

ВУК: Невенка је умрла пре десет година.

МУСЕТА: Нека. Пожелела сам да се испричам са њом. А морам јој дати и мало новаца.

ВУК: *(Даје јој новац)*
Ово јој је од мене.

МУСЕТА: Фала, докторе. Чувајте се облака. Да не буде да вам баба Мусета није рекла на време.

ВУК: Тања, испрати је до капије.

Тања и Мусеџа излазе.

- ИВАНА: Боже, колико ће ова жена живети? Да човек не пожели овако дуг живот.
- ВУК: Оваква је откако је памтим. Нико не зна колико има година.
- ИВАНА: Откад сам дошла овде с тобом вуцара празан цегер и прича да је у њему њен мачак Радован. Као да нам је нешто унела у кућу... Све се чешће питам шта чекамо овде.
- ВУК: А куда?
- ИВАНА: Не знам, али видела сам тај страшни облак док је баба Мусета причала.

Тања се враћа.

- ТАЊА: Баба је потпуно откачена. Узе ми длан и рече да се чувам, да бежим што даље испред облака.
- ИВАНА: Не могу дочекати да се заврши школска година, да матурираш и да одеш код деде у Београд. Јесте да живи у гарсоњери, али за вас двоје неће бити тесно. За разлику од твог оца, деда ти зна шта је шта и ко је ко.
- ТАЊА: Зар није било речи да одем код тетка Лепосаве у Америку и тамо студирам?
- ВУК: Прво матурирај.
- ИВАНА: Има времена за Америку. Прво да научиш од деде оно чему те залуђени отац није научио. Тог човека није могло ништа сломити. Отерали су га прерано у пензују као да је тобоже као официр Удбе малтретирао Шиптаре, а он ће ускоро да докторира на правима. А твој се отац не извлачи из штала и торова. Чува прадедовско огњиште.
- ВУК: Жао ми је што никад ниси сазнала где ти је прадедовско огњиште и што немаш тај осећај одговорности према светињи.
- ТАЊА: Престаните! Тата, немој да вређаш маму. Ниси бољи од ње само зато што је ратно си-

роче и што не зна где је рођена и ко су јој родитељи.

ВУК: *(Ивани)*
Извини, али сто пута сам те замолио да мог оца не величаш предамном. Идем код керово.

(Излази)

ИВАНА: Керови, краве, кобиле... Благо теби.

ТАЊА: Изгледа да сте тата и ти пукли.

ИВАНА: С њим је све у реду. Ја сам пукла. Немам где да се склоним од злих људи. Сваки дан доживљавам шиканирање у школи од колега Шиптара. Цинично ми се подсмевају. Питају ме шта још тражим у њиховој земљи.

ТАЊА: Ово је наша земља. Ако им се не свиђа нека иду у своју Албанију одакле су дошли.

ИВАНА: Пре ћемо ми отићи. Зар не видиш да им Срби листом продају куће и одсељавају се? Шиптари знају шта им је циљ за разлику од нас. Не пате од прадедовских огњишта већ освајају туђа. Ајде да испробаш хаљину. Вечерас морам да је довршим.

ТАЊА: Мислиш да ће те шивење смирити?

ИВАНА: Надам се.

Излазе.

НОЋ.

ИВАНА: *(Телефонира)*
Извините што се јављам по пети пут... Знам да имате страховиту гужву. Не знам шта ми је са ћерком... Овде професорка Ивана Поповић. Ћерка се зове Тања. Реците инспектору Бериши да сам га замолила да ми се јави ако може.
(Сјушића слушалицу. Крши њрсите на рукама)
Нема је, па нема...

Долази Вук

- ИВАНА: Човече, где си целу ноћ?
ВУК: Како где сам? На послу.
ИВАНА: До ово доба.
ВУК: Тек је поноћ. Наредићу кравама да се теле само ујутро. Донеси лавор да оперем руке.
ИВАНА: Опет су ти кржаве.
ВУК: Нигде не могу да их оперем као код куће.
ИВАНА: Баш те брига што Приштина гори, што нам нема детета.
ВУК: Рекао сам ти да је не пушташ да остаје касно. Нећу да је којекто довози ноћу кући.
ИВАНА: Ти си луд!
ВУК: Шта ти је?
ИВАНА: У Приштини је цео дан лом. Шиптари се дигли. Једва сам се извукла из хаоса. Оставила сам кола и дошла кући пешице.
ВУК: Немам појма. Од јутрос сам по шталама. Нико ништа не каже.
ИВАНА: Сагима те чекам да идеш да је тражиш. Никако нисам могла да дођем до Берише. Пет пута сам телефонирала.
ВУК: Шта се догађа?
ИВАНА: Марш из куће тражи дете!
ВУК: Реци ми шта се догађа?
ИВАНА: Дигли су студенте и ђаке. Извели су ученике из гимназије. Професори Шиптари их предводе. Како су ми се само подсмевали кад сам покушала да их спречим да изведу децу на улицу.
ВУК: Нисам веровао...
(*Излази*)
ИВАНА: Проклета псећа кућица...

Долазе Тања и Бериша.

БЕРИША: Где је Вук?

ИВАНА: Тражи је по Приштини.

Тања одлази у своју собу.

БЕРИША: Морам с њим озбиљно да разговарам о вашој ћерки. Остала би у притвору да нисам случајно сазнао да је међу ухапшеним изгредницима. Не могу да схватим како сте је васпитали. Ти си професор. Радиш са омладином.

ИВАНА: Шта је урадила?

БЕРИША: Против ње је поднета кривична пријава да је учествовала у демонстрацијама против Титове штафете. Ваљда схваташ шта то значи? Сврстала се међу државне непријатеље. Немам времена. Много тога ме још чека. Реци Вуку да ми се обавезно јави.

(Излази)

ИВАНА: *(За њим)*
Хвала ти. Поздрави Лирију и децу.

Тања се враћа из своје собе. Подиже мајицу и показује Ивани леђа.

ИВАНА: Тукли су те пендреком.

Тања слуша мајицу и долази у кујашило. Ивана је сусијже и зајри.

ТАЊА: Пустите ме!

ИВАНА: Ко те је тукао?

ТАЊА: А шта мислиш?

ИВАНА: Јеси ли рекла Бериши?

ТАЊА: И он је шиптарско ђубре! Сви су они исти. Целим путем ме је малтретирао да ћу морати у затвор.

ИВАНА: Зашто?

ТАЊА: Зато што им је то потребно.

ИВАНА: Шта си урадила?

ТАЊА: Покушала сам да се извучем из гужве и побегнем кући, али сустигао ме је њихов полицајац, премлатио ме и привео. Пратили су ме да ме ухапсе да би свету могли да кажу да је и српска омладина учествовала у демонстрацијама. Пустите ме. Морам да се истуширам. Упишала сам се док ме је тукао.

ИВАНА: Знаш ли ко је?

ТАЊА: Заборави. Нећу да живим овде. Више не идем у школу. Боли ме дупе да ли ћу уписати било који факултет. Хоћу да дишем.

ИВАНА: Мораш ујутро код лекара.

ТАЊА: Ни код лекара нећу овде. Проћи ће ме леђа али ћу се угушити ако останем.

(Одлази у кућаишило)

ИВАНА: *(Пали цигарету)*
Хоће ли већ једном да сване?

Долази Вук.

ВУК: Рекоше ми да ју је Бериша одвео кући.

ИВАНА: Купа се.

ВУК: Је ли сад све у реду?

ИВАНА: Постоји против ње кривична пријава.

ВУК: Зашто?

ИВАНА: То ће ти објаснити твој кум Бериша. Нагласио је да му се обавезно јавиш.

Тања излази из кућаишила.

ТАЊА: *(Вуку)*
Ујутро ме возиш код деде у Београд.

ВУК: Шта се десило?

ТАЊА: Морам да спавам.

ВУК: Испричај шта се десило, зашто су против тебе поднели кривичну пријаву?

ТАЊА: Нема шта да се прича.
(Одлази у своју собу)

- ВУК: С њом нешто није у реду. Зашто хода онако погрбљена?
- ИВАНА: Тукли су је пендреком по леђима.
- ВУК: Ко је смео моју ћерку да претуче?!
- (Полази према Тањиној соби)*
- ИВАНА: *(Загржи ја)*
Остави је да се одмара. Доста јој је свега за данас.
- ВУК: Шта каже Бериша на то?
- ИВАНА: Није имао времена. Журио је.
- ВУК: Још не могу да верујем...
- ИВАНА: Тања мора да оде одавде. Нећу да доживи осећај псеће кућице као што сам ја.
- ВУК: Какве псеће кућице?
- ИВАНА: Ништа. Ја то онако... Иди спавај.
- ВУК: Како да спавам? Убићу цукца који је претучао моју ћерку.
- ИВАНА: Као и Петар цукце који су му силовали ћерку. Заиста си смешан. Петар је трезвен човек за разлику од тебе. Све му је јасно. Само је јечао кад сам му ћерку вратила кући. Иди спавај да ујутро возиш Тању у Београд.
- ВУК: Знаш да не говорим са оцем.
- ИВАНА: Не знам шта је између вас двојице али је време да му се поклониш без обзира шта је. Према Тањи и мени је диван човек.
- ВУК: Возићеш је ти.
- (Полази из куће)*
- ИВАНА: Опет ћеш код керовца?
- ВУК: *(Враћи се и зајрли је)*
Ускоро ће да сване. Волим те. Сећаш ли се како смо уживали у свитањима?
- ИВАНА: Било нам је дивно.

Излазе из куће зајрљени.

Вук њере руке у лавору. Полази да баци воду у двориштие али засјајаје кад уледа Пејира на врајшима.

- ПЕТАР: (Улазећи)
Докторе, има ли вести из Београда?
- ВУК: Све је у реду. Јавила ми се Ивана да се дивно проводе.
- ПЕТАР: А мислио сам да ће ми дете полудети.
- ВУК: Без бриге. Ивана је узела ствар у своје руке. Пронашла је свог старог другара доктора и већ је два пута водила малу код њега. И ја га познајем. Одличан психијатар.
- ПЕТАР: Неће ваљда да ми стрпа дете у лудницу?
- ВУК: Таман посла. Само да разговара с њом. Враћа се са Иваном у суботу.
- ПЕТАР: Ипак не верујем да ће се завршити на добро. Кад се врати овде...
- ВУК: Биће све у реду.
- ПЕТАР: Е, мој докторе... Кога једном силују... Шта је, ту је. Нека јој је Бог у помоћ. Чудим се теби шта још овде чекаш. Са Шиптарима нема живота.
- ВУК: То ћемо тек видети.
- ПЕТАР: Зар ти није довољно што су ти пребили ћерку? Чувен си, поштен човек, али опет... Завладала је са њиове стране нека мржња према нама. Додуше, никад нас нису ни волели али се нису истрчавали док нису ојачали, овладали. Они наши стари Шиптари ћене, ћене. Али ови што су се довукли последњи година из Албаније. Отац ти има кућерину у Београду а ти овде скапаваш по торовима.
- ВУК: Отац има станчић у Београду али и да има кућерину, не мрдам одавде. Сећаш се како је све ово било запуштено када сам дошао са Иваном овде?

ПЕТАР: Право да ти кажем сви смо ти се чудили што си дош'о. Бабу и деду су ти балисти убили баш на овом месту где стојимо. Није твој отац био луд што више није тео ни да привири овамо. Кад је једном огњиште окрвављено, на њему више нема среће. Ја немам куд овако прост и неук. Суђено ми је да ме поједе земља на коју сам пао теменом. Фала Богу да су оно троје старије деце отишли свако на своју страну. Ваљда ћу некако изгурати и ову најмлађу.

ВУК: Биће и са њом све у реду.

ПЕТАР: Надајмо се уз Божју помоћ. Извини, докторе, на сметњи.

ВУК: Петре, моја су ти врата отворена у свако доба.

ПЕТАР: Бог с тобом, докторе.

ВУК: Уздравље, Петре.

Петар излази.

Вече. Долази Бериша. Осврће се по кући. Завирује у собе. Враћа се до улазних вратица.

БЕРИША: Вуче! Ивана! Има ли кога?!
(*Враћа се и телефонира*)
Је ли ме ко тражио? Налазим се у кући мога кума Вука Поповића... Да, оног Вука који одгаја најбоље ловачке керове. Питаћу га да ли има неко штене за тебе... Само ако је ургентно. Хоћу да се испричам на миру са својим кумом.
(*Сјуштиа слушалицу*)

Долази Вук

ВУК: Чујем те, али сам био код керова.

БЕРИША: Баш ме један колега пита да ли имаш добро штене за њега.

ВУК: Биће за два месеца. Париро сам кују са изванредним мужјаком увезеним из Енглеске.

БЕРИША: Па што ми се не јављаш, него морам да ти долазим на ноге?

- ВУК: По цео дан сам по шталама и торовима. Увече дођем кући мртав уморан и одмах се свалим у кревет.
- БЕРИША: Зар ти није рекла Ивана да ми се обавезно јавиш?
- ВУК: Рекла ми је али право да ти кажем, заборавио сам. Фала Богу да сте све смирили. Треба заборавити и радити.
- БЕРИША: Где ти је фамилија?
- ВУК: У Београду. Како су твоји?
- БЕРИША: Лирија је нервозна. Отац јој се тешко разболео у Швајцарској. Има рак. Плаши се да не умре, а тамо толико богатство? Чујем да Ивана и Тања не долазе више у школу.
- ВУК: Кажем да су отпутовале у Београд сутрадан после оног у Приштини. Ивана би се вратила одмах али је одвела Петрову ћерку код психијатра, па мора да остане с њом до суботе.
- БЕРИША: Оног Петра од којег купујем ракију?
- ВУК: Да. Ћерка му је недавно силована.
- БЕРИША: Она мала? Ко ју је силовао?
- ВУК: То бисте морали ви да утврдите.
- БЕРИША: Ја ли поднео пријаву милицији?
- ВУК: Петар је миран човек. Сматра да је боље да ћути. Мала прича да су је силовали тројица Албанаца. Новинари једва чекају да се распрде, да од тога направе политички случај. Видиш шта се догађа. Сви су полудели.
- БЕРИША: Не могу ништа да покренем док случај не буде пријављен. Морао бих да саслушам малу. Знаш, мало ми иде на нерве што се свако силовање приписује Албанцима. Као да међу Србима нема злочинаца.
- ВУК: Свакако да има.
- БЕРИША: Значи, Ивана и Тања се враћају у суботу?

- ВУК: Тања остаје у Београду. Ивана је успела да је пребаци тамо да матурира.
- БЕРИША: Зар ти Ивана није рекла да је против Тање поднета кривична пријава?
- ВУК: Рекла ми је, али то је бесмислено. Боље да причамо о нечему другом.
- БЕРИША: Учествовала је у демонстрацијама против Титове штафете и извикивала непријатељске паролe против народа и државе.
- ВУК: Сам знаш да то није истина.
- БЕРИША: Откуд ја то могу да знам док се не докаже?
- ВУК: Куме, обојица знамо о чему се ради.
- БЕРИША: Знам само шта пише у кривичној пријави и преузео сам на себе да закључим њен случај да га се не докопа неко други, што би је могло стајати затвора. Знају да смо кумови. Почели су да ми шапућу иза леђа да покушавам да заташкам случај. Ја сам поштен и праведан полицајац. Волим свој посао и обављам га часно без одзира ко је у питању, па макар било моје дете. Извадио сам је из притвора на сопствену одговорност. И шта сад? Да једноставно колегама објасним да је отпутовала у Београд и да нисам у стању да окончах њен случај?
- ВУК: Да ли је у твојој надлежности и случај батинања мог детета? Да ли ћеш пронаћи клипана који ми је зграбио дете док је покушавала да се извуче из гужве и побегне кући и дванаест пута је ударио пендреком преко леђа? Јеси ли га можда пронашао, јер ти је Тања у колима испричала све шта се десило и како се десило?
- БЕРИША: Јесте ми испричала али то ништа не значи без пријаве. Знаш ли колико је полицајаца учествовало у смиривању демонстрација? Да идем од једног до другог и питам га да ли је претукао ћерку мога кума? Зашто ниси пријавио? Морала је да опише цео случај и

- полицајца који јој је то учинио. Јеси ли сигуран да јој је то урадио Албанац полицајац?
- ВУК: Више нисам ништа сигуран. Свеједно је да ли је био Србин или Албанац али знам да се понео као злочинац према невиној девојци. Верујем свом детету и нећу дозволити више ником да је малтретира.
- БЕРИША: Знам те као разумног човека. Свака кривична пријава мора имати судски епилог. Јавност је узнемирена. Захтева да се кривци казне. Суд мора утврдити да ли је невина. О томе не одлучујемо ни ја ни ти.
- ВУК: Да попијемо по једну као у стара добра времена?
- БЕРИША: Дошао сам службено.
- ВУК: А, дошао си службено. Дошао си да приведеш моју ћерку. Чуо сам да сте све Албанце изгреднике пустили кући још исте ноћи.
- БЕРИША: То није тачно. Многи ће одговарати.
- ВУК: Можемо ли да завршимо разговор о томе и да ипак попијемо по једну?
- БЕРИША: Ако обећаш да ћеш Тању довести у понедељак да је испита истражни судија. Надам се да тужилац неће подићи оптужницу против ње. У противном, за њом ће бити расписана потерница. Биће ухапшена у Београду и приведена овде са лисицама на рукама. Данас се поступа исто као и кад је твој отац четрдесетих, педесетих и шездесетих година хапсио где је кога стигао.
- ВУК: Да случајно случај моје ћерке нема везе са случајем мога оца који је оптужен да је незаконито, злонамерно и из мржње хапсио и малтретирао Албанце?
- БЕРИША: Дубоко си забраздио.
- ВУК: Још увек покушавам да причам као са пријатељем и кумом, а не као са полицајцем, несвршеним студентом књижевности и неуспе-

лим песником. Покушавам да причам као са човеком са којим сам делио хлеб, којег сам у Студентском граду годинама држао као илегалца у свом кревету, којег сам пијаног по кафанама вадио из гована кад су се момци спремали да те згазе и унаказе што их вређаш сигуран да те у мом друштву не сме нико пипнути. Као син Шиптара и Српкиње тада си говорио да су Шиптари гамад коју треба искоренити, а сад ми се чини да то мислиш за Србе. Видиш, мени су увек сви људи били једнаки без обзира ког су порекла и никад се нећу променити. Наравно да разликујем злочинце од добрих људи. Кажеш да си службено у мојој кући? Ако немаш налог, напусти је одмах.

БЕРИША: Најмање сам очекивао да ћеш навести воду на ту воденицу. Изгубићеш ме као пријатеља, а своју ћерку ипак нећеш спасти одговорности.

ВУК: Да ти је стало до нашег пријатељства већ би учинио оно што пријатељи чине једни другима. Као да не знаш ко ми је претукао дете. Морам да те подсетим како се поступа пријатељски. Престао сам да говорим са оцем кад је напустио моју мајку, моју сестру Лепосаву и мене и гурнуо нас у ову селендру. Имао сам тада десет година. Упознао сам те у петом разреду гимназије. Седели смо у истој клупи. Пожалио си ми се да мајка и ти немате шта да једете јер се разболела и не може више да ради по кућама, а да ти је отац на робији. Тада сам веровао да си интеллигентан и даровит и да је штета да напустиш школу и одеш у тестераше. Иако сам мрзео оца, отишао сам код њега и захтевао да све учини да ти тату пусте са робије. Био је осуђен као озлоглашени баллиста на петнаест година. Веровао сам да ће ме отац наградити, али он је издејствовао да ти отац буде пуштен са робије седам година раније. Било је то педесет шесте у пролеће. Никада ти то нисам рекао и веровао сам да нећу, али принуђен сам због свог детета да ти

кажем да је било полицајаца другачијих него што си ти.

БЕРИША: Нисам то знао.

ВУК: Било ме је срамота да ти кажем. Не волим да људи осећају било какав дуг према мени. Узгред, није мој отац био тако лош као што Шиптари испредају приче о њему и данас дан. Он се нечовечно понео само према мојој мајци, сестри и мени кад нас је напустио због неке курве у Приштини и протерао нас овде да му тамо не сметамо. Но, то је наша породична ствар. Мајка ме је на смрти замолила да му опростим и време је да то урадим.

БЕРИША: Нисам знао...

(Излази)

Ивана нервозно шета по кући. Са радија се чује:

„У Приштини су данас непријатељски елементи поново покушали да угрожавају јавни ред и мир иступајући са албанско националистичким и другим паролама. Друштвено-политичке организације, органи друштвене самозаштите и безбедности предузели су мере да их спрече у таквој непријатељској делатности...“

ИВАНА: (Искључује радио)
Друштвено-политичке организације... Организације друштвене самозаштите... Органи безбедности...

Долази Вук

ВУК: Не спаваш...

ИВАНА: Слушала сам успаванку али нисам могла да заспим.

ВУК: Готово је. Приштином су прошли тенкови. Милиција их је растурила.

ИВАНА: (Иронично)
Часна реч?

ВУК: Разјурили смо их.

- ИВАНА: *(Иронично)*
Хајде да прославимо. Од сутра ћемо живети са њима у највећој слози и љубави. Тенковима су их присилили да нас заволе.
- ВУК: Стално си на крај срца откако је Тања отишла.
- ИВАНА: Напротив. Срећна сам због ње. Убрзо ће заборавити да је икад живела овде.
(Сјаје на врати)
Ни керови више не лају.
- ВУК: *(Подигне слушалицу)*
Шта је са телефоном?
- ИВАНА: Мртав цео дан.
- ВУК: *(Сјушића слушалицу)*
Хтео сам да чујем Тању.
- ИВАНА: Престани да је зивкаш свако вече.
- ВУК: Ја бих да легнем. Уморан сам.
- ИВАНА: Лези.
- ВУК: А ти?
- ИВАНА: Слушаћу ову грозну тишину.
- ВУК: У реду, школска година је срамно завршена два месеца пре рока. Навикла си да радиш.
- ИВАНА: Ко ти каже да бих више радила у школи? С ким да радим Украли су ми њихову децу и завели, накљукали их мржњом.
- ВУК: Мржња не може трајати довека.
- ИВАНА: Нисам сигурна. Не могу себи опростити безброј позитивних оцена које сам им поклонила само да не помисле да их мрзим. Улагивала сам им се. Бацила сам толике године рада. Немам право да се више давим тим послом.
- ВУК: Можемо живети и ако се не бавиш професуром.
- ИВАНА: А шта друго?
- ВУК: Живећемо...
- ИВАНА: Правићу се да живим.

- ВУК: Можда би било паметно да отпутујеш у Београд и останеш код Тање до краја школске године. Њој си потребнија него мени. Треба да је спремиш за пријемни испит на факултету.
- ИВАНА: А ти?
- ВУК: Ја сам овде. Потребан сам овом народу. Два месеца ће брзо проћи. Мени не сметају козовске тишине. Познате су ми од најранијег детињства.
- ИВАНА: Добро си рекао да сам ипак неком потребна. Кад сам била мала, била сам свима на терету, а мени је био потребан це свет. Кад сам одрасла и постала неко, увртела сам себи главу да сам и ја многимима потребна. Сад сам спала само на једно биће, на Тању, а ни њој ускоро нећу бити потребна. Но, до тада, и то је нешто...
(Усћукне се на врати и уилашено се љубуди уз Вука)
Шта ће Петар у ово доба ноћи?

Долази Петар.

- ПЕТАР: Оппростите што овако касно... Нисам имао коме...
- ВУК: Шта је, Петре?
- ПЕТАР: Мала се обесила у штали.
- Вук и Ивана се љрекрсте.*
- ВУК: Ивана ми исприча да је доктор... да ће оздравити.
- ПЕТАР: Поп је неће опојати.
- ИВАНА: Водили смо је на Калемегдан, у Зоолошки врт, у биоскоп... Била је расположена, смејала се...
- ПЕТАР: И мени се било учинило кад сте се вратиле. Све је било добро док на радију није чула да је на Косову уведено ванредно стање. Почела је да вришти. Викала је да ће нас све силовати. Није јој се дало објаснити. Нисам умео...

Јебем му Бога, толико смо једни с другима живели к'о људи. Шта је ово сад?

ВУК: Петре, иди кући. Сад ћемо нас двоје.

Петар излази.

ИВАНА: Заиста, шта је ово?

ВУК: Петра ће целог живота грести савест да није умео да објасни свом детету.

ИВАНА: Петар је тако смирен...

ВУК: Он је сељак. Више воли мртво, него осрамоћено дете.

ИВАНА: Никад нећу разумети овај свет иако нисам имала свој.

ВУК: Овде је ред да се понесе неко пиће. Узми флашу ракије, а ја идем да одвежем керове. Да, понеси и новац да му дамо да сахрани дете. Знам да нема, а било га је срамота да тражи. *(Излази)*

ИВАНА: Била је тако слатка девојчица.

(Оглази да узме ракију)

Долази Бериша.

БЕРИША: *(Осврће се и разгледа њо кући)*
Ови још увек не закључавају кућу. Има ли кога?

(Телефонира)

Налазим се у кући Вука Поповића, ветеринара... Не знам колико ћу се задржати... Говорим српски кадгод сам у српској кући јер ми је то матерњи језик... Мајка ми је била Српкиња... како то са мном разговараш?!... Да, донео сам кривичну пријаву против ћерке мога кума да је исцепам пред њим јер сам се уверио да је лажна... Расправићемо, све ћемо расправити... Ситни сте ви мангузи за мене. Други пут покушајте да наместите неког другога кад будете проверавали његову лојалност. Намештаљка са мном није вам успела... Не продајем кумство и пријатељство за туђе

идеале... Зашто сам се јавио?... Да ти кажем да знам да ме пратите.

(Сјушћа слушалицу)

Долазе Вук и Ивана.

ВУК: О куме, добро дош'о.

БЕРИША: Шта је с вама? Зашто сте тако покисли? Кумо, шта је?

ИВАНА: Вук ће ти рећи.

(Оглази у собу)

БЕРИША: Шта се десило?

ВУК: Враћамо се са сахране Петрове ћерке.

БЕРИША: Оне мале што је силована?

ВУК: Прексиноћ се обесила.

БЕРИША: Зло време, куме. Зло време... Замало да изгубим пријатеље и кумове.

(Вади кривичну пријаву из џепа и џепа)

Био си у праву. Моја кумица Тања је страдала невина. Потурили су ми њен случај да ме провере. Изгледало је да је све случајно. Паметно што сте је склонили у Београд. И ја сам послао Лирију и децу код њеног оца у Швајцарску. Испилили су се однекуд зли људи.

ВУК: *(Зајрли ња)*
У реду је куме.

БЕРИША: Немам куд. Убиће ме ако напустим службу и одем за женом и децом. И овако ме већ сматрају издајником. Сад сам се преко телефона докачио са једним клипаном који ми организује праћење. Знаш шта ме чека, Захтеваће од мене да урадим све оно што као човек нисам у стању. Где се деде оно наше време? Живели смо...

ВУК: Да, живели смо...

БЕРИША: Толико да знаш.

ВУК: Знаш, куме. Нисам ни сумњао у тебе. Било ми

је чудно, али опет нисам могао да поверујем и чекао сам те.

БЕРИША: Нећемо се више виђати. Ако чујеш нешто лоше о мени, немој замерити јер сам кукавица. Волим живот. Нисам у стању као мала Петрова. Све верујем да ћу написати бар једну добру песму и да ће ме људи памтити по њој.

(Одлази)

ВУК: *(За њим)*
Куме, моја врата су ти увек отворена.

Ивана се враћа.

ВУК: Поцепао је кривичну пријаву.

ИВАНА: Верујеш да је куцана у једном примерку? Мислиш да је све завршено ако се поцепа један папирић?

ВУК: Стално си на крај срца.

ИВАНА: Били смо започели разговор али нас је Петар прекинуо. Сахранили смо његову ћерку, па сад да видимо како ћемо нас двоје?

ВУК: Који разговор?

ИВАНА: Теби је довољно да се поцепа један папирић...

ВУК: Доста с тим папирићем. Морам да верујем.

ИВАНА: Веруј. Ја одлазим у Београд код Тање. Није ми се свидео твој предлог, јер ми се учинило да једва чекаш да останеш сам, али схватила сам да си у праву. Нисмо више потребни једно другом. Теби је довољан твој свет, а ја свој нисам пронашла ни овде. Цео мој свет били сте Тања и ти.

ВУК: Предложио сам то због Тање. Не желим да у Београду падне у канце некој баради.

ИВАНА: Напунила је осамнаест година. Ја сам тебе упознала са деветнаест. Пре тога није успео да ме се дочепа ниједна барада иако сам цео живот била сама.

- ВУК: Ово је друго време.
- ИВАНА: Барабе су се увек мувале око zgodних девојака. Њена је ствар с ким ће се забављати. Причамо о нама.
- ВУК: С нама је у реду. Одлазићеш, враћаћеш се према потреби. Није Београд преко белог света.
- ИВАНА: Не желим да се враћам. Једино се у Београду осећам као човек јер припада свакоме ко у њему живи. Овде сам провела толике године само због тебе.
- ВУК: Шта ће бити са Косовом ако оду сви Срби? Ја сам овде рођен.
- ИВАНА: Ти остајеш. Долазићеш код мене и Тање кад нас пожелиш.
- ВУК: Живећете код мог оца у гарсоњери?
- ИВАНА: Изнајмићемо стан у близини твог оца коме смо потребне јер побољева. Запослићу се у некој београдској гимназији. Математичари су свуда тражени.
- ВУК: Даћеш отказ?
- ИВАНА: За мене је овде све завршено. Не могу себи да дозволим понижења у овим годинама. Доста сам их доживела у детињству и младости.
- ВУК: Чини ми се да те губим.
- ИВАНА: Ако овде останем изгубићу и саму себе.
- ВУК: Како хоћеш.
- ИВАНА: Ти си ми предложио.
- ВУК: Зато што те волим. Не могу да те гледам како се мучиш. Веровао сам да би ти месец, два одсуствовања помогло да поново сакупиш снагу. Морамо се борити за нас ма где били, иначе ћемо нестати са свих простора, а не само са Косова. Нисмо зечеви да дежимо чим керови залају.
- ИВАНА: Заиста ме волиш?

- ВУК: Можда више него у првим годинама брака.
- ИВАНА: Чинило ми се да си заборавио на мене.
- ВУК: Зар неком треба стално понављати да га волиш? Зар тај неко не треба то да осећа?
- ИВАНА: *(Зајрли ја)*
Отупела сам од свега што нам се дешава. Али, ето, довољно је што си ми после десет година рекао да ме волиш, па да се поново осећам као кад си ме бирао на игранци у горњој мензи у Студентском граду. Сећаш ли се?
- ВУК: Новембар шездесете. Сви моји старији другари бирају цуре. Ја бруцош немам храбрости да их погледам честито. Мало ми се врти у глави од силне лепоте сакупљене на једном месту. Музика. Чини ми се да сви већ воле, да свако има своју цуру или ће је имати чим је подигне са столице да играју. Једна лепотица одбија све момке. Гледам је као опчињен. Разиграни парови ме гурају лево, десно. Схватам да сам испред ње. Побегло бих али не могу да се пробијем назад. Одједном, играм са њом.
- ИВАНА: Идиоте. Чим сам те угледала знала сам да си ти тај човек. Видела сам да си сељак, да немаш појма о животу. Знала сам све мушке фазоне јер сам у интернату Учитељске школе у Шапцу имала фантастичне другаре. Они су ме научили дрскости према младићима и свим мушкарцима. Калила сам се са њима по кафанама у Мали на Камичку кад смо брисали из интерната. Васпитачи су ми гледали кроз прсте јер сам дошла из сиротишта у Бањи Ковиљачи, а и као најбољем ђаку Учитељске школе. Била је војничка дисциплина и за бежање из интерната у кафане кажњавало се издацивањем. Другари су се шлепали уз мене. Мене нису имали где да избаце, па нису могли ни њих. Зато сам онако са висине посматрала све напирлитане и самоуверене фрајере, а било их је много zgodних. Али, кад сам угледала тебе онако смотаног и преплашеног, рекла сам себи - ево мајмуна с којим ћу да се верем до звезда.

- ВУК: (Грли је)
И сад ми то кажеш?
- ИВАНА: Ред је да после толико година понешто са-
знаш о мени.
- ВУК: Јер до мене твој живот није постојао, како си
умела да кажеш.
- ИВАНА: И није јер нигде нисам имала никог свог док
те нисам покупила на игранци. Другари су
ми били само другари али су припадали сво-
јим породицама и својим девојкама. С тобом
сам се заиста понекад верала до звезда. Осо-
колила сам те. Направила сам од тебе фраје-
ра. Подстицала сам те да се бијеш са дрип-
цима, да се челичиш у свим ситуацијама.
Једино нисам могла да те одвојим од Берише.
Вукао си га свуда са нама. Понекад ми се чи-
нило да ти више значи од мене.
- ВУК: Пријатељ је пријатељ довека.
- ИВАНА: Видећемо колико вреде та ваша косоварска
пријатељства.
- ВУК: Да прилегнемо мало?
- ИВАНА: Интересантно, одједном више не заудараш
на животиње.

Одлазе у собу.

*Ноћ. Вук чисти ловачку љушку. Улази Мусета у мокрим ри-
шама. Носи цејер ирекривен свиленом марамом.*

- ВУК: Откуд ти у ово доба ноћи?
- МУСЕТА: Замало да ме однесе мутна вода. Ко те, докто-
ре, загради са сви' страна, врат сломио дабог-
да?
- ВУК: Упала си у поток?

Долази Ивана.

- ИВАНА: Побогу, баба Мусета...
- МУСЕТА: Газим сто десету. Сву сам децу поса'рањива-
ла. Само још да са'раним мезимицу Фихрету

која гази осамдесет пету. Онда могу мирно да умрем.

ВУК: Баба Мусета, није ваљда опет мачак Радован?

МУСЕТА: Докторе, да простиш, мангупи му набили флашицу у дупе.

ВУК: Деца умеју да буду груба према животињама.

МУСЕТА: Нису деца. Докторе, да си видео муке Радованове. Смирио се јадник тек у цегеру. Можда је црк'о док сам прегазила три реке. Срамота ме, докторе, али морам да ти га покажем.

ВУК: Нека.

(Узима цеџер и њодиче мараму)

МУСЕТА: Питам људи, имате ли срца? А они ми се смеју и спрдају се да је мој Радован педер. Веле да се сам набио на флашицу да се излечи од педерлука. Чуј, мачак Радован педер! Откуд мачак Радован може бити педер? Јебала сам им све по списку, а они се само кикоћу и зајебавају ме. Знам да то нису урадили што је мој Радован педер, већ из освете. Свете ми се што сам и' јесенас јурила штапом из моје рођене авлије кад су ми крали дуње. Докторе, помагај. Не сме да пукне друка. Поштени људи су се дигли. Тврде да је мачак Радован Србин и да је то атак на српство. Бојим се да не падне крв због мачка Радована.

ВУК: *(Сјуушша мараму)*
Не могу више да му помогнем. Црк'о је.

МУСЕТА: Кад није људско биће, па да издржи и флашу у дупету. Дабогда им преселе моје дуње!

ВУК: *(Зајрли Мусеџу)*
Немој да тугујеш. Радован је био матор.

МУСЕТА: Шта да радим сад са њим?

ВУК: Баци га у реку да се дружи са пастрмкама.

МУСЕТА: Што Бог не узме мене уместо Радована? Нека ти, црни Радоване, душа оде у рај. Мислила сам да ћеш ме бар ти надживети. Терају, док-

- торе, и мене да умрем али не да ми се. Кога ја то брукам?
- ВУК: Никога.
- МУСЕТА: Што ме онда терају да умрем на силу? Да ли зато што сам последња Лазарева ћерка?
- ВУК: Ти си Есад агина ћерка.
- МУСЕТА: Лажу докторе. Ја сам Лазарева ћерка. Изгледа да им то смета.
(Полазећи)
Одо' ја са својим греховима. Живи ми били, децо.
- (Излази)
- ВУК: Био сам је скоро заборавио.
- ИВАНА: Чула сам да обилази манастире и моли калуђерице да је прихвате као Лазареву ћерку.
- ВУК: Ни пси нису залајали на њу. Готово ме је препала кад је изненада ушла. Као да је дух.
- ИВАНА: Можда и јесте. Можда ју је Бог послао да нас опомене да је време да одемо одавде јер су Србима почели да набијају флаше у дупе.
- ВУК: Иди спавај.
- ИВАНА: Да спавам?
- ВУК: Уморна си.
- ИВАНА: Кадгод не желиш да разговараш са мном, говориш ми да сам уморна. Нисам уморна. Баба Мусета ме је тргла и разбистрила ми мисли. Годинама седим у овој кући само због тебе. Све сам се надала да ћеш и ти коначно схватити. Месецима не излазим из куће. Осећам да се распадам. Нико нам више не долази изузев Петра. Осећам се као у псећој кућици. Бар да наиђе неко на кога могу да залајем.
- ВУК: Стављаш ме пред свршен чин да дедовину продам Шиптарима. Морамо се сродити са овим што нам се догађа.
- ИВАНА: Да се сродим са људима који су дошли из бес-

трагије и окружили нас зидинама, зазидали нам и излаз на пут, па морамо иза куће преко потока? Разумеш, осећам се као у псећој кућици. Тај ме осећај не напушта годинама.

ВУК: Свих протеклих година имала си пуну слободу. Већи део године проводила си код Тање у Београду. Ако сматраш да сам те ја затворио у псећу кућицу, да због мене испашташ овде, онда...

ИВАНА: Никад ти нисам причала о својој мајци, оцу, браћи, сестрама.

ВУК: Сигурно их не памтиш јер си у сиротишту од четврте године.

ИВАНА: Убеђивала сам себе да их не памтим, да је то само мој сан о њима. Али, откад гледам ове људе који нас лагано опасују зидинама и неће да нам назову Бога само што смо Срби, сигурна сам да их памтим. Сећам се и мајчиног лица док ме је скривала у псећу кућицу, одакле сам вирила и гледала како ми крволоци черече породицу по авлији. Отац, мајка, два брата и две сестрице. Сећам се и лица сељака који је после дошао, ставио ме у цак који је мирисао на жито и понео ме некуд.

ВУК: Можда је то ипак само сан.

ИВАНА: Или лудило? Мислиш да сам полудела?

ВУК: Преосетљива си.

ИВАНА: Пре неколико година сам дала отказ у школи. Посветила сам се само теби. Истрајавала сам у нади да ћеш и ти схватити да нам са људима који су нас оградили нема живота. Говорила сам да има времена. Ноћас сам одједном видела себе у лику даба Мусете. Згрозила сам се и схватила да више немам времена. Одлазим ујутро и више се не враћам. Ти чувај своју дедовину. Отпутоваћу код твоје сестре у Америку јер ни Тањи нисам потребна. Она има свог младића.

ВУК: Моја сестра Лепосава прича бајке о Америци.

- Једва да је стигла на сахрану нашем оцу. Чим је изашла из авиона разлетела се по Београду од лекара до лекара, од зубара до зубара.
- ИВАНА: Рационална жена. Гради сваки тренутак да искористи за разлику од нас који овде чекамо што никад нећемо дочекати.
- ВУК: У реду. Отпутуј. Види велики свет. Позвани смо код ње у госте али ја немам коме да оставим све ово. Биће ми довољно кад испричаш како је тамо. Остани месец, два, колико хоћеш.
- ИВАНА: Ипак не могу да те схватим.
(Оглази у собу)
- Вече. Вук њуни њајроне за ловачку кућу. Долази Петар. Преко руке носи неколико исцелених кошуља на којима је њави коверати.*
- ПЕТАР: Докторе, где да ставим веш?
- ВУК: Стави где хоћеш.
- ПЕТАР: (Стављајући веш на столицу)
Донео сам ти и писмо. Поштар није 'тео да залази преко мостића, па ме замолио да ти га дам. Рече да ти га шаљу из општине.
- ВУК: (Отвори коверати и чита њошиљку)
Решење да су ми експроприсали најплоднију њиву од три хектара.
- ПЕТАР: Није ваљда „Градина“ на уласку у село?
- ВУК: Нисам хтео да је продам Шиптарима да праве куће, па је одузимају да праве градску депонију.
- ПЕТАР: На онаквој земљи? Зар то може тако? Шта ће им депонија чак у нашем селу?
- ВУК: Изговор. Кад постане општинска земља, поделиће је Шиптарима да праве куће.
- ПЕТАР: Онда ће то и мене закачити.
- ВУК: Тоје њиве су разбацане и далеко од села.

- ПЕТАР: Ако је ико нешто учинио за ово село, ти си. Довео си нам струју, асвалт, отворио Ветеринарску станицу. Докторе, кад су тебе дотукли, ни мени нема овде живота.
- ВУК: Ко каже да су ме дотукли?
- ПЕТАР: Имаш ли још нешто прљаво да моја Милева опере и испегла?
- ВУК: Донећу кад се накупи.
- ПЕТАР: Онда одо'.
- ВУК: У недељу долази Јеврем да ловимо.
- ПЕТАР: Онај Јеврем? Он је сад велики буџа у Покрајини. Свака част. Јесте ти пријатељ, али наши људи причају да ником не излази у сусрет кад му се жале да им Шиптари наносе неправду. Кажу, нит' смрди, нит' мирише.
- ВУК: Прилика је да му се неке ствари саспу у брк, да се суочи са истином. Обавести наше људе да дођу у пет ујутро са пушкама, али само оне који имају дозволу за оружје и који су чланови Ловачког удружења. Нека му у лову свако каже шта има. Довољно је да бар неком помогнемо.
- ПЕТАР: Да пробамо али мрка капа. Кад је дозволио да тебе ограде као пријатеља свога, шта га боли дупе за нас сељаке.
- ВУК: Само ти јави људима. Ја му нисам тражио помоћ и не треба ми, али има оних који су угроженији, који више не могу да опстану без помоћи власти.
- ПЕТАР: Велиш у недељу раном зором... Што не поправиш мостић? Може се друг Јеврем стро-валити у поток.
- ВУК: *(Насмеје се)*
Не би било лоше.
- ПЕТАР: Ја ћу да укујем талпине.
- ВУК: Не дирај.

- ПЕТАР: Донеси кад будеш имао нешто прљаво.
(Излази)
- Недеља ујутро. Вук облачи ловачко одело. Улази Петар са ловачком њушком преко рамена.*
- ПЕТАР: Добро јутро, докторе.
- ВУК: Лепо јутро, Петре.
- ПЕТАР: Мислио сам да је Јеврем стиг'о.
- ВУК: Само што није. Увек је тачан.
- ПЕТАР: Оставио сам људе код потока. Дошли су из десет села.
- ВУК: Колико их је?
- ПЕТАР: Двадесетак.
- ВУК: Иди пусти моје керове.
- ПЕТАР: Све?
- ВУК: Немој теријера. Идемо у лов на зечеве.
- Петар излази. Вук ојасује ојасач са њушироном. Пунџи ловачку њушку. Долази Јеврем.*
- ЈЕВРЕМ: Спреман?
- ВУК: Крећемо.
- ЈЕВРЕМ: Откад се код тебе долази преко потока?
- ВУК: Да си жив и здрав...
- ЈЕВРЕМ: Што ми ниси јавио?
- ВУК: Волим да сам решавам своје проблеме.
- ЈЕВРЕМ: Ивана још спава?
- ВУК: Ивана је у Америци код моје сестре Лепосаве већ месец дана.
- ЈЕВРЕМ: Благо њој.
- ВУК: И ја кажем.
- ЈЕВРЕМ: А како је Тања? Докле је стигла?
- ВУК: Завршила права.

- ЈЕВРЕМ: Никад не долази.
- ВУК: Зарекла се.
- ЈЕВРЕМ: Шиптари су те потпуно оградиле. Мораћу то да решим.
- ВУК: Људи су купили од Срба земљу и имају право да граде на свом.
- ЈЕВРЕМ: Немају право да граде на путу.
- ВУК: Мани се те приче.
- ЈЕВРЕМ: Нисам очекивао онолико наших људи.
- ВУК: Прочуло се да долазиш. Верују да им можеш помоћи.
- ЈЕВРЕМ: Како? Муда су ми у процепу. Ево, натоварили су ми Беришу и његове полицајце да ме обезбеђују у лову. У њиховим сам рукама. Београд је заборавио на нас.
- ВУК: Где је Бериша?
- ЈЕВРЕМ: Код потока разговара са људима.
- ВУК: Онда иди са њим у лов. Ја одустајем.

Долази Петар.

- ПЕТАР: Добро јутро, Јевреме.
- ЈЕВРЕМ: Ти беше Петар?
- ПЕТАР: Јесте, ја сам Петар.
- ВУК: Једини комшија Србин.

Долази Бериша.

- БЕРИША: *(Петру)*
Зашто не станеш кад ти наређујем?
- ПЕТАР: Нисам на путу. Налазим се у докторовој авлији. Посло ме је да пустим керове.
- БЕРИША: Откуд ја знам да ли пушташ керове? Носиш пушку, а ја сам задужен за безбедност друга Јеврема.
- ЈЕВРЕМ: Не дирај га. Познајем га.

- БЕРИША: Ја га не познајем. Ко би одговарао да је потегао пушку на тебе? Вучино, јесу ли сви они људи ловци?
- ПЕТАР: Све сам чувени ловац.
- БЕРИША: Тебе нисам питао.
- ВУК: Рече ти човек ко су људи.
- БЕРИША: Рекао бих да је илегално окупљање наоружаних Срба. Изгледа да за вас не важи забрана окупљања. А њачете кад се Албанци окупе.
- ЈЕВРЕМ: Да не губимо време. Само што није свануло.
- БЕРИША: Нисам видео међу „ловцима” ниједног Албанца.
- ПЕТАР: Слушај, друже, дошли смо да ловимо, а не да се пребројавамо.
- БЕРИША: Друже Јевреме, јасно је о чему се ради. Код потока је преко двадесет наоружаних Срба, Ти одлучи.
- ЈЕВРЕМ: Легитимишите их. Ако имају ловачке исправе, ако су исправни грађани, нека се разиђу својим кућама.
- БЕРИША: *(Преко мойороле)*
Наредите прво да одложе оружје. Легитимишите их. Ако неко нема дозволу за лов и оружани лист, одузмите му оружје и спроведите га у Приштину на ислеђење.
- ПЕТАР: Јевреме, шта ово значи?
- ЈЕВРЕМ: Закон мора да се поштује.
- БЕРИША: *(Пејру)*
Личну карту, оружани лист и ловачку дозволу!
- ЈЕВРЕМ: Бериша, ја за човека гарантујем.
- БЕРИША: Не мешај ми се у посао.
- ПЕТАР: Петар Тасић од оца Милована и мајке Станије. Борац са Сремског фронта, а до четрдест и осме у Кноју на задацима истребљивања балиста. Лично учествовао у ватању твог

оца балисте. Демобилисан четрдесет осме уочи Митровдана у чину резервног млађег водника. Члан партије од четрдесет седме до шездесет шесте кад сам се разочарао у њу и напустио је својом вољом.

ВУК: Петре, иди повежи керове.

БЕРИША: Нисам завршио.

ВУК: У мојој кући и нећеш. Петре, чуо си шта сам ти рекао.

Петар излази.

БЕРИША: Вучино, шта ово значи?

ВУК: Да одмах обојица напустите моју кућу.

ЈЕВРЕМ: Вуче, заиста си на крај срца.

ВУК: На крај сам стрпљења. Бериша, отераш ли одавде иједног човека у затвор, имаћеш са мном посла.

БЕРИША: Претиш?

ЈЕВРЕМ: Људи, није ваљда дотле дошло?

ВУК: Јевреме, не мешај се. Бериша и ја имамо неке наше рачуне.

Бериша излази.

ЈЕВРЕМ: Шта је ово од јутрос?

ВУК: Мене питаш? Зар је почело јутрос?

ЈЕВРЕМ: А веровао сам да ћемо уживати у лову.

ВУК: Ти ћеш свакако. Крени закаснићеш.

ЈЕВРЕМ: Нећу тако да се растајемо.

ВУК: Одавно смо се растали. Иди, чека те Бериша са полицајцима.

Јеврем излази.

Петар се враћа.

ПЕТАР: Докторе, изјалови нам се лов. А јутро је тако лепо.

- ВУК: Лепо је.
- ПЕТАР: Шта ћемо?
- ВУК: Ништа. Као да се ништа није десило.
- ПЕТАР: Оставише нас наши на цедилу. Испродаваше Шиптарима све што имају за дебелу своту марака и одоше. Нису нама Шиптари криви, већ наши људи који им се за положај и новац увлаче у дупе као овај твој пријатељ Јеврем.
- ВУК: Свако има право да живи како хоће.
- ПЕТАР: И ја би' прод'о моју имовину и отиш'о у бес-трагију али не могу да те оставим самог.
- ВУК: Ниси ми ништа дужан. Иди за својом децом.
- ПЕТАР: Нисам ти дужан, али људи смо. Имам тебе. Имам гробове. Доста ми је за ово мало живо-та што ми је преостало.
(*Излази*)

Истиој дана њојодне. Улази Бериша носећи зеца.

- БЕРИША: Има ли кога?
- Вук излази из собе.*
- БЕРИША: Не закључаваш се.
- ВУК: Од кога?
- БЕРИША: (*Баца зеца на њог*)
Да не кажеш да ти је пропао лов.
- ВУК: Носи цркотину.
- БЕРИША: Нећеш да примиш дар од старог пријатеља?
- ВУК: Нема смисла да само ти мени уваљујеш „дарове”.
- БЕРИША: Не знам зашто се љутиш. Јеврем је твој пријатељ, а не мој. Пробио се у врх покрајинске власти. Мислиш да сам се обрадовао кад су ми наредили да га обезбеђујем. Прочуло се да окупљаш људе. То се тумачи као да изиграваш самозваног вођу, да не признајеш власт Косова. 'Ајде, како би се ти јутрос понео да

си на мом месту? Правила службе су правила. Је ли забрањено окупљање? Јесте. То важи и за Албанце и за Србе. Јеврем је гласао за ту одлуку. Он је јутрос наредио да се људи разиђу.

ВУК: У праву си. Ниси морао да долазиш да ми се подсмеваш.

БЕРИША: Зар ти се подсмевам?

ВУК: И треба да ми се подсмеваш.

БЕРИША: Напротив, забринут сам и за тебе и за себе.

ВУК: Не бих да кваримо даље.

БЕРИША: Нећемо ако будемо имали поштен однос један према другом као што смо га увек имали. Ти си ветеринар и твој посао је да лечиш стоку. Ја сам полицајац и мој посао је да извршавам сваки задатак за који ме претпостављени задуже. Изненадићеш се али сам добио деликатан задатак кад си ти у питању. Наравно да су ми то намерно урадили да ме провере знајући у каквим смо односима. Могу ли да одбијем наређење претпостављених?

ВУК: Не можеш. Реци, па да завршимо.

БЕРИША: По чијем налогу све то радиш?

ВУК: Шта то радим?

БЕРИША: Спремаш побуну против власти Косова. Реци ко ти је газда?

ВУК: Мени ни мој отац није могао да буде газда.

БЕРИША: Не познајеш ни једног Руса?

ВУК: *(Насмеје се)*
Што баш Руса?

БЕРИША: Баш Руса, правог Руса. Твој тата је радио за Русе.

ВУК: Био би ред да ми мртвог тату не дираш.

БЕРИША: Није се завршило одласком твог тате одавде. Оставио је дудоке корене. Био је вешт човек

- за разлику од тебе. Радио је за Русе али је умео и са Американцима. А ти?
- ВУК: Ја умем само да штројим.
- БЕРИША: Тебе је покоп'о овде да одржаваш везу са Русима, а ћерку је послао у Америку. Она слабо тамо ради за очеве идеале да се Косово очисти од Албанаца. Америка је уз Албанце. А теби Руси неће помоћи. Име Руса?
- ВУК: Ма, боли ме за име Руса.
- БЕРИША: Никад ниједан Рус није долазио у ову кућу?
- ВУК: Па шта ако је долазио?
- БЕРИША: Његово име?
- ВУК: Многи су људи прошли кроз ову кућу. Ко би им попамтио имена.
- БЕРИША: Тај Рус који ти је долазио пре седам година је мајор Кагебеа. Ја му знам име. Хоћу да га чујем из твојих уста.
- ВУК: Још увек имаш бујну машту. Можда би ипак боље у животу опоравио да си се држао пеништва.
- БЕРИША: Одавно сам престао да маштам. Срби ме мрзе што сам Албанац. Албанци ме не подносе што ми је мајка Српкиња и по сваку цену желе да ми сједу живот. Обрадили су ми жену Лирију у Шварцаској. Треба им лова њеног покојног оца. Узели су ми и њу и децу. И ти ми причаш да имам бујну машту. Мислиш да сам ти ја измислио тог Руса? Мислиш да ће ми опростити ако не исцедим из тебе све што захтевају од мене? Морам да напишем у извештају по чијем си налогу окупио јутрос наоружане Србе и зашто си их окупио.
- ВУК: Напиши да сам их окупио ради подизања устанка.
- БЕРИША: Ти се зезаш.
- ВУК: Рекао си да мораш нешто да напишеш.

БЕРИША: Наређено ми је да ти одузmem пасош али га донеси и сам предај.

ВУК: А ти?

БЕРИША: Нисам извршио задатак. Рекао сам ти све што треба да знаш, а ти види шта ћеш даље. Жао ми је што не можемо да заједно уредимо зеца и спремимо ловачку вечеру као што смо некад.

(Излази)

ВУК: То је то...
(Узима зеца)
Нисам ја зец.

Вук стоји на улазним вратицама. Из дворишта се чује његов ојалавања из ловачке љушке. Сваки људи се покривају и одлазе. Улази у собу.

Петар долази за њим. Ослања се на ловачку љушку.

ПЕТАР: Готово је. Више се неће мучити. Ко ли и' по-
трова?

ВУК: Нисам могао да их спасем. Мучили би се
дуго док им не попуцају крвни судови.

ПЕТАР: Штета за онакве керове. Однећу да и' са-
рим.

ВУК: Ја ћу их закопати. Извини што сам те наму-
чио. Нисам имао снаге ни да им дам инјек-
ције за успављивање, а камо ли да пуцам у
њих.

ПЕТАР: Шта им сметају керови ако им ми сметамо?
Докторе, треба да одеш одавде. Више немаш
керове. Немаш око чега да се стараш. Преста-
ли су да те позивају као ветеринара иако им
стока цркава. Видиш да им је милије да им
цркне крава, него да те позову.

ВУК: Људи су добри али им је наређено. И они се
чуде шта их је снашло.

ПЕТАР: За тебе су добри људи који су ти запречили
излаз у свет.

- ВУК: Ускоро ће пролеће.
- ПЕТАР: Више му се не радујем. Треба ринтати на земљи. Почео сам да је мрзим. Увек сам мислио да живим од земље, а сад видим да она живи од мене јер не дам да се закорови. На крају ће ме прогутати и ништа...Сврати вечерас да те ошишам у таблићу.
- ВУК: Важи, Петре.
- Петар излази.*
- Долази Тања. Баца њујину њорбу на њод. Разгледа њо кући. Подиже слушалицу. Удара њо њелефону. Сјушћиа слушалицу. Сћиаје на улазна враћиа и виче њрема дворишћиу.*
- ТАЊА: Поповићу! Вуче!
- Враћа се. Скида манћил и сћавља њреко сћолице. Изува се, узима њорбу и одлази у куйаћиило.*
- Долази Вук. Засћиаје обрадован и изненађен. Узима Тањин манћил, и као да не верује, шири ња и загледа. Узима чизму и људи.*
- Тања излази из куйаћиила.*
- ТАЊА: Тата!
- ВУК: Ја био мало у пољу. Помаг'о Петру да посеје.
- ТАЊА: (Зајрли ња и њољуби)
Заслужио си батине. Месецима се не јављаш.
- ВУК: Знаш да си добро.
- ТАЊА: Укинули су ти телефон?
- ВУК: Укинули, а у Приштину не идем откад су ми одузели пасош.
- ТАЊА: Одузели ти пасош?
- ВУК: Сматрају да сам државни непријатељ.
- ТАЊА: Ти државни непријатељ?!
- ВУК: Тако тврде. Долазе бар једном недељно и испитују ме о неком Русу.
- ТАЊА: Којем Русу?

- ВУК: Немам појма.
- ТАЊА: Наравно, није ти пало на памет да дођеш у Београд. Преча ти је стока и од мене и од самог седе.
- ВУК: Немам више посла.
- ТАЊА: Дали су ти отказ?
- ВУК: Одлазим сваки дан у Станицу али немам посла.
- ТАЊА: Стока се не размножава? Краве се не теле? Кобиле се не ждребе?
- ВУК: Живот тече својим током и без мене.
- ТАЊА: Мама се ниси јавио три месеца.
- ВУК: Добро јој је у Америци.
- ТАЊА: А шта ти чекаш?
- ВУК: И мени је добро овде.
- ТАЊА: Добро ти овде, а нисам препознала село. Једва сам пронашла кућу. Дозволио си да те ограде са свих страна...
- ВУК: Био је само сокак...
- ТАЊА: Кроз тај сокак смо излазили у свет. Тим сокаком су нам људи долазили.
- ВУК: И тако ми осим Петра више нико не долази. А мени није тешко да излазим преко мостића.
- ТАЊА: Ти то називаш мостићем. Једва сам прешла преко потока. Мама није добро. Неку ноћ ми је зазвонио телефон у три ујутру. Питам је зашто ме буди, а она се чуди што сам легла у девет увече. Распричала се како је пролеће у Њујорку лепо али нема с ким да шета. Осећам да с њом нешто није у реду. Питам је зашто се не врати? Она ми даље прича о пролећу као да ме није чула. Она ће тамо полудети, а ти овде. Мораш отићи по њу.
- ВУК: Рекао сам ти да су ми одузели пасош.

- ТАЊА: А пријатељи. О Јеврему читам у новинама, гледам га на телевизији.
- ВУК: Нисам га видео од јесенас. Та стара пријатељства...
- ТАЊА: Више те не познаје?
- ВУК: Ваљда је тако са људима кад се дочепају власти. Треба стварати нова пријатељства,
- ТАЊА: Је ли то овде могуће?
- ВУК: Има нас.
- ТАЊА: Кога вас?
- ВУК: Наших људи.
- ТАЊА: Немој да ме засмејаваш. Немаш ти овде више никог осим несрећног Петра. Мама не жели да се врати, а мора. Тетка Лепосава ми је рекла да јој Американци неће да продуже боравак. Једно од нас двоје мора отићи по њу. Мислим да јој је више стало до тебе, него до мене.
- ВУК: Рекао сам да ми је немогуће. Уосталом, морам са људима овде да завршим посао.
- ТАЊА: Којим људима? Који посао?
- ВУК: Срби су заказали исељавање са Косова. Идемо. Остављамо Шиптарима све.
- ТАЊА: И шта онда?
- ВУК: Одлучили смо.
- ТАЊА: Докле ћете стићи? Исти они који вас приморавају да се иселите, пресрешће вас и приморати да се вратите. Ви то овде не разумете. Ви сте пинг понг лоптица између Приштине и Београда.
- ВУК: Вреди покушати. Бар ћемо се тући.
- ТАЊА: Знам да је заказано за три дана. Пратим све шта се овде догађа. То је лудост у којој не би требало да учествујеш јер нећете ништа постићи. Бићеш враћен међу ове зидине да

- иструлиш. Тражим одговор шта ћемо са мамом?
- ВУК: Нас двоје смо се разумели.
- ТАЊА: Што сте удаљенији, боље се разумете. Како ја да разумем своје родитеље? Она неће назад у псећу кућицу. Ти нећеш из псеће кућице.
- ВУК: И теби је причала.
- ТАЊА: Могла је и раније, а не на аеродрому пред сам одлазак. Села сам у кола са својим дечком и обишла у Банији то њено родно место. Тамо нико не зна да је њена породица икад постојала. Тамо нема ни трага од злочина о којем је причала.
- ВУК: Прича из снова. Она не зна где је рођена и ко су јој родитељи.
- ТАЊА: Она се сећа и ко су јој родитељи и где је рођена, али није била сигурна у то јер јој је у крштеници уписано друго место рођења и имена измишљених родитеља. Све је учињено да се трагови злочина избришу као што ће се то и овде догодити. Кад Срби нестану са ових простора биће као да их никад није било.
- ВУК: Време прождире све, па и народе.
- ТАЊА: Филозофе мој! Да те не обожавам, изударала бих те. Знаш чега сам се сетила док сам прелазила поток. Молила сам те да ми купиш удицу да упецам рибицу. Рекао си да у потоку никад није било рибе и ја сам плакала. Купио си ми удицу. Чучала сам поред потока и данима чекала да рибица ипак загризе мамац. И ти си чучао поред мене, а мама нам се смејала.
- ВУК: Имала си седам, осам година.
- ТАЊА: Као да је било јуче. Волела сам кад се мама смеје.
- ВУК: Јеси ли гладна?
- ТДЊА: Има ли сад рибе у потоку?

- ВУК: Има нешто друго. Рецимо, срнетина на мој начин.
- ТАЊА: Ниси престао да ловиш?
- ВУК: Престаћу. Немам више керове.
- ТАЊА: Многима сам причала да имаш најбоље керове на Косову. Мислила сам да ће ми се обрadowати, али двориште је немо.
- ВУК: Пораздавао сам их пријатељима.
- ТАЊА: Одрасла сам. Не мораш да ме штедиш. Сре-ла сам Петра кад сам долазила. Све ми је испричао. Каже да си много пагио за керовима.
- ВУК: Хоћемо ли срнетину?
- ТАЊА: Свакако. Волела бих да је мама с нама.
- ВУК: А тек ја.
- ТАЊА: Све ћемо урадити за њу?
- ВУК: Што је могуће.
- ТАЊА: Закуни се.
- ВУК: Кунем се. 'Ајде да одаберемо месо.
- ТАЊА: Одбери сам. Морам да се пресвучем. Још др-жиш фриз у подруму за вино?
- ВУК: Тамо му је најбоље.

(Излази)

Тања сакуйља стивари и одлази у собу.

Вече. Тања учи. Долази Бериша.

- БЕРИША: Добро вече.
- ТАЊА: *(Остјавља књију. Устјаје)*
Тражите мог тату?
- БЕРИША: Чуо сам да си коначно допутовала, па дођох да те видим.
- ТАЊА: Ако вам се тели крава или ждреди кобила, изађите и сачекајте тату. Само што није сти-гао.

- БЕРИША: (Насмеје се)
Нажалост, не гајим стоку.
- ТАЊА: Ову кућу обилазе само сељаци кад им тата затреба ради стоке. Молим вас, изађите и сачекајте га.
- БЕРИША: Рекох, кумице, да сам дошао због тебе.
- ТАЊА: Немојте се љутити. Једва сам проветрила кућу. Молим вас, изађите и сачекајте га.
- БЕРИША: Смрдим?
- ТАЊА: Сви сељаци се осећају на шталу и стоку. И мој тата заудара на животиње али сам навикла на њега.
- БЕРИША: Кад сам те као малу задиркивао да ти тата смрди, врискала си да најлепше мирише.
- ТАЊА: Причате као да се познајемо али не могу да се сетим ко сте. Одавно сам отишла. Заборавила сам овдашње људе.
- БЕРИША: Мене ниси могла заборавити.
- ТАЊА: Мало ми је помућено памћење, откад ме је неки дивљак жестоко претукао осамдесет прве. Два месеца ми је зујало у глави. Зама-ло због тога нисам изгубила годину у школи. Надам се да смо се споразумели.
- БЕРИША: Добро си савладала београдску мангупску школу. Мора да се сећаш зашто те је тај „дивљак” претукао?
- ТАЊА: Из чисто националистичких побуда. Жао ми је што му нисам ископала очи као што су дивљаци свецима на иконама у Дечанима и Пећкој патријаршији. Хоћете ли се коначно представити кад већ тврдите да се знамо?
- БЕРИША: Кум Бериша.
- ТАЊА: Полицајац Бериша! Дошли сте да ме ухапсите. Потпуно сам сметнула с ума да сте ме малтретирали да ћете ме ухапсити као непријатеља државе.

- БЕРИША: Престани! Дошао сам да те видим јер те волим као своје дете. Можеш да ме мрзиш колико хоћеш, али срећан сам што те видим. Ако је твој отац луд и неће да чује за мене, немој ти да се понашаш тако.
- ТАЊА: Како су вам деца и кума Лирија?
- БЕРИША: Немам их више. У Швајцарској су. Лирија се развела од мене преко адвоката и поручила ми да их заборавим.
- ТАЊА: Жао ми је. Извините што сам се онако понела.
- БЕРИША: Нормално је што си тако поступила. Требало је да прођу године да коначно схватим. Молим те, поразговарај са оним својим лудим оцем.
- ТАЊА: О чему?
- БЕРИША: Увртео је себи у главу да га мрзим, да му се светим.
- ТАЊА: То је ваша ствар. Више ни њега не схватам.
- БЕРИША: Опоменуо сам га. Ставио сам му до знања да је у праву али да ја ту не могу ништа. Реци му да не креће са осталима, да не прави од себе будалу. Неће их пустити, а он је посебно на мети полиције.
- ТАЊА: Он то зна.
- БЕРИША: Биће сурово. Може му се нешто десити. Испашће да сам опет ја...
- ТАЊА: Реците му ви.
- БЕРИША: Дубоко се заглибио.
- ТАЊА: А шта бисте ви да сте на његовом месту?
- БЕРИША: Отишао бих одавде и више се никад не бих осврнуо. Мени је то немогуће.
- ТАЊА: Како ћете поступити ако вам нареде да пуцате у свог кума, мог оца?
- БЕРИША: Треба да преживи онај који има веће шансе,

- ко ипак може да оде. Он то треба да учини на нормалан начин као што су већина Срба.
- ТАЊА: Зар су они отишли са Косова на нормалан начин?
- БЕРИША: Рекао сам да сам ту немоћан.
- ТАЊА: Хвала што сте дошли да ме видите.
- БЕРИША: Не мрзиш ме више?
- ТАЊА: Нисам способна никог да мрзим. Жао ми је због вас и тате.
- БЕРИША: Ваљда ће доћи време да опет...
- ТАЊА: Да опет запевате уз гитару.
- БЕРИША: Да, да опет запевамо уз гитару. Како је кума Ивана у Америци?
- ТАЊА: Као и овде. Туђи свет.
- БЕРИША: Кажите тати да су ме опет задужили за њега.
- ТАЊА: Шта то значи?
- БЕРИША: Значи да нас обојицу исмејавају знајући ко смо и шта значимо један другом.
(Излази)

Долази Вук

- ТАЊА: Био је Бериша.
- ВУК: Знам.
- ТАЊА: Замолио је да не крећеш са осталима.
- ВУК: Знам. Све знам.
- ТАЊА: Каже да је опет задужен за тебе.
- ВУК: И то знам.
- ТАЊА: Каже да желе да направе будале од вас двојице.
- ВУК: Праве од њега будалу.
- ТАЊА: А шта ако нема други избор?
- ВУК: А зар га ја имам?

- ТАЊА: Пуцаћете један на другог?
ВУК: Ја нећу пуцати нинаког. Ако он мора, нека пуца. Његов проблем.
ТАЊА: Мислим да је у праву. Не треба да идеш са осталима.
ВУК: Ујутро се враћаш у Београд.
ТАЊА: Сарађујем хонорарно са Омладинским радијом. Имам уредне папире. Морам да пошаљем извештај у Београд.
ВУК: Какав извештај?
ТАЊА: Бићу са вама у првим редовима. Снимаћу све што се догађа.
ВУК: А мене одвраћаш?
ТАЊА: Мени је то посао, а за тебе је опасност по живот.
ВУК: Поносан сам што имам такву ћерку. Идем да спавам. Треба бити одморан за предстојеће дане.

(Оглази у собу)

Вече. Тања вади касетофон из џакине и ставља на сто. Укључује га.

- ТАЊА: Ја сам новинарка Омладинског радија. Може ли изјава?
МУШКАРАЦ: Пусти ме, дете!
ТАЊА: Задихани сте?
МУШКАРАЦ: Трчали смо.
ТАЊА: Зашто?
МУШКАРАЦ: Да не закаснимо за Братушанима. Да стигнемо на време да Братушани не кажу да смо одустали. За нама су деца, жене, старци.
ТАЊА: Шта ако Братушани одустану?
МУШКАРАЦ: Неће одустати.
ТАЊА: Колико сте претрчали?

МУШКАРАЦ: Двадесет километара.

ТАЊА: Милиција вас неће пустити даље.

МУШКАРАЦ: Нико нас не може зауставити.

Чују се неарџикулисани џласови, џовици: гечји, женски, мушки.

МИЛИЦИОНЕР: Вратите се кућама!

СТАРАЦ: Кренули смо да се не вратимо!

ТАЊА: Куда сте кренули?

СТАРАЦ: Тамо где је слобода.

ТАЊА: Јесу ли сви кренули?

СТАРАЦ: Ја вам гарантујем да нико од Срба неће остати на Косову.

ТАЊА: Шта очекујете у Београду?

СТАРАЦ: Ништа.

ТАЊА: Зашто сте онда кренули?

СТАРАЦ: Зато што нам Албанци не дају да живимо на сопственој земљи.

ТАЊА: Напуштате Косово заувек?

СТАРАЦ: Заувек.

Тања искључује касеџофон, џали циџаретџу и зури у џаваницу.

Долази Вук

ТАЊА: И шта сад?

ВУК: Зашто ниси отпутовала?

ТАЊА: Послала сам извештај из Приштине.

ВУК: Обећала си да ћеш отпутовати.

ТАЊА: Као да се ништа није десило. Добио си батине, вратио се у своју псећу кућицу.

ВУК: Бар смо се тукли. Морамо се борити за достојанство живљења.

ТАЊА: Јавила сам се мами телефоном из Приштине.

- Рекла сам јој да ће бити све у реду, да си решио да напустиш све ово и одселиш се у Београд. Мораш јој потврдити да би се вратила.
- ВУК: Народ је био решио. Видела си шта се десило. Београд нас је оставио на цедилу да иструлимо овде.
- ТАЊА: Сад причам о теби и мами. Нико ти не брани да сам одеш одавде. Једно је политика за свет, а друго су појединачни случајеви. Многи ће се обрадовати ако одеш са Косова.
- ВУК: Да оставим свој народ?
- ТАЊА: Твој народ је оставио тебе. Из овог села сте били само Петар и ти. Да је Србима широм Југославије заиста стало да живе овде као људи, онда би се ујединили и то вам омогућили. Са вама овде се тргује. Мами истиче боравак у Америци за десет дана.
- ВУК: То значи да ће морати да се врати, иначе не би.
- ТАЊА: Као да је окривљујеш.
- ВУК: Свако има право на сопствени избор.
- ТАЊА: Чини ми се да га она никад није имала.
- ВУК: Мој избор је мој народ.
- ТАЊА: Није ти више стало до ње?
- ВУК: Ја сам увек на истом месту.
- ТАЊА: Мрзео си свога оца што је напустио твоју мајку, сестру и тебе.
- ВУК: Зар сам ја вас напустио?
- ТАЊА: Мени ниси потребан али њој јеси.
- ВУК: Њој је потребан доктор да је извуче из псеће кућице.

Долази Мусета.

- МУСЕТА: Докторе, зар не чујеш колико вичем?
- ТАЊА: (Вуку)
Мама ме је питала за њу. Нисам знала да ли је још жива.

МУСЕТА: Жива сам, ћери моја. Докторе, дошла сам да ти кажем. Све видим као на длану. Као нека велика, велика водурина...

ТАЊА: Је ли ти жива ћерка?

МУСЕТА: Која ћерка? Никад нисам рађала. Та велика вода... Нага жена... Мути ми се... Десиће се неко зло у вези те велике воде.

ВУК: Добро, добро, баба Мусета.

МУСЕТА: Дошла сам да ти кажем да не даш, да обуздаш ту велику воду и спасеш ту нагу жену.

(Излази)

ВУК: У реду...

ТАЊА: Шта је у реду?

ВУК: Јави мами да ћу оставити све ово и да ћемо живети у Београду.

ТАЊА: Бог да поживи баба Мусету. *(Зајрли ја)* Зар је требало да ти баба Мусета каже?

ВУК: Видовита је. Морамо се борити за оне које волимо.

ТАЊА: Волиш маму?

ВУК: Много ми недостаје. Био сам љут на њу што ме је напустила, што не може да схвати да се никуд не може побећи и наћи неки бољи свет. Бољи свет се мора стварати тамо где си.

ТАЊА: Морам да учим. Ускоро имам испит Међународног приватног права.

ВУК: Колико ти је још остало?

ТАЊА: То је последњи.

ВУК: А дипломски?

ТАЊА: Немам дипломски.

ВУК: Значи дипломираш?

ТАЊА: Просек ми је преко девет.

ВУК: И шта ћеш онда?

- ТАЊА: Конкурисаћу за судског приправника.
ВУК: Желиш да постанеш судија?
ТАЊА: Ако човек искуси злочин на сопственој кожи, онда има неодољиву жељу да исправља неправде.
ВУК: А новинарство?
ТАЊА: Само џепарац док се не запослим.
ВУК: Поносим се тобом.
ТАЊА: И ја ћу тобом ако с мамом буде све у реду.
(*Оглази у собу*)
Долази Петар.
ПЕТАР: Комшије!
ВУК: (*Долазећи из собе*)
О, Петре!
ПЕТАР: Је ли комшиница стигла?
ВУК: Нема комшинице.
ПЕТАР: Смотрио сам те да се враћаш сам, па велим...
ВУК: Полетела је из Америке. Тања и ја смо је чекали на аеродрому у Београду. Није изашла из авиона. Целу ноћ смо се распитивали док нисмо сазнали да је изашла у Загреду.
ПЕТАР: Погрешно изашла? И шта сад?
ВУК: Тања и њен дечко су отпутовали у Загреб да је траже. Ја сам се вратио и чекам.
ПЕТАР: Шта то значи, докторе?
ВУК: Више ни ја нисам паметан. Ваљда је отишла на Банију да тражи родну кућу и гробове својих.
ПЕТАР: Где је та Банија?
ВУК: Далеко. У Хрватској.
ПЕТАР: Докторе, је ли с њом све у реду?
ВУК: Да ли ће с нама бити све у реду кад нас одавде

отерају? Да ли ћеш пожелети да дођеш и обиђеш гробове својих најмилијих?

ПЕТАР: Молићу се за Ивану.

ВУК: Ја се већ молим.

ПЕТАР: Јеси ли оздравио?

ВУК: Још ме болуцкају ребра.

ПЕТАР: Нисам могао да поверујем својим очима. Острвио се гад, па те бије чим стигне.

ВУК: Морао је. Обављао је своју дужност.

ПЕТАР: Зашто се намерио баш на тебе код онолико нас?

ВУК: Спашава сопствену кожу. Доказује се пред газдама.

ПЕТАР: Кумови сте.

ВУК: Боље сам прошао него да ме је тукао неко други. Он је бар пазио да ми не повреди унутрашње органе и главу. Урадио је то како сам га учио у младости да се туче.

ПЕТАР: Ти му канда прашташ?

ВУК: Не замерам му. Свако ради своје како мора.

ПЕТАР: Шта каже Тања?

ВУК: Не зна да ме је Бериша тукао. Била је далеко од нас.

ПЕТАР: Морао си да јој кажеш. Нека зна да нема вечитих пријатељстава. Одо' ја. Имаш ли што год прљаво?

ВУК: Донећу кад се накупи.

Петар оглази.

Вече.

Долазе Бериша и Јеврем.

ЈЕВРЕМ: Још увек не закључава кућу.

БЕРИША: Зна да ником ништа није дужан.

- ЈЕВРЕМ: Тврд човек.
- БЕРИША: Тврдоглав, а не тврд. Ивана је то платила животом.
- ЈЕВРЕМ: Јадна Ивана. Била је дивна жена. Ко би рек'о пре четврт века кад смо били у Студентском граду да ће нам се ово дешавати. Као да је јуче било. Сећаш ли се њихове свадбе у „Кафе солитеру” на Новом Београду?
- БЕРИША: Био сам им кум.
- ЈЕВРЕМ: Да, био си им кум...
- БЕРИША: Реци?
- ЈЕВРЕМ: Шта да кажем?
- БЕРИША: Није ти јасно откуд ми оволика дрскост да му вечерас дођем у кућу. Није ти јасно да ли саучествујем или ликујем. Сам је крив што сам га тукао. Долазио сам пре него што су кренули и рекао Тањи да не креће, да ћу бити принуђен да поступим нечовечно. То је била одлука врха косовске власти којој и ти припадаш. Од мене је захтевано да тако поступим. Вук је тога свестан. Дужност ми је и као полицајцу и као пријатељу да га обавестим о смрти жене без обзира на његову реакцију. Може да ме избаци, може да ме бије у својој кући, може да ми ради шта хоће, нећу му замерити. Ви сте наредили да се бије народ. Ја сам тукао само њега. Ви сте одговорни народу, а ја само Вуку. Нас двојица ћемо то расправити. А како ћете се ви расправити са народом?
- ЈЕВРЕМ: Оптужујеш ме?
- БЕРИША: Само те подсећам. Дозволили сте да га оградe са свих страна. Узели сте му најбољу земљу. Укинули сте му телефон. Наредили сте Албанцима да га мрзе. Ивану сте натерали да да отказ у школи јер сте окренули ђаке и професоре против ње.
- ЈЕВРЕМ: Ти добро знаш да то раде Албанци на власти.

- БЕРИША: Шта тражиш са њима у власти ако ниси у стању да им се супротставиш?
- ЈЕВРЕМ: Како то разговараш са мном?
- БЕРИША: Ово је тренутак да се разговара поштено. Питао си ме откуд ми храброст да дођем Вуку у кућу после свега. И ја питам тебе. Неће бити да сам ја крив за његову несрећу. Није несрећнији од мене који сам стално на ивици да ли све да платим животом, пошто немам други избор као „српско копиле”, како ме називају Албанци и „албанско копиле”, како ме називају Срби.
- ЈЕВРЕМ: Погрешно си ме схватио.
- БЕРИША: Немаш појма шта ми је Ивана значила. Била је Вукова жена, а мени као сестра. Не могу да се помирим да је натерана да умре у четрдесет шестој години. Не могу да се смирим откако сам добио извештај од колега са Баније да је пронађена мртва. Званично се обесила на излазу из села. Оно што сумњам да се стварно десило, никад не могу доказати. Непожељни су људи који се упусте да трагају за својим коренима на месту где су искорењени.

Долази Петар.

- БЕРИША: Петре, где је Вук?
- ПЕТАР: Све му је јасно чим је видео да сте дошли.
- ЈЕВРЕМ: Где је?
- ПЕТАР: Поручио је да ће све сам.
- БЕРИША: Иди зови га.
- ПЕТАР: Рек’о је да напустите његову кућу.
- БЕРИША: Реци ти њему да је Ивана умрла и да ћемо одложити мржњу до после сахране. Кажи му да сам јавио Тањи и да је она кренула из Београда. Пренеси му да смо Јеврем и ја организовали за сутра превоз Иваниних посмртних остатака хеликоптером.

Петар Излази.

ЈЕВРЕМ: Поднећу оставку на све политичке функције и одселићу се у Краљево где сам почео као млади шумарски инжењер.

БЕРИША: Благо људима који могу да поднесу оставку и да се одселе.

ЈЕВРЕМ: Признајем да ми и даље ништа није јасно. Прихватио сам се функције верујући да могу нешто да учиним. Сви око мене говоре као ти вечерас, а опет се на све стране дешавају злочини.

БЕРИША: Није ти јасно да ли се и ја претварам?

ЈЕВРЕМ: Није ми јасно ко стоји изнад свега и који му је коначни циљ. Јасно ми је једино да си ме позвао да дођем с тобом да би ми све ово рекао јер су те сигурно задужили за мене као што су и за Вука. Албанци у власти су се осилили и више им нисмо потребни ми Срби за покриће њиховог недела. Испао сам идиот и крвник сопственог народа.

БЕРИША: Ценим што ниси похлепан на новац и што си на време схватио да не схваташ ништа за разлику од многих Срба који Албанцима служе за једнократну употребу.

Долази Тања.

ТАЊА: Где је тата?

ЈЕВРЕМ: Отишао је Петар да га обавести. Прими моје искрено саучешће.

ТАЊА: Хвала.
(*Оглази у собу*)

БЕРИША: Није могла да се смири кад сам јој јавио. Окривљује оца.

Долазе Вук и Пејтар.

Вук засијаје и њега немо у Беришу и Јеврема.

ЈЕВРЕМ: Да одемо?

ВУК: Како је настрадала моја Ивана?

БЕРИША: То нећемо никад сазнати. Званично се обесила.

ВУК: Тамо на Банији?

БЕРИША: Отуда су нам јавили.

ВУК: А шта ти мислиш?

БЕРИША: Моје мишљење не значи ништа. Имам десет пута више разлога од Иване да се убијем, па ми не пада на памет.

ВУК: Био сам сигуран да је тамо отишла кад сам сазнао да је изашла из авиона у Загребу. Хтела је да провери свој сан. Је ли то дошла моја Тања или ми се учинило да улази у кућу?

БЕРИША: Отишла је у своју собу.

ВУК: Нека је. Петре, послужи људе ракијом. Ред је да попијемо за покој душе мојој Ивани.

Петар узима ракију и чашице из крегенца.

ЈЕВРЕМ: Сви смо криви за њену смрт.

ВУК: Кривци су постојали још пре нашег рођења. Они ће дуже трајати од нас. Ја сам спреман да носим свој део кривице док сам жив.

Петар им догаје чашице са ракијом. Стијају сви у круи и њодигу чашице.

ВУК: За покој душе мојој Ивани.

БЕРИША, ПЕТАР, (Улас)

ЈЕВРЕМ: Слава јој!

ПЕТАР: Дај јој, Боже, рајско насеље.

Сви њосију њо неку кай ракије на њод и осџаџак исџију.

Тања излази из собе. Гледа их. Прилази Вуку. Зајрле се.

ТАЊА: Нема више наше маме.

ВУК: Нема.

Долази Мусеџа.

МУСЕТА: Два човека подижу једну жену. Стављају јој омчу на врат.

Вешају је о њану великој дрвеша. Беже у мрак. Лице нисам могла да им видим.

(Излази)

ЈЕВРЕМ: Ко ово би? Као дух...

БЕРИША: Зар је она још жива?

ТАЊА: Прорекла је мамину смрт.

ВУК: Био сам онемогућен да спасем Ивану.

ТАЊА: Мама нам не би опростила ако је сахранимо у псећој кућици. Сахранићемо је у Београду.

ЈЕВРЕМ: Па, ми одосмо?

ВУК: Зар ћете ме сад оставити?

БЕРИША: Јеврему је непријатно због нас двојице. Подсетио ме како смо живели у Студентском граду.

ВУК: Живело се али је дошло време и да се умире.. Ноћас нисмо овде због нас, већ због наше покојне Иване.

ТАЊА: Молим вас, останите. Тата и ја ћемо спремити нешто за вечеру.

(Зајрли Вука и одлази са њим у кухињу)

БЕРИША: *(Подигне чашицу)*
Још једном за покој душе наше Иване.

ПЕТАР, *(Улас)*

ЈЕВРЕМ: Боже, подари нашој Ивани рајско насеље.

Александар ЂАЈА

ПОГОВОР ЗА ДРАМУ „ПСЕЋА КУЋИЦА“

Псећа кућица Драгана Томића јесте драма о болу. О његовој генези: рађању бола, детињству, раној младости, sazревању и старости. На жалост не и о болу који умире, већ наставља да траје, ту негде у нама, као саставни део нашег бића, сећања и духа; као део сваке живе ћелије нашег организма...

Томићев свет који нестаје јесте свет српског народа на Косову и Метохији. Ова драма (а, заправо, жанровски најприближнија једној, такође нестајућој драмској форми - трагедији) доживљава судбину многих књижевних дела, или уметничких дела уопште, које антиципирају будућност. Написана пре дванаестак година, у време када је мало ко од нас наслућивао тако брз и крвав распад дивше Југославије, а, поготово, када је мало ко од нас веровао (или, није желео да поверује) у такво трагично исходиште вишевековног присуства српског народа на Косову и Метохији - за своје доба, *Псећа кућица* дошла је прерано. Њене сценске реализације, тада, мало ко је хтео, или смео да се прихвати.

Данас, међутим, ово дело својим драмским устројством, прецизном и функционалном оркестрацијом приче, делање и поступке својих јунака, те сведеном, можда шкртом, али кристално бистром психологизацијом главних ликова - неумољиво, готово неком врстом уметничко-математичке логике, мрви свог партнера „с оне стране корица”, показујући му и доказујући да се све, заправо, и морало одиграти онако како се одиграло. По томе је *Псећа кућица*, збиља, веома блиска античкој трагедији, где богови, истина, утичу на људске животе,

али у којој и делање богова нису препуштени бескрајној хировитости олимпске доколице, већ исто тако омеђена невидљивим границама форме.

„Месецима не излазим из куће, осећам да се распадам. Нико нам више не долази, изузев Петра. Осећам се као у псећој кућици. Бар да наиђе неко на кога могу да залајем” - каже лик из драме, Ивана, професор математике, трагична хероина Томићевог дела. Њена судбина сирочета које трага за сопственим идентитетом, за пореклом, за родитељима несталим четрдесет и неке, у некој од усташких јама – неумитно свој животни круг затвара тамо, где се он и отворио. На прагу одавно напуштеног родитељског огњишта.

Њен муж, Вук Поповић, ветеринар, који остаје да се рађа, живи и умре на својој родној српској земљи, у селу крај Приштине, те њихова ћерка Тања, која с правом одлази у трагање за „бољим сутра” - Иванине су највеће љубави; али, оне су недовољно јаке да би је само снагом своје љубави ишчупале из „центрифуге смрти”. Њен трагични крај маркантни је драмски наговештај потоњих догађаја у нашем стварном животу, који ће у наредној деценији, у политичком, културном и егзистенцијалном смислу битно утицати на судбину српског народа на овим просторима. А на Косову и Метохији, угрозити и сам његов биолошки опстанак.

И, с тога, *Псећа кућица* Драгана Томића, није само психолошка драма, мада сам јој ја (нагнан, ваљда, личним афинитетима) у овом кратком осврту тај атрибут потенцирао. Она је и (а, можда, и пре свега) критичка анализа наших вољних, или изнуђених политичких одлука - а, понајвише, наших политичких грешака, како у прошлости, тако и у садашњости.

Имам утисак да се она, можда, и не би догодила (или не у тако трагичном облику) само да је неко од оних што су у једном тренутку одлучивали о судбини српског етничког корпуса у овом делу света, на време прочитали овај комад. Или неки други, али, бар исти толико поштен и опомињујући.

Слава

ЛИЦА

ГОЛУБ ДРЕН

НЕНАД ДРЕН

ВЕСНА ЈУРКОВИЋ

МАЈА НИКОЛИЋ

Сћан генерала Мишра Дрена. Дневна соба.

1.
НЕНАД, ВЕСНА

(Улази генералов унук Ненад. Изненади се кад види обешеног генерала. Пошрчи њему. Подиже га.)

НЕНАД: Обесио се!

ВЕСНА: *(Диже се неконтролисано из шошеље.)* Није се обесио!... Ја сам докторка Весна.

НЕНАД: Ја сам Ненад, унук генералов. Како сте са све генералом доспели у кућу?

ВЕСНА: Пуковник Поповић је откључао. Војници су унели и усправили генерала. На Клинице се причало да је захтевао да умре усправно код куће.

НЕНАД: Данас кад сам био у посети генералу, није било говора да ће бити враћен кући.

ВЕСНА: Ни јутрос у визити. Таман сам се спремила да одем кући кад ми пуковник Поповић нареди да допратим генерала и дежурам поред њега. Ваљда због гужве на Клиници...

НЕНАД: А шта ја да радим овде с њим? Потребна му је стручна нега.

ВЕСНА: Кажем да ми је наређено...

НЕНАД: Драго ми је што су баш вас одредили. Али шта ћу кад вечерас одете?

ВЕСНА: Нећу никуд отићи.

НЕНАД: Спаваћете овде?

ВЕСНА: Остајем док не пошаљу замену.

НЕНАД: А ваша породица?

ВЕСНА: Немам породицу.

НЕНАД: Зашто сте се укочили? Седите.

- ВЕСНА: Очекивала сам да ће ме сачекати неко старији, да ће бити нека жена.
- НЕНАД: У генераловој кући одавно нема жена.
- ВЕСНА: Треба неко да ми помаже.
- НЕНАД: *(Прилази генералу и хвања га за сивојало)*
Ноге су му круте као у мртваца.
- ВЕСНА: Па, мртве су...
- НЕНАД: Значи, нема шансе?
- ВЕСНА: Све је у бојним рукама. Мртав је четири петине. Само глава, десна рука, срце и плућа... То је таква врста шлога. Умире део по део човека.
- НЕНАД: Колико ће дуго живети?
- ВЕСНА: Зависи. Има јако срце и здрава плућа. Може да потраје.
- НЕНАД: Ја ћу вам једини помагати. Реците шта треба?
- ВЕСНА: Засад ништа. Укључила сам бојлер пошто никог није било у кући. Мало сам погледала по собама. Чудно је да је све сређено, а нема жене.
- НЕНАД: Генерал је у последње време живео у хаосу. Платио сам жену да среди кућу кад сам га одвео у болницу.
- ВЕСНА: Не живите овде?
- НЕНАД: Остаћу ноћас са вама ако вам није непријатно.
- ВЕСНА: Напротив... Плашила бих се сама.
- НЕНАД: Хоћете ли нешто да попијете? Генерал је био прави колекционар пића. Ту су све врсте вискија, француских коњака, вина...
- ВЕСНА: Хвала, не пијем. Не подносим алкохол.
- НЕНАД: Да скувам кафу? И мени се пије.
- ВЕСНА: Још не могу да дођем к себи. Касније ћемо.

- НЕНАД: Можда би било боље да одете у неку од соба да још мало одспавате?
- ВЕСНА: Била сам се уплашила...
- НЕНАД: Чега?
- ВЕСНА: Управо сам сањала. Отворила сам очи...
- НЕНАД: *(Насмеје се)*
Мене сте се уплашили?
- ВЕСНА: Кошмар, неко ме је гонио... Онда вас угледам и не знам да ли још сањам... Драго ми је што сте овде. Видела сам вас на Клиници кад сте долазили у посету генералу. Све жене су причале о вама...
- НЕНАД: Зар се још увек неко неком свиђа у оном хаосу од рањеника које вам хеликоптерима доносе сваки дан?
- ВЕСНА: Радимо наш посао... Оугла се, отупи...
- НЕНАД: Мој деда је обожавао музику. Да ли би сметало да пустим нешто?
- ВЕСНА: Коју је музику волео?
- НЕНАД: Сву добру музику. Често је у последње време говорио да га само музика оспокојава. А ви?
- ВЕСНА: Потпуно сам у ауту. Немам времена, а ни услова да слушам. А и не уживам у музици сама. Раније сам излазила са друштвом.
- НЕНАД: Зар сад немате друштво?
- ВЕСНА: Нажалост... Имате лепу девојку.
- НЕНАД: *(Насмеје се)*
Коју то?
- ВЕСНА: Мају са телевизије.
- НЕНАД: Откуд знате?
- ВЕСНА: Долазила је два пута да посети генерала. Сви доктори су трчали да јој нешто кажу...
- НЕНАД: Нисам знао да је долазила...
- ВЕСНА: *(Прилази генералу и мери му њулс)*

- Све је слабији. Ритам срца потпуно поремећен.
- НЕНАД: Генерал и није имао нарочито правилан рад срца. Како је старио, све је жешће обожавао жене. Штета што није у стању да види ко га лечи. Такав џентлмен се ретко рађа.
- ВЕСНА: Волите га?
- НЕНАД: Био ми је прави деда. Вукао ме је као клинца свуда са собом. Свему ме учио.
- ВЕСНА: И на Клиници се причало да је био ретко способан и племенит човек.
- НЕНАД: Тек му је седамдесет година. Био је увек здрав и препун планова.
- ВЕСНА: Извините, морам у купатило да се умијем и мало средим.
- НЕНАД: Само изволите.
- ВЕСНА: Брзо ћу.
(Излази)

2.

НЕНАД

- НЕНАД: (Сега у фојшељу.)
Е, мој деда...

3.

НЕНАД, ГОЛУБ

- ГОЛУБ: (Улази ојрезно на њрсџима. Ненад ѿ не чује јер му је иза леђа.)
Одесио се!
- НЕНАД: (Трѳне се и усѳаје. Изненађен је.)
Одесили га... Жив је.

- ГОЛУБ: *(Обилази и загледа генерала. Пийка ја.)*
Ко га обеси?
- НЕНАД: Војска.
- ГОЛУБ: Његови... Испунили су му жељу. Заклео се партији и врховном команданту да ће умрети усправно... Штета што се није сам обесио.
- НЕНАД: Појма немам зашто су га поподне из болнице вратили кући.
- ГОЛУБ: *(Загледа генерала)*
Не личи на себе. Ко га је сместио у болницу?
- НЕНАД: Ја.
- ГОЛУБ: Где су ти отац и мајка?
- НЕНАД: Уочи тог дана су отпутовали у Сингапур.
- ГОЛУБ: Јеси ли им јавио?
- НЕНАД: Како да им јавим? Немам број у Сингапуру.
- ГОЛУБ: Значи, сам се бринеш о мом оцу... Хвала ти.
- НЕНАД: Све сам учинио. Пробудио ме је телефон у пет ујутро. Кад сам стигао још је био при свести и могао да говори.
- ГОЛУБ: Шта је рекао?
- НЕНАД: Да ће умрети. Био је свестан шта га је снашло.
- ГОЛУБ: И шта још?
- НЕНАД: Шта би више?
- ГОЛУБ: Људи обично кажу нешто важно кад су свесни да ће умрети.
- НЕНАД: Тешио је он мене уместо ја њега, Захтевао је да останем миран и да се не секирам.
- ГОЛУБ: Само то?
- НЕНАД: Заплакао сам, а он ми је рекао да не подноси сузе. Прошапутао је да му је најважније да га ништа не боли.
- ГОЛУБ: Био је оперисан од осећаја бола. Имао је сквр-

- чену душу, а огромно тело. Сад му се тело скврчило око душе.
- НЕНАД: Пре бих рекао да је имао племениту душу.
- ГОЛУБ: Немаш ти појма...
(Прилази сџочићу. Вади из ѓорбе чирак и велику свећу.)
Ни о чему ти немаш појма...
(Пали свећу.)
- НЕНАД: Зашто је палиш? Деда је још жив.
- ГОЛУБ: Ово је славска свећа!
- НЕНАД: Која је данас слава?
- ГОЛУБ: Данас је Митровдан. Крсна слава породице Дрен. Јутрос сам је на ратишту славио са својим српским херојима. Дошао сам да славим у својој кући. Хтео сам да натерам генерала да се прекрсти и да је лично упали. Безбожник...
- НЕНАД: Да ниси погрешио?
- ГОЛУБ: Да је безбожник?!
- НЕНАД: Чини ми се да је свети Никола наша слава.
- ГОЛУБ: Само ти се чини.
(Вади ѓишићољ из ѓорбе и ѓружа ѓа Ненаду.)
- НЕНАД: (Не ѓрихваѓа ѓишићољ.)
Шта ће то мени?
- ГОЛУБ: (Сѓави ѓишићољ на сѓо.)
Да се коначно уврстиш у ред мушкараца.
- НЕНАД: Зар ми само фали пиштољ?
- ГОЛУБ: Данас свака шуша може да те смакне.
- НЕНАД: Зашто би?
- ГОЛУБ: Јер сам ти ја, Голуб Дрен, војвода, командант српске гарде, стриц, јер сам уцењен на милионе марака, јер се неко може досетити да убије тебе, ако већ не може мене.
- НЕНАД: Какве везе имам с тобом, изузев што сам ти синовац?

- ГОЛУБ: Другачији си од осталих чим си мој синовац. Увек си на мети неком да те избуши.
- НЕНАД: *(Насмеје се)*
Тачно. „Ево га Голубов синовац”.
- ГОЛУБ: Тако се и понашај. Осим што си мој синовац и Србин си, лаковерни Србин. Многи Срби су уверени да су мала стена од којих се одбијају таласи океана и мора. Океани и мора испаравају, а мала стена вечно опстаје. А шта ћемо кад малу стену минирају као што нам се сад догађа?!
- НЕНАД: *(Насмеје се)*
Тако ти идеолошки обрађујеш своје гардисте.
- ГОЛУБ: Они су то сви до једног схватили и умеју да се чувају и сачувају и тамо где се сто посто гине.
- НЕНАД: Видим по читуљама које им дајеш.
- ГОЛУБ: Гину они као што си ти који верују да су момци с друге стране још увек другари, који још увек не могу да поверују да су нас мрзели и да нас мрзе до истредљења. Теби то не вреди говорити. Нисам дошао да те учим памети, већ славим.
(Даје му визит карти)
Позови овај број.
- НЕНАД: Кога да тражим?
- ГОЛУБ: Тражи Рацу. Представи се као мој синовац и нареди да за пола сата у овој кући буде све што се подразумева под славом.
- НЕНАД: Зашто га ти не би окренуо?
- ГОЛУБ: Нико живи не сме да сазна да сам код куће.
- НЕНАД: Шта се подразумева под славом?
- ГОЛУБ: Све. Славско жито, славски колач, јело, пиће. Раца то зна. Нареди му да све то донесе комбијем до пред кућу и да се изгуби. Све ће остало моји гардисти.
- НЕНАД: Како стриц Голуб каже...
(Телефонира)

- Тражим Рацу!... Нађи га одмах!... Овде Голубов синовац!
(Зайвара руком слушалицу)
Је ли овако?
- ГОЛУБ: (Насмеје се)
Строжије.
- НЕНАД: (Скида руку са слушалице)
Рацо, Рацо, дуго сам те чекао! Данас је крсна слава породице Дрен. Напуни комби свим што се подразумева под славом, доведи га пред кућу генерала Митра Дрена и изгуби се... Најмање за дванаест особа. Долазе нам на славу дванаест апостола... Нећемо о Голубу. И о њему ћемо кад га прогласе за апостола. Кад му порасту крила и слети право за славску трпезу... наравно, и комплетан есцајг!... И треда да ти је јасно!... Ајде, нека буде за четрдесет пет минута.
(Сјушића слушалицу)
Шта кажеш?
- ГОЛУБ: (Насмеје се.)
Откуд ти падоше на памет апостоли?
- НЕНАД: Гледам те...
- ГОЛУБ: Јеби га, шта ти ја могу. Одреци ме се. И за мене су говорили: „Ево га генералов син.” Сметало ми је, па сам још као клинац почео да стварам сопствено име. Зашто се не угледаш на мог брата? Твом оцу смета што га сви ослобљавају са: „Голубов брат” и ако је од мене старији десет година. Али му не смета што је са мојим именом и мојим новцем за кратко време од бедног књиговиће постао тајкун..
- НЕНАД: Због тога га посебно обожавам.
- ГОЛУБ: Никад га онако мутавог нисам посебно ценио. Знаш кад бих уложио новац и упутио га у бизнис да ми није стало до тебе.
- НЕНАД: Био ми је дражи као књиговића.
(Полази)
- ГОЛУБ: Куда ?!

- НЕНАД: Имам заказано. Не волим да испаљујем друштво.
- ГОЛУБ: Нећеш узети пиштољ?
- НЕНАД: Да, треба да знаш да деда не прди откако се шлогирао.
- ГОЛУБ: Молим!?
- НЕНАД: И не подригује.
- ГОЛУБ: И шта још?!
- НЕНАД: Обавештавам те о здравственом стању твога оца пошто ти препуштам бригу о њему.
- ГОЛУБ: Да, мој отац је много прдео и подригивао...
- НЕНАД: Мени се то свиђало.
- ГОЛУБ: А ја опет не подносим смрадеж...

4.

НЕНАД, ГОЛУБ, ВЕСНА

Весна улази и здуњено сџаје.

- ГОЛУБ: Синовац, ко је ова жена?!
- НЕНАД: Докторка Весна.
- ВЕСНА: Извините...
- ГОЛУБ: Ти си обесила генерала?!
- ВЕСНА: Војници. Наредба начелника ВМА...
- ГОЛУБ: Нови метод лечења шлога? Да се вишак крви цеди из мозга? Браво! Увек је говорио да ће умрети усправно. Напоље! Бићеш позвана.
- ВЕСНА: *(Излази корачајући уназад.)*
Извините...

5.

НЕНАД, ГОЛУБ.

- НЕНАД: Па драго ми је што си ипак стигао да затекнеш оца живог.
- ГОЛУБ: *(Цинично се насмеје)*
Почињеш да личиш на деду. Премлад си да прдиш и подригујеш...
- НЕНАД: Шта ћеш...
(Излази)

6.

ГОЛУБ

- ГОЛУБ: *(Прилази генералу)*
Па, генерале, не памтим кад смо последњи пут били насамо. Ни пола човека...
(Узима њишићољ и наслања му на чело)
Мој генерале... Не могу да те гледам тако усраног.
(Шкљоца неколико љућа)
Лепше би звучала прича да си извршио самоубиство, него што ћеш се тако смрдљив угасити. Причало би се да си бар у одсудном тренутку имао муда. Али, не заслужијеш да потрошим метак на тебе и учиним те часним човеком.
(Док љрича не љримећује да се Ненад враћии и да ља љосмајира.)

7.

ГОЛУБ, НЕНАД

- ГОЛУБ: *(Кад схваћии да ља Ненад љосмајира још једном шкљоцне.)*
Замисли који је баксуз. Неће га метак. Неуништиви су. Играм с њим руски рулет..

- НЕНАД: То се не зове руски рулет. То се зове оцеубиство.
- ГОЛУБ: Хумано убиство...
(Остивља иишиољ)
- НЕНАД: Деда се не мучи, не осећа ништа.
- ГОЛУБ: Мислиш? Сигуран сам да је свестан свега што се око њега догађа. Био би срећан да му прекратим муке.
- НЕНАД: То за тебе није проблем...
- ГОЛУБ: Мислио сам да си отишао.
- НЕНАД: Твоји гардисти ми не дозвољавају.
- ГОЛУБ: Зар не би било лепше да се прича да је генерал Дрен, отац комаданта Голуба Дрена извршио самоубиство? Испало би да је коначно уз мене, да није могао да поднесе издају својих дојучерашњих колега и питомаца.
- НЕНАД: Нареди гардистима да ми не праве проблеме.
- ГОЛУБ: Које проблеме?
- НЕНАД: С којим правом ми не дозвољавају да одем?
- ГОЛУБ: (Иронично)
А, то је у питању! Ти им лепо кажеш да си мој синовац...
- НЕНАД: Шта то значи?/
- ГОЛУБ: Све.
- НЕНАД: Значи...
- ГОЛУБ: Њихово је да ме обезбеде да славим мирно.
- НЕНАД: Смешно...
- ГОЛУБ: (Озбиљно)
Искуство ме учи да лаковерне не прати срећа.
- НЕНАД: Буди љубазан да не правим гужву!
- ГОЛУБ: (Иронично)
Немој да си на крај срца. Не поштујеш мајку, оца, па ни мене. Али, једи га, мораш се нечем

повиновати. Повинуј се макар крсној слави ако нећеш мени. Сад ће Раца да донесе клопу, пиће. Зар не би било паметније да позовеш своје друштво да прославимо?

НЕНАД: Да и они постану твоји заточеници?

ГОЛУБ: Зар се заиста тако осећаш?

НЕНАД: Дај, Голубе...

ГОЛУБ: *(Убеђено)*

Знаш шта би им то значило. Сутра би могли да се хвале да су били на слави код Голуба. Можда ће неки од њих пожелети да га примим у гарду и поведем са собом. То је сан многих српских младића.

НЕНАД: Даље руке од мог друштва!

ГОЛУБ: Зашто? Немој да тероришеш своје друштво само што си мој синовац. Допусти им понекад да сами одлучују о себи.

НЕНАД: Кад мене убедиш да ти се придружим...

ГОЛУБ: Тебе...

(Цинично)

Ниси ти за тај часни посао. Истина, има у теби нешто од породице Дрен, али ти је крвоток наопачке усмерен. Ето, пиздиш што ћеш да проведеш неколико сати са стрицем на сопственој слави. Чујем ти нерве како рафално пуцају. А замисли да као Србин, а посебно као мој синовац, не дај боже, паднеш усташама у шаке.

НЕНАД: Не замишљај оно што ме се не тиче.

ГОЛУБ: Је ли? Сигуран си да те се не тиче? Твоји вршњаци гину у редовима ЈНА, јер нема ко да их води. Теби је деда генерал, па те не позивају! Хоћеш ли дезертирати ако те позову?

НЕНАД: Још ме нису позвали.

ГОЛУБ: Мобилише те ЈНА, паднеш усташама у шаке. Ишчерече те као што су летос моја четири хероја. И још те ишчереченог прогласе Хрва-

- том, мојом жртвом. Јесу ли то урадили мојим људима?
- НЕНАД: Јесу.
- ГОЛУБ: Јеси ли познавао професора Милована?
- НЕНАД: Јесам.
- ГОЛУБ: Јеси ли му био са мном на сахрани?
- НЕНАД: Јесам.
- ГОЛУБ: Јеси ли се згрозио кад си га ишчереченог видео у ковчегу?
- НЕНАД: Јесам.
- ГОЛУБ: Је ли био Србин?
- НЕНАД: Јесте.
- ГОЛУБ: Је ли белосветска телевизија показала исти тај леш и слагала да је Хрват кога су Срби из-масакрирали?
- НЕНАД: Јесте.
- ГОЛУБ: Да ли на основу таквих лажи Европа и Америка урличу да смо злочинци?
- НЕНАД: Урличу.
- ГОЛУБ: Јесмо ли!?
- НЕНАД: Има нас...
- ГОЛУБ: Јеси ли ти злочинац?
- НЕНАД: Настојим да не постанем.
- ГОЛУБ: Познајеш ли којег?
- НЕНАД: *(Ђуџи)*
- ГОЛУБ: Питам те познајеш ли којег Србина злочинца?! Јесам ли ја злочинац?
- НЕНАД: Нашао сам занимљиве генералове рукописе кад сам спремао стан.
- ГОЛУБ: Има ли мене у њима?
- НЕНАД: Тек сам код дединог одласка у партизане.

- ГОЛУБ: Дај да их видим.
 НЕНАД: Нису овде. Однео сам их у свој стан.
 ГОЛУБ: Генералови рукописи по цену живота не смеју да падну неком другом у руке.
 НЕНАД: Не брини.

8.

ГОЛУБ, НЕНАД, ВЕСНА

Весна бојажљиво улази са шпорицом у руци.

- ГОЛУБ: Рекао сам ти да ћеш бити позвана!
 ВЕСНА: Морам да дам инекцију генералу..
 ГОЛУБ: Шта точиш у њега?
 ВЕСНА: Хранимо га.
 ГОЛУБ: Зашто кад умире?
 ВЕСНА: Наше је да покушавамо до последњег тренутка. Још има наде.
(Прилази генералу и даје инекцију у дебело месо.)
 ГОЛУБ: Ко је ова жена?
 НЕНАД: Видиш и сам. Докторка.
 ГОЛУБ: Познајеш је?
 НЕНАД: Упознао сам је овде. Стигли су пре мене.
 ГОЛУБ: Она и генерал руку под руку?
 НЕНАД: Пуковник Поповић је имао кључ од куће.
 ГОЛУБ: Пуковник Поповић... Значи, пуковник Поповић је провалио у моју кућу. Наравно... Њихова обавештајна служба има кључ од сваког официрског стана.
(Весни)
 Јеси ли и ти официр?
 ВЕСНА: Нисам.

- ГОЛУБ : Ко си?
ВЕСНА: Само докторка Весна.
ГОЛУБ: Докторка Весна има презиме?
ВЕСНА: Весна Јурковић.
ГОЛУБ: Откад познајеш генерала?
ВЕСНА: Не познајем га. Овакав је донет на лечење.
ГОЛУБ: Одакле си Весно Јурковић?
ВЕСНА: Сад сам Београђанка.
ГОЛУБ: А иначе?
ВЕСНА: Живела сам у Загребу.
ГОЛУБ: Шта си, црна, тамо радила?
ВЕСНА: Запослила сам се после студија на Војној медицинској академији.
ГОЛУБ: А што баш у Загребу?
ВЕСНА: Овде нисам могла да добијем посао.
ГОЛУБ: Отац?!
ВЕСНА: Молим!?
ГОЛУБ: Како ти се зове отац?
ВЕСНА: Милован Попадић.
ГОЛУБ: Србин?
ВЕСНА: Из околине Крагујевца.
ГОЛУБ: Где живи?
ВЕСНА: Погинуо је са мајком кад су се враћали са моје свадбе у Загребу. Код Шида је турски камион прешао на њихову страну и просто их самлео у „фићи”.
ГОЛУБ: Мајка?!
ВЕСНА: Љерка.
ГОЛУБ: Хрватица?
ВЕСНА: Далматинка.

- ГОЛУБ: Каква је разлика између Хрватице и Далматинке?
- ВЕСНА: Увек је себе називала Далматинком.
- ГОЛУБ: Откуд да ти се отац ожени Хрватицом?
- ВЕСНА: Заљубили су се кад је летовао на Брачу.
- ГОЛУБ: И где су живели пре него што их је самлео турски камион?
- ВЕСНА: У једном селу у околини Крагујевца. Тата је био агроном.
- ГОЛУБ: А ти?
- ВЕСНА: Рекла сам вам да овде нисам добила посао.
- ГОЛУБ: Питам шта си ти?!
- ВЕСНА: Југословенка.
- ГОЛУБ: То више не постоји вољом белосветских протува и твојих Хрвата. Шта си?
- НЕНАД: Рекла ти је.
- ГОЛУБ: Да ли си за то да утврдим с ким имам посла или да је одмах средим као шпијунку која нам је убачена у кућу?
(Весни)
Шта си?!
- ВЕСНА: Избеглица.
- ГОЛУБ: Српкиња?!
- ВЕСНА: По оцу.
- ГОЛУБ: А по мајци Хрватица!
- ВЕСНА: Неодољиво ме подсећате на мог бившег мужа.
- ГОЛУБ: Шта је с њим?
- ВЕСНА: Захтевао је да се изјасним као Хрватица. Чак ми је запретио смрћу...
- ГОЛУБ: И?
- ВЕСНА: Побегла сам у Београд.

- ГОЛУБ: Потресно скројена прича. Још ми само реци да ти је отео децу и да због тога неизмерно патиш?
- ВЕСНА: Наравно да ми је отео децу.
- ГОЛУБ: За кога радиш на Клиници?
- ВЕСНА: Како за кога?
- ГОЛУБ: За српску или усташку ствар?
- ВЕСНА: За болеснике, рањенике...
- ГОЛУБ: И баш у тебе имају поверење да те пошаљу у генералову кућу?
- ВЕСНА: И сама сам се изненадила.
- НЕНАД: Голубе, гњавиш.
- ВЕСНА: Господине, не постоји више разлог да останем у вашој кући.
- ГОЛУБ: Зашто? Зар ти овде није пријатно?
- ВЕСНА: Немате поверења да негујем вашег оца.
- ГОЛУБ: Откад лекари напуштају своје пацијенте у критичном стању?
- ВЕСНА: И лекари су ипак људи.
(*Ненаду*)
Молим вас обавестите Клинику да одмах пошаљу другог лекара, Оппростите.
(*Полази*)
- ГОЛУБ: Стој!
- ВЕСНА: Шта још хоћете?
- ГОЛУБ: Запослена си у војној установи.
- ВЕСНА: Да, па шта?
- ГОЛУБ: Знаш ли пред ким се налазиш?
- ВЕСНА: Пред Голубом Дреном, сином генерала Дрена.
- ГОЛУБ: Пред командантом српске гарде! Пред војводом!
- ВЕСНА: Господине, то није војска код које радим.

Ваша наређења ме се не тичу.
(Креће)

ГОЛУБ: Нисмо завршили разговор!

ВЕСНА: Желите ли да још нешто чујете о стању вашег оца?

ГОЛУБ: Његово стање ми је јасно.

ВЕСНА: Ви и ја немамо о чему другом да разговарамо. О вама се прича да пуцате у потиљак. Изволите.

Голуб јој баца њишић ољ њод ноје. Насмеје се.

Весна излази.

9.

ГОЛУБ, НЕНАД

ГОЛУБ: Дрчна женска. Свиђа ми се. Овако отресити доктори ми недостају. Стално имам мањак доктора, а толико цивила спашавамо. Штета што се по Београду мота око упишаних генерала. Дивна жена...

НЕНАД: *(Иронично.)*
Обрадоваће се кад стигне до твојих горила и схвати да мора да остане са тобом.

ГОЛУБ: Признајем да се боље разумеш у жене, али мало се разумеш у људе. Погледај мог драгог тату који је увек говорио да сам лудак, злочинац... И овакав још много за њих вреди. Дуго је био у врху Армије и много је знао. Женска је та која треба да преврне кућу и купи све што је за усташе вредно. Паметно што си однео рукопис кући. Јеси ли погледао фотографије?

НЕНАД: Нису ме нарочито занимале.

ГОЛУБ: Њима су итекако занимљиве. Једну носим стално са собом.
(Вади фотографију из џепа и њоказује.)

Погледај друштво. Примају ордење којим их је одликовао њихов идол, њихов врховни командант, како су му тепали. Препознајеш ли овог до генерала?

НЕНАД:

Да.

ГОЛУБ:

Долазио нам је у кућу као пријатељ. До јуче је био генерал Југословенске народне армије. Сад је главни стратег усташке војске која се заклиње да ће разорити и потаманити све што је српско. Тај исти је расписао потерницу за мном.

(Показује генерала)

А овај што су га његови обесили

(Продере се)

и слуша нас, потезо је пиштољ да убије злог сина. Срамотио сам га пред притајеним фашистима и издајницима.

(Генералу)

Надам се да ћеш прогледати пре него што испустиш душу!

НЕНАД:

Не вичи, чује те он.

ГОЛУБ:

Хоћу да ме јасно чује, да умре свестан да је проћердао живот на убице свог народа. Мене је мрзео, мене јединог правога српског команданта.

НЕНАД:

Зар не можеш да га пустиш да на миру умре?

ГОЛУБ:

Чуј мали, не подносим људе који не схватају суштину свог националног бића и однос других према њему.

НЕНАД:

Ни мене не подносиш?

ГОЛУБ:

Омрзнућу те као што ти мрзиш мене, макар да си ми на око испао.

НЕНАД:

Нисам способан никог да мрзим. Могу ли сад да одем?

ГОЛУБ:

Никад не мењам издату наредбу.

(Продере се)

Докторка! Весна! Шта кажеш да је креснем на брзака?

- НЕНАД: Много си моћан... Не би ме чудило...
- ГОЛУБ: Као, малтретирао је муж Хрват да постане Хрватица. Баћо, ако ниси знао како изгледа шпијунка, погледај је још боље. Могли су наредбодавци да јој смисле бољи фазон. Боље да је креснем него да је рокнем.
- НЕНАД: Наша породица је важила за здраву.
- ГОЛУБ: Мислиш да са мном није нешто у реду?

10. ГОЛУБ, НЕНАД, ВЕСНА

- ВЕСНА: *(Улази њоносно.)*
Изволите, војводо?
- ГОЛУБ: Наша докторка се ипак предомислила да остане.
- ВЕСНА: Момци замолише да им помогнем око сервирања. Спремили сте богату славу.
- ГОЛУБ: Како сам их васпитао, а?
- ВЕСНА: Дивни су. Послужила сам се житом. Сетила сам се како је деда славио у Шумадији. Било је тако свечано и тихо. Људи су избегавали да причају ружне ствари. Престајала је узајамна мржња. Домаћин је блистао. Наздрављало се животу. Свака славска здравица је била препуна жеља за мир, срећу и берићет...
- ГОЛУБ: Хтела би да кажеш да нисам добар домаћин?
- ВЕСНА: Причам само како сам доживљавала славу.
- ГОЛУБ: *(Зајрли је и њољуди)*
Срце моје... Лепотицо моја... Још ником није пошло за руком да ме разоружа. Предајем ти се.
- ВЕСНА: *(Прилази њенералу и мери му њулс)*
Потпуно неправилан и слаб рад срца.
- ГОЛУБ: Колико му остаје?
- ВЕСНА: Може да потраје...

- НЕНАД: Да га скинем са вешала и однесем у његову собу да умре?
- ГОЛУБ: Кад стигне наредба из Генералштаба. Очигледно не знаш шта је војска..
(Полазећи)
Трпеца мора бити за дванаест апостола.
(Излази)

11. НЕНАД, ВЕСНА

- ВЕСНА: На Клинци ми се учинио другачијим...
- НЕНАД: (Изненађено)
Молим?!
- ВЕСНА: Цела Клиника се узнемирила због њега. Многи су хтели да га виде. Ја сам га само осмотрила у ходнику.
- НЕНАД: Голуба?! Долазио је да посети генерала?
- ВЕСНА: Не сећам се да ли је генерал већ био на Клиници. Тамо су сви дани исти... Обилазио је рањене гардисте. Младићи га обожавају. Само причају о њему. Заслепљени су.
- НЕНАД: А ви?
- ВЕСНА: (Насмеје се)
Ја? Зашто ја? Интересантан је тип. И у Загребу се о њему доста причало, додуше као о четнику, злочницу...
- НЕНАД: Мислите ли да је злочинац?
- ВЕСНА: О човеку се мора знати све пре него што се изрекне такав суд. Хоћемо ли да преместимо генерала?
- НЕНАД: Чули сте га...
- ВЕСНА: Као да сте љути што нисам отишла?
- НЕНАД: На вас? Како се човек може на вас да наљути? Непријатно ми је што све ово доживљавате од мог стрица. Мене има право да задржава на силу, али ко му даје право да вас спречава?

- ВЕСНА: Никад ме нико није могао спречити да одем. Знам да вама нису дозволили и да се због тога не осећате баш најбоље. Скочила бих кроз прозор да сам хтела... Ако будем морала, скочићу макар поломила обе ноге...
- НЕНАД: *(Зајрли је)*
Фантастични сте! Упознаћу вас са мојим друштвом. Умемо да се проводимо лудо.
- ВЕСНА: Неће вам бити непријатно да ме покажете?
- НЕНАД: Зашто?
- ВЕСНА: Не могу се обући како бих хтела. Сва гарде-роба ми је остала у Загребу.
(Насмеје се)
Тамо сам скочила са првог спрата кад ми је муж запретио...
- НЕНАД: Како неком падне на памет да убије неког ко искључиво заслужује љубав.
- ВЕСНА: Ланац неодољиве мржње међу ближњима... Престанете ли да им се уклапате у обећани сан, уобразе да их угрожавате.

12.

НЕНАД, ВЕСНА, МАЈА.

Маја улази жваћући

- МАЈА: О, па! Нова женска!
- НЕНАД: *(Не скидајући руку са Весниној рамена)*
Откуд ти?!
- МАЈА: Је ли то нови фазон да генералским унуцима гардисти обезбеђују журке и претресају цуре до голе коже?
- НЕНАД: Причам са дамом... Знате ли нешто о деци?
- ВЕСНА: Хрватска је прекинула телефонске везе са Србијом.
- НЕНАД: Неки добијају Загреб преко Босне.

- ВЕСНА: Покушавала сам...
- МАЈА: Еј, овде сам!
(Подсмешљиво)
Могоа си да набациш бољу рибу.
- НЕНАД: (Одваја се од Весне и њрилази њенералу)
Нема смисла да умре обешен.
- ВЕСНА: Нажалост... Ваш стриц треба да одобри да га скинемо.
- МАЈА: (Схваћи да њенерал виси. Врисне.)
Гардисти су ме потпуно заблесавили.
(Прилази њенералу)
Дедице, тако си се смањио. Јадничак...
(Весни)
Ти си докторка?
- ВЕСНА: Да. Одређена сам да негујем генерала.
- МАЈА: (Прилази јој и њружа руку)
Ја сам Маја девојка овог овде.
- ВЕСНА: Знам вас са телевизије. На телевизији дивно изгледате.
- МАЈА: А овако?
- ВЕСНА: У природи сте још лепши.
- МАЈА: А овом овде нисам довољно добра.
- НЕНАД: Рекао сам ти да ме не прогониш.
- МАЈА: Јесте ли овде само као докторка?
- ВЕСНА: А шта друго?
- МАЈА: Мислим, можда сте се спетљали на Клиници, а ја овако ненајављено упадам.
- ВЕСНА: Будите без бриге.
- НЕНАД: Откачи се од докторке.
- МАЈА: Шта је?! Само питам. Видела сам генерала због кога сам и дошла и одох. Лепо сте јадничка обесили. Дивна сте фамилија.
- НЕНАД: (Крене на њу)
Разбићу ти главу!

МАЈА: *(Измакне се.)*
 Одјеби, ментолу!
(Засмеје се.)
 Докторка, обожавала сам га кад побесни.,
 Ако хоћеш да те добро..., само га изазови да
 побесни.

13.

НЕНАД, МАЈА, ВЕСНА, ГОЛУБ

ГОЛУБ: *(Улазећи.)*
 Кога то видим!

МАЈА: *(Пријирчи му и зајрли ја)*
 Спаси ме од овог ментола.

ГОЛУБ: Опет фрка? Што је дираш?

НЕНАД: Гледај своја посла.

ГОЛУБ: *(Измакне се и одмерава Мају.)*
 Баш си слаткиш. Заслужујеш да будеш кра-
 љица. Обично ником не завидим, али синов-
 цу из дна душе.
(Ненаду)
 Како можеш да будеш груб према овако ле-
 пом и племенитом створењу?

НЕНАД: Нарочито племенитом...

ГОЛУБ: Ајде, помирите се. Купићу вам кућу на Де-
 дињу као свадбени поклон. Ако родите троје
 Дренчића, купићу вам још једну у било ком
 крају света зажелите.

НЕНАД: Не баљезгај!
(Излази)

14.

ВЕСНА, МАЈА, ГОЛУБ

МАЈА: Одвратан је. О нама девојкама са телевизије
 се свашта прича.

- ГОЛУБ: Изгледа да је озбиљно љут на тебе?
МАЈА: Гуцнуо је жваку да сам га преварила.
ГОЛУБ: Није ваљда да си преварила мог синовца?
МАЈА: Шта ти пада на памет?!ГОЛУБ: *(Легено.)*
Надам се да сви знају да си девојка мог синовца, а и ти да си свесна те чињенице.
МАЈА: Ко мислиш да сам ја?! Он ми је прва и једина љубав.
ГОЛУБ: Неће бити добро ако си га преварила.
(Весни)
Докторка, шта си се укипила?!ВЕСНА: Чекам да ми неко помогне да преместимо генерала.
ГОЛУБ: Нека ту умре. Иди у купатило и опери каду. Нисам могао да се истуширам. Очајно је прљава.

Весна излази.

15.

МАЈА, ГОЛУБ

- МАЈА: Одвратно изгледа.
ГОЛУБ: Поред тебе свака жена одвратно изгледа.
МАЈА: Имам утисак да ми се набацујеш?
ГОЛУБ: Знајући свог синовца, с вама двома је готово.
МАЈА: То је наша ствар.
ГОЛУБ: У питању је породична част. Не остављамо жене недојебане.
(Прилази јој слеђа и хваћа је за обе руке. Лајано је љура у круи.)
МАЈА: Ма немој...
ГОЛУБ: Креснуо бих нешто на дрзака.

- МАЈА: Одвратан си!
- ГОЛУБ: Зашто? Боље да те ја креснем, него неки смдрљиви тип, неки „интелектуалац” који се башкари по Београду и кења о хуманизму и пацифизму, плујући оне који му стварају и дају леб и чувају му дебело, усрано дупе да му га не изрешетају белосветски завереници против православља и српства. Слушај, ако покушаваш да исфолираш мог синовца, мене ћеш тешко наложити на те ваше фазоне. Скидај гаће!
- МАЈА: *(Насмеје се)*
Диван си! Просто не знаш шта пре, да л’ да туцаш или удијаш око седе.
(Оштрине се и у окрепшћу ја љурне да љадне на леђа.)
Фрајеру, не спадају ми гаће тако лако. Дефинитивно ниси мој тип, чак и да сам престала да волим Ненада. А нисам од оних женских које се потурају загорелим војничинама да им скину мрак. Толико си богат да овог часа можеш наручити много бољу рибу од мене.
- ГОЛУБ: *(Насмеје се, усмијаје и љружа јој руку)*
Браво! Волим да продам људе до којих ми је стало.
- МАЈА: Можемо ли о нечем другом?
- ГОЛУБ: На пример?
- МАЈА: Сви те страни медији представљају као монструозног четничког злочинца.
- ГОЛУБ: Говорим четири језика. Уредно читам страну штампу, чак и хрватску и словеначку.
- МАЈА: И овде многи о теби исто мисле.
- ГОЛУБ: Доћи ће на ред код српског војводе. За њих имам времена.
- МАЈА: А опет, многе обузима твоје име. Народ је слућен. Заборавља твоју прошлост и лагано у њиховим очима прерасташ у националног хероја.

- ГОЛУБ: То је прави српски народ.
- МАЈА: Шта мислиш да те представим народу? Вечерас у емисији имам неког типа којег лако могу да откачим за неки други термин. Било би сјајно да пред камерама поразговарамо и да одговараш на питања гледалаца.
- ГОЛУБ: Чија је то идеја?
- МАЈА: Како чија идеја? Моја...
- ГОЛУБ: Ко те је послао?
- МАЈА: Дошла сам да обиђем генерала. Сазнала сам да је враћен кући.
- ГОЛУБ: Нико те није послао знајући да сам Ненадов стриц?
- МАЈА: Хоћеш да кажеш да неко жели да искористи моју везу са Ненадом да би те довео на телевизију?
- ГОЛУБ: Како си сазнала да сам овде?
- МАЈА: Нисам имала појма. Потрчала сам да најзад ухватим Ненада и коначно се с њим разјасним. Покушавам већ три недеље...
- ГОЛУБ: И да ти поверујем, лоша си водитељка.
- МАЈА: Молим? Сви се одушевљавају са мном.
- ГОЛУБ: Добра си риба, али лоша водитељка. И моји момци, а и усташе, само онанишу на тебе. И једни и други те из тих разлога присвајају, тврде да си њихова.
- МАЈА: Какве усташе?
- ГОЛУБ: И на ратишту се гледа телевизија. Усташе те присвајају као Хрватицу која је запосела српску телевизију и наводи типове да говоре у корист њихове ствари.
- МАЈА: Настојим да будем објективна.
- ГОЛУБ: Шта ти знаш о свету у којем живимо да би била објективна? Јеси ли Хрватица како усташе тврде?

- МАЈА: Каква су то питања?
- ГОЛУБ: Земунка си.
- МАЈА: Да, земунка сам. Моји у Земуну живе дуже од једног века. Мешани смо, Срби, Хрвати, Јевреји, Мађари, Немци...
- ГОЛУБ: А шта си ти?
- МАЈА: Тренутно водитељка на телевизији.
- ГОЛУБ: Значи, ниси Српкиња.
- МАЈА: Ма, носи се фрајеру! Пристајеш ли да будеш гост, па да одавестим редакцију?
- ГОЛУБ: Шта би, на пример, причала са мном?
- МАЈА: Имаћеш пуну слободу. Можеш да причаш о својој прошлости чувеног европског криминалца. Можеш да причаш како ратујеш, убијаш, масакрираш...
- ГОЛУБ: Могу ли да саопштим драгим гледаоцима да ћу за пет година постати председник Републике?
- МАЈА: *(Насмеје се)*
Наравно! Зашто да народ не зна ко му је будући председник!
- ГОЛУБ: Онда не иде то да сам бивши криминалац, да сам убица, масакрер?
- МАЈА: Не иде.
- ГОЛУБ: Јер то нисам.
- МАЈА: Тако се пише и прича.
- ГОЛУБ: А прича ли се да сам херој, велики српски војвода?
- МАЈА: И то се прича.
- ГОЛУБ: Не иде једно с другим.
- МАЈА: Не знам...
- ГОЛУБ: Иде или не иде?
- МАЈА: Не иде.

- ГОЛУБ: Како ћеш ме представити драгим гледаоцима?
- МАЈА: Рећи ћу само да је гост војвода Голуб Дрен, командант српске гарде. А ти оповргни светско и домаће јавно мњење.
- ГОЛУБ: То усрано светско јавно мњење нас је једног по једног проглашавало злочинцима да би на крају цео мој народ прогласило злочиначким. Јеси ли и ти злочинац?
- МАЈА: Наравно да нисам.
- ГОЛУБ: Али, они те проглашавају.
- МАЈА: Ја знам да нисам.
- ГОЛУБ: Јеси ако си преварила мог синовца? Немаш појма кога си изгубила. Кад оно иде твоја емисија?
- МАЈА: У двадесет два. Али обично касни због предугих дневника.
- ГОЛУБ: Планиро сам да у поноћ смакнем стотинак дрчних српских мрзитеља.
- МАЈА: Било би сјајно да им то поручиш преко екрана.
- ГОЛУБ: Махнућу им. Рећи ћу им где да ме чекају. Драги мрзитељи, чика Голуб долази са својом гардом у поноћ да вам се најебе мајке мајчине што сте са својих огњишта протерали хиљаде и хиљаде недужних српских цивила.
(Насмеје се)
Бојим да се после тога неће моћи да на тебе...
- МАЈА: И поред свих гадости, понуда важи цео сат.
- ГОЛУБ: Чија понуда?
- МАЈА: Моја. Ако желиш да постанеш председник Републике, мораш већ сад почети да се промовишеш.
- ГОЛУБ: Идеја ти је добра. За један сат се може свашта догодити.
(Излази)

16.

МАЈА

МАЈА: *(Прилази ђенералу)*
 Говорио си да је идиот. Мислим, дедице, да си се преварио. Овакви ће да владају светом...
 Ненаде!
(Пали цијаретију и дува ђенералу у лице)
 Обожавао си дуван. Удахни мало да ти буде лакше.

17.

МАЈА, НЕНАД

НЕНАД: *(Улазећи)*
 Шта се дереш?

МАЈА: Ти ниси нормалан. Оставио си ме саму. Навалио из све снаге да ме потуца.

НЕНАД: Увек си сањала о кући на Дедињу.

МАЈА: Одјеби с тим фазонима... Замисли који је бисер извалио. Тврди да ће за пет година поста-ти председник државе.

НЕНАД: Не видим да је гори од других који владају или ће владати светом.

МАЈА: Па лепо... Испричали смо се...

НЕНАД: Шта си очекивала?

МАЈА: Ништа... Да видим генерала. Много сам га волела.

НЕНАД: Ето, видела си мог обожаваног деду...

МАЈА: И треба да одем?

НЕНАД: Ако успеш?

МАЈА: Нисам при лови да зовем такси. Буди љубазан, одвези ме до стана. Треба да се средим за емисију.

- НЕНАД: Нећу моћи.
- МАЈА: Ни толико нећеш да ми учиниш?
- НЕНАД: Деда ми умире.
- МАЈА: Имаш форе да се вратиш.
- НЕНАД: И стриц ми не дозвољава да излазим са неваљалим девојкама.
- МАЈА: Ма немој...
- НЕНАД: Мајке ми. Ето, питај његове гардисте. Не дозвољавају ми да изађем.
- МАЈА: *(Насмеје се)*
Где ми живимо...
- НЕНАД: И с ким живимо...
- МАЈА: Стриц те заробио. Прогласио те усташом?
- НЕНАД: Изгледа.
- МАЈА: Дивно, Најзад нећеш моћи да ми умакнеш.
- НЕНАД: Ни ти њему.
- МАЈА: Мислиш да је и мене заробио?
- НЕНАД: Шта, ти би да га водиш у емисију?
- МАЈА: Прислушкивао си? У току си...
- НЕНАД: Издаје неком наређење преко радио станице да му после емисије обезбеди хеликоптер за повратак на ратиште.
- МАЈА: Не знам да ли да плачем или се смејем...
- НЕНАД: Ето ко шири ланац неподношљиве мржње међу људима...
- МАЈА: Свака телевизија доводи своје типове.
- НЕНАД: Нажалост...
- МАЈА: Повела бих тебе, али ниси ником интересантан...
- НЕНАД: Хвалићу се што ми је стриц Голуб био на телевизији.

- МАЈА: Јеби га. Народ воли да гледа такве.
- НЕНАД: Или му се натурају такви?
- МАЈА: *(Узима њишићољ са сѝола и ѝружа Ненаду.)*
Ако ти се не свиђа, пуцај у екран.
- НЕНАД: Много је скуп.
- МАЈА: Онда сними емисију. Моћи ћеш увек да гледаш свог стрица, а и мене.
- НЕНАД: Луд сам без вас.
- МАЈА: Онда се јеби! Интересује ме само докле ћеш се без везе дурити? Због тебе пропуштам сјајне фрајере.
- НЕНАД: *(Насмеје се)*
Зар их пропушташ?
- МАЈА: Ако тако наставиш, заиста их више нећу пропуштати. Кад си набацио овако добар пиштољ?
- НЕНАД: Није мој.
- МАЈА: *(Ућери њишићољ у њеѝа)*
Најрадије дих ти просула тај глупави мозак.
(Осѝавља њишићољ и излази)

18.

НЕНАД

- НЕНАД: *(Прилази ѝенералу. Ухватаѝи се за нос)*
Јадниче, усро си се. Шта сад да радим с тобом? Зашто су те послали кући да умреш?

19.

НЕНАД, МАЈА

Маја се враћа смејући се. Залети се ѝраво на Ненада.

- НЕНАД: *(Задржи је на одсѝојању)*
Шта ти је?

- МАЈА: *(Смејући се)*
Држи ме да не паднем. Голуб докторку у купатилу згуза. Набио јој главу у каду и грокће ко нераст.
- НЕНАД: *(Одјурне је)*
Шта је ту смешно?
- МАЈА: *(Смирујући се)*
Не знам. Без везе... Личили су ми на животиње. Пошла сам у купатило да се исповраћам од тебе, чула гроктање и провирила.
- НЕНАД: Можеш и овде да се исповраћаш.
- МАЈА: Престани! Заиста ми се повраћа од помисли колики си дркација!
- НЕНАД: Такав сам.
- МАЈА: *(Прилази му)*
Њима је уствари лепо, дивно, као и нама. Зашто смо престали?
(Навали да ња њољуби)
- НЕНАД: *(Задржава је на одстојању)*
Никад више...
- МАЈА: Желим те! Желим те одмах!
- НЕНАД: Зар не осећаш како деда смрди? Морам да га оперем.
- МАЈА: *(Одјурне ња)*
Јебо те деда!
- НЕНАД: *(Уврне јој руку)*
Упристоји се већ једном!
- МАЈА: Сломићеш ме, кретену!
- НЕНАД: Главу ћу ти откинути!
- МАЈА: Ајде, удари ме! Удари ме ако смеш!
(Одјурне се ња му се залећи њавом у стомак)
Одгришћу ти јајца!
- НЕНАД: *(Баца је на њод, леже на њу и њришискује да се смири.)*
Да се ниси мрднула!

МАЈА: (Покушава да ја изазове да воде љубав.)
Много сам те пожелела.

20.

НЕНАД, МАЈА, ГОЛУБ

ГОЛУБ: (Улазећи)
Браво! Тако волим да вас видим. Омладина је данас престала да води љубав.

МАЈА: (Скаче с њода, ѝрилази му и хистѝерично ја удара ѝесницама ѝо ѝрудима.)
Носи се! Ни ја теби нисам сметала док си докторку у купатилу!

ГОЛУБ: (Смеје се и ѝовлачи)
Извините, извините...

21.

НЕНАД, МАЈА, ГОЛУБ, ВЕСНА

Весна улази; а Голуб у ѝовлачењу налеѝи на њу.

ГОЛУБ: Докторка, опрости.
(И даље се смеје)

ВЕСНА: Молим вас да се генерал одмах среди и премести у другу собу.

МАЈА: Јебо те генерал! Сви се носите заједно с њим!
(Хистѝерично зајлаче)
Сви сте ви кретени!
(Вуче Ненада за руку)
Ајде!

ВЕСНА: Прво да ми помогне око генерала. Војвода не треба да се прља.

МАЈА: Жено, боли ме за твог војводу! Три недеље нисам упражњавала секс. Ти си то обавила у купатилу па се бакћи са генералом!

ВЕСНА: Како можете...

- МАЈА: Сад можеш да се хвалиш да те појебо Голуб Дрен командант српске гарде.
- НЕНАД: *(Ухвати је и зачепи јој уста)*
Престани!
- МАЈА: *(Ойме се)*
С којим правом су нам улетели?! Како би се они осећали да сам ладно ушла у купатило?!
(Полази)
- ГОЛУБ: Куда ћеш?
- МАЈА: А шта ти мислиш? Идем кући да се средим за емисију после овог шока.
- ГОЛУБ: Кренућемо заједно. Прво да нешто презалогацимо у трпезарији. Одједном сам огладнио.
- МАЈА: Хвала, нисам гладна. Морам кући.
- ГОЛУБ: За тебе важи исто што и за Ненада и докторку. Нема изласка из куће док сам ја овде.
- МАЈА: Морам да обавестим уредника.
- ГОЛУБ: Немаш ти с тим ништа више. Твоје је само да будеш добра и да се вечерас понашаш паметно пред камерама.
- МАЈА: *(Војнички ја њоздрави)*
Разумем, господине команданте!
(Свали се у фойељу)
- ВЕСНА: Хоће ли ми неко коначно помоћи да средимо генерала?
- НЕНАД: Ето му сина. Сачекаћу да се мој отац шлогира. Око деде сам се доста трудио.
- ГОЛУБ: *(Насмеје се)*
У праву си.
(Прилази генералу)
Ето, више ми се отац не гади. Али поштујем његову вољу да умре усправно.
- ВЕСНА: То је нехумано...
- ГОЛУБ: Иди помози око славске трпезе. Гардисти су неспретни око тањира и виљушака.

Весна њослушно излази.

22.

НЕНАД, МАЈА, ГОЛУБ

ГОЛУБ: Наставите где сте стали.
(Излази.)

23.

НЕНАД, МАЈА

МАЈА: Шта ми би?
НЕНАД: Заиста, шта ти би?
МАЈА: Шта ми би да те пожелим?
НЕНАД: А ја помислио да се кајеш што си се ружно понела према оној дивној жени.
МАЈА: Она дивна?! Можда... Можда су за вас мушкарце дивне жене које дају сваком ко их пошаље у купатило. Јеси ли је и ти у купатилу?
НЕНАД: Нажалост, не могу ни из куће да те избадим.
МАЈА: Баш се дивно осећам као Голубова заточеница. Још само да и мене пошаље да оперем каду...
НЕНАД: Може се и то догодити.
МАЈА: А ти би остао мртав ладан...
НЕНАД: Рекао сам да ме не прогониш. Сама си се увалила.
МАЈА: Зар не можемо да разговарамо као људи?
НЕНАД: Ко мислиш да сам ја?!
МАЈА: Па да ти кажем... Човек који не зна шта ће са собом, човек који има све, а свестан си да не вредиш ништа. Имаш новац који не заслужујеш. Имаш мене и ако ме не заслужујеш. Имаш своје усрано друштво, које додуше заслужујеш. Пљуцкате на све не схватајући да ћете се удавити у сопственој пљувачки. С ким сам ја провела три године...

- НЕНАД: Вређај ме још мало...
- МАЈА: А шта заслужујеш од мене?! Три недеље те прогоним као луда, јер те волим, јер не могу без тебе.
- НЕНАД: Да ли си размишљала о мени док си била с оним типом?
- МАЈА: Којим типом?
(Скаче из фојтеље)
Којим типом?!

23.

НЕНАД, МАЈА, ГОЛУБ

- ГОЛУБ: (С врати)
Славска трпеза је спремна!
- МАЈА: Опет упадаш!
(Зайлаче)
- ГОЛУБ: Шта је с вама? Шта могу да учиним за вас?
- НЕНАД: Да нас оставиш на миру.
Зазвони телефон.
- ГОЛУБ: (Улази дубље)
Нисам овде низаког.
- НЕНАД: (Диге слушалицу)
Ало... Добро си се сетио да ме овде позовеш. Нисам стигао да ти се јавим... Нећу долазити... Можете вечерас и без мене... Вратили су га са Клинике да умре у кући... Ко је погинуо?! Па, тек је пре месец и по мобилисан у ЈНА... Деловао је смотано, али је био добар дечко... Не знам да ли је то херојство или лудост... Идемо сутра сви код његових родитеља. Чујемо се.
(Свиушћа слушалицу)
Још један херој...
- ГОЛУБ: Ко је погинуо?
- НЕНАД: Један мали... Не знаш те људе.

- ГОЛУБ: Можда га знам.
- НЕНАД: Како да знаш? Станују на Крсту.
- ГОЛУБ: Хоћу све да знам. Ко је погинуо? Како је погинуо? Где је погинуо?
- НЕНАД: Један мали Бобан. Неко време је тренирао цудо са нама. Остао је у Хрватској у касарни с неким официрима да је дигну у ваздух. Нису хтели да је предају хрватској војсци.
- ГОЛУБ: Усташама! Заиста је херој.
- НЕНАД: Није напунио ни двадесет година. Зашто је погинуо?
- ГОЛУБ: Нажалост, изгледа да ти никад неће доћи до мозга...
(Показује ђенерала.)
Због оваквих као што је овај! Његови су одузели војницима муницију и дали ћорке да им бране Југославију. Шта су му родитељи?
- НЕНАД: Отац шофер, а мајка некаква службеница.
- ГОЛУБ: Такви рађају српске хероје. Сиромашни људи...
(Вади новчаник)
Ево ти пет хиљада марака да однесеш његовим родитељима као помоћ српске гарде. Изјави саучешће и у моје име. У „Политици” објави читуљу са сликом хероја на пола стране. Потпис: „Вечна слава младом српском родољубу и хероју. Командант Голуб и српска гарда”. Има још момака, има...
(Излази)

24.

НЕНАД, МАЈА

- МАЈА: Знам тог малог. Упознао си ме с њим пред биоскопом „Балкан”, пред сам његов одлазак у војску. Завршио је електротехничку школу.
- НЕНАД: И у јуну није успео да положи пријемни ис-

пит на Електротехничком факултету. Да му није фалио тај јебени поен да се упише на факултет, данас би имали хероја мање...

МАЈА: Као да му се предсказивало... Тако је потребно причао о свом неуспеху и колико мрзи што мора због тога да иде у војску. Зашто му нису поклонили тај поен?

(Зайлаче)

А ми се овде...

НЕНАД: Зашто уместо Голуба не позовеш Боданове родитеље у емисију?!

МАЈА: *(Прене се)*

Молим?!

НЕНАД: Нека људи кажу како се осећају што им је син јединац узалуд погинуо.

МАЈА: Моја емисија није тог типа... Знаш да радим само са познатим, медијски атрактивним личностима. Кога више интересује како се неко приватно осећа?

НЕНАД: Наздравље ти Голуб!

(Излази)

25.

МАЈА

МАЈА: Престани већ једном да волиш дркацију...

(Вади иминку из шапине и сређује се.)

26.

МАЈА, ГОЛУБ

ГОЛУБ: *(Улазећи)*

Где је Ненад?

МАЈА: Немам појма.

ГОЛУБ: Како немаш појма?!

- МАЈА: Можда креше докторку у купатилу ако је ниси препустио гардистима на редаљку.
- ГОЛУБ: Види ти њу...
- МАЈА: Можемо ли да се договоримо око емисије, па да одем до куће да се средим?
- ГОЛУБ: О чему да се договоримо?
- МАЈА: Постоје нека правила...
- ГОЛУБ: Гледао сам те неколико пута. Питања су ти безвезна. Само ћу ја причати.
- МАЈА: Није ти телевизија ратиште.
- ГОЛУБ: Не би' реко. И телевизија је убица. Непрекидно хушка народе на народе. Још се нико није досетио да јој суди као ратном злочинцу.
- МАЈА: Голубе, не осећам се добро. Морам кући.
- ГОЛУБ: Нисам још начисто јеси ли преварила Ненада?
- МАЈА: Ти би да баш свима уређујеш живот?!
- ГОЛУБ: Познајем Ненада. Не би он тек тако с тобом. Мора да постоји разлог.
- МАЈА: Разлог је у његовој глави.
- ГОЛУБ: Да се можда не дрогираш?
- МАЈА: Сјаши већ једном!
- ГОЛУБ: Нико од мојих гардиста не пуши, нити пије. Не дај боже да му дрога падне на памет! Ја ћу српску омладину спасти од те напасти. А теби је, видим, ударила слава у главу...
- МАЈА: Гушиш, човече!
- ГОЛУБ: *(Вешито је хваџа за руку и заврће јој рукав)*
Да видимо?
- МАЈА: Пустите ме!
- ГОЛУБ: Да видим и другу.
(Заврће јој и другу рукав)
- МАЈА: *(Ошину се)*

- Кретену, сломићеш ми руку.
- ГОЛУБ: (Одјурне је)
Срећа твоја...
- МАЈА: Ко ти даје за право?
- ГОЛУБ: Морам да знам с ким имам посла. Нећу да ми пред камерама поставиш неко неконтролисано, дрогерско питање. О вама са телевизије се свашта прича.
- МАЈА: Нећу ти постављати никаква питања. Не желим те у емисији.
- ГОЛУБ: Нисам чуо... Ко ме то не жели?
- МАЈА: Ја!
- ГОЛУБ: Ко си ти?
- МАЈА: Емисија је моја. Ја сам је смислила.
- ГОЛУБ: Је ли телевизија твоја?
- МАЈА: Емисија је моја.
- ГОЛУБ: А телевизија народна. Да ли питаш народ кога му трпаш у кућу?
- МАЈА: Шта народ има с тим?
- ГОЛУБ: Видиш, требало би да се пита народ. А народ жели да ме види пре свих. Жели ли?!
- МАЈА: Не знам.
- ГОЛУБ: Знаш, знаш!
- МАЈА: Вероватно...
- ГОЛУБ: Народ ме жели или не жели?!
- МАЈА: Из свег срца те жели.
- ГОЛУБ: Тако... Сад се смири. Боље што смо то овде рашчистили, него да те пред камерама издаџим из студија. Сад идемо у трпезарију да се почастимо.
- МАЈА: Рекла сам ти да ми је мука.
- ГОЛУБ: Немам с ким да се куцам, а данас ми је слава...

МАЈА: Ено ти докторке.
ГОЛУБ: Није она за те ствари мада признајем да ми се као жена свидела...

27.

МАЈА, ГОЛУБ, ВЕСНА

ВЕСНА: *(Улеће сва усйлахирена)*
Господин Ненад се у ходнику бије са гардистима.
ГОЛУБ: *(Насмеје се)*
Бију га или се бију?
ВЕСНА: Сам је против четворице наоружаних...
ГОЛУБ: Је ли још на ногама?
ВЕСНА: Бојим се да не пуцају...
МАЈА: *(Крене)*
Кретени!
ГОЛУБ: *(Грубо је задржи)*
Куда ћеш?!
МАЈА: Бију ми дечка!
ГОЛУБ: Седи где си! Не петљај се у мушке ствари!
ВЕСНА: Ужасно се туку...
ГОЛУБ: Па како другачије. Што је тражио, то је добио.
МАЈА: *(Узима њишићољ)*
Ненад је голорук!
ГОЛУБ: *(Ошима њишићољ)*
Ти би да се поубијају?! Да се ниси мрднула!
ВЕСНА: Убиће га ако их не развадите!
ГОЛУБ: Таман посла. Ко ће да продужи лозу Дрен...
(Излази)

28.

МАЈА, ВЕСНА

- МАЈА: Имаш ли нешто за смирење?
- ВЕСНА: Имам... Немам... Не знам... Плашим се за господина Ненада...
- МАЈА: Кад је луд... Куда је пошао...
- ВЕСНА: Потпуно сам слуђена. Мислила сам да се добро држим... Извињавам се...
- МАЈА: Зашто?
- ВЕСНА: Због оног у купатилу. У праву сте што ме презирете.
- МАЈА: Ко те, жено, презире?. У почетку ми је било одвратно и смешно. Мислиш да ми није јасно да те је силовао?
- ВЕСНА: Није ме силовао...
- МАЈА: Причај ми мало... Била сам одвратна због Ненада.
- ВЕСНА: Хвала.
- МАЈА: На чему?
- ВЕСНА: Што сте ме схватили. Одсекле су ми се ноге кад је ушао. Занемела сам. Рекла сам себи да не постојим, јер ако покушам да се браним, ако позовем господина Ненада...
- МАЈА: Жено, смири се. Мање, више једна јебачина. Убеди себе да ти је било лепо и заборави. Не схватам жене које праве драму од тога. И мени се дешавало док нисам упознала Ненада. Имала сам утисак да ћу вечно бити силована. Насмеј се. Пала си на мушки фазон. Требало је да знаш зашто те шаље у купатило. Морала си као докторка да му се супротставиш и одбијеш да му переш каду. И моја мама је докторка. Знаш шта би му она урадила? Разбила би му главу да је хиљаду пута Голуб.

ВЕСНА: Откако сам овде, навикла сам да ми се само наређује...

29.

МАЈА, ВЕСНА, ГОЛУБ, НЕНАД

Ненад улази идући уназад и њешко дишући. Голуб ја ираји са ућереним ишићољем.

ГОЛУБ: Ти да ме удариш пред мојим гардистима!

НЕНАД: Пуцај већ једном или ћу ти сломити тај пилећи врат!

МАЈА: Ненаде!

ГОЛУБ: Животињо, направи још један покрет и пробушићу те!

НЕНАД: Ајде, спаси углед самозваног команданта српске гарде!

МАЈА: *(Улеће између њих и хвата Голуба за ревер)*
Шта је педеру?! Кажеш да ниси злочинац!
Ајде пуцај, мајку ти једем! Избуши у мени Ненадов плод, па да вас се заувек отарасим!
Уштеди докторима труд да ме чисте!

ГОЛУБ: Кучко. Блефираш!

МАЈА: Улажеш ли ти живот кад блефираш?

ГОЛУБ: *(Устукне, нећриродно се насмеје и оставља ишићољ на сто)*
Заиста си блесава...

Ненад крене на Голуба, али ја Маја заустави ударајући му шамар. Ненад се иридере и седне на фошељу.

МАЈА: Докторка се због вас лоше осећа. Имајте поштовања према силованој жени.

ВЕСНА: Немојте...

МАЈА: Шта немој?! Нека ти кретен попуши!

НЕНАД: Шта ти петљаш?! То је њихова ствар.

- МАЈА: Па кад не могу у сопствене ствари...
- НЕНАД: Нећемо пред њима.
- ГОЛУБ: Оптужујеш ме да сам силовао? Понашала се као и свака друга нормална жена...
- МАЈА: Ипак сам веровала да си бољи... Заборави да сам те позвала у емисију. Зар да таквог зликовца приказујем народу?
- ГОЛУБ: Мала, сад си ме назвала зликовцем и никад више!

Весна излази.

30.

МАЈА, НЕНАД, ГОЛУБ

- ГОЛУБ: (*Зајрли је*)
Признајем, не удем да се понашам као цивил.
Ајде, мила моја, смири се, немамо још много времена.
- МАЈА: Рекла сам ти да нећу.
- ГОЛУБ: Како хоћеш. У телевизији ме чекају с тобом или без тебе.
- МАЈА: Ко те то, Голубе, чека?
- ГОЛУБ: Моји људи.
(*Излази*)

31.

МАЈА, НЕНАД

- МАЈА: Најзад да и ти добијеш батине.
- НЕНАД: Ситница.
- МАЈА: Јесу ли ти нешто сломили?
- НЕНАД: Вероватно два, три ребра.

- МАЈА: Стварно?
- НЕНАД: Тукли су ме само по ребрима. А можда ми је сломљен и који зуб. Добро лупаш шамаре.
- МАЈА: Само то имаш да ми кажеш?
- НЕНАД: Сјајно сте обоје блефирали...
- МАЈА: Између мушкарчина увек треба да стане жена и свет би био миран. Уосталом, била сам сигурна да неће пуцати у мене. Ипак није толики монструм да пуца у жену.
- НЕНАД: А да си знала да је то већ једном урадио?
- МАЈА: Превише измишљотина о њему.
- НЕНАД: Убио је своју мајку, моју бабу...
- МАЈА: Генерал ми је причао да је извршила самоубиство.
- НЕНАД: Званично. Генерал је био моћан човек. Заштитио је сина, ако је већ изгубио жену
- МАЈА: Дечко, у шоку си.
(Зајрли ја)
Ајде, среди се.
- НЕНАД: Одузео сам се кад си стала између нас... Видео сам те како се тетураш као што је баба...
- МАЈА: Метак би просвирао кроз мене и убио и тебе. Испало би као самоубиство несрећних љубавника. Голуб би то средио.
- НЕНАД: Сломио бих му врат да ниси стала између нас.
- МАЈА: Заборави. Ја сам ту са све твојим дететом у стомаку...
- НЕНАД: Кад си то остала у другом стању?
- МАЈА: Како кад сам остала?
- НЕНАД: Три недеље нисмо заједно.
- МАЈА: Пре три недеље је требало да добијем менструацију. Све време те јурим да ти кажем. Мислила сам да прећутим да не испадне да те ловим.

- НЕНАД: Да ти верујем...
- МАЈА: А зашто да ми не верујеш?
- НЕНАД: Пре три недеље си са неким дугокосим фрајером лутала од кафића до кафића.
- МАЈА: Не знам о којој ноћи причаш. И пре сам излазила са колегама.
- НЕНАД: Познајем све твоје колеге. Ниједан не носи коњски реп до пола леђа.
- МАЈА: Ја шетала неког коња.. У праву је моја мајка да ми неће шкодити један подачај. Понекад треба и мајку послушати.
- НЕНАД: Она ме и тако не подноси. Послушај је.
- МАЈА: Наравно да те не подноси. Ко си ти да би те подносила?! Голубов синовац...
- НЕНАД: У праву је.
- МАЈА: Голуб ће преко својих људи средити да ме шутну са телевизије...
- НЕНАД: Не сме ти то урадити.
- МАЈА: Не прекидај ме! Да га ти нећеш спречити? И да родим. Јеси ли у стању да се бринеш о детету кад останем без посла?
- НЕНАД: Твоја мама одлучује да ли ћеш родити пошто сам за њу нико и ништа.
- МАЈА: Запоставио си студије. Живиш од Голубовог крвавог новца. Возиш „беемвејца” којег ти је поклонио за двадест пети рођендан. Пошто ти деда умире, имаћеш и кућу на Дедињу. Додуше, власник си десет хиљада страница шкработина које нико живи не би био у стању да разуме. Можда те Голуб може учинити и писцем преко својих људи.
- НЕНАД: Тако ме види твоја мама?
- МАЈА: И ја сам прогледала. Сад можеш да наставиш да се убијаш са Голубом. Или још практичније, ступи у његову гарду да би стекао искуство за писање. Можда ћеш тако и ти постати сла-

ван. То вам је породична традиција. Онда ми се јави.
(Полази)

НЕНАД: Куда ћеш?

МАЈА: Да се удварам Голубу. Морам да мислим на своју будућност, поготово ако одлучим да родим ово дете. Зашто да испушим на телевизији због једног идиота? Гледај нас вечерас на телевизији. Видећеш како изгледам срећно.
(Излази)

32.

НЕНАД

НЕНАД: (Обилази око генерала.)
Надам се да ниси свестан свих ових гадости...

33.

НЕНАД, ВЕСНА

ВЕСНА: (Улазећи)
Извините што сметам. Морам да погледам генерала.

НЕНАД: Да га окупам док не издахне?

ВЕСНА: Боље кад се смири.

НЕНАД: Стидим се пред вама. Мој стриц је нечовек.

ВЕСНА: Само је мушкарац... Ни бољи, ни гори од многих. Он то бар ради јавно. Да ли пристајете да вас прегледам?

НЕНАД: Зашто?

ВЕСНА: Тукли су те.

НЕНАД: Па шта?

- ВЕСНА: Можда сте задобили неку унутрашњу повреду?
- НЕНАД: Не изгледам добро, ... нормално?
- ВЕСНА: Споља је све уреду. Да ли осећате болове у грудном кошу? Такве повреде су подмукле.
- НЕНАД: Зашто сте му допустили? Зашто ме нисте позвали да га спречим?
- ВЕСНА: Нека вас то не оптерећује. Није ми први пут да наседнем на исти мушки трик. Морала сам да знам шта намерава кад ме је послао да оперем купатило. Морала сам да останем докторка која је овде ради болесног генерала, а не праља...
(Крене да изађе. Голуб је зауставио и враћа.)

34.

НЕНАД, ВЕСНА, ГОЛУБ

- ГОЛУБ: (Улазећи)
Осећам да сте причали нешто лепо о мени.
- ВЕСНА: Причали смо о генералу. Сад је касно да га склањамо. Само што није издахнуо.
(Излази.)

35.

НЕНАД, ГОЛУБ

- ГОЛУБ: Блесави жена. Само се мува. Овде потпуно бескорисна. Повешћу је са собом на ратиште. Је ли Маја заиста у другом стању?
- НЕНАД: Не знам. Можда...
- ГОЛУБ: Је ли те преварила или су те насанкали?
- НЕНАД: Остаје ми да јој верујем или не верујем.
- ГОЛУБ: Неком се ипак мора веровати. Цело вече због

тебе гризе ко тигрица. Мој савет је да јој поверујеш.

(Генералу)

Ти си срећан човек. Имаћеш и праунука, а мене си направио јаловог.

НЕНАД: Још си ти моћан. Могао си ми се јавити кад си долазио на Клинику да га обиђеш, а не да изиграваш окорелог војничину. Као дошао си кући због крсне славе. Понео си и свећу да му запалиш. Таман посла да неко докучи да имаш срце, да волиш свог оца.

ГОЛУБ: Јеси ли завршио?

НЕНАД: Нисам.

ГОЛУБ: Шта имаш још?

НЕНАД: И тебе је твој отац много волео.

ГОЛУБ: И?

НЕНАД: Тачка...

ГОЛУБ: Је ли писао о мојој мајци?

НЕНАД: Да се убила због тебе.

ГОЛУБ: Гад...Ти знаш да је генерал био шкрт човек. Сваки динар му је био ко дукат. Волео сам филмове, а он ми није давао паре за карте. Почео сам да тапкам улазнице пред биоскопима. Није прошло дуго кад ме је мурија покупила и одвела у Двадесет девети... Тукли су ме све док нису укапирали да сам генералов син. Онда направе срање и доведу ме кући. Силно су се извињавали генералу. А њему се тада учинило да је дошао смак света. Управо је очекивао унапређење у чин генерал-пуковника, а било је незамисливо да син једног таквог комунисте и Титовог увлакача тапка карте пред биоскопом. Насрнуо је на покојну матер да је лоша мајка. Малтретирао ју је из дана у дан. Једном за ручком сам узео нож виљушкар и задо му у стомак. Био је то обичан, туп нож. Мајка није могла да поднесе. Узела је његов пиштољ и сасула свих шест метака себи у стомак. Била је јака жена, се-

- љанка... и имала је снаге да метак по метак упуцава себи у стомак. Умрла је у грозним мукама на мојим рукама.
- НЕНАД: Једном сам деду питао кад смо били на мору откуд му ожиљак на стомаку? Рекао ми је да је рањен у рату, да му је метак прошао кроз стомак.
- ГОЛУБ: Увек је себи придавао више него што вреди. Тек понешто да сазнаш о свом вољеном деди.
- НЕНАД: Могао си то одавно да ми испричаш.
- ГОЛУБ: Немам деце, волим те као рођеног сина! Све што сам у животу радио не вреди ако не знам за кога сам радио.
- НЕНАД: Још си млад. Довољно млад да можеш да имаш деце.
- ГОЛУБ: Не желим сина какав сам ја био мојим родитељима... Разумеш, није битно да ли сам ја убио мајку или се она убила због мене. Тада сам веровао да мој бунт више вреди од среће мојих родитеља.
- НЕНАД: Закаснићеш на телевизију.
- ГОЛУБ: Иди смири Мају.
- НЕНАД: Плаши те се.
- ГОЛУБ: Зашто?
- НЕНАД: Да је твоји људи не шутну са телевизије. Сејеш страх. Остави људе да живе, бар оне који су мени блиски.
- ГОЛУБ: Волиш је?
- НЕНАД: Да ме генерал није окупирао не знам како бих поднео...
- ГОЛУБ: Мајо!
- НЕНАД: Касните.
- ГОЛУБ: Не брини. Због Голуба може и телевизија да застане. Нека затамне екран док не стигнем. Нека напишу: „Драги гледаоци, очекујемо сваког тренутка долазак команданта Голуба.”

Народ ће нестрпљиво дуљити у екран и чека-
ти. Ја волим свој народ, мој народ воли мене.
Једина љубав у коју се не може посумњати.

36.

НЕНАД, ГОЛУБ, МАЈА

МАЈА: *(Улазећи)*
Ако си стварно наумио да освојиш телеви-
зију, пожури.

ГОЛУБ: Имате пет минута.
(Излази)

37.

НЕНАД, МАЈА

МАЈА: Шта му то значи: „Имате пет минута”.

НЕНАД: Питај Бога...

МАЈА: Вратићу се после емисије.

НЕНАД: Зашто?

МАЈА: Стварно ме нервираш! С којим сам то типом
била?

НЕНАД: Те ноћи си ми измицала за кафић.

МАЈА: Не разумем.

НЕНАД: Неки људу су те видели.

МАЈА: Да сам хтела да около делкам рибу, не би ме
у телевизији држали три године као хонорар-
ца.

НЕНАД: Скочиће ти рејтинг после Голуба.

МАЈА: Наравно. Позвала бих и тебе, али чекам да
добијеш Нинову награду.
(Погледа на сати)
Време је скоро исцурило. Нисам се јавила

уреднику. Нико не зна где сам. Ако вечерас не пролупам, никад нећу.

38.

НЕНАД, МАЈА, ВЕСНА.

Весна улази и њрилази ѓенералу. Покушава да му најий ѓулс. Одмахује ѓлавом.

ВЕСНА: Генерал је издахнуо. Зовите војводу. Морам да напишем извештај.

НЕНАД: Голубе, генерал је умро!

МАЈА: *(Крсѓи се.)*
Бог да му душу прости. Нека му душа оде у небо анђелима

39.

НЕНАД, МАЈА, ВЕСНА, ГОЛУБ

Голуб улази крсѓећи се. Сѓаје исѓред ѓенерала. Поздравља ѓа војнички.

ГОЛУБ: Господине генерале, нека ти је лака црна земља.

НЕНАД: Да га однесемо у купатило и окупмо?

ГОЛУБ: Докторка ће да јави оним који су га обесили да га скину и окупају. Ја ноћас немам времена. Треба стићи на ратиште да спасем неужне животе.
(Докѓорки)

Ноћас идеш са мнош. Моји људи ће те довести до телевизије, а одатле идемо хеликоптером. Радићеш на збрињавању цивила. Бићеш потпуно безбедна. Имаћеш плату пет хиљада марака и сигурно запослење после рата. Неопходна си ми. Цивили ми умиру, а нарочито си потребна деци.

Весна ѓолази ѓрема враѓима.

- ГОЛУБ: Куда?!
- ВЕСНА: (Застаје)
Изволите?
- ГОЛУБ: Чула си ме!
- ВЕСНА: Примам наређења само од пуковника Поповића.
- ГОЛУБ: Ма ко је тај пуковник Поповић! Заврши формалности око генерала и чекај док не дођу моји људи. Имам своје људе и у Загребу. Није никакав проблем да ти ишчупам децу од здртог мужа који од њих ствара србомрце. Купићу их, ако ништа друго...
- НЕНАД: Пусти жену...
- ГОЛУБ: Твоје је да се побринеш око генералове сахране. Војска нема с тим ништа. Издао сам сва потребна упутства својим људима Твоје је само да будеш домаћин. Све ће се обавити у најужем породичном кругу.
- НЕНАД: Само сам ја тај породични круг.
- ГОЛУБ: (Весни)
А ти престани да слиниш!
- ВЕНА: Не желим да идем са вама.
- ГОЛУБ: Стварно те не схватам. Присиљаваш ме да признам да сам се заљубио. Глупачо! Не могу да те гледам такву!
- МАЈА: Не вичи на њу. Жена не жели да крене с тобом и остави је на миру.
- ГОЛУБ: Од тебе очекујем да већ сад будеш насмејана.
- МАЈА: Не брини. Ја сам професионалац. Само ти сабери нерве.
- ГОЛУБ: (Весни)
Шта ме тако гладаш?!
- ВЕСНА: Нико ме ни на шта не може присилити.
- ГОЛУБ: Немам времена за тебе. Разговараћемо у хеликоптеру.

МАЈА: Не верујем да ће те се од буке чути.
(Гледа на сави)
Хоћемо ли већ једном да кренемо?

ГОЛУБ: Ја одређујем кад крећемо.
(Излази)

40.

НЕНАД, МАЈА, ВЕСНА.

МАЈА: (Весни)
Да сам на твом месту пристала бих. Такву лову коју ти нуди не зарађује ни председник државе, а тек рејтинг који ће ти набацити.

ВЕСНА: Мене ни деца нису задржала поред идиота.
(Излази)

41.

НЕНАД, МАЈА

МАЈА: Луда жена.

НЕНАД: Зашто?

МАЈА: Ко је она уопште да одбија типа као што је Голуб?

НЕНАД: Она је жена која располаже собом.

МАЈА: Да се и ти ниси заљубио?

НЕНАД: Може се и то десити.

МАЈА: Стварно си откачио! Изгледа да су те гардисти много тукли.

НЕНАД: Сасвим сам при свести.

МАЈА: Ненаде, нервираш ме!

НЕНАД: Ја ли?

МАЈА: Не смета ти што се туцала са Голубом?

НЕНАД: Зар силоване жене немају право на љубав?

МАЈА: С ким сам ја забасала... Три године... Фуј! Дегенерици...

НЕНАД: Молим?!

МАЈА: Само да се од вас ишчупам.
(Гледа на сати)
Излудећу!

42.

НЕНАД, МАЈА, ГОЛУБ

ГОЛУБ: (Улазећи)
Где је докторка?

НЕНАД: Изашла је.

МАЈА: Човече, хоћемо ли већ једном да кренемо!?

ГОЛУБ: Само се смуца...
(Излази)

43.

НЕНАД, МАЈА.

НЕНАД: Мора да је скочила кроз прозор...

МАЈА: Ко је скочио кроз прозор?! Генералова душа је искочила кроз прозор!

НЕНАД: Јадна жена...

МАЈА: Остало је само пола сата до емисије. Ти си крив за све ово! Због тебе сам појурила овамо и увалила се у говна!
(Узима њишићољ)

НЕНАД: Шта ћеш то?

МАЈА: (Баца њишићољ)
И ово говно је празно!

44.

НЕНАД, МАЈА, ГОЛУБ, ВЕСНА

Голуб уводи Весну и баца на фојтељу.

ГОЛУБ: Скочила је кучка кроз прозор. Мислила је да ће умаћи мојим гардистима.

НЕНАД: *(Прилази Весни)*
Јесте ли добро?

ГОЛУБ: Остави је! Боље да је сломила врат, него што је само ногу!

МАЈА: Ја ћу скочити кроз прозор и сломити врат ако из ових стопа не кренемо.

ГОЛУБ: Још само неколико минута.

МАЈА: Као да полећемо у Космос. Починем одбројавање. Један, два, три...

ГОЛУБ: Мала, бар ме ти поштеди. Морам да безбедно изађем из ове куће ако мислиш да стигнемо до телевизије.

МАЈА: Параноик...

ГОЛУБ: *(Гледа на сајт)*
Десет телевизија, једанаест хеликоптер, дванаест акција... Тако ће ми насести на трик са телевизијом.
(Пољуди Мају)
Дивна идеја. Најебаћу им се мајке.

НЕНАД: Могу ли да позовем хитну помоћ?

ГОЛУБ: Не.

МАЈА: Пустите човека да зове хитну помоћ. Жена ће свиснути од болова.

ГОЛУБ: Чекам да се појави бљесак. Дакле, шта сте вас двоје одлучили? Улажем новац у вас или не?

НЕНАД: Изгледа да нисмо добра инвестиција.

МАЈА: Хоће ли се коначно видети и тај бљесак?

ГОЛУБ: Само њему верујем.
(Излази)

МАЈА: *(Излази за њим)*
 Је ли се појавио?!

45.

НЕНАД, ВЕСНА, МАЈА

МАЈА: Испали ме човек...
 НЕНАД: Јесте ли сломили ногу?
 ВЕСНА: Мислим да нисам.
 НЕНАД: Да ипак позовем хитну помоћ?
 ВЕСНА: Нека... Морам да завршим формалности око генерала. Треба да саставим извештај.
(Покушава да устјане и да се ослони на ноћу)
 НЕНАД: Седите бар док Голуб не оде.
 ВЕСНА: Није тако страшно. Био је мрак у дворишту, па нисам видела тачно где скачем. Вриснула сам и гардисти су долетели...
 НЕНАД: Имали сте среће. Високо је бар пет метара.
 ВЕСНА: *(Насмеја се)*
 Дупло мање од десет.

46.

НЕНАД, ВЕСНА, МАЈА

Голуб улази и још са врџа.

ГОЛУБ: Шта је с вама двома?
 МАЈА: И мени је бљеснуло. Док је мој драги покушавао да ме нађе у загрљају са дугокосим, дружила сам се са Христом. Додуше и њега сликају као дугокосог. Јездила сам са њим небесима молећи се за душу моје другарице Лене коју сте те ноћи убили што је објективно писала о вама. Закључала сам се и плакала до јутра. Кад је овај звонио да му отворим уплашила сам се да сте послали целате да и

мени одрубе главу због мојих емисија. А онда је мој драги трчао од кафића до кафића. Сад ми је јасно зашто није био на сахрани мојој другарици. Трчао је од кафића до кафића да ме ухвати на делу са дугокосим. Заборавио је да је Христос невидљив.

- НЕНАД: *(Клекне испред Маје.)*
Зашто ми то ниси рекла?
- МАЈА: Зато што ми ниси поверовао да те не варам.
(Одјурне ја нојом да иагне на леђа. Креће)
- ГОЛУБ: Куда?
- МАЈА: Кући.
- ГОЛУБ: А телевизија?
- МАЈА: Имаш ти своје људе...
- НЕНАД: А наше дете?
- МАЈА: О том ћу ја одлучити.
(Излази.)
- ГОЛУБ: Дете је мој проблем. Нећу допустити ником да убија невине Дренчиће. Гледајте ме на телевизији за пола сата..
- НЕНАД: Немој слати људе по докторку. Остаје са мном да сахранимо генерала.
- ГОЛУБ: Мање више једна докторка. Поклањам ти је.
(Излази)

47.

НЕНАД, ВЕСНА

- НЕНАД: Ја ћу окупати деду...
- ВЕСНА: *(Покушава да устане)*
Жао ми је што не могу да вам помогнем. Зар вам се не гади?
- НЕНАД: Многи одвратније смрде...

КРАЈ

Миладин ШЕВАРЛИЋ

СЛАВА

(Из њојовора)

Шлогирани, самртни Титов генерал, Митар Дрен, лежи у свом великом, пустом, генералском стану. Чува га, послата из војне болнице, докторка Весна, избеглица из Хрватске. Долази Ненад, генералов унук, млади београдски пацифиста. Затим Голуб, Ненадов стриц и генералов син, командант “српске гарде”, са хрватског ратишта, те, најзад, Маја, телевизијска водитељка и Ненадова девојка. Ето оквира, у којем се одвија Томићева драма *Слава*. Савремена драма, која се бави догађајима или рефлексом догађаја с почетка деведесетих година у Југославији, писана без историјске дистанце. Ова драма Драгана Томића доказ је да се и без те фамозне дистанце може написати дело засновано на литерарним претпоставкама, те на продубљеној психологији ликова, дело што рефлектује, како сложености и противречности друштвене ситуације, тако и индивидуалне координате, које ове ликове чине веродостојним и реалистички заснованим. На сведеном драмском простору, Томић успева да односима и сукобима јунака покаже драматичне противречности историјских збивања и да, у исто време, изгради индивидуалне, интимне сфере, у којима се сваки од ликова креће.

Сваки од ликова има прецизно постављене психолошке оквире и сваки од њих представља један од аспеката из којег можемо приступити ишчитавању слике стварности у којој смо се затекли. Користећи потпуно пресни материјал, Томић успева да не напише памфлет, и у томе лежи значајна врлина његовог дела.

Сучељавајући становишта сулудог, али потпуно уверљиво и без дистанце датог команданта српске гарде, који ратним патриотизмом компензује своје фрустрације, недомашености и младеначке инхибиције, са становиштима његовог самоувереног, а уствари несигурног синовца, који одбија да учествује, али, који, осим негације, нема шта да супротстави набујалим искључивостима што бију историјску битку без наде и без будућности, те са становиштима двеју жена, од којих једна носи бескорисно искуство и тврдокорност жртве, а друга жељу да, мимо свега, води свој обични, људски живот, Драган Томић, без жеље да доцира и пресуђује, затвара оквир своје драмске приче о судбини, која се на овај или онај начин, дешава свима нама.

Александар МИЛОСАВЉЕВИЋ

НА ЛАЖНОЈ СЛАВИ КОД ПОРОДИЦЕ ДРЕН

На самом крају драме *Слава* Драгана Томића, једна од јунакиња – млада, лепа и успешна телевизијска новинарка, дуго ће загледати пиштољ. Након свега што јој се током драме десило и после онога што је сазнала о себи, човеку кога воли, али и свету у којем живи, не би нас изненадило када би оружје прислонила на чело и повукла окидач.

Уосталом, и други актери ове драме су тим истим пиштољем већ играли „руски рулет“, или су пак њиме нишанили у туђе главе. Међутим, писац, иначе веома прецизан када су дидаскалије у питању, овог пута само констатује да је пиштољ шкљоцнуо. Био је празан. Тек потом сазнајемо да је новинарка заправо нишанила у телевизор, те да је, када је констатовала да у пиштољу нема метака, дохватила даљински управљач и укључила ТВ апарат говорећи му: „Ако немам метак да пуцам у тебе, бар ћу видети ко ће ме заменити у емисији...“ Биће то последња реплика у овом драмском тексту.

Овом сценом Томић заокружује слику коју је градио у *Слави*; новинаркина реакција, ма колико наизглед деловала сумануто, заправо је тачна и парадигматична када је у питању понашање њених београдских вршњака у садашњем тренутку. Наиме, данас је овде веома тешко са сигурношћу претпоставити шта све може да падне на памет некој младој особи када јој до руку дође оружје. (Број могућих претпоставки свакако је много већи сада, но у доба када око нас није било оволико насиља и очајника.) С друге стране, врло је вероватно да би они што немају метак којим би заувек ућуткали свој телевизор,

ипак укључили тај исти апарат спремни да одгледају још једну „дневну порцију“ вести и информација од које ће им се ментално стање свакако погоршати барем за још неки степен. У том смислу млада новинарка нема дилеме - она ће гледати ТВ разговор са командантом паравојне формације познате као Српска гарда, Голубом Дреном, човеком нетом приспелим с ратишта, који ће се одмах након емисије и вратити тамо одакле је дошао, да би се „тачно у поноћ“ усташама „најебао мајке мајчине“. Томић добро зна да ни остали гледаоци овдашњих телевизијских станица данас немају бољи избор - у сваком их моменту на многобројним нашим ТВ програмима чекају, ако не баш командант и паравојних и иних формација, а оно свакако вести о тотално помраченој стварности у којој сви живимо. Усталом, и сам ће Голуб, којем ни на крај памети није да се правда или да за себе и своје ратничке подухвате тражи оправдање, изјавити како ТВ новинари нису нимало недужни: „И телевизија је убица. Непрекидно хушка народе на народе. Још се нико није досетио да јој суди као ратном злочинцу“.

Судбина оних који немају мейџак за телевизор

Баш као ни ликови из Томићеве драме, ни данашња престоничка, а богме, како ствари по свој прилици стоје, ни друга јужнословенска младеж, нема прилику да се дистанцира од те и такве стварности. Попут Ненада Дрена, Голубовог синовца, његове девојке новинарке Маје, или докторке Хитне помоћи Весне Јурковић, која је побегла из Загреба пред захтевима свог мужа Хрвата да се национално изјасни и определи између оца Србина и мајке Далматинке, млади људи овог поднебља очигледно не могу једноставно да сахране своје претке и њихову прошлост, не допушта им се да своје животе оживе на свој начин и властитом памећу.

Ситуација из које писац почиње да гради свој комад готово да наговештава класичан образац породичне драме: отац породице је на самрти, а над одром се окупља фамилија да би кроз њихове међусобне сукобе био

откривен „прљави веш“ породице, да би на сцену грунула, по правилу годинама затомљена и потискивана, права истина која ће нам показати ко је ко. Но Томић већ после првих реплика отступа од модела. Одмах нам даје до знања да време у којем се одвија драма није од оних уопштених „садашњих“, већ је то буквално овај тренутак - сада и овде. Ни умирући патер фамилиас није ма ко. У питању један од најугледнијих Титових генерала чији самртни час није окупио баш целу фамилију. Ту су, наиме, само они што још нису побегли пред ратом и свеопштом друштвеном кризом, они који имају, или барем мисле да имају, разлога за останак. А у случају генераловог сина Голуба Дрена, поменутог команданта Српске гарде, и његовог синовца Ненада, представника тзв. београдске златне младежи, сви ови разлози управо извиру из прошлости, као што из прошлости произилазе и узроци овог рата и ова и оваква наша стварност. Разлика између њих двојице је у томе што ће први, поставши народни „херој“ у најновијем балканском рату (ако у њему уопште може да буде хероја), а заправо понављајући очеву историју, у прошлости пронаћи разлоге за побуну против оца - Титовог генерала, против васпитања које је у кући стекао, па и против свега што га је, као привилегованог функционерског сина, вазда оптерећивало, док ће други у прошлости своје породице, у властитим магловитим сећањима из детињства, препознати узроке због којих се гади и себе и света око себе. Голуб се у рату и кроз борбу ослобађа притисака из прошлости, при том не градећи будућност, а Ненад у име прошлости одбија да прихвати будућност.

Нејачне истине о фалсификованој прошлости

Знајући да у рукама држи „врућу“, актуелну тему, а одбијајући да пише памфлет, Томић се не опредељује ни за једну страну у овом сукобу, нити изриче коначне судове о стварности коју описује и анализира. Као искусан писац он нам, међутим, открива да су и Голубова и Ненадова истина релативне. Ако је, наиме, Ненадово уверење

да је Голуб својевремено убио своју мајку, чега се он, наводно, чак и „сећа“ - а у питању је типичан фалсификат памћења, својеврсно „претапање“ аутентичног сећања на догађај и доцније надградње свести оптерећене антипатијама према стрицу Голубу - ако је, дакле, та омашка проузроковала Ненадов став према актуелним дешавањима, онда је и његова истина на стакленим ногама. С друге стране, Голубова истина произилази из комплекса који вуче из своје позиције вечите „црне овце“ у фамилији, из класичних проблема које је као официрско дете имао с оцем чије високе критеријуме није могао да задовољи. Отуда садашњи командант Српске гарде за себе бира улогу побуњеника који је дочекао свој рат и прилику да се потврди. То ће му, између осталог, омогућити да на послетку пред собом, али и пред целим светом, и докаже како су очеви политички назори, његово југословенство као и комплетан поглед на свет, па и сви критеријуми, од самог почетка били погрешни.

Тако ће се код Голуба на мотивационом плану измењати потреба за осветом оцу и намера да се управо пред њим потврди - и то на његовом, дакле војничком плану, испреплеташе се лично и опште, патриотска осећања и мотив обрачуна са очевим дојучерашњим саборцима и сарадницима, сада Хрватским часницима ... У таквом колоплету различитих мотива и порива свака истина коју овај бахати и напрасити човек буде изговорио, сваки закључак до којег ова војничина буде дошла, звучаше на литерарном плану уверљиво, а на психолошком нивоу биће евидентна лаж и још једна у низу слабих тачака којом се разоткрива Голубова суштинска немоћ. У том контексту, његово прокламовено родољубље, баш као и његова патетична реторика о угрожености Српства, неће више моћи да функционишу као озбиљно покриће за Голубове подухвате на ратишту, а у први план ће dospети његов амбивалентни однос према оцу. С друге стране, ни истински Ненадов проблем неће произилазити из његовог пацифистичког става, већ из неспремности да прихвати истину по којој је он заправо стричево наличје.

Патетично лизући своје ране

Шта се, међутим, крије иза ове игре у коју нас увлачи писац? Какве реперкусије практично следе из Голубове и Ненадове погрешне интерпретације неистинитих факата, из чињеница које су, ма колико биле лажне, имале сасвим конкретне последице по животе ова два лика? На општијем плану (јер писац није случајно бирао ликове и њихове функције) оваква релативизација истине два централна лика у драми, ово откривање непоузданости пресудних мотива којима се руководе, афирмише тезу по којој су целокупна стварност, рат и све страхоте које он собом доноси, сви неспоразуми у којима се тешко можемо разабрати, заправо засновани на чињеницама из прошлости за коју нас везују несигурне и непроверене истине, често фалсификована или непоуздана сећања, сумњиви мотиви. Но, та нејасна и магловита, непроверена прошлост, добила је у међувремену покриће и у нашој спремности да се уживљавамо у лажи, да патетично лижемо сопствене ране и у њима проналазимо ваљане разлоге за свој ангажман (Голуб), или, пак, за одсуство делања (Ненад).

АУТОР О СЕБИ:

„Рођен сам 17. 3. 1941. год. у селу Шеварицама у Мачви. Исте године Немци су ми стрељали оца у Шапцу. Основну школу сам завршио у родном селу, гимназију у Шапцу, а Правни факултет у Београду. Као и многи из моје генерације, детињство и школовање сам проживео у сиромаштву. Увек сам радио да бих преживео. Ложио сам циглане, утоваривао песак у шлепове, истоваривао камионе, вагоне, прао излоге, степеништа, радио на грађевинама, поправљао кровове, разносио млеко. Истовремено сам много читао. Рано сам почео да пишем кратке приче. Написао сам и један роман чији сам рукопис негде изгубио селећи се као »илегалац« из собе у собу у Студентском граду. Као студент сам сарађивао у неколико листова. Тада сам почео да пишем драме.“

Драган Томић са супругом Љиљаном

Драган Томић са породицом

О ДРАГАНУ ТОМИЋУ

ДРАГОЉУБ – ДРАГАН ТОМИЋ је рођен 17. марта 1941. године у селу Шеварицама у Мачви. Основну школу завршио је у селу, гимназију у Шапцу, а правни факултет у Београду.

Умро 2015. у Београду.

Први је добитник награде “Бранислав Нушић” 1980. године за драму *Раскриће*. Почетком осамдесетих *Раскриће* је истовремено играно у Љубљани (Местно гледалиште љубљанско), Београду (Југословенско драмско позориште), Крагујевцу, Шапцу, Мостару, Зајечару, Нишу, Приштини. На данима српске културе у СССР-у Југословенско драмско позориште је са драмом *Раскриће* 1982. године доживело изванредан успех код московске публике и критике, као и на Стеријином позорју исте године.

Потом је написао драму *Рукавице* која је са успехом играна у више српских позоришта и у Паризу. Драма *Шийтар* изведена је 1987. године у Суботици у режији Љубише Ристића и са огромним успехом играна на сценама широм бивше Југославије и на гостовањима по Америци. Исте године објавио је роман *Шкријац* у “Просвети”.

За драму *Псећа кућица* поново је добио награду “Бранислав Нушић” за 1990. годину.

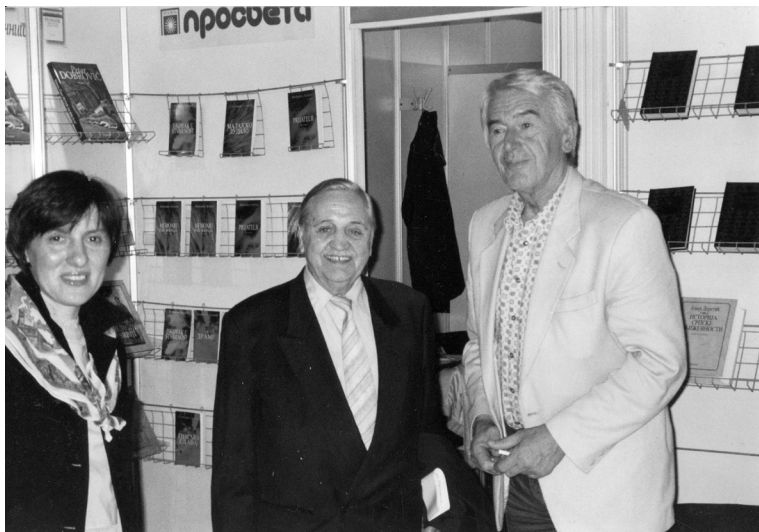
Написао је још двадесетак драма које су већим делом објављене и игране. Драма *Девојке* објављена је 1990. године у Москви у часопису “Савремена драматургија” и са успехом играна у Русији. У Београду је играна у режији Стеве Жигона као и *Раскриће* које је режирао у Београду и Мостару.

Поред романа *Шкријац* “Просвета” му је објавила и романе *Чекајући мајку* (1997), *Крајак њрекид удовичкој сјажа* (1999), и *Врјложник* (2001). Роман *Увошћена мама* штампан је 2005. године у организацији “Просвете”.

Бавећи се позориштем сарађивао је са великанима позоришне сцене како из реда редитеља, тако из глумачких редова. И сам је на Сави основао и саградио “Театар на Сави” још давне 1989. године. Преко те сцене прошли су многобројни познати глумци као почетници.

Био је члан председништва Удружења Драмских писаца Србије, члан Удружења књижевника Србије и оснивач је Синдиката писаца Србије.

Добитник је Златног Беочуга за трајни допринос култури Београда и Признања Владе Републике Србије за врхунски допринос националној култури.

На Сајму књига са колегама из „Просвете“

ЛИТЕРАТУРА

- Бобић**, Мирјана, *Пишћољем на драмској йисца*, ДУГА, Београд, БИГЗ, Београд, 13. 2. 1982. стр. 62.
- Волк**, др. Петар, *Писци националној йеатйра*, Музеј позоришне уметности Србије, Београд, 1995.
- Ђаја**, Александар, Поговор за драму „Псећа Кућица“, Едиција Савремена српска драма књ. бр. 12, Удружење драмских писаца, Србије, Београд, стр. 253-254, 2001.
- Жарић**, Мирко, *Тамне доје живојѝа, Премијера у срйској драми йокрајинској народној йозоришћѝа*, Јединство, Приштина, 5. 1. 1982.
- Јовановић**, Ч. Душан, „Раскршће“ *Драма набујалих сћрасћѝи*, поговор стр. 53 и 54, Музеј позоришне уметности Србије, Београд, 1993.
- Милосављевић**, Александар, *На лажној слави код йородице Дрен, Белешка о драми „Слава“ Драјана Томића*. 1993.
- Марјановић**, Петар, *Корак до йорке истйине, Премијере у јујословенском драмском йозоришћѝу*, Политика, Београд, 14. XII 1981.
- Мирковић**, Милосав, *Последице йрејознавања*, НИН, Београд, 28. 2. 1982.
- Мирковић**, Чедомир, *Новојечени йраћани, Крићички дневник*, Политика, Београд, 28. 8. 1987.
- Мујчиновић**, Авдо, *Прејознайљиво а ефекћйно, Премијера „Раскршће“ Драјана Томића у Театйру „Бојан Сћујѝица“*, Политика ЕКСПРЕС - Критика, Београд, 8.12.1981.
- Пенчић-Пољански**, Дејан, *Ойшило у (в)етйар – Позоришне крићичке 1973. – 1983.*, Прометеј, Нови Сад, 1992.
- Путник**, Радомир, *Без остйайка, Д. Томић „Рукавице“ йремијера Народно йозорище Т. Ужице*, Политика ЕКСПРЕС - Критика, Београд, 22.11.1983.
- Путник**, Радомир, *Скроман дойринос*, Политика, Београд, 13. 6. 1987.
- Радовић**, Миодраг, *Роман дијалога – Драјан Томић: „Кратак прекид удовичкога стажа“*, Просвета, Београд, Проза и поезија, Политика, Београд, 1999.
- Радосевић**, Мирјана, *Театйар на реци*, Културни живот, Политика, Београд, 1. 7. 1998.
- Стаменковић**, Владимир, *Сеоски живојѝ*, НИН, Београд, 28. 2. 1982.
- Ђирилов**, Јован, Политика, Београд. 18.02. 1982.
- Чолић**, Милутин, *Црна Пейељуја*, Политика, Београд, 17.11.1983.
- Шеварлић**, Миладин, Поговор за драму „Слава“, Едиција Савремена српска драма књ. бр. 2, стр: 213-214, Удружење драмских писаца, Србије, Београд, 1998.

CIP - Каталогизација у публикацији -
Народна библиотека Србије, Београд

821.163.41-2

821.163.41.09-2 Томић Д.

ТОМИЋ, Драган, 1941-2015

Изабране драме / Драган Томић. - Београд : Удружење драмских писаца Србије, 2016 (Параћин : Графореklam). - 280 стр. : фотогр. ; 21 см. - (Едиција Изабране драме / [Удружење драмских писаца Србије])

Ауторова слика. - Тираж 300. - Стр. 7-27: Предговор / Бошко Сувајић. - О Драгану Томићу: стр. 277-278. - Библиографија: стр. 279. - Садржај: Раскршће ; Рукавице ; Псећа кућица ; Слава.

ISBN 978-86-85501-49-4

а) Томић, Драган (1941-2015)

COBISS.SR-ID 223391756